KOLEDAR

GOSPODARSKOG DRUŽTVA

ZA PRESTUPNU GODINU

1904.

IZDAJE

HRVATSKO-SLAVONSKO GOSPODARSKO DRUŽTVO U ZAGREBU

UREDJUJE U IME UPRAVLJAJUĆEG ODBORA HRV.-SLAV.

FRANJO KURALT,

TAJNIK DRUŽTVA.

SA SLIKAMA.

PETI TEČAJ.

Za člana p. n. g. 1). Dragutin Horvatić 2). Gabor Ferenz 3). Josip Delibos

ZAGREB.

TISKARA I LITOGRAFIJA C. ALBRECHTA (JOS. WITTASEK).

...ka kraljevska kuća.

K... austrijanski, apostolski kralj ugarski, ...ki i slavonski itd. itd., rodio se 18. prosinca 1848. ...abeta, vojvodkinja bavarska, rodj... rujna 1898. u Ženevi.

...minula u Peš... 1856., u... rodjen 21. ..., nadvojvodki... travnja 186... 1867. ...u žena Mar... 1874. djeca: ...ton, rodjen ...dvojvodkinja ...arije Te... ...uela: kći ... kralja belgijskog, ...c. i kr. ...zija

...° šir.	V. na 46° s. šir.	
...e	sunce	
...lazi	izlazi	zalazi
s. m.	s. m.	s. m.
4 29	7 42	4 26
4 37	7 41	4 31
4 46	7 38	4 39
5 56	7 35	4 48
5 7	7 29	4 58
5 15	7 22	5 8
5 27	7 12	5 18
5 37	7 1	5 28
...48	6 50	5 38
...	6 38	5 48
	6 24	5 58
	6 10	6 8
...5	5 57	6 17
	...45	6 27

Skrižaljka postepene biljegovine

za izračunanje biljegovine pripadajuće od izprava i rastuće prema vriednosti.

I. Mjenice

preko	do	pristojba Kr.	pristojba fil.
— Kr.	150 Kr.	—	10
150 „	300 „	—	20
300 „	600 „	—	40
600 „	900 „	—	60
900 „	1200 „	—	80
1200 „	1500 „	1	—
1500 „	1800 „	1	20
1800 „	2100 „	1	40
2100 „	2400 „	1	60
2400 „	2700 „	1	80
2700 „	3000 „	2	—
3000 „	6000 „	4	—
6000 „	9000 „	6	—
9000 „	12000 „	8	—
12000 „	15000 „	10	—
15000 „	18000 „	12	—
18000 „	21000 „	14	—
21000 „	24000 „	16	—
24000 „	27000 „	18	—

i tako dalje od svakih 3000 kr. za 2 kr. više, a ostatak manji od 3000 kr. ima se smatrati kao podpuna svota.

II. Dokaznice

preko	do	pristojbina Kr.	pristojbina fil.
— Kr.	40 Kr.	—	14
40 „	80 „	—	26
80 „	120 „	—	38
120 „	200 „	—	64
200 „	400 „	1	26
400 „	600 „	1	88
600 „	800 „	2	55
800 „	1600 „	5	—
1600 „	2400 „	7	50
2400 „	3200 „	10	—
3200 „	4000 „	12	50
4000 „	4800 „	15	—
4800 „	6400 „	20	—
6400 „	8000 „	25	—
8000 „	9600 „	30	—
9600 „	11200 „	35	—
11200 „	12800 „	40	—
12800 „	14400 „	45	—
14400 „	16000 „	50	—

preko 16000 k. ima se od svakih 800 k. platiti 2 kr. 50 f. više u ime pristojbe, a primjećuje se da ostatak manji od 800 kr. smatra kao podpuna svota.

III. Ugovori

preko	do	pristojba Kr	pristojba fil.
— for.	20 Kr.	—	14
20 „	40 „	—	26
40 „	60 „	—	38
60 „	100 „	—	[illegible]
100 „	200 „	1	[illegible]
200 „	300 „	1	88
300 „	400 „	[illegible]	50
400 „	800 „	5	—
800 „	1200 „	7	50
1200 „	1600 „	10	—
1600 „	2000 „	12	—
2000 „	2400 „	15	—
2400 „	3200 „	20	—
3200 „	4000 „	25	—
4000 „	4800 „	30	—
4800 „	5200 „	35	—
5200 „	6400 „	40	—
6400 „	7200 „	45	—
7200 „	8000 „	50	—

preko 8000 kr. ima se od svakih 400 k. platiti višak od 2 kr. 50 fil. a ostatak manji od 400 kr. smatra se podpunom svotom.

Visoka kraljevska kuća.

Franjo Josip I., car austrijanski, apostolski kralj ugarsk... dalmatinski, hrvatski i slavonski itd. itd., rodio se 18. ... postao vladarom 2. prosinca 1848.

† Carica i kraljica Elizabeta, vojvodkinja bavarska, rodj... 1837., preminula 10. rujna 1898. u Ženevi.

Djeca kraljeva:

1. Sofija, rodjena u Beču 5. ožujka 1855.; preminula u Peš...
2. Nadvojvodkinja Gisela, rodjena 12. srpnja 1856., u... bavarskog Leopolda.
3. † Nadvojvoda Rudolf, cesarević i kraljević, rodjen 21. ... 1858., preminu 30. siječnja 1889., ostaviv kćer, nadvojvodki... betu, rodjenu 2. rujna 1883.
4. Nadvojvodkinja Marija Valerija, rodjena 22. travnja 186... za nadvojvodu Franju Salvatora.

Braća kraljeva:

1. Maksimilian I car meksikanski, rodjen 1832. † 1867.
2. Nadv. Karlo Ludovik, rodj. 1833., a † 1896. Prva mu žena Margarita † 1858.; od druge žene Marije Anuncijate † 1874. djeca: a) Nadvojvoda Franjo, rodjen 1863.; b) Nadvojvoda Oton, rodjen 1865.; c) Nadvojvoda Ferdinand, rodjen 1868.; d) Nadvojvodkinja Margarita, rodjena 1870.; od treće žene nadvojvodkinje Marije Terezije, rodjene 1855., kćeri infanta portugalskoga Dom. Miguela: kći nadvojvodkinja Marija Anuncijata, rodj. 1876.
3. Nadvojvoda Ludovik Victor, rodjen 1842.

Nevjesta kraljeva:

Nadvojvodkinja Marija Šarlota, rodjena 1840., kći kralja belgijskog, udova Maksimilijana I., cara mexičkoga † 1867.

Prastrici kraljevi i potomci njihovi:

I. Nadv. Karlo † 1857. Djeca njegova: 1. Nadv. Albrechto, c. i kr. feldmaršal, rodj. 1817, a † 1895., Kći mu: Nadvoj. Marija Terezija rodj. 1845., udata za vojvodu würtenberškoga Filipa. 2. Nadv. Karlo Ferdinando † 1874.; udova mu nadv. Elisabeta, rodj. 1831., kći pok. palatina nadv. Josipa; djeca mu: a) nadv. Friderik, rodj. 1856. b) nadv. Marija, rodj. 1858.; c) nadv. Karlo, rodj. 1860.; d) nadv. Eugenija, rodj. 1863. 3. Nadv. Vilhelmo, veliki meštar njemačkoga reda, rodjen 1827., a † 1894.

II. Nadv. Josip, palatin ugarski † 1857. Sin njegov: nadv. Josip, zapovjednik ugarskoga i hrvatskoga domobranstva, rodj. 1833. žena mu: nadv. Marija, rodj. 1846., kći principa sasko-koburg-gotskoga; djeca mu: a) nadv. Marija, rodjena 1867.; nadv. Margarita Klementina, rodj. 1870.; c) nadv. Josip, rodj. 1872.; d) nadv. Ladislav, rodjen 1875. † 1895.

III. Nadv. Rajner † 1853. Djeca njegova: 1. Nadv. Leopoldo, rodj. 1823. † 1898.; 2. nadv. Ernest, rodj. 1824. † god. 1899.; 3. nadv. Rajner, rodj. 1827; žena mu: nadv. Marija Karolina, rodjena 1825., kći pok. nadv. Karla Ludovika.

...azi	V. na 46° s. šir. sunce izlazi	V. na 46° s. šir. sunce zalazi
... m.	s. m.	s. m.
4 29	7 42	4 26
4 37	7 41	4 31
4 46	7 38	4 39
5 56	7 35	4 48
5 7	7 29	4 58
5 15	7 22	5 8
5 27	7 12	5 18
5 37	7 1	5 28
48	6 50	5 38
7	6 38	5 48
	6 24	5 58
	6 10	6 8
	5 57	[illegible]
	45	[illegible]

*

Godina 1904.

...Gregorijevu **prestupna.** Po koledaru Julijevu **prestupna.**

I. Godovni račun.

...arica	Mars	4. Nedjeljno slovo po Gregoriju	CB.
...krug mjesečni	5	„ „ Juliju	DC.
...(ep.) po Greg.	XIII	5. Godina daće rimske . . .	2
„ „ Juliju	XXV	6. Krug sunčani	9

II. Pomične svetkovine.

...udnoj crkvi:		U istočnoj crkvi:	
. . . .	17. veljače	Triodij	30. siečnja
. . . .	3. travnja	Mesopust	1. veljače
. . . .	12. svibnja	Siropust	8. veljače
. . . . .	22. svibnja	Uskrs	28. ožujka
. . . . .	2. lipnja	Spasov dan	6. svibnja
...djelja adventska .	27. stud.	Trojice	16. svibnja
Nedjelja po Duhovima	26	Svi Sveti	23. svibnja

III. Norma dani.

1. *Blagovijest* 25. ožujka; 2. *Uskrs* 3. travnja; 3. *Duhovi* 22. svibnja; 4. *Tijelovo* 2. lipnja; 5. *Mala gospa* 8. rujna; 6. *Božić* 25. prosinca.

IV. Kvaterni posti.

Za katolike: 24. veljače, 25. svibnja, 21. rujna i 14. prosinca.

V. Pomrčine u godini 1904.

Godine 1904. bit će dvie pomrčine sunca, od kojih se ne će u našim krajevima ni jedna vidjeti. — Mjesec ne će ove godine pomrčati. — I. Kolutasta pomrčina sunca bit će na 17. ožnjka. Početak pomrčine (računajuć po zagrebačkom vremenu) bit će u 3 sata 41 čas po noći. Početak kolutaste pomrčine u 8 sati 45 časaka u jutro. Svršetak pomrčine u obće u 9 sati 49 časaka. Pomrčina će se vidjeti u iztočnoj polovini Afrike, južnoj polovini Azije. — II. Posvemašnja pomrčina sunca bit će na 9. i 10. rujna. Početak pomrčine u obće u 7 sati 13 časaka na večer, početak posvemašnje pomrčine u 8 sati 6 časaka. Svršetak posvemašnje pomrčine u 11 sati 32 časa na večer. Konac pomrčine u obće na 10. rujna u 0 sati 25 časaka po ponoći. Pomrčina se vidi na Velikom oceanu i u zapadnoj polovini južne Amerike.

Dvanaest znamenja nebeskih.

Ovan	Rak	Vaga	Jarac
Bik	Lav	Stipavac	Vodenjak
Dvojci	Djevojka	Strielac	Ribe.

Tumačenje znamenja.

Mladi mjesec	△ Svetac	Grmljavina	Vjetar, zračno
Prvi četvrt	▲ Djelatnik	Snieg	Stalno vrieme
Pun mjesec	Sunce sija	Zima, mraz	Post
Zadnji četvrt	Vruće liepo	Mokro, magla	d. d. = dan dug.
Nedjelja	⊕ Svjetlo, srednje	Dažd, mutno	

Broj mjesečnim četvrtom predpostavljen kaže ure promjene pred poldanom, zapostavljen pako ure poslje podne.

Izlaz i zalaz sunca.*)

Mjesec	Dan	I. na 42° s. šir.		II. na 43° s. šir.		III. na 44° s. šir.		IV. na 45° šir.		V. na 46° s. šir.	
		sunce		sunce		sunce		sunce		sunce	
		izlazi	zalazi	izlazi	zalazi	izlazi	zalazi	izlazi	zalazi	izlazi	zalazi
		s. m.	s. m.	s. m	s. m.	s. m.	s. m.	s. m.	s. m.	s. m.	s. m.
Siečanj	1.	7 29	4 40	7 32	4 36	7 35	4 33	7 39	4 29	7 42	4 26
	5.	7 28	4 47	7 31	4 44	7 34	4 41	7 37	4 37	7 41	4 31
	12.	7 25	4 54	7 28	4 52	7 31	4 49	7 34	4 46	7 38	4 39
	19.	7 20	5 4	7 23	5 1	7 25	4 58	7 28	5 56	7 35	4 48
	26.	7 14	5 13	7 17	5 11	7 19	5 9	7 21	5 7	7 29	4 58
Veljača	2.	7 7	5 22	7 10	5 20	7 12	5 18	7 14	5 15	7 22	5 8
	9.	6 58	5 32	6 59	5 30	7 1	5 29	7 2	5 27	7 12	5 18
	16.	6 48	5 41	6 49	5 40	6 50	5 38	6 51	5 37	7 1	5 28
	24.	6 36	5 51	6 37	5 50	6 38	5 49	6 39	5 48	6 50	5 38
Ožujak	2.	6 22	5 59	6 23	5 58	6 24	5 57	6 25	5 57	6 38	5 48
	9.	6 09	6 07	6 10	6 7	6 10	6 7	6 10	6 7	6 24	5 58
	16.	5 56	6 14	5 55	6 16	5 55	6 18	5 55	6 18	6 10	6 8
	23.	5 46	6 24	5 46	6 24	5 46	6 24	5 45	6 25	5 57	6 17
	30.	5 34	6 31	5 33	6 31	5 33	6 32	5 32	6 33	5 45	6 27
Travanj	6.	5 20	6 41	5 19	6 42	5 18	6 44	5 17	6 46	5 31	6 35
	13.	5 10	6 49	5 8	6 51	5 6	6 53	5 4	6 55	5 18	6 45
	20.	4 59	6 58	4 56	7 0	4 54	7 1	4 52	7 3	5 6	6 54
	27.	4 49	7 4	4 47	7 6	4 45	7 8	4 43	7 11	4 54	7 2
Svibanj	4.	4 40	7 12	4 38	7 14	4 35	7 17	4 32	7 20	4 43	7 11
	11.	4 33	7 19	4 30	7 22	4 27	7 25	4 24	7 28	4 33	7 19
	18.	4 28	7 26	4 24	7 29	4 21	7 31	4 17	7 35	4 25	7 27
	25.	4 24	7 32	4 20	7 35	4 17	7 38	4 14	7 42	4 18	7 35
Lipanj	1.	4 23	7 36	4 19	7 39	4 15	7 43	4 11	7 47	4 12	7 42
	8.	4 23	7 39	4 19	7 43	4 15	7 46	4 11	7 50	4 10	7 47
	15.	4 25	7 39	4 21	7 43	4 17	7 47	4 13	7 51	4 8	7 51
	29.	4 30	7 38	4 26	7 42	4 23	7 45	4 19	7 49	4 12	7 54
Srpanj	6.	4 35	7 36	4 32	7 40	4 28	7 42	4 24	7 45	4 17	7 52
	13.	4 41	7 31	4 37	7 34	4 34	7 37	4 31	7 40	4 22	7 48
	20.	4 47	7 25	4 44	7 28	4 41	7 30	4 38	7 33	4 29	7 42
	27.	4 54	7 17	4 52	7 19	4 49	7 22	4 47	7 25	4 37	7 34
Kolovoz	3.	5 1	7 8	4 58	7 10	4 56	7 13	4 54	7 15	4 44	7 26
	10.	5 10	6 59	5 8	7 1	5 5	7 3	5 3	7 5	4 52	7 17
	17.	5 17	6 47	5 16	6 48	5 15	6 48	5 13	6 50	5 1	7 6
	31.	5 26	6 33	5 25	6 34	5 24	6 35	5 23	6 36	5 20	6 40
Rujan	7.	5 33	6 20	5 32	6 21	5 32	6 23	5 31	6 23	5 28	6 28
	14.	5 39	6 12	5 39	6 11	5 39	6 11	5 38	6 11	5 37	6 14
	21.	5 47	5 56	5 48	5 56	5 48	5 56	5 48	5 56	5 45	5 0
	28.	5 58	5 42	5 58	5 42	5 59	5 41	5 59	5 41	5 55	5 47
Listopad	5.	6 5	5 31	6 6	5 30	6 8	5 29	6 8	5 29	6 4	5 34
	12.	6 13	5 19	6 14	5 18	6 15	5 17	6 16	5 16	6 13	5 20
	19.	6 23	5 6	6 24	5 5	6 25	5 4	6 27	5 2	6 22	5 8
	26.	6 32	4 56	6 34	4 55	6 36	4 53	6 36	4 51	6 33	4 56
Studeni	2.	6 39	4 48	6 41	4 46	6 43	4 44	6 45	4 42	6 42	4 46
	9.	6 49	4 40	6 51	4 37	6 54	4 35	6 57	4 33	6 52	4 37
	16.	6 58	4 34	7 1	4 31	7 4	4 28	7 7	4 25	7 3	4 29
	30.	7 6	4 31	7 9	4 28	7 13	4 25	7 16	4 21	7 20	4 18
Prosinac	7.	7 13	4 30	7 17	4 27	7 20	4 23	7 23	4 19	7 28	4 16
	14.	7 20	4 29	7 24	4 26	7 27	4 23	7 31	4 19	7 34	4 17
	21.	7 26	4 33	7 29	4 29	7 33	4 26	7 36	4 22	7 39	4 19
	28.	7 28	4 38	7 31	4 35	7 35	4 31	7 38	4 27	7 41	4 23

*) Skrižaljka br. I. vrijedi za sva mjesta, koja su oko Boke Kotorske; skrižaljka br. II. vrijedi za mjesta. koja su k svjeveru od Boke Kotorske, a k jugu od crte, koja prolazi Trogirom, Spljetom u Dalmaciji i Fočom u Bosni; skrižaljka br. III. vrijedi za mjesta od crte Trogir-Spljet-Foča do crte, koja prolazi Lošinjem, Gospićem, Ključem, Maglajem i D. Tuzlom; skrižaljka IV. vrijedi od ovih mjesta k sjeveru do crte: Piran i Novi Grad u Istri, Brod na Kupi, Karlovac, Pokupsko, Sisak, Kutina, Našice, Čepin, Dalj; skrižaljka V. vrijedi za mjesta, koja su k sjeveru od potonje crte pa sve do najsjevernije točke Medjumurja.

Siečanj — Јануар

ima 31 dan — има 31 дан

Dani		Za katolike		За православне
P.	1	**Novo ljeto**	19	Дец. Бониф.
S.	2	Makarij	20	Игњат. бог.
N.	3	Genoveva ☉	21	**Н. пр. Рожд.**
P.	4	Tito bis.	22	Анастасија
U.	5	Telesfor	23	10 муч.
S.	6	**Sv. 3 kralja**	24	Евгенија
Č.	7	Lucijan	25	**Рођ. Хр.**
P.	8	Marcelin	26	**Збор Бог.**
S.	9	Severin ☾	27	**Стефан муч.**
N.	10	**I. po B.** P. p.	28	**Н. св. Богоот.**
P.	11	Higin papa	29	Младенци
U.	12	Ernest opat	30	Анисија
S.	13	Ces. dj.	31	Меланија
Č.	14	Feliks sv.	1	**Јан. 1904. Н. г.**
P.	15	Pavao pust.	2	Силвест. п.
S.	16	Marcel p.	3	Малахија

Dani		Za katolike		За православне
N.	17	**Ime Is.** ●	4	**31. по Дух.**
P.	18	Stol. sv. P.	5	Теопемп. и Т.
U.	19	Kanut kralj	6	**Богојављење**
S.	20	Fab. i Seb.	7	Збор Јов. К.
Č.	21	Agnesa	8	Георг. и Ем.
P.	22	Vincencij	9	Полијевкто
S.	23	Zaruci b. d.	10	Григ. Ниш.
N.	24	**3. po B.** Tim.	11	**32. о Закеју**
P.	25	Obr. sv. P. ☽	12	Теодосије
U.	26	Pol. biskup	13	Јермило
S.	27	Ivan Zlat.	14	**Св. Сава I. археп. српски**
Č.	28	Margarita		
P.	39	Franjo Sal.	15	Павао Т.
S.	30	Martina dj.	16	В. ап. Пет.
			17	Антон. Вел.
N.	31	**sedamd.** P. N.	18	**Н. о Мит. и Ф.**

Mjesečne mijene:

☉ Uštap 3. u 6 s. 47 č. u jutro — ● Mladj 17. u 4 s. 47 č. na večer

☾ Trećak 9. u 10 s. 10 č. na večer — ☽ Prvak 25. u 9 s. 41 č. na večer

Novo ljeto. Genov. Titus **Sv. 3 kr.** Julij Ernest d. d. IX Marcel

VII IX

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

Ant. o. **Ime Is.** Kannt F. i S. Vinko Timot. Ob. Pav. Fr. S. d. d. X

IHS

V X

17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

SIEČANJ.

Dan	Dnevnik	Primitak Kr.	Primitak fil.	Izdatak Kr.	Izdatak fil.
	Andrija Hsen došao 7.1.904. na večer.				
	26.1. [illegible] jarma	—		20. novč	
	30.1. [illegible] jaram		2	50. novč	
	1.2. [illegible]				
	10.2. [illegible] (Nosan) [illegible]			20. novč	

SIEČANJ.

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.

Mjesečne radnje za siečanj.

Kućanstvo. Račune za prošlu godinu treba zaključiti, proračun za novu godinu načiniti. Bez računa neimade gospodarstva. — Žitak treba vjetriti i premetati. Gomolje neka se pokrije, da ne smrzne. Za sjeme za proljetne usjeve treba se pobrinuti. Kupiti treba najbolje i najljepše sjeme, jer je ovo najjeftinije, dočim je lošo sjeme najskuplje, ako se i jeftino kupi. Kupovati treba od sjegurne tvrdke. — U Staji neka bude dovoljno toplo. Stoki neka se ne daje premrzla voda za pilo. — Kokoši počimlju ovog mjeseca leći, guske neka se pare. Svinje neka dobivaju toplu hranu, a kotac neka se čisti, kad je toplo vrieme.

Poljodjelstvo. Gnoj neka se navaža na polje, gnojnica pako na djetelišta. Neka se priredjuje mješanac. Orudje za oranje i sijanje neka se priredi i popravi. Sa polja na kojem su posijani zimski usjevi, neka se odvadja voda od raztopljenog sniega.

Vinogradarstvo. Kolje za vinograde neka se priredjuje, katranizira, ili namače u raztopljenu modru galicu. Vinogradi neka se gnoje, ako nisu već u jeseni pognojeni, te ako gnojenju vrieme dopušta. Za proljetno sadjenje trsa još je vremena rigolati. Stabla trsa neka se čiste od kukuljica zareznika, koji prezimuju pod starom korom trsa. Ako je na trsu prošle godine bila bolest »crni rak«, neka se trs opere sa raztopinom zelene galice i to neka se uzme 25 do 30 kg. zelene galice na 100 litara vode i pol litre sumporne kiseline. Ako vrieme dopušta, neka se trs prije obreže, odrezana rozga sažge, a ostale rozge i trs opere. Inače neka se ovaj posao obavi poslje reza budućeg mjeseca, ili najkasnije mjeseca ožujka.

Pivničarstvo. Ako se mlado vino nije već prošlog mjeseca prvi put pretočilo, mora se pretočiti početkom ovoga mjeseca. Pivnica neka se zrači za sunčanog vremena, kad je topliji zrak.

Voćarstvo. Voćke treba mazati sa vapnom pomješanim sa petroleumom radi »krvave uši«. Na 100 litara vode uzme se 20 kilogr. gašenog vapna i 2—3 litre petroleja. Da se bolje drži, neka se pomieša i pol škafice ilovače. Treba ih čistiti od gniezda gusjenica, od suhih grana i mahovine. Ako vrieme dopušta mogu se voćke i gnojiti. Suhe i stare voćke neka se izkapaju. Priredjuju se mladice za ciepljenje, te se zakopaju u pjesak na hladnom mjestu. Ciepiti mogu se divljaci u sobi, te ciepljeni zakopati u vlažnu zemlju u pivnici. Ptice, koje uništuju gusjenice i druge zareznike i neprijatelje voćaka, treba hraniti.

Povrćarstvo. Za rano povrće mogu se prirediti klila, te napuniti sa svježim konjskim gnojem. Posije se u klila šalata, radić, koraba, kelj, rano zelje. Treba navažati gnoj u vrt za proljetni usjev povrća.

Pčelarstvo. Mora se paziti, nisu li u košnicu unišli miševi, te ih treba uništiti. Ako je nužda moraju se pčelci hraniti. Za sunčanih dana treba košnice pokriti, da pčele ne izlete. Pčele moraju imati mir.

Šumarstvo i lov. Drva se sjeku te izvažaju. Sakupljaju se borove i omorikove češerke. Lov traje još na zeceve i srnjake.

Sajmovi za mjesec siečanj

1. u Prakracu, 2., 3., 4. i 7. u Virovitici, 4. Gorica vel, 7. u Štivici, 7. u Gjurgjevcu, Goli, Ivanić-Kloštru, Jaski, i Kominu kod sv. Ivana Zeline, 8. u Čazmi, 11. u Klanjcu, 15. u Crikvenici, 17. u Petrovuselu kod Nove Gradiške, Požegi, i Zagonu, 18. u Dubravi kod Ivanića, i Ljubeščici, 18. 19. i 20. u Osieku svake srijede, subote i nedjelje, 20. u Okučanima, 20., 21. i 22. u Djakovu, 20. u Novom, Novskoj, i Virju, 25. u Peterancu, i Topolovcu, 28. u Orahovici, 30. i 31. u Vinkovcih, 30. i 31. u Županji, u Delnicama, četvrtak poslije prvog.

Veljača

ima 29 dana

Фебруар

има 29 дана

Dani		Za katolike	За православне		Dani		Za katolike	За православне	
P.	1	Ignacij	19	Макарије	U.	16	Julijana	3	Симеон
U.	2	**Svijećnica**	20	Јефтимиј В.	S.	17	Pepelnica †	4	Изидор
S.	3	Blaž biskup	21	Максим пр.	Č.	18	Simeon b. †	5	Агата
Č.	4	Veronika	22	Тимотеј	P.	19	Konrad p. †	6	Вукол
P.	5	Agata djev.	23	Клемент	S.	20	Euherij b. †	7	Партениј
S.	6	Doroteja dj.	24	Ксенија	**N.**	21	**I. kor., č.** E.	8	**Сиропуст**
N.	7	**šezdes.** Rom.	25	**Нед. блуд. сина**	P.	22	Stol. sv. P. †	9	Никифор †
P.	8	Ivan M.	26	Ксенофон	U.	23	Petar D. †	10	Харалампи. †
U.	9	Apolonija	27	Пр. м. Јов.	S.	24	Prest. d. †	11	Бласиј м. †
S.	10	Skol. djev.	28	Јефрем Сир.	Č.	25	**Matija ap.** †	12	Мар. М. †
Č.	11	Desider b.	29	Пр. м. Игњ.	P.	26	Valburga †	13	Мартиниј. †
P.	12	Eulalija	30	**3 јерарха**	S.	27	Aleks. bis. †	14	Аксентиј
S.	13	Fus. dj. m.	31	Кир и Јован	**N.**	28	**2. kor., p.** L.	15	**1. вел. поста**
N.	14	**pedes.** V.	1	Фебр. **Месоп.**	P.	29	Roman op. †	16	Памфил †
P.	15	Faustin i Jov.	2	**Сретеније**					

Mjesečne mijene:

Uštap 1. u 5 s. 33 č. na večer	Mladj 16. u 0 s. 5 č. na večer
Trećak 8. u 10 s. 56 č u jutro	Prvak 24. u 0 s. 9 č. na večer

Ignac, Svieć., Blaž, Agata, Dorot., d. d., Apol., Valent., Faust.

X

VI, XI

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

Julijana, Fašnik, Pepelnica, Simeon, St. s. P., Prest. dan, Kv., Mat., Valb., Skend., Rom.

XII, XII

16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29

VELJAČA.

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.
	Mirko Lerlović stupio u službu 7./I. 904. u jutro.				

VELJAČA

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fi.
	Hanzek Horvatić				
	stupio u službu 11. 2. u 9 s. jutro				

Mjesečne radnje za veljaču.

Kućanstvo. Sjeme za sjetvu neka se čisti. Krumpir neka se izabere, te lošijim hrani stoka. U staji neka se pazi, da se stoka ne nahladi. Mlada stoka neka se pušta na svježi zrak, kada su topli dani. Staje za živad neka se drže tople, da mogu kokoši i guske bolje nositi. Dobro je davati živadi med hranom pomješanog mesa, da više jaja nose.

Poljodjelstvo. Ako je zemlja već dosta suha, počne se gnoj podoravati. Jarke treba čistiti, da voda može odticati. Ako je zima digla zimske usjeve, treba ih povaliti kad je suho vrijeme. Livade i djeteliŝta neka se podraže livadnom branom, da se uništi mahovina i da bolje trava i djetelina raste. Ovog mjeseca neka se usjevi, livade i djetelišta gnoje sa umjetnimi gnojivi. — Livade mogu se natapati sa vodom, koja ide iz pognojenih zemljišta. Nejednake livade treba izravnjivati, šikare na livadama krčiti.

Vinogradarstvo. Ako je povoljno vrieme, može se vinograd početi obrezivati. Ujedno priredjuju se ključići za ciepljenje. Kod mladih nasada sa — na suho ciepljenom lozom, neka se odrežu koreni, koji bi iz domaće loze potjerali. Ako se taj koren ne odreže, domaća loza hrani se vlastitim korenom. Američka podloga sagnjije, a koren domaće loze uništi trsna uš tako, da trs za koju godinu propadne. U jeseni rigolano tlo može se nasaditi sa američkim ciepljenim ili neciepljenim korenjacima. Dovršuje se proljetno gnojenje vinograda. Kolje mora biti pripravljeno, ključići neka se odpremaju, a zemljište za cjepilnjak neka se priredi. „Korak“ se već za topla vremena pojavljuje, treba ga tražiti i uništavati.

Pivničarstvo. Tko je mlado vino pretočio prvi put mjeseca prosinca, neka ga ovog mjeseca pretoči po drugi put u malo zasumporeni lagav. Osobito je to potrebito kod vina, koja imadu miris po sumpornom vodiku. Lagve treba svakih 8 dana zapunjavati. Pivnica neka se prozrači, ako je topao sunčani dan.

Voćarstvo. Ovaj mjesec ciepi se još u sobi na spajanje. Presadjuju se voćke. Čiste se od gnjezda gusjenica i mahovine. Oko voćke se zemlja okopa (izštiha), ako to nije već učinjeno u jeseni; pognoje se voćke sa gnojnicom, koja je pomiešana sa vodom. Voćke se još obrezavaju, a rane treba namaziti ciepilnim voskom ili katranom.

Povrćarstvo. Ako je toplo vrieme može se posijati rotkva, češnjak, mrkva, grašak, celer, salata. Klila neka se prirede i zasiju sa raznim povrćem. Priredi se zemlja za sadjenje šparge. U vrt neka se navaža gnoj i priredjuje tlo za proljetne nasade.

Pčelarstvo. Pčelinjak treba čistiti i pčele treba hraniti. Ako je toplo vrieme, treba pčelama zapriečiti izlaz, da se ne nahlade i obole. Pčelce treba čuvati od miševa i ostalih neprijatelja pčela.

Šumarstvo i lov. U razsadniku treba pregledavati, da li su biljke dobro ukorenjene. Ako ih je mraz dignuo, neka se pokriju još sa zemljom. Ovaj mjesec započinje lov na kune, vidre i lisice. Zecevi se počnu tjerati.

Sajmovi za mjesec veljaču:

1. u Djakovu, 3. u Ivanić-Kloštru, Koprivnici, Krapini, i Sv. Heleni kod Vojakovca, ponedeljak po sviećnici u V. Gorici, 5. u Ivancu, 6. u Lužani kod Oriovca, 10., 11. i 12. u Šidu, 11., 12. i 13. u Rumi, 11. i 14. u Vrpolju, 14. u Novomgradu, i Samoboru, 15. u Humu sv. Martin, Kašini, Krapinskim Toplicama, i Velikih Zdenci, 17. u Podvrh kod kapele sv. Križa u Otruševcu, 21. u Gundinci, 21. i 24. u Valpovu, 22. u Dubravi kod Ivanića i Varažd. Toplicama, 24. u Velikom Trgovištu, i Molvah, u Brodu kod Huma na Sutli, Ljubešćici, i Rasinju, 25. u Kupincu, 27. u Stubici dolj.

Ožujak

ima 31 dan

Март

има 31 дан

Dani		Za katolike	За православне		Dani		Za katolike	За православне	
U.	1	Albin b. †	17	Теодор †	S.	16	Cirjak m. †	3	Јевтропиј †
S.	2	Simpl. ☺ †	18	Леон п. †	Č.	17	Gertrud. ● †	4	Геразим †
Č.	3	Kunigunda †	19	Архип †	P.	18	Ed. b. m. †	5	Конон †
P.	4	Kazimir †	20	Леон вл. †	S.	19	**Josip zar.** †	6	42 мученика
S.	5	Friderik o. †	21	Тим. пр.	N.	20	5. k., gl. *Prolj.*	7	4. вел. поста
N.	6	3. k., b. M. b	22	2. вел. поста	P.	21	Benedikt †	8	Теофилакт †
P.	7	Toma akv. †	23	Поликарпо †	U.	22	Oktavijan †	9	40 муч. †
U.	8	Ivan od B †	24	Обр. г. J. К. †	S.	23	Oton b. †	10	Кодрат †
S.	9	Franc. ☾ †	25	Тарасије †	Č.	24	Gabriel ☽ †	11	Софроније †
Č.	10	40 muč. †	26	Порфирије †	P.	25	Blagoviest †	12	Теоф. и Г. †
P.	11	Herak. i Z. †	27	Прокопије †	S.	26	Emanuel †	13	Пр. м. Ник.
S.	12	Gregorij V. †	28	Василије	N.	27	6. k., cvj. R.	14	5. вел. поста
N.	13	4. k., s. E.	29	3. вел. поста	P.	28	Guntram †	15	Агапије †
P.	14	Matilda c. †	1	Март. Јев. †	U.	29	Eustahij †	16	Сабин †
U.	15	Longin m. †	2	Теодор в. †	S.	30	Viktor m. †	17	Алексиј †
					Č.	31	Vel. četvr. ☺ †	18	Кирил J. †

Mjesečne mijene:

Uštap 2. u 3 s. 48 č. u jutro | Mladj 17. u 6 s. 39 č. u jutro

Trećak 9. u 2 s. 1 č. u jutro | Prvak 24. u 10 s. 37 č. na večer

Uštap 31. u 1 s. 44 č. na večer.

Albin		Kunig.		Euseb.		Marcel		Sriedop. Franc.		40 muč.		Grgur		Matil.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

Gert.	Josip		Bened.		d. d. XII		Gabr.	Nazv. M.		Cvjetn.	Rup.	Gunt.		Amos	
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31

OŽUJAK.

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.
	Jakob Hrešć (kravar) došao 28. 3. 904. u 5. sat. popodne.				

OŽUJAK.

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.

Mjesečne radnje za ožujak.

Kućanstvo. Dvorište neka se počisti i uredi. Treba činiti priprave za proljetne radnje. Sjeme za usjeve neka se priredi. Pšenično sjeme neka se radi »snieti« namoči u raztopinu od $1/2$ postotka modre galice kroz 16 sati, a kasnije neka se nalije na zrnje vapnena voda, te ostavi kroz 5 časaka na njoj. Na sto litara vode uzme se 6 kilograma negašenog vapna. — Konji i volovi, koji su opredieleni za proljetni rad neka se počnu bolje hraniti, da budu mogli bolje raditi. — U stajama i svinjcima neka se drži što veća čistoća. — Odojci se odbijaju. — Kokošima i guskama meću se jaja za leženje.

Poljodjelstvo. Počinju glavne radnje na polju. Jari usjevi kao zob, ječam, raž, pšenica i grahorica ako je povoljno vrieme se počimlju sijati. Sije se djetelina i trava ili same ili med zob. Za okopavine treba tlo prirediti i gnoj podorati. Ako su vrieme i ostale okolnosti povoljne, može se sijati i kukuruz. — Livade i djetelišta, koja su bila gnojena stajskim gnojem, moraju se očistiti od slame od gnoja. Sa mahovinom porasle livade neka se podraže. Gdje je moguće neka se livade natapaju. Neka se gnoje livade umjetnim gnojivom Thomasovom drozgom, sadrom ili pepelom.

Vinogradarstvo. Počimlje obćenita rez, kolenje, vezanje i prekapanje vinograda. Ako se nije već prošli mjesec koren od domaće loze na suho ciepljenom trsu odrezao, mora se to ovaj mjesec učiniti. Rigolana zemljišta priredjena za nov nasad vinograda, moraju se nakolčiti, načinjene jame gnojiti i posaditi sa ciepljenim ili neciepljenim korenjacima. Suho ciepljenje trsa počinje ovog mjeseca. Mladice se rade i polažu, razpošiljaju se ključići te izkapaju korenjaci iz loznjaka.

Pivničarstvo. Mlada vina, koja su bila mjeseca siečnja prvi put pretočena, neka se ovaj mjesec pretaču drugi put. Lagve treba zapunjavati, pivnicu zračiti za toplog sunčanog vremena. Stara vina treba pretakati.

Voćarstvo. Voćke mogu se još obrezivati, ako nisu već došle u sok. Oko voćaka neka se zemlja okopa — te pognoji, ako to nije već prije učinjeno. Gusjenice neka se tamane. Dovršava se ovaj mjesec ciepljenje divljaka. Košćice i sjeme voćaka se sije i presadjuju divljake. Presadjuju se još i voćke.

Povrćarstvo. Nastavlja se sijanje raznog povrća, kao špinaća celera, peršina, luka, šalate, mrkve, sadi se krumpir i cikla. Priredjuje se i gnoji tlo za dalnje sadjenje.

Pčelarstvo. Pčelama se mora davati hrana, ako je ne imadu. Košnice se moraju čistiti. Slabiji pčelac i bezmatičnjak spaja se sa jačim.

Šumarstvo i lov. Siečenje drva prestaje. Sije se kestenje, žir, bukvice. Lov na divljač prestaje, počinje lov na šljuke.

Sajmovi za mjesec ožujak:

Na svaki korizmeni četvrtak u Brezovici kod Odre, 1. i 15. u Klanjcu, 1. u Sv. Ivan Žabnu i Djakovu, 5. i 10. u Našicah, 8. u Čazmi, 10. u Drobkovcu, 11. u Kraljevcu, 11. i 13. u Nuštru, 12. u Gjurgjevcu, Ivanić gradu, Kostajnici, Luki, i Madjarevu, 12. i 26. u Pregradi, 13. u Vel. Gorici, Lukaču, Podvrh kod Kapele Sv. Križa u Otruševcu i Stubici dolnjoj, 14. u Feričancim, 15. u Mariji Bistrici, 17. 18. i 19. u Novom Slankamenu, Sikirevcih i Šidu, 19. u Brodu kod Delnicah, Feričancih, Krapini, Lesinju, Levanjski varoši, Lipovljanih, Ljubeščici, Luki, Novomgradu, Samoboru, Sunji, Vališselu, i Vrbovcu, 19., 20. i 21. u Mitrovici i Slatini, 20. u Buševcu, Grubišnom polju i Šišlevcih, 21. u Kloštru kod Gjurgjevca i Martinskoj vesi, 22. u Bednji, Brodu kod Huma na Sutli, Svetoj Heleni kod Vojakovca, i Varaždinskih Toplica, 23., 24. i 25. u Novoj Pazovi, 26. u Desincu kod Plešivice, Podvinju i Novoj gradiški, 26. u Česticah kod trga Vinica, Ivanić-Kloštru, Koprivnici, Stipernici kod Pregrade, Stenjevcu doljnjem, i Sv. Ivanu Zelini, 28. u Goli i Tomašici, 29. u Tuhlu, Delnice prvi četvrtak, 29., 30. i 31. u Bešli.

Travanj

ima 30 dana

Април

има 30 дана

Dani		Za katolike	За православне		Dani		Za katolike	За православне	
P.	1	Vel. pet. †	19	Хрис. и Д. †	S.	16	Turibij m.	3	Никита
S.	2	Vel. sub. †	20	Сава преп.	**N.**	17	**2. po Usk.** R.	4	**Нед. Томина**
N.	3	**Uskrs**	21	**Цвјетна.**	P.	18	Apolonij m.	5	Теодул и Аг.
P.	4	**Uskrsni pon.**	22	Василиј м. †	U.	19	Krescencij m.	6	Јевтихиј
U.	5	*Usk. ut.*	23	Никон †	S.	20	Sulpicij m.	7	Георгиј
S.	6	Celestin p.	24	Артемиј †	Č.	21	Anselmo b.	8	Иродијон
Č.	7	Hegesip b. ☾	25	**Благовијест** †	P.	22	Soter i Kaj b.	9	Јевпсихиј
P.	8	Albert b.	26	Зб. арх. Г. †	S.	23	Adalbert ☽	10	Терентиј
S.	9	Akacij bis.	27	Матрона	**N.**	24	**3. po Usk.** Gj.	11	**Нед. миронос.**
N.	10	**I. po Us. b.**	28	**Ускрс**	P.	25	Marko ev.	12	Василије ис.
P.	11	Leon I. papa	29	**Ускрсни пон.**	U.	26	Klet papa	13	Артемон
U.	12	Julij papa	30	**Ускрсни ут.**	S.	27	Peregrin m.	14	Мартин п.
S.	13	Hermeneg.	31	Ипатије вл.	Č.	28	Živko m.	15	Аристарх
Č.	14	Tiburcij b.	1	**Април** Мар.	P.	29	Petar m. 🌕	16	Аг., Ир. и Х.
P.	15	Anastazija 🌑	2	Тит чудотв.	S.	30	Katarina S.	17	Симеон

Mjesečne mijene:

☾ Trećak 7. u 6 s. 53 č. na večer | ☽ Prvak 23. u 5 s. 55 č. u jutro
🌑 Mladj 15. u 10 s. 53 č. na večer | 🌕 Uštap 29. u 11 s. 36 č. na večer

Vel. p. — Hugo — **Uskrs** — Vinko — Albert — d. d. XIII — Akacij — Leon — Tiburc.

VII XI

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

Turibij — Rudolf — Anzelmo — Adalb. — **Juraj** — **Marko** — d. d. XIV — Kat. S.

VI XII

16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

TRAVANJ.

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.

TRAVANJ.

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.

Mjesečne radnje za travanj.

Kućanstvo. Pivnice u kojima se nalazi gomolje zrače se i čiste. Čistiti treba i stanove. U hambaru neka se žito prevraća, te ako se nadju kakovi kukci, neka se razpukotine namažu sa karbolnom kiselinom. Treba popravljati poljsko orudje i kola. Kod stoke neka se počimlje polagano prelaziti sa suhog na svježe hranjenje i to tako, da se u početku daje svježa krma medju suhu. Kod ovaca mora se paziti, da ne dodju na mokru pašu. Mladi konji i mlada stoka neka se pušta svaki dan u opredieljeno mjesto, da se prodje. Živad sjedi na jajima, te treba, da se stavi na hladno mjesto.

Poljodjelstvo. Krumpir se sadi, sjetva jarog žita i konoplje se nastavlja, u koliko nije još dovršena. Sije se grašak, bob, grašica i kukuruz. Sadi se zelje, blitva i burak. Livade se natapaju, te se mogu još gnojiti sa umjetnim gnojevima, kao kainitom, Thomasovom drozgom, pepelom, sumporo-kiselim kalijem itd. Djetelišta mogu se posipati sa sadrom.

Vinogradarstvo. Neka se sakupljaju i uništavaju gusjenice „korak“, ako se nije već prije to učinilo. Zadnje je vrieme za prekopati vinograd. Prije nego li se vinograd prekopa, mora se nakoliti i povezati. Za vez najbolje je liko. U školi neka se sade amer. ključići, na suho ciepljeni ključići i korenjaci.

Pivničarstvo. Ako je mlado vino bilo prvi put pretočeno mjeseca prosinca, drugi put mjeseca veljače, neka se koncem ovoga mjeseca pretoči po treći put u malo zasumporene lagve. Lagvi neka se zapunjavaju. Pivnica neka se zrači ako je to potrebito. Vina neka se više puta pregledavaju, da li uslied promjene topline zraka ne mienjaju boje.

Voćarstvo. Čistiti treba voćke od gusjenica, te gusjenice uništavati. Treba se boriti proti „krvavoj uši“, koja se ovog mjeseca počimlje u većoj mjeri pojavljivati. Voćke treba okopavati. Posadjene divljake i ciepove treba čistiti od suvišnih mladica, te cjepilnjak opljeviti i prekopati. — Ako je suša treba na novo posadjene voćke zalievati tako i cjepilnjak.

Povrćarstvo. Klila moraju se prozračivati. Povrće počinje se sijati i saditi na topla otvorena mjesta. Sadi se još grašak, salata, kelj, mrkva, zelje, koraba, špinaći, krastavci, dinje. Povrće treba dobro zalievati, obradjivati.

Pčelarstvo. Pčele treba hraniti ako ne imadu više hrane i dok ne dobiju dovoljno paše. Spajanje pčelaca se ovog mjeseca nastavlja.

Šumarstvo i lov. Ovog se mjeseca sije sjeme od listnjače i crnogorice. Ubijaju se lisice i vučice kao i ostala škodljiva zvjerad.

Sajmovi za mjesec travanj:

1. u Dubravi kod Ivanića i Klenovniku, 1. u Daruvaru, 3. u Gornjem Miholjcu i Trgovištu, 4. u Gaju, Moravču i Virju, 4. 5. i 6. u Šimanovci, 5. u Dolj. Miholjcu, Gradecu, i Novojvesi kod Petrijanca 5. i 12. u Brezovici kod Odre, 5. i 26.u Zagrebu, i svake srijede, 7. u Brodu na Savi, Okućanih, 6., 7. i 8. u Erdeviku, 7. i 21. u Velikom Trgovištu 7. u Sošicah, i Sv. Jakobu kod Mihovljana, 8. u Požegi, 9. u Križevcu, Topolovcu i Zlataru, 10. u Ludbregu, i Stubici doljnjoj. 12. u Klanjcu, Moslavini, Sv. Ivanu Zelini i Vukovoj gorici, 14. u Petrinji i Samoboru, 14., 27., 28. i 29. u Virovitici, 14. u Krap. Toplicah i Mihovljanu, 15. u Rumi, 16. u Sv. Ivanu Žabno, 17. u Brdovcu, Jamnici, Jaski i Vukovju kod Garešnice, 17. 18. i 19. u Čalmi 18. u Lasinju, 19. u Bistri dolj. i Prilišću, 21. u Ljubešćici, i Loboru, 21. u Kraljevcu i Maću, 22. u Divjaku kod Skrada i Pregradi, 22., 23. i 24. u Indjiji, 22., 24. i 25. u Osieku i svake srijede subote i nedjelje. 23. u Brodu kod Delnica, Kravarskom i Stubici gornjoj, 23. i 24. u Klenaku, 24. u Babinoj gredi, Belcu, Bučicah dolj. kod Gline, Drnju, Gjurgjevcu, Iloku, Ivanić gradu, i Varaždinu, 24., 25. i 26. u Djakovu, 25. u Gerovu, Oborovu, i Vinici, 26. u Vrbovcu, Brodu kod Huma na Sutli, Desiniću, Draganiću na Šipku kod sv. Jurja, Dubravici, Madjarevu, i Sv. Križ-Začretje, 28. u Orahovici, 29. u Mariji Bistrici, i Prezidu, 29. i 30. u Vukovaru, Delnice prvi četvrtak.

Svibanj

ima 31 dan

Maj

има 31 дан

Dani		Za katolike		За православне	Dani		Za katolike		За православне
N.	1	4. po Usk. Fil.	18	Нед. о Раслап.	U.	17	Pashal past.	4	Пелагија м.
P.	2	Atanasij b.	19	Јов. Староп.	S.	18	Venancij m.	5	Ирена муч.
U.	3	Naš. sv. K.	20	Теодор	Č	19	Ivo sveć.	6	Спасов дан
S.	4	Florijan. M.	21	Јануарије	P.	20	Bernardin pr.	7	Знамење кр.
Č.	5	Pio V. papa	22	Теодор С.	S.	21	Feliks kap.	8	Јован ап.
P.	6	Ivan pr. vr.	23	Георгије	N.	22	Duhovi ☽	9	Н. св. От. И с.
S.	7	Stanislav ☾	24	Сава војв.	P.	23	Duhovski p.	10	Симон Зел.
N.	8	5. po Usk. M.	25	Нед. о Самар.	U.	24	*Duhov. ut.*	11	Мокије
P.	9	Gregorij } p. dani	26	Василије вл.	S.	25	Urban p.	12	Епифаније
U.	10	Izidor r. } p. dani	27	Симеон св.	Č.	26	Filip N. p.	13	Гликерија
S.	11	Mamer. } p. dani	28	Мученици К.	P.	27	Magdalena P.	14	Изидор муч.
Č.	12	Spasovo	29	Јасон и С.	S.	28	Vilim bis.	15	Пах. Суб.
P.	13	Servacij m.	30	Јаков б. И.	N.	29	Sv. Troj. 🌕	16	Духови
S.	14	Bonifacij m.	1	Maj. Јерем.	P	30	Ferdinando	17	Пр. Тројство
N.	15	6. p. U. S. 🌑	2	Нед. о Слиеп.	U.	31	Petronila dj.	18	З. д. Духова
P.	16	Ivan Nep. m.	3	Тимот. и М.					

Mjesečne mijene:

☾ Trećak 7. u 0 s. 50 č. po pod. | ☽ Prvak 22. u 11 s. 19 č. u jutro

🌑 Mladj 15. u 11 s. 58 č. u jutro | 🌕 Uštap 29 u 9 s 55 č. u jutro

Fil. i J. — Naš. † — Florian — Miholj. — Pros. dani 9., 10. i 11. — Gregorij — Zastup. — Pankr. — Sofija

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

Ivan. N. — Pask. — d. d. XVI — Duhovi — Jelena — Kv. — Filip — Maksim — Sv. Tr. — Ferdo

16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

SVIBANJ.

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.

Mjesečne radnje za svibanj.

Kućanstvo. Suše i hambari neka se očiste pa i stanovi, neka se zrače staje. Strojevi za čišćenje žita neka se priprave, osigura polje proti tuči. Stoka neka se počne hraniti sa svježom hranom, koja neka se razreže, da ju stoka ne raztepa. Neka se pazi, da se stoka ne napuhne. Zato joj se ne smije davati svježe mokre ili uparene krme — Ovce se strižu i vuna pere; kod živadi treba paziti, da ne dobije uši, te da u kokošinjacima vlada čistoća. Mlada živad neka se dobro hrani, da se što bolje uzgoji.

Poljodjelstvo. Sije se kukuruz, ako nije već prošli mjesec posijan, a može se saditi još i krumpir. Ovog se mjeseca može prvi put kositi djetelina osobito inkarnatka (rumena talijanska djetelina). Livade neka se natapaju samo onda, ako je suho tlo i čista voda, da ne bude trava zamuljena.

Vinogradarstvo. Okapa se vinograd po drugi put. Neka se uništuju leptiri od »moljca grožđja« i kukac »vinova pipa«, da ne načine štete u vinogradu. Prvi put neka se sumpori proti pliesni (Oidiumu Tuckeri), čim su mladice 10 cm. dugačke. Trs neka se čisti od suvišnih mladica, koje potjeraju iz stabljike. Ostale mladice treba povezavati. Koncem mjeseca, ako su mladice već velike, može se trs prvi put škropiti proti peronospori. — Ovog mjeseca počinje ciepljenje loze na zeleno. — Trsna uš počne se razvijati, te se već ovog mjeseca opažaju nabrekline na korenu trsa.

Pivničarstvo. Lagve treba zapunjavati. Pivnica mora biti hladna, te se za dana mora zatvarati, a u večer neka se prozrači. Ako se mlado vino počne mutiti, te se opaža, da kipi treba paziti, da ne postane bolestno. Zato ga treba, čim se opazi kakova promjena u njemu, pretočiti u dobro zasumporeni lagav.

Voćarstvo. Sakupljaju se hruštevi i uništuju. Čistiti se moraju voćke od gusjenica, od »krvave« i »listne uši«. U sadnici neka se mlade voćke čiste od suvišnih mladica, tlo neka se plije i okopa.

Povrćarstvo. Tlo se mora plieviti i okopati. Koraba i druga zelenja se presadjuju. Sade sa krastavci, buče, dinje, pasulj, sije se ljetna rotkvica.

Pčelarstvo. Ovog mjeseca dobivaju pčele već dovoljno hrane. Prvi rojevi pčela se pojavljuju, te treba paziti, da rojevi ne pobjegnu i da se ne dignu u zrak pa se ne bi mogli uloviti. Jakim pčelcima neka se dadu novi okviri.

Šumarstvo. Razsadnice treba plieviti i okapati, sijanje sjemenja dovršiti. Hrastova i smrekova kora se guli. Bekovina se reže i guli za napravu košara.

Sajmovi za mjesec svibanj:

1. u Velikoj Gorici, Kamenici, Djakovu, Ludbregu, Mrkopalju, Novom, Svetoj Heleni kod Vojakovca, Virju i Vivodini, 1. i 22. u Luki, 3. u Sisku, Tuhlju, i Viduševcu kod Gline, 5., 6. i 7. u Starih Banovcih, 3. i 17. u Varaždinskih Toplica 3. i 27. u Sv. Križ Začretju, 5. u Ivanovom selu kod Grubišnoga polja, Koprivnici, Krapju, Kutini, Samarici, Severinu, Trgovištu, i Vrbovcu, 5. i 6. u Mitrovici, 5. i 16. u Petrijancu, 5. u Andrijevcih, Dalju, i Krapini, 5. i 28 u Podvrhu kod kapele sv. Križa u Ostruševcu, Maji, Nartu, Sošicah i Vrginomostu, 7. u Bastaji Velikoj, Okućanih i Velikom Pogancu, 9. u Karlovcu, Kloštru kod Gjurgjevca, Pregradi, Topolovcu, 9. u Bednji, Velikom Grdjevcu, Dubravi kod trga Vinica, i Ludini, 10. u Divjacima kod Skrada, Gaju, Kostelu, Maću, Plešu, Pokupskom, Selah i Sv. Petru-Orehovcu kod Križevca, 12. i 13. u Zemunu, 12. i 16. Podgoraću, 12. u Stubici gornjoj, 13., 14. i 15. u Vinkovcih, Humu sv. Martin, Ivanić gradu, Pitomači, Ravenu, Sokolovcu, Suhopolju, Velikih Zdencih i Voći doljnjoj, 16. u Gerovu, Poljani, Rači, Trgu kod Ozlja, Vinkovcu i Zajezdi, 17. u Klanjcu i Stupniku, 20. u Bjelovaru, 20., i 21. 22. u Golubincu, 20. u Garešnici, 20. 21. u Pleśivici, 21. u Čadjavici kot. D. Miholjac i Zaboku, 22. u Samoboru i Sv. Jeleni kod Crikvenice, 20. u Gori i Srpskoj kapeli, 24. u Badovin i kod Sošica, Dubravici, Medjuriću, Sisku, Šarengradu, 26. u Ivancu, Sesvetah, Sv. Ivanu Zelini i Brodu kod Huma na Sutli, 26. u Belcu, Lasinju, Malom Bukovcu, Sv. Jakobu kod Mihovljana, 26. i 27. u Sotinu, 27. u Cerniku, 28. u Gjurgjevcu, 30. u Bosiljevu i Feričancih, Delnice prvi četvrtak.

Lipanj

ima 30 dana

Јуни

има 30 дана

Dani		Za katolike		За православне	Dani		Za katolike		За православне
S.	1	Pamfil muč.	19	Патрикије	Č.	16	Francisko R.	3	Лукилијан
Č.	2	**Tijelovo**	20	Талелај	P.	17	Rainer pust.	4	Митрофан
P.	3	Klotilda	21	Констан. и Ј.	S.	18	Marcelijan	5	Доротеј
S.	4	Kvirin bisk.	22	Василиско	**N.**	19	**4. po D.** Ger.	6	**3. по Дух.**
N.	5	**2. po Duh.** B.	23	**Сви Свети**	P.	20	Sil. *Poč. lj.* ☽	7	Теодот
P.	6	Norberto ☾	24	Сим. и Ник.	U.	21	Alojzij pr.	8	Теодор
U.	7	Robert	25	3 обр. гл. И. К.	S.	22	Pavlin bis.	9	Кирил Алек.
S.	8	Medardo b.	26	Карпо и Ал.	Č.	23	Alban muč.	10	Тимотеј
Č.	9	Prim i Felic.	27	Хеладије	P.	24	R. Iv. K.	11	Варт и Вар.
P.	10	**Srce Isus.** M.	28	Никита	S.	25	Prosper bis.	12	Онуф. и П.
S.	11	Barnaba	29	Теодосија	**N.**	26	**5. po Duh.** Iv.	13	**4. по Дух.**
N.	12	**3. po Duh.** Iv.	30	**2. по Дух.**	P.	27	Ladislav 🌕	14	Јелисеј пр.
P.	13	Ant. Pad. 🌑	31	Јермија	U.	28	Leon II p. †	15	Владимир
U.	14	Basilij bisk.	1	Јуни. Јустина	**S.**	29	**Pet. i Pav.**	16	Тихон
S.	15	Vid muč.	2	Никифор вл.	Č.	30	Sp. s. Pavla	17	Мануил, Сав

Mjesečne mijene:

☾ Trećak 6. u 6 s. 53 č. u jutro | ☽ Prvak 20. u 4 s. 11 č. na večer
🌑 Mladj 13 u 10 s. 11 č. na več. | 🌕 Uštap 27. u 9 s. 23 č. na večer

Erazmo **Tijelovo** Klot. Bonifac. Medardo Marg. Ant. P. Vid d. d. XVI

VII X

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

Franjo Ger. i Pr. Silverij Alojsij Iv. krst. Lad. kr. **Pet. i Pav.**

VI IX

16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

LIPANJ.

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.

LIPANJ

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.

Mjesečne radnje za lipanj.

Kućanstvo. Zadnje je vrieme, da se osiguraju polja proti tuči. Kod *stoke* treba paziti, da se uslied svježeg krmenja ne nadme. Vrućoj stoki neka se ne daje piti. Za hladna vremena neka se stoka pušta na svjež zrak. *Živadi* neka se daje uz zrnatu i zelene hrane, te neka se pušta na pašu.

Poljodjelstvo. Krumpir se nagrnja, kukuruz okapa. Još se može rani kukuruz i lan sijati. Ako se pojavi u djetelištu »*vilina kosa*« mora se uništiti. Uništuje se sa 10 *postotnom raztopinom* »*zelene galice*.«

Čim trave počnu cvasti, neka se pokose, jer pokošene u cvietu davaju najbolje sieno.

Vinogradarstvo. Ako se trs nije već prošli mjesec prvi put škropio proti peronospori neka se sada škropi *prvi put* proti peronospori i sumpori *proti pliesni po drugi put*, ako se je prvi put sumporio kada su bile mladice još posve malene. *Sumporiti može se trs i u cvatnji.* Neka se traže na grozdićima i uništuju gusjenice od »*moljca groždja*«, koje se u cviet grozdića zapletu, te ga kao i grozdić sam uništuju. Grozdići neka se zato *pred cvietom i u cvatnji* škrope sa raztopinom od sapuna za mazanje i buhača. Na 100 litara vode uzme se 3 kilg. sapuna i $1^1/_2$ kilg. „*buhača*“ ili $2^1/_2$—3 kilogr. „*Thanatona*“. Škropi se sa malom štrcaljkom. Ako nije još drugi put trs okopan neka se prije cvieta po drugi put okopa. — Mladice treba privezati. U školi treba ključiće i korenjake oplieviti i okopati. *Ovog mjeseca se trs ponajviše na zeleno ciepi.* Ako se na trsu pojavi »*crni rak*« treba ga liečiti.

Pivničarstvo. Pivnice neka se drže zatvorene. Prozori, koji su okrenuti prama sunčanoj strani neka se začepe sa slamom, da ostane pivnica čim hladnija. Lagvi se zapunjavaju barem svakih osam dana. — Pivnica neka se prozračuje samo na večer. Treba više puta pregledati i obruče na lagvima.

Voćarstvo. Gusjenice se obiru i uništuju, povez kod zimskih ciepova se može odstraniti. Razsadnici moraju se oplieviti i okopati.

Povrćarstvo. Sadi se još kelj, koraba i salata. Sije se zimska salata andivija i rotkvica. Povrće mora se zalievati, tlo oplieviti i prekopati.

Pčelarstvo. Ovog mjeseca se pčele najviše roje, zato treba prirediti košnice, kamo se rojevi mogu spraviti. Tada se počimaju pčelci spajati. Ovo vrieme pčele najviše nose, treba davati dovoljno okvira. Prave se umjetni rojevi.

Šumarstvo. Sjeme od briesti se sakuplja i odmah posije. Smreke se narežu, da iz njih curi smola. Divljač mora se čuvati.

Sajmovi za mjesec lipanj:

1. u Djakovu i Velikom Trgovištu, 1. i 2. u Osieku te svake sriede, subote i nedjelje, 2. u Mihovljanu 27. u Daruvaru, 2., 3. i 4. u Karlovcih, 3. u Feričancih, Gjulavesi i Požegi, 3. i 30. Budinšćini, 4. u Nuštru, 4 i 5. u Lonji, 5. u Čazmi, Drnju, Garešnici i Križevcu, 5., 6., 7. i 8. u Suhompolju, 5. i 16. u Brdovcu, 6. u Sv. Ivanu Žabnu, 6. i 11. u Bjelompolju kod Korenice, 14 u Klenovniku. 7. u Gornjem Miholjcu, 7. i 13. u Cepinu, 9. u Grubišnompolju, Hrastovici kod Petrinje, Humu kod sv. Martina i Vinojgori, 9. i 10. u Kukujevci, 9., 10. i 13. u Našicah, 10 u Brodu na Savi, Kraljevcu, Pakracu, Podvinju, Velikoj Pisanici, 10. i 14. u Ljubešćici, 11. u Brezovici kod Odre i Selah, 11. i 12. u Klenaku, 12. u Jamničkoj Kiselici, Stubici dolj. i Pregradi, 12. i 14. u Novaku, 12. i 18. u Karlovcu, 13. u Bučici dolj. kod Gline, Fužini, Goli, Iloku, Kapeli, Krapju, Kravarskom, Križu, Otoku, Petrovuselu kod N. Gradiške, Skradu, Zagonu i Tomašici, 13., 14. i 15. u Kešinci, 14. u Klanjcu, Krašiću, Miholci kod Križevca, Šišljaviću i Trojstvu, 14. i 30. u Sv. Petru u Prišlinu, 16. u Kupjaku kod Skrada, Maču, Petrinji, Pitomači, Pokupsku, Prezidu, Sopju, Sv. Heleni kod Vojakovca, Vrbovcu i Vukovju kod Garešnice, 25. u Sv. Ivanu Zelini, 16. u Desiniću, Ludbregu, Magjarevu, Sosica i Sv. Križu Začretju, 16. i 30. u Kraljevuvrhu kod Bistre, 17. u Krapini, 18. u Velikoj Gorici i Stenjevcu dolj., 19. u Irigu, 20. u Sunji, 21 u Brckovljanu, Dubravi kod trga Vinice, Dubravici, Garčinu, Kašini, Mariji Bistrici, Ozlju, Popovači, Rasinju, Varaždinskih Toplicah i Zlataru, 21. i 24. u Valpovu, 23. u Kaptolu, 23., 24. i 25 u Erdeviku i Vukovaru, 23. i 30. u Šamcu, 24. u Delnicah, Podvrhu kod kapele sv. Kriša u Otruševcu, Sesvetah kod Gjurgjevca, Severinu, Sv. Ivanu u Humu i Topolovcu, Varaždinu. Vinici i Vrpolju, 25. u Ivanski, 25. i 30. u Buševcu, 26. u Čadjavici kod D. Miholjca i Gerovu, 27. u Cvetkoviću i Trgovistu, 27., 28. i 29. u Novom Slankamenu, 28. u Budinjaku kod Kalja, Dubravi kdd Ivanića, Dugomselu, Krušljevu selu kod Stubice, Plavšincu kod Novoga grada, 30. u Cerniku. Crnilug kdd Delnica, Ivanić gradu, Rajiću gornjem, Šarengradu i Taborištu kod Petrinje, 30. u Gjurgjevcu, Gundinci, Kutini Loboru, Peterancu, Petrovskom na Konobi, Rači, Sv. Petru-Orehovcu kod Križovca i Vališselu. Utorak posije Duhova u Lokvama, Dan prije tielova u Petrovini, Delnice prvi četvrtak, Četvrtak prije Trojstva u Vel. Kopanici.

Srpanj

ima 31 dan

Јули

има 31 дан

Dani		Za katolike		За православне	Dani		Za katolike		За православне
P.	1	Teobaldo op.	18	Леонтије	N.	17	8. po D. A.	4	7. по Дух.
S.	2	P. bl. d. Mar.	19	Јуда ап.	P.	18	Kamilo priz.	5	**Цирил и М.**
N.	3	6. po D. P. k. I.	20	5. по Дух.	U.	19	Vincencij ☽	6	Sисој
P.	4	Udalrik	21	Јулијан и Ј.	S.	20	Ilija prorok	7	Тома и Ак.
U.	5	**Ciril i M.** ☾	22	Евсебије	Č.	21	Daniel pr.	8	Прокопије
S.	6	Isaija pror.	23	Агрипина	P.	22	Marija M.	9	Панкратије
Č.	7	Vilibaldo b.	24	Рођ. Ив. Крст.	S.	23	Apolinar	10	45 муч. у Н.
P.	8	Kilijan bis.	25	Февронија	N.	24	9. po Duh. K	11	8. по Дух.
S.	9	Brcko bisk.	26	Давид Сол.	P.	25	Jakov ap.	12	Прокло и Ил.
N.	10	7. po D. Am.	27	6. по Дух.	U.	26	Ana m. dj. M.	13	Зб. ар. Гавр.
P.	11	Pijo I. papa	28	Пр. м. К. и Ј	S.	27	Pantaleon	14	Акила
U.	12	Hermagora	29	Петар и Пав.	Č.	28	Viktor p	15	Кирик и Јул.
S.	13	Margarita	30	Збор 12 ап.	P.	29	Marta djev.	16	Атиноген
Č.	14	Bonaventura	1	**Јули.** К. и Д.	S.	30	Abdon i Sen.	17	Марина
P.	15	Rastanak ap.	2	Пол. хаљ. Б.	N.	31	10. po D. Ign.	18	9. по Дух.
S.	16	Skapular	3	Јакинто					

Mjesečne mijene:

☾ Trećak 5. u 11 s. 54 č. na več. | ☽ Prvak 19. u 9 s. 49 č. na več.

Mladj 13. u 6 s. 27 č. u jutro | Uštap 27. u 10 s. 42 č. na več.

Teob. Poh. M. Udalrik Cir. i Met. Vilibald Kilijan Ljubica Marg.

XII VII

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

Aleksij Sk. M. Ilija p. d. p. Jakob d. d. Ana Inoc P. Ignacij

XV

XI

17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

SRPANJ.

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.

Mjesečne radnje za srpanj.

Kućanstvo. Stoka za rad neka se dobro hrani, da može laglje raditi. Kada je hladno vrieme, neka se stoka pušta na zrak. Živad neka se pušta na livade i pokošena polja, da se hrani sa crvima i travom.

Poljodjelstvo. Ovog se mjeseca žanje repica i raž. Rani krumpir se izkapa. Okopavine se okapaju i nagrnjaju. »Vilinu kosu« treba u djetelištima uništavati. Na strnište sije se heljda i repa. Polje za repicu se opet priredjuje. Livade neka se u noći natapaju, da trava bolje raste.

Vinogradarstvo. Poslie cvieta neka se vinograd po drugi put škropi modrom galicom proti peronospori. Ako se je trs prije cvieta već dva puta sumporio, onda neka se sumpori poslie cvieta po treći put. Osobito je to potrebito tamo, gdje je pliesan već kroz više godina na trsu. Ovog mjeseca neka se trs okopa po treći put. Neka se lovi leptir »moljca grožđja«, da ne izleže na jagode grožđja jajašca, iz kojih bi se izlegle gusjenice, te uništavale jagode. Ako su mladice na trsu jako porasle neka se prikraćivaju, ali treba kasnije čistiti postrane mladice, koje bi potjerale. Paziti treba kod čišćenja trsa od mladica, da grožđje, koje je bilo do sada više u sjeni pod listom, ne dodje odviše na sunce, jer može dobiti »sunčanicu«. Uslied »sunčanice« jagode postanu hrdjave boje, kao kuhane, te počnu gnjiti i sušiti se. Mladice treba na kolac privezati i lucanj pričvrstiti, gdje je potrebito. Zeleno ciepljeni trs neka se čisti od mladica i lišća, koje potjera iz divljeg amerikanskog trsa (podloge). U cjepilnjaku ili u školi treba trs oplieviti i prekopati.

Pivničarstvo. Pivnica mora se hladna držati i u noći prozračiti. Lagvi moraju se više puta pregledavati, da li ne cure, te se moraju zapunjavati.

Voćarstvo. Počinje ciepljenje na spavajuće pupove, ako su divljake u soku, te ako imade zato valjanih pupova. — Cjepilnjake treba prekopati i čistiti od drača te odstraniti mladice, koje bi potjerale iz ciepljenih divjaka. Ako je velika suša treba ciepove zalievati.

Povrćarstvo. Sije se zimska mrkva, repa, andivija, špinać, salata i zimska rotkvica. Povrće treba zalievati, plieti i okapati. Ako imade povrća, koje je prešlo već u sjeme, treba sjeme sakupljavati.

Pčelarstvo. Puni okviri moraju se iz košnice uzeti, te zamieniti sa praznim, da ih pčele opet napune. Ovog mjeseca počnu se pčelci već prenašati na drugu pašu, osobito na heljdu, gdje takove imade. Nekoji pčelci počinju već ovaj mjesec trutove ubijati.

Šumarstvo i lov. Uništuju se gusjenice i kukci, koji rade štetu na drveću. Ovog mjeseca dozvoljeno je ubijati guske, patke i divlje golube.

Sajmovi za mjesec srpanj:

1. u Badljevini i Maloj Solini kod Gline, 2. u Brdovcu, Koprivnici, Sabocki, Tribalju i Vrbici, 2. i 15. u Ljubeščici, 2. i 17. u Belcu, 2 i 22. u Čazmi, 3 u Garešnici, 5. u Belgradu kod Grižana, Gradecu, Hercegovcu, Klanjcu, Petrijancu i Sv. Ivanu u Humu, 5. i 26 u Dubravici, 7. u Jasenovcu, 7 i 28 u Brckovljanu, 6 u Stubici gor., Sv. Ivanu Žabno i Uljaniku, 8. u Dolj. Miholjcu, 8., 9., 10 i 11. u slatini, 11., 12. i 14 u Kuzminu, 12. u Gerovu, Ivanić gradu, Klenaku, Okućani, Rumi, Severinu, Sokolovcu, Sošice i Varaždinskih Toplica 14. u Brodu kod Huma na Sutli, Lužani kod Oriovca, 14., 15 i 16., u Bakru, 14., 15. i 16. i svake sriede u Zagrebu, 14 u Dubravi kod Ivanića, 15. u Novomgradu, 16. u Ledenici kod Novoga i Ludbregu, 17. u Jamnici, 18., 19. i 21. svake sriede, subote i nedjelje u Osieku, 18 i 19. u Rajevuselu, 19. u Čabru i Krapini, 20. u Bregi kod Ivanića, Lasinju, Lipovljani Maji, Orubici kod Nove Gradiske, Pitomači, Rači Velikom Trgošitu i Voćinu, 21. Velikoj Gorici, Ivancu i Trnovici, 22. u Brodu kod Delnice, Luki. Magjarevu, Miholcu. kod Križevca, Sesvetah kraj Zagreba, Sunji i Stivici kod Nove Gradiške, 22., 25. i 28. u Karlovcu. 22. i 28 u Lohoru, 23 u Čučerju, Jaski i Budinšćini, 23., 24., 25. i 26. u Nuštru 21. u Velikom Grdjevcu, 24. 25. i 26. u Djakovu, 25. u Krmpotih, Podsusedu, Sv Jakobu kod Novoga, Mihovljanu, Varaždinu i Virju, Križu prvi ponedjeljak poslje 25. srpnja, 26. u Barci kod Grižana. Bistroj Doljnjoj, Bosiljevu, Daruvaru, Desiniću, Dugomselu, Gori, Kostajnici, Staroj Ploščici Sv Ileleni kod Vojakovca i Vugrovca, 28. u Sv. Ivanu Zelini, Sv Jani i Trgovištu, 28. u Samoboru, 29. u Farkaševcu, Kaptolu, Novoj Kapeli i Vukovju, 29., 30. i 31 u Virovitici, 30. u Pokupskom, 30. i 31. u Mitrovici i Staroj Pazovi, 31. u Pregradi, Delnice prvi četvrtak.

Kolovoz

ima 31 dan

Аугуст

има 31 дан

Dani		Za katolike		За православне
P.	1	Petar u ok.	19	Макрина
U.	2	Porciunk. A.	20	**Илијин дан**
S.	3	August b.	21	Симеон
Č.	4	Dominik ☾	22	Мар. Магд.
P.	5	Snijež. bl. dj.	23	Трофим и Т.
S.	6	Preob. Isus	24	Христина
N.	7	**11. po D.** K.	25	**10. по Дух.**
P.	8	Cirjak muč.	26	Параскева
U.	9	Roman muč.	27	Пантелеим.
S.	10	Lovrinac m.	28	Прохор и Н.
Č.	11	Suzana ●	29	Калиник
P.	12	Klara opat.	30	Сила и Сил.
S.	13	Hipolit m. †	31	Јевдоким
N.	14	**12. po D.** E.	1	Ауг. **11. по Д.**
P.	15	**Vel. Gospa**	2	Пр. арх. Ст.

Dani		Za katolike		За православне
U.	16	Rok prizn.	3	Исак
S.	17	Liberat opat	4	7 дјет. Еф.
Č.	18	Helena c. ☽	5	Евсигније м.
P.	19	Ludovik b	6	**Преображење**
S.	20	**Stjepan kr.**	7	Дометије
N.	21	**13. po D.** Iv.	8	**12. по Дух.**
P.	22	Simforijan	9	Матија ап.
U.	23	Filip Benicij	10	Лаврентије
S.	24	Bartol ap.	11	Евпло
Č.	25	Ludovik kr.	12	Фотије и Ан.
P.	26	Pelagija ○	13	Пр. м. М.
S.	27	Josip Kal.	14	Михеја пр.
N.	28	**14. po D.** A.	15	**Успен. Богор.**
P.	29	Glav. I. K.	16	Убрус Хрис.
U.	30	Roza djev.	17	Мирон
S.	31	Rajmundo p.	18	Флор и Лов.

Mjesečne mijene:

☾ Trećak 4. u 3 s. 3 č. na večer | ☽ Prvak 18. u 5 s. 27 č. u jutro

● Mladj 11. u 1 s. 58 č. na večer | ○ Uštap 26. u 2 s. 2 č. u jutro

P. u ok.	Porc.	Dom.	Osvald	Afra	Lovro	Suzana	Klara	Vel. G.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

Rok	d. d. XIV	Stj. kr.	p. d. k.	Bart.	Ljudev.	Srce M.	August	Rosal.

16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

KOLOVOZ

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.

KOLOVOZ

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.

Mjesečne radnje za kolovoz.

Kućanstvo. Neka se pripravi sjeme za zimske usjeve, te je dobro, da se sjeme mienja. Samo dobro i valjano sjeme neka se sije. Repicu i pšenicu treba premetati i prozračiti.

Voće, koje odpada ili dozrije, treba sakupljavati, te ga sušiti ili iz njega priredjivati piće.

U staji neka se nastoji, da ne bude previše topline. Staja neka se čisti, neka se više puta posipa vapnom ili sadrom, da ne izhlapljuje amonijak, koji okužuje zrak. — Živadi treba davati dovoljno vode, te kokošinjake čistiti, da se ne zalegu uši. Ako ih pako imade neka se živad posipa sa samljevenim sumporom, a kokošinjak izpere sa razredjenom karbolnom kiselinom.

Poljodjelstvo. Priredjuje se tlo za zimske usjeve. Repica se sije, tako i smjesa krmiva, zimski ječam i zimska grahorica. Livade neka se još natapaju te počne kositi otava.

Vinogradarstvo. Ako mladice trsa već nisu bile prikraćene, moraju se ovog mjeseca prikraćivati. Trs neka se čisti kako smo već prošli mjesec naveli. Ako imade pliesni (oidiuma), neka se trs, još prvih osam dana ovog mjeseca sumpori. Poslie kada groždje počne dobivati boju i počne mekšati, neka se više ne sumpori, da mošt i vino ne dobije miris po sumporo-vodiku. Ako je trava u trsu jako narasla, neka se požanje, jer rosa na travi jako pospješuje osobito u ovom mjesecu razvitak gljivica od „peronospore“ i „crnog raka“. Mladice i lucnji neka se privežu i dignu, jer ako groždje preblizu visi nad zemljom, rado gnjije. Gusjenice »moljca groždja«, koje ulaze u jagode groždja, neka se uništavaju time, da se nagnjile jagode, u kojima se gusjenice nalaze, škarama izrežu i jagode unište, jer takove jagode prelaze u zaocteno vrenje, a mošt kasnije i vino ima okus po octu „cik“.

Pivničarstvo. Pivnica se mora držati hladnom. Prozori smiju se otvoriti samo u noći. Lagve treba zapunjavati te pregledati, da li ne cure.

Voćarstvo. Voće neka se sakuplja, te priredjuje za raznu uporabu. Ovog se mjeseca ciepi na spavajuće oko. Koštice od voća se sakupljaju, te se mogu odmah i posaditi. Krvavu uš treba uništavati.

Povrćarstvo. Povrće mora se plieviti, okopavati i zalievati. Sakuplja se sjeme od zdravog povrća. — Presadjuju se jagode. Sadi se koraba za zimu.

Pčelarstvo. Ovaj mjesec pčele najviše ubijaju trutove. Gdje imade jesenske paše, neka se pčelama dadu prazni okviri u košnici a puni izvade.

Šumarstvo i lov. Priredjuje se tlo za jesenske i proljetne usjeve. Sakuplja se sjeme. Ovog mjeseca počinje veliki i mali lov.

Sajmovi za mjesec kolovoz:

1. u Bereku, Jablancu kod Novska, Novom Topolju kod Garčina, Djakovu, Plešcu, Staroj Pazovi i Vrbovskom, 2. u Badovinci kod Sočica, Brodu na Savi i Iloku, 2. i 24. u Dubravici, 4. u Velikom Trgovištu, 4. u Lupoglavi i Vočinu, 5. i 9 u Vrginmostu, 6. u Belcu, Srpskoj Kapeli, Maloj Solini kod Gline i Medjuriću, 6. i 8. u Gor Miholjcu, 6. i 24 u Ljubešćici, 7. u Brezovici kod Odre, Kraljevomvrhu kod Bistre, Petrijancu, i Šišljaviću, 8. u Krapini i Čazmi, 11., 12., 13. i 14. u Starih Mihanovcih, 11. u Babinojgredi, Gjurgjevcu, Velikoj Gorici, Krušljevu kod Stubice, Magjarevu, Mrkopalju, Petrinji, Samoboru, Sv. Heleni kod Vojakovca i Veliki Zdenci, 11 i 15. u Kupinovu, 11. i 15. u Našicah, 11. u Daruvaru, Vivodinl i Zlataru, 12. u Kutini, Novomgradu, Radovcu kod trga Vinice, 13. i 14 Stari Jankovci, 13., 14. i 15. u Moroviču i Zemunu, 14 u Antunovcu, Bednji, Biškupcu, Pregrndi i Sv. Ivanu Zelini, 16. u Almašu (kotar osiečki), Budinšćini, Crikvenici, Gori, Gunji i Jasenovcu, 16. i 17. u Jamničkoj kiselici, 16. i 20 u Orabovici, 16—24. u Vodjinci, 16 u Gerovu, Ivanić-Kloštru. Klanjcu, Maču, Moravču, Rači, Severinu, Staroj Gradiški, Stenjevcu, dolj. Tuhlju i Vališselu, 18. u Luki, Maruševcu, u Mihovljanu, 18. u Desiniću, Komagovini, kod Kostajnici, Rajiću dolj. 19. u Hercegovcu, Novojvesi i Svilovcu, 19. i 20. u Feričancih, 20. u Vinici, 21. u Gaju, Goli, Kostelu Novoj Gradiški, Štefanju, Trgovištu i Trojstvu, 21. i 24. u Valpovu, 21 kraljevski kroz 8 dana u Zagrebu, 22. u Lasinju i Zajezdi, 23. u Kumrovcu, 25. u Bosiljevu, Rrodu kod Huma na Sutli, Kašini. Kravarskom, Podvrhu kod kapele sv. Križa u Orruševcu. Popovači Ravenu, Ravnoj gori i Sv. Križu-Začretju, 25 u Kamenici i Petrovskom na Konobi, 26. u Sokolovcu, 25., 26 i 27 u Irigu, 26 i 27. u Vinkovcima, 27 u Kominu kod Sv Ivana Zeline, Kukuruzari, 27., 28. i 29. u Žnpanji, 28. u Andrijevci, Dragusevci kod Sošica, Gudovcu. Ivancu, Ivanovu selu kod Grubišnog polja, Stubici dolj. 29. u Badjevini kod Gline, Dragoliću kod Nove Gradiške. Dubravi kod Vinice, Ivanić gradu, Krapju, 30. u Ferdinandovcu, Krapinskih Toplica, Krašiću i Miholjcu kod Križevca, Delnice prvi Četvrtak.

Rujan

ima 30 dana

Септембер

има 30 дана

Dani	Dan	Za katolike	Prav.	За правосиавне	Dani	Dan	Za katolike	Prav.	За православне
Č.	1	Egidij opat	19	Андрија вој.	P.	16	Ljudmila ☽	3	Ант. Теок.
P.	2	Zenon muč.	20	Самуило пр.	S.	17	Lamberto b.	4	Вавила и М.
S.	3	Mansvet ☾	21	Тадеј ап.	N.	18	17. po D. T.	5	16. по Дух.
N.	4	15. po D. A. č.	22	14. по Дух.	P.	19	Januarij bis.	6	Јевдоксије
P.	5	Viktorin b.	23	Луп и Ирен.	U.	20	Eustahij m.	7	Созон
U.	6	Zaharija pr.	24	Евтихије	S.	21	Matej ap. ev.	8	Мала Госпа
S.	7	Regina dj.	25	Вартоломеј	Č.	22	Mauricij *P. j.*	9	Јоах. и Ана
Č.	8	Mala Gospa	26	Адријан	P.	23	Tekla dj. †	10	Минодора
P.	9	Gorgonij (Mladj)	27	Појмен Вел.	S.	24	Gerardo (Uštap) †	11	Теодора
S.	10	Nikola T.	28	Мојсије М.	N.	25	18. po D. K.	12	17. по Дух.
N.	11	16. po D. I. M.	29	Усјековање	P.	26	Ciprijan bis.	13	Корнелије
P.	12	Macedonij m.	30	Александар	U.	27	Kuzma i D.	14	Узв. св. Кр. †
U.	13	Amat biskup	31	Појас Бог.	S.	28	Većeslav kr.	15	Никита и Ф.
S.	14	Uzv. sv. kr.	1	Септ. Нач. Ин.	Č.	29	Mihovil arh.	16	Јосафат П.
Č.	15	Niceta muč.	2	Јован Пос.	P.	30	Jeronim pr.	17	Софија

Mjesečne mijene:

☾ Trećak 3. u 3 s. 59 č. u jutro
Mladj 9. u 9 s. 40 č. na večer
☽ Prvak 16. u 4 s. 10 č. na večer
Uštap 24. u 5 s. 50 č. na večer

Egidij · Mans. · Angj. č. · d. d. XIH · Mala G. · Nik. T. · Ime M. · U. s. K.

IV · X

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

Ludm. · Eust. · Mat. ev. · Kv. · Mauricij · d. d. XII · Kuz. i D. · Miholje · Jeron.

IV · VII

16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

RUJAN.

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.

RUJAN.

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.

Mjesečne radnje za rujan.

Kućanstvo. Voće neka se suši. Lan se tare. Pivnice, u kojima će se čuvati krumpir, repa i povrće neka se dobro očiste i zasumpore, da se unište gljivice, koje bi mogle prouzročiti gnjiloću. Poslie zasumporenja neka se pivnice dobro prozrače. Žito neka se premeće.

K o d s t o k e neka se počinje polagano prelaziti sa svježe krme na suhu zato neka se počinje sa svježom hranom miešati i suha. — Ž i v a d neka se dobro hrani, da može više jaja snesti. Jaja neka se čuvaju za zimu. — S v i n j e za zimsko pitanje neka se nabave ili domaće zato odrede. Neka se pazi, da se ne kupuju bolestne svinje. U svinjcu treba držati čistoću.

Poljodjelstvo. Krumpir se izkapa i rani kukuruz se obire. Sije se zimska raž i ječam, osobito za svježu krmu u proljeće. Talijanska (inkarnatka) djetelina se ovaj mjesec sije. Duhan se odtrgava i suši. Na livadama kosi se zadnja otava. Počinje obćenita paša. Livade se gnoje sa umjetnim gnojem.

Vinogradarstvo. Čuvati treba vinograd od tatova, zato neka se u vinograd nitko ne pušta. U loznjaku i ciepilnjaku neka se trs još okopa. Koncem ovog mjeseca mogu se na suho ciepljeni trsovi izpod ciepljenog mjesta odgrnuti, te ostaviti odgrnuti do konca listopada. Neka se ujedno odrežu koreni, koji bi potjerali iz domaće loze. Povezi ili plutovi mogu se odstraniti.

Pivničarstvo. Ovog mjeseca treba prirediti i očistiti sve pivničarsko orudje i posudje za berbu, jer samo u zdravom i dobrom posudju može biti i zdravo vino. Pivnica neka se dobro prozrači, zasumpori i poslie zasumporenja opet prozrači. Pivnica, u kojoj će mošt vrieti, mora biti barem za burnog vrienja topla 16—18° Celsiusa, da mošt podpuno prekipi. Ako pivnica nije topla, mora se ugrijati, ložeći u njoj peć. Koncem ovog mjeseca počinje već b e r b a u vinogradima zasadjenim sa ciepljenom domaćom lozom. Neka se za suho vrieme bere samo zdravo grožđje, gnjilo i još nezrelo grožđje neka se upotriebi za domaću porabu.

Bielo vino neka vrije na tropu 2—3 dana, a crno do 14 dana. Trop treba svaki dan više puta premješati, da se ne skisa. Na lagve treba kod vrienja staviti »vrelne cievi« (vrelače).

Voćarstvo. Od ciepova na spavajuće pupove mora se odrezati povez. Izkopaju se jame za jesensko sadjenje voćaka. okapaju se voćke. Ciepilnjaci neka se okopaju Voće se pobire i čuva na prikladnom mjestu za zimu.

Povrćarstvo. Sparge treba okapati. Sije se po drugi put spinać, zimska salata, peršin. luk i češnjak za proljeće. Celer treba nagrnuti. Dozrelo povrće izkopati, te ga čuvati preko zime. Pobira se sočivo, te sije zimski grašak.

Šumarstvo i lov. Sjemenje od iglastog drva se pobire. Uništuju se zareznici, popravljaju putevi i čiste grabe. Počimlje lov na prepelice i jarebice.

Sajmovi za mjesec rujan:

1. u Viduševcu kod Gline i Djakovu, 3. u Brdovcu i Garešnici, 7. i 21. u Velikoj Gorici, 3., i 4., 5. i 6. u Semeljci, 4. u Gjurgjevcu, Ludbregu, Ludini, Maču i Maruševcu, 4. i 20. u Petrijancu, 6 u Budinjaku kod Kalja, 6 i 8. u Moslavini, 6 , 7. i 8. u Novaku, 7. u Biškupcu, Sv. Ivanu Zelini i Budinšćini, 8. u Almašu, Gori, Jasenovcu, Kutjevu, Novoj Kapeli i Vrbanju, 8 , 9. i 10. u Golubincu, 9. u Bistri, Drnju, Ivanić Kloštru, Jaski, Koboru, Mrkopalju, Rači, Stupniku, Sv. Jakobu kod Mihovljana i Trgovištu, 9 i 29. u Bribiru i Luki. 10. u Čučerju Mihovljanu i Daruvaru, 10. i 29. u Pokupskom, 13. u Čabru i Oborovu, 13 i 29. u Krapini, 15 u Brodu kod Huma na Sutli, Dubravi kod trga vinice, Kamanju kod Ozlja, Podvrh kod kapele Sv. Križa u Otruševcu, 15. u Kravarskom, Voj. Križu i Sv. Križu Začretju, 16. u Moravču, Kraljevcu, Rasinji i Sisku, 16 i 17, Pod Okićem, 17., 18. i 19, u Virovitici 18. u Stubici dolj. 18. 19., i 20 u Mitrovici i Stari Banovci, 19. i 20. u Tovarniku, 20 u Gradecu, Klanjcu, Moholjanci kod Virja, Pakracu i Varaždinskih Toplica 22. u Ljubeščici, Severinu Sokolovcu i Vrbovcu, 22., 25. i 26, u Zemunu. 22 u Stražemanu, 23. u Divjaku kod Skrada, 24. u Štitaru, 26 u Dolj Miholjcu, Karlovcu i Sv. Heleni kod Vojakovca, 26., 27. i 28. u Erdeviku, 26., 27., 28 i 29. u Černi, 27. u Soljani, Sv. Kuzmi kod Bakra, Velikoj Kopanici, Velikom Pogancu i Vojakovcu, 28 i 29. u Drenovcu i Iadjiji, 29. u Bednji i Kostajnici, 29. u Belcu Brckovljanu, Jelenju kod Sušaka, Miholci kod Križevca, Staroj Gradiški, Srbskoj Kapeli, Sunji, i Uljaniku, 29. i 30. u Vuki u Širokompolju, 30. u Kumrovcu Magjarevu, Stipernici kvd Pregrade, Četrnaestu nedjelju po duhovima u Oriovcu, u Svilaju sa robom na Ime Marijino, a marvom tri dana prije i u Delnicama prvi četvrtak.

Listopad

ima 31 dan

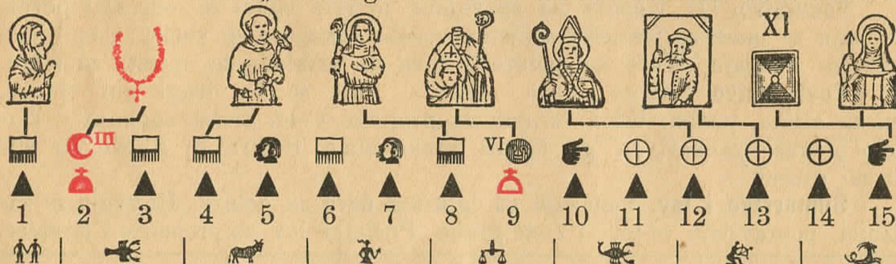

Октобер

има 31 дан

Dani		Za katolike	За православне		Dani		Za katolike	За православне	
S.	1	Remigij b.	18	Јевменије	N.	16	21. po D. ☽	3	20. по Дух.
N.	2	Sv. čislo ☾	19	18. по Дух.	P.	17	Hedviga ud.	4	Јеротеј Ат.
P.	3	Kandit muč.	20	Евстатије	U.	18	Luka evangj.	5	Харатина
U.	4	Franc. Ser.	21	Кодрат	S.	19	Petar Alkan.	6	Тома ап.
S.	5	Placid muč	22	Фока вл. Ј.	Č.	20	Vendelin op.	7	Сергиј
Č.	6	Brunon priz.	23	Зач. Ј. К.	P.	21	Uršula dj.	8	Пелагија
P.	7	Justina djev.	24	Текла	S.	22	Kordula dj.	9	Јаков ап.
S.	8	Brigita ud.	25	Јевросима	N.	23	22. po D. I. K.	10	21. по Дух.
N.	9	20. po D. ●	26	19. по Дух.	P.	24	Rafael pr. ○	11	Филип дјак.
P.	10	Franjo B.	27	Калистрат	U.	25	Krispin m.	12	Пробо и Т.
U.	11	Nikasij b.	28	Харитон	S.	26	Demetrij m.	13	Карпо
S.	12	Maksimilijan	29	Кирјак	Č.	27	Sabina muč.	14	Св. Петка. Н.
Č.	13	Eduardo	30	Григорије	P.	28	Simon i J.	15	Јевтимије
P.	14	Kalist papa	1	Октоб. Покр.	S.	29	Zenobij muč.	16	Лонгин стот.
S.	15	Terezija opat.	2	Кипријан	N.	30	23. po D. K.	17	22. по Дух.
						31	Volfgang †	18	Лука еванђ.

Mjesečne mijene:

☾ Trećak 2. u 2 s. 52 č. na večer
● Mladj 9. u 6 s. 25 č. u jutro
☽ Prvak 16. u 6 s. 54 č. u jutro
○ Uštap 24. u 11 s. 56 č. u jutro

LISTOPAD.

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.

Mjesečne radnje za listopad.

Kućanstvo. Mlaćenje žitarica. Stanovi neka se očiste i urede za zimu. Drva za zimu počnu se voziti, jarci se očiste, navažaju se putevi. — Stoka. Za vlažna vremena, neka se stoka ne tjera na pašu osobito ne ovce. Za živad neka se prirede kokošinjaci za prezimljenje. Neka se sve u unutarnjoj strani kokošinjaka očisti i pobieli, te zamažu sve pukotine, da ne može mraz kroz nje.

Poljodjelstvo. Preorava se zemljište za proljetne usjeve na široke brazde. Dovršavaju se jesenki usjevi. Navaža se gnoj. — Djetelišta se gnoje sa umjetnim gnojevima ili sadrom. Livade se još natapaju, izravnavaju od krtorovina, te podražuju sa livadnom branom, da se izčupa i uništi mahovina.

Vinogradarstvo. Berba se ovog mjeseca kod nasada sa ciepljenom lozom nastavlja, kod necieplјene se istom počinje. Poslie berbe neka se vinograd okopa po četvrti put, što je vrlo koristno, jer se uništi u zemlji mnogo zareznika, koji škode trsu u proljeće. Ujedno se tim okopavanjem raztvara hrana u zemlji, što veoma koristi trsu. Kad je lišće već odpalo, neka se trs opere sa zelenom galicom ondje, gdje je bila na njem bolest »crni rak«. Koncem ovog mjeseca neka se ciepovi na suho opet zemljom preko ciepljenog mjesta zagrnu, te ostave zagrnuti do proljeća. Stari vinograd počne se gnojiti, a za nove počne se rigolati za jesenski nasad.

Pivničarstvo. Glavno (burno) vrienje mošta se dovršava. Čim burno vrienje prestane, neka se lagvi zapune, da ne bude nad moštom zraka, koji bi mu mogao naškoditi. Neka se nastoji, da mošt čim bolje u jeseni prevrije, da bude u proljeće vino zdravo i čisto. Zato neka bude pivnica dovoljno topla, dok mošt i tiho vrije. Za vrieme vrienja neka se ide oprezno sa upaljenom sviećom u pivnicu, da ugljična kiselina ne prouzroči kakovu nesreću. Ugasne li svieća, neka se ne ide u pivnicu, dok se pivnica ne prozrači, jer bi se mogao dotičnik zagušiti.

Voćarstvo. Voćke počnu se gnojiti, koncem ovog mjeseca, ako je lišće odpalo, mogu se voćke i presadjivati. Sjeme za divljake se sije. Voćke moraju se omatati proti zecevima. Oko voćaka neka se stave papirnati povezi namazani sa smolom, na koju se priliepe razni zareznici osobito pako leptiri »zimske grbe«. Ovi dolaze po stablu na pupove, ležu jaja, iz kojih jaja se izlegu u proljeće gusjenice, koje uništuju pupove i cviet voćaka.

Povrćarstvo. Priredjuje se zemlja za sadjenje šparga, a već posadjena šparga pokrije se gnojem. Zimska salata se presadjuje. Kelj, koji je još bez glave, presadi se u piesak u pivnicima, gdje preko zime načini još glavu.

Pčelarstvo. Pčele prestaju letiti. Na košnicama se ostavi malo otvora. Košnice moraju se urediti i očistiti tako, da mogu pčele u njina prezimiti.

Šumarstvo i lov. Sije se hrast, bukva, crnogorica, jela. Izvažaju se drva za gorivo. — Lov je dozvoljen na zeceve.

Sajmovi za mjesec listopad:

2. u Karlovcu, 4. u Cvetkoviću, Dubravi kod Ivanića, Gradištu, Grubišnom polju, Ivanić gradu, Trgovištu i Vugrovcu, 4. 5. i 6. u Bešli, 3. u Kraljevomvrhu kod Bistre, 6. u Šišljaviću, 9. 10. i 11. u Lovasu i Rumi, 10. u Maću, 13. u Lukovomdolu kod Severina, 13. i 15. u Gornjem Miholjcu, 13. u Bregih kod Ivanića, Mečenčani i Stubici gornjoj, 15. u Gorici velikoj, Požegi, Ravnojgori, Lepoglavi, Vrbovcu i Zlataru, 16. u Stubici doljnjoj i Tuhlju, 16. 17. i 18. u Novom Slankamenu, 16., 17., 18. i svake sriede, subote i nedjelje u Osieku. 17. u Goli, 17. i 18. u Sotinu, 18. u Bučici dolj. kod Gline, Gjurgjevcu, Lukaču, Novoj Bukovici, Novskoj, Pregradi, Selcu i Topolovcu, 20. u Luki, 20. u Bjelovaru i Lupoglavi, 21. u Delnicah, 23. u Iloku i Čazmi, 23., 24. i 25. u Novoj Pazovi, 25., 26, 27. i 28. u Suhompolju, 27. u Bjelompolju kod Korenice, Feričancu, i Ivancu 27., 28. i 29. u Djakovu, 27. u Gudovcu, i Ivanić-Kloštru, 28. u Garešnici, Koprivnici, Ljubešćici 28. i svake sriede u Zagrebu, 28., 29. i 30. u Mitrovici, 29. U prvom tjednu mjeseca listopada u Udbini u Dalju, 30. u Daruvaru, 30. i 31. u Staroj Pazovi i Šidu, Delnice prvi četvrtak.

Studeni

ima 30 dana

Новембер

има 30 дана

Dani		Za katolike		За православне	Dani		Za katolike		За православне
U.	1	**Svi Sveti** ☾	19	Јоел пророк	S.	16	Ivan Trog.	3	Ђурђице А.
S.	2	Dušni dan	20	Артемије	Č.	17	Gregorij čud	4	Јаникије В.
Č.	3	Huberto b.	21	Иларијон В.	P.	18	Roman pr.	5	Галактијон
P.	4	Karlo Bor.	22	Аверкије	S.	19	Elizabeta ud.	6	Павао вл.
S.	5	Emerik priz.	23	Јаков ап.	**N.**	20	**26. po D.** F.	7	**25. по Дух.**
N.	6	**24. po D.** L	24	**23. по Дух.**	P.	21	Pr. bl. dj. M.	8	**Зб. Мих. арх.**
P.	7	Engelbert ●	25	Маркијан	U.	22	Cecilija dj.	9	Онисифор
U.	8	Godefried	26	**Димитрија**	S.	23	Klement ○	10	Ераст и Ол.
S.	9	Teodor m.	27	Нестор муч.	Č.	24	Hrisogon m.	11	Виктор и В.
Č.	10	Andrija E.	28	Терентије	P.	25	Katarina dj.	12	Јован М.
P.	11	Martin bis.	29	Анастасија	S.	26	Konrad bis.	13	Јован З.
S.	12	Martin papa	30	Зиновије и З	**N.**	27	**I. advent.** V.	14	**26. по Дух.**
N.	13	**25. po D.** St.	31	**24. по Дух.**	P.	28	Sosten	15	Гуриј п. Б.
P.	14	Levin b	1	Новем. К. и Д.	U.	29	Saturnin m.	16	Матеј ев.
U.	15	Leopold ☽	2	Акиндин	S	30	Andrija ☾	17	Григорије

Mjesečne mijene:

☾ Trećak 1. u 0 s. 13 č. u jutro | ☽ Prvak 15. u 1 s. 36 č. u jutro

● Mladj 7. u 4 s. 37 č. na večer | ○ Uštap 23. u 4 s. 12 č. u jutro.

☽ Trećak 30. u 8 s. 38 č. u jutro.

STUDENI

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.

Mjesečne radnje za studeni.

Kućanstvo. Čistiti treba jarke i uredjivati puteve. Sušenje voća u sušionicama. Treba navažati drva za zimu. Žito mlatiti, na hambaru ga treba prozračiti. U smočnici pazi na kiseli kupus, repu, da se uviek drži čistoća, da se zelje i repa ne pokvari. — U stajama neka bude dovoljno topline, najbolje 14—15° R. Gnoj neka se izvaža iz staja na gnojište ili na polje, da bude u stajama čišći zrak. Stoki neka se ne daje premrzla voda.

Poljodjelstvo. Zemlja može se još preorati za proljetne usjeve. Gnoj se izvaža na polje, te nameće na velike kupove, ako se ne podore. Repa se vadi iz zemlje. Sijati mogu se još zimski usjevi.

Livade mogu se još natapati. Livade treba sada sa stajskim gnojem gnojiti, slabe preorati, te u proljeće na novo posijati. Djetelišta, koja su već oslabila, treba preorati, te prirediti tlo za druge proljetne usjeve.

Vinogradarstvo. Ako je bilo tlo prošli mjesec rigolano, može se u nj saditi ciepljena ili neciepljena američka loza, koju treba preko zime do 3 cm. visoko zemljom pokriti. Rigola se tlo za proljetne nasade amerikan. loze. Gnoj se izvaža i njime vinogradi gnoje. Trs neka se čisti od stare kore i pere sa zelenom galicom, ako je bila u ljetu na njem bolest „crni rak". Još je vrieme vinograde po četvrti put okopati.

Pivničarstvo. Pivnice, u kojima se nalazi mlado vino neka budu dovoljno tople barem 14—16° C., jer mlada vina ovaj mjesec dovršavaju tiho vrienje. Lagve treba uviek zapunjavati, jer se inače, osobito ako je pivnica topla, razvijaju na površju vina gljivice, koje mogu prouzročiti „cik" (zakisanje) vina. Crna vina moraju se uzeti sa tropa i prešati.

Voćarstvo. Oko voćaka treba zemlju prekopati i voćke gnojiti. Treba ih čistiti od stare kore, mahovine, od suhih grana, da se u njima ne zadržavaju kukuljice preko zime. Ovog se mjeseca voćke presadjuju. Treba ih mazati proti krvavoj uši, da se uništi njihovo zimsko leglo, kao i legla ostalih zareznika. Ako cjepilnjak nije već prekopan, mora se prekopati.

Povrćarstvo. Grede za povrće se moraju rigolati i prekopati, te pognojiti. Zimsko povrće, koje ostaje na gredama, neka se pokrije slamom ili lišćem. Zimski kelj mora se nagrnuti.

Pčelarstvo. Pčele neka prezime. Letila u košnicama neka se malo jače zatvore, da budu manja, te da pčele budu imale više topline. Pčelama, koje imadu malo hrane, mora se davati hrane.

Šumarstvo i lov. Sakuplja se sjeme od bukve i jasena, te crnogorice. Pobire se žir i šiške. Počnu se sjeći drva i izvažati. — Love se kukci i kukuljice od šumskih zareznika. Glavni lov se ovog mjeseca obdržava.

Sajmovi za mjesec studeni:

1. u Novoj Gradiški, Djakovu, Sesvetah kod Požege i Staroj Pazovi, 3. u Loboru, Sesvetah kod Zagreba i Sesvetah kod Gjurgjevca, 3. u Vrbovcu, 4. u Kupincu i Stipernici 5. u Goli, Gorici velikoj, Krapinskih toplica, Maću, Oriovcu i Varaždinu, 5., 6. i 7. u Čalmi, 6. 7. 8. u Šimanovcih, 6. u Cerniku, Ivanić gradu i Klanjcu, 6. i 11. u Podgoraču, 7. u Jasenovcu, 8. u Pregradi, 8. i 11. u Čadjavici kot. D. Miholjac. 9. u Gjurgjevcu, 9., 10. i 11. u Bošnjacih, 10. u Stubici gornjoj, 11. u Borovcu kot. Novska, Grižanah, Krapini, Luki. Martinskoj vesi, Podsusedu, Virju i Vrbovskom, 11. i 20. u Čepinu kot. osječki, 12. u Humu kod sv. Martina i Sv. Martinu kod Samobora, 12., 13., 14. i 15. u Vukovaru, 13. Brekovljanih, 15. u Draganiću na Šipku kod crkve sv. Jurja i Varaždinskih Toplica, 18., 19. i 20. u Rumi, 19. u Jalžabetu, Lasinju i Sisku, 20. u Kominu, 20. i 25. u Orahovici, 21. u Molvah, 22. u Popovači i Sv. Ivanu Žabnu, 24., 25. i 26. u Njemcih, 24., 25. i 26. svake sriede, subote i nedjelje u Osieku, 25. u Belcu, Beravcih, Brestači, Brodu na Savi, Gaju, Lokvah, Malom Bukovcu, Selcu, Sv. Heleni kod Vojakovca i Zaboku, 25. i 26. u Suhompolju, 25. u Našicah, 26. u Cazmi, 28. u Stubici doljnjoj, 29. u Mariji Bistrici, 29. i 30. u Nuštru, 30. u Bakru, Brodu kod Huma na Sutli, Hampovici, Ljubešćici, Ludini i Sv. Ivanu Zelini, Delnice prvi četvrtak.

Prosinac

ima 31 dan

Децембер

има 31 дан

Dani		Za katolike	За православне		Dani		Za katolike	За православне	
Č.	1	Eligij bis.	18	Платон и Р.	S	17	Lazar bis. †	4	Варвара и И.
P.	2	Bibijana dj.	19	Авдија пр.	N.	18	**4. advent.** O.	5	**29. по Дух.**
S.	3	Franjo K.	20	Григорије	P.	19	Nemesij m.	6	**Никољ дан**
N.	4	**2. advent.** B.	21	**Увод Богород.**	U.	20	Amon muč.	7	Амбросије
P.	5	Sava opat	22	Филимон	S.	21	Toma *P. z.* †	8	Патапије
U.	6	Nikola bisk.	23	Грегориј вл.	Č.	22	Zenon m.	9	Пр. Зач. Б.
S.	7	Ambr. †	24	Климент п.	P.	23	Viktorija †	10	Мина и Ер.
Č.	8	**B. z. b. d. M.**	25	Катарина	S.	24	Adam i Eva †	11	Данило ст.
P.	9	Leokadija	26	Алипије ст.	N.	25	**Božić**	12	**30. по Дух.**
S.	10	Pr. k. lauret.	27	Јаков Перс.	P.	26	**Stjepan m.**	13	Орест и Л.
N.	11	**3. advent.** D.	28	**28 по Дух.**	U.	27	Ivan ap. ev.	14	Тирсо и др.
P.	12	Maksencij m.	29	Парамон	S.	28	Nevina dj.	15	Елевтерије
U.	13	Lucija djev.	30	Андрија ап.	Č.	29	Toma b.	16	Агеј пророк
S.	14	Spirid. †	1	Дец. Наум	P.	30	David kralj.	17	Данило, Ан.
Č.	15	Irenej b.	2	Авакум пр.	S.	31	Silvestar p.	18	Севастијан
P.	16	Adelhajda †	3	Софонија пр.					

Mjesečne mijene:

Mladj 7. u 4 s. 46 č. u jutro | Uštap 22. u 7 s. 1 č. na več.

Prvak 14. u 12 s. 7 č. na večer | Trećak 29. u 4 s. 46 č. na več.

Eligij, Franjo Ž., Barbara, Nikola, Zač. M., Lucija, Jodok, Kv.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

Grac., d. d. VIII, Toma, Božić, Stjep., Ivan, Nev. dj., David, Silvest.

17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

PROSINAC.

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.

PROSINAC.

Dan	Dnevnik	Primitak		Izdatak	
		Kr.	fil.	Kr.	fil.

Mjesečne radnje za prosinac.

Kućanstvo. Ovog mjeseca obavljaju se zimske kućne radnje. Svi strojevi neka se stavljaju u red. Pivnice za povrće se zatvore, da ne ide u nje kiša i snieg. Kukuruz se ruli, žito mlati, predivo prede, preša se ulje.

U stajama mora se paziti na čistoću. Za liepa vremena, kada su topli dani neka se stoka pušta na svježi zrak, da se može proći.

Živad neka se dobro hrani, da može nositi više jaja. Neka im se u kokošinjak daje vode, gdje ne smrzne.

Poljodjelstvo. Gnoj neka se navaža na polje. Mješanac neka se priredjuje iz raznih odpadaka. Stari mješanac neka se premeće. Putevi neka se popravljaju, ako nije još tlo smrznuto, može se još na široke brazde orati za proljetne usjeve.

Livade neka se gnoje sa stajskim gnojem. Neka se čiste jarci za natapanje i odvadjanje vode. Neka se polažu cievi, mostovi i putevi neka se popravljaju.

Vinogradarstvo. Gnoj se navaža, vinogradi se gnoje. Rigola se tlo za nove nasade. Kolje se počme sjeći i priredjivati. Neka se čisti trs i gdje treba neka se nanaša zemlja. Trs se čuva od zeceva, da ne načine štete.

Pivničarstvo. Mlado vino, koje je već dovršilo tiho vrenje, te se počelo čistiti neka se prvi put pretoči. Posudje za pretakanje i lagvi neka budu posve čisti i zdravi, da se vino u njima ne pokvari. Lagvi neka se zapunjavaju. Neka se pretoči i staro vino. Prije pretakanja neka se pivnica zasumpori i kasnije prozrači. Pivnica za mlado vino ne smije se previše ohladiti. Droždjenka neka se žge.

Voćarstvo. Voćke se gnoje, čiste od gusjenica i ostale gamadi. Sada je vrieme, da se voćke obrezavaju. Suhe i kržljave grane iz krošnate voćke neka se izrežu, a rane namažu sa katranom. Obrezuju se i mladice. Omoti iz papira oko voćaka neka se na novo namažu sa smolom ili mastilom ako se više ne liepi. Kolje oko voćaka treba poravnati i ako je potrebito na novo katranizirati. Koristne ptice neka se štede i hrane.

Povrćarstvo. Klila neka se o podne zrače ako sije sunce; u noći neka se dobro zatvore. Grede u kojima je u jeseni posijano povrće, neka se pokriju sa slamom ili lišćem. Uništavati moraju se miševi. Za suha vremena neka se prekapa ili rigola, navaža se gnoj.

Pčelarstvo. Pčelci moraju se ostaviti posve na miru. Gdje neimadu hrane, neka im se takova u zimi daje. Paziti se mora, da u košnjicu ne dolaze miševi i da imadu pčele u košnjicama dovoljno topline.

Šumarstvo i lov. Borove i smrekove šiške se sakupljaju. Isto tako sjeme od jasena, akacije i biele bukve. Glavno je vrieme za siečenje svakovrstnog drva i za izvoz istog. Lov je obćeniti. Divlje svinje se oplodjuju. Fazane i srne treba hraniti, ako je snieg već zapao.

Sajmovi za mjesec prosinac:

1. u Djakovu, 1., 2. i 3. u Erdeviku, 1., 2. i 9. u Karlovcih, 4. u Brdovcu, Dugomselu, Gorici velikoj, Novom gradu, i Rasinji, 5. i 9. u Valpovu, 6. u Budrovcih kot. djakovački, Ferdinandovcu, Jasenovcu, Pleternici i Vinici, 6. u Zagrebu i svake driede, 7. u Jaski, Koprivnici i Krapini, 8. u Lipovljanih, 9. u Ivanić-Kloštru, 10., 11. i 12. u Šidu, 11. u Jelenju kod Sušaka, 13. u Novom, 15. u Zlataru, 15., 16., 17. i 18. u Slatini, 16. u Kraljevcu, 16., 17. i 18. Indjiji, 18. u Ludbregu, Stubici doljnjoj, 18. i 24. u Karlovcu, 19. u Kostajnici, 20. u Klanjcu, 21. u Gjurgjevcu, Ivanić gradu, Petrinji, Rajićn gornjem, Samoboru, i Virovitici, 21. u Križevcu, Delnice prvi četvrtak.

Kakova će biti godina 1904.?

Godina 1904. u obće je više suha nego vlažna, premda u neko doba pada mnogo kiša.

Proljeće je suho i hladno, ima mnogo mraza, zrak je oštar.

Ljeto je veoma vruće, a i noći su vrlo tople.

Jesen je više suha nego vlažna, već u listopadu biva hladno, studeni je većinom topal, težko da će padati snieg prije adventa.

Zima je prilično hladna, više suha nego vlažna, vrieme u obće nestalno.

Siečanj je suh i nije odviše hladan.

Veljača u početku prijatna, onda od 13. do 18. snieg, iza toga do konca hladna.

Ožujak započimlje hladnim vjetrom, 8. i 9. izmjenično snieg i kiša, od 10. do 21. hladno, ali većinom liepi dani.

Travanj je hladan do 10., onda dolazi blago vrieme do 23., zatim mraz i neprijatno vrieme do 29., onda nastaju ljepši dani.

Svibanj započimlje sa grmljavinom, onda dolazi neprijatno vrieme do 8., po tom opet blagi dani, od 11. do 20. hladno, zatim liepo i toplo.

Lipanj započimlje sa vrućinom, zatim sliedi mutno vrieme, 9. hladno, onda do konca toplo.

Srpanj započimlje sa velikom vrućinom, grmljavina gotovo svaki dan, liepo do 12., onda mutno, hladno, kišovito do konca.

Kolovoz u početku maglovit iza jutra, dani liepi i topli, pod konac vrlo vruće.

Rujan u početku liepi dani sve do 13., onda ponešto hladno, jesensko vrieme, skoro zatim liepo do 28., tada nastupi mutno vrieme.

Listopad započimlje s ružnim vremenom, na 10. mraz i to sve do 15., zatim opet liepo do 28., tada nastupi mutno vrieme.

Studeni je do 10. hladan, nu po podne je prilično toplo, od 11. do 13. mutno vrieme, onda opet hladno do konca mjeseca.

Prosinac započimlje sa mrazovi, 10. snieg, zatim hladno do 10., tada kiša, nu odmah pod konac zima.

A. Stočarstvo.

I. Konjogojstvo.

I.

Bolesti organa za disanje kod konja.

Konj, vršeći svoju službu, upotrebljava navlastito organe za disanje. Stoga se bolesti ovih organa pojavljuju češće kod konja nego kod drugih domaćih životinja, jer se od njega zahtjeva često naporan rad u brzom hodu, a zato su nuždni zdravi, dobro i valjano ustrojeni organi za disanje.

A kako se nazivlju i gdje su ti organi za disanje?

U prvom redu spada ovamo: a) nosna šupljina, b) jabučica sa dušnikom ili tako zvani vrat, i c) pluća.

Prema tomu ćemo navesti bolesti tih organa za disanje.

1. Nosni katar.

Uzroci ove bolesti mogu biti različiti. Najčešće je uzrok prehlada, naročito u proljeću i jeseni, kada je vrieme nestalno.

Zatim snalazi ta bolest obično onakove konje, koji se od malena odveć čuvaju, koji su slabi i mekoputni.

Osim prehlade može ovu bolest prouzročiti jošte zamuljeno, prašljivo sieno, a i odveć sparna staja.

Često se pojavljuje nosni katar kao nuzgredni znak kod drugih kužnih bolesti organa za disanje.

Znakovi. Odmah s prvog početka bolesti opažamo, da je sluznica u nosu zažareno crvena, a zrak, što ga konj na nos izdisava, veoma je vruć.

Ovo je prvi stadij bolesti, konj još jede, pa stoga s početka obično bolest ne opazimo.

Drugog ili trećeg dana počimaju na nozdrve curiti u dugim koncima tanke sline; sluznica je natečena. Konj slabije jede, te je turoban.

Ne podje li bolest sada na bolje, onda opažamo, gdje se na

nozdrve izlieva gnojna tekućina, nozdrve su obljepljene gnojnim krastama.

Slika 1.

Bolest ova traje obično 8 do 14 dana.

Liečenje. Većinom bolest prodje sama od sebe. Svakako je dobro odmah u prvi mah konja pariti vodenim parama, kako nam to *slika 1.* predočuje: Uzme se kabal, koji se na pola kipućom vodom napuni. Dobro je, ako se vodi primetne nešto obične soli, 2—3 šake trina od siena, te 5 grama kreolina.

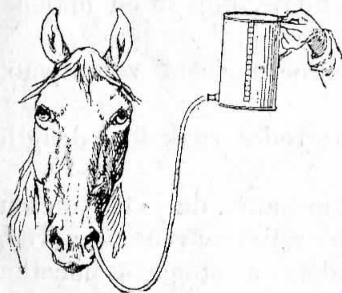
Kad smo to priredili, onda se uzme šuplja vreća, koja se preko kabla prevuče te konju natakne tako, da para ne uzmogne mimo vreće proći.

Ovako se pari konj tri puta na dan — jutrom, u podne i u večer. Kod liepog vremena valja konja vodati po jedan sat vani, u čistom zraku.

2. Kronični nosni katar.

Većim dielom prodje obični, akutni nosni katar, ako se ovaj ne izlieči, u kronički.

Znakovi. Sluznica nosne šupljine je blieda ili tamno crvena, nabuhla te hladna. Mjestimice je ista pokrivena žutim, gustim gnojem. Okolo nozdrva naći je obično malih, plitkih čirića.

Slika 2.

Konj slabo jede, te je turoban.

Liečenje. Valja konju 2—3 puta na dan izpirati nosne šupljine sa 3% kreolinskom vodom kroz ciev od gume, koja je spojena sa posudom, u kojoj se nalazi kreolinska voda, kako nam to *slika 2.* predočuje.

Preporučuje se a i dužnost je svakoga, da se konj, koji imade takov kronički nosni katar, odmah od drugih konja, odieli, te onda pozove veterinar, jer se je kod takvih konja već češće puta ustanovila balavost (sakagija).

3. Upala vrata.

Uzroci. Većinom prouzrokuje ovu bolest prehlada, navlastito kad se konji proti hladnom vjetru naglo tjeraju, pak taj hladan vjetar udišu.

Nadalje nastaje ta bolest, kad konji veoma hladnu vodu naglo piju.

Bolest se ova često puta pojavljuje u jedared kod više konja, pa je onda i prelazna.

Znakovi. Sjedište ove bolesti je u ždrielu, jabučici i u gornjem dielu dušnika.

Najprije nam upada u oči to, što konji drže vrat ukočeno.

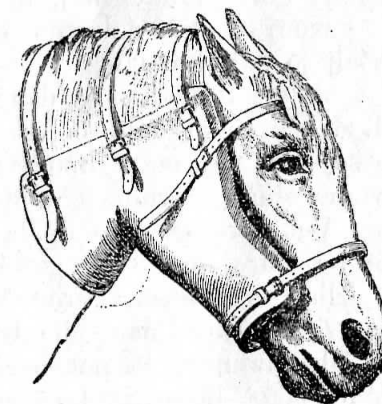
Konj kašlje, pritisak na jabučicu prouzrokuje mu bol, te se stoga otima.

Položenu hranu slabo uzimlje, jer ne može gutati, a kad mu vodu ponudimo, povraća se ova na nozdrve.

Pri tom imade konj uviek jaku groznicu tako, da kad i kad na cielom tielu dršće.

Bolest je ova veoma žestoka, pa je valja odmah s prvog početka liečiti, jer, ako se zapusti, natekne vrat, pak se konj zaduši ili pridodje upala pluća, koja se onda težko dade izliečiti.

Liečenje. Ovo se sastoji samo u vanjskom liečenju; nikako pako nesmijemo konju davati na usta budi kakvog krutog, a još manje tekućeg lieka. Valja bo znati, da konj kod ove bolesti ne može gutati, pa bi sa takovim liekom samo naškodili, jer bi liek dospio, mjesto u jednjak, u dušnik, te tako prouzrokovao upalu pluća, od koje većinom svaki konj tada ugine.

Slika 3.

Vanjsko se liečenje sastoji u sliedećem:

Konj se pari tri puta na dan, kako je to već kod nosnog katara opisano (*slika 1.*).

Zatim se konju oko grlišta i vrata priveže povoj (*slika 3.*), koji se priredi na ovaj način: Uzme se jednostavna vreća, iz koje se u dvostrukom izreže lik, kako ga *slika 3.* predočuje.

Izmedju obih polovina naslaže se u jednakoj debljini kućina, povoj se naokolo i poprieko prošije, te se svaka strana istoga pro-

vidi sa trima vrpcama na vratu, jednom preko čela i jednom više nozdrvah, kojima se onda povoj valjano pričvrsti.

Izpod ovoga povoja stavi se krpa, natopljena u karbolnoj vodi, koja imade istu veličinu i oblik kano što i povoj tako, da posve prikrije grlište i vrat.

Krpa se mora svakog pol sata ponovno u karbolnoj vodi namočiti, te se onda preko nje opet povoj priveže.

Dok bolest traje daje se konju napoj od brašna i na tanko izsieckane repe.

Napajati se smije konj samo odstojanom vodom, koja ne smije biti odveć hladna. U staji treba da je uviek čist uzduh, pa se staja stoga mora svaki dan prozračiti.
Ako bolest ne bi za 3 ili 4 dana na bolje krenula, onda treba da pozovemo veterinara.

4. Upala pluća.

Uzroci. Bolest se ova pojavljuje, kad se konji pretjeraju, ili pako kad se nahlade i to; kad se zagrijanim konjima zastane, a da se pokrovcima ne pokriju, ili ako se ugrijani hladnom vodom napoje, pak se onda u staju postave.

Znakovi. Bolest počimlje jakom groznicom — konj po čitavom tielu dršće — veoma naglo, kratko i otegoćeno, sa razkriljenim nozdrvama diše.

Uzduh, što ga konj izdisava, je veoma vruć, sluznica nosne šupljine je zažareno crvena te veoma vruća.

Bolestni konj stoji razkoračenim prednjim nogama (jer mu je disanje tako olahkoćeno), te se nikako ne lieže.

Konj se drži žalostno, neće da jede, a uz to po malo kašljuca, kašalj je suh i bolan.

Bolest traje 8—14 dana; peti ili šesti dan je po ovu bolest odlučan — ako tada bolest na bolje krene, možemo se nadati, da će se konj po malo oporaviti te ozdraviti, — dočim smo u protivnom slučaju prinuždeni, da potražimo veterinarsku pomoć.

Veoma opasna je upala pluća po sasvim mlade konje (3—6 god.) i stare (preko 10 god.), jer se često kod ovih konja posve ne izlieči — postane kronička — te prouzrokuje n a d u š l j i v o s t.

Liečenje. Odmah, čim bolest opazimo, valja da konja spravimo u toplu staju, te ga pokrovcem pokrijemo. Zatim se uzme 0·5 litra dobre, jake šljivovice, koja se iz debele flaše konju na jedan put zalije.

Zalievanje ovo se obavi na sliedeći jednostavni i veoma prikladni način:

Dva momka uzmu drvene vile, pa ih u karike, s obiju strana

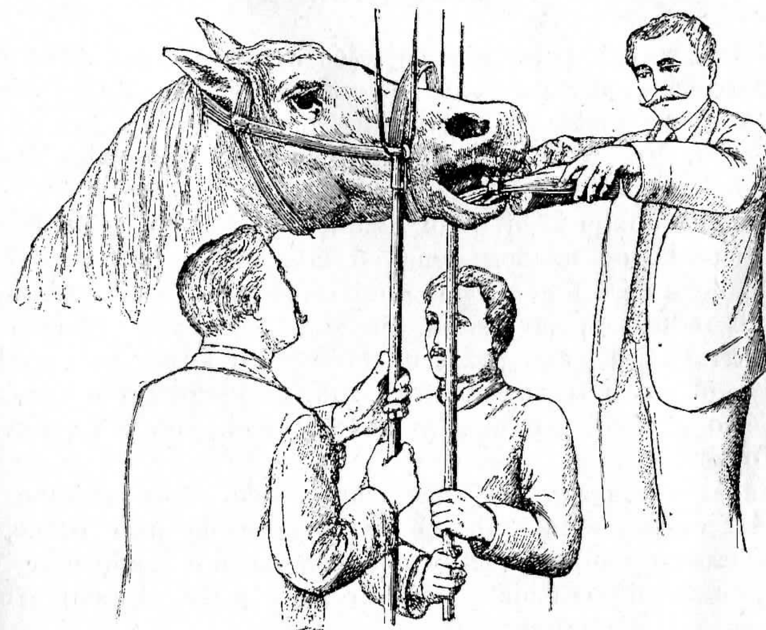

ulara zataknu, te na taj način konju glavu u vis uzdignu. Treći momak prihvati lievom rukom jezik, kojeg izvuče napolje, a u desnoj ruci drži flašu, pak lagano zalieva (*slika 4.*).

Zalievati se ne smije naglo, već lagano, pa se svaki put konju izpusti jezik, da može tekućinu progutati.

Pri zalievanju tekućinama valja kod konja uviek oprezno postupati, jer ako se prenaglimo. zadje tekućina u dušnik, te prouzrokuje upalu pluća, koja je onda veoma pogibeljna.

Umjestno je, da ovdje spomenem mimogred zalievanje tekućina na nos, što sam u mojoj praksi žalibože više puta opazio, da ne-

Slika 4.

spretni i neuki gospodari to čine. Nos je neposredno spojen sa dušnikom, te konj samo na nos diše. Zalijemo li tekućinu na nos, dospjet će ova u dušnik, te prouzročiti upalu pluća, od koje, kako već napomenusmo, konj većinom ugine.

Kad smo konja šljivovicom zalili, onda se sa obijuh strana prsijuh, i to po rebrima i poprsju, poškropi sa tekućinom, sastojećom se iz 200 grama kamfornog spirita i 10 grama gorušičnog ulja (Oleum sinapis), te se dotle slamenim svežnjima tare, dok god dlaka ne bude sasvim suha. Mjesto ove tekućine može se prirediti smjesa od gorušičnog brašna 250 grama, pridodavši nešto običnog brašna i vode, pa se tom smjesom obliepi podprsje i obje strane rebara.

Osim ovih liekova preporučuje se puštanje krvi (5—6 litara), te mrzli oblogi oko prsiju.

Konj treba da imade uviek dostatno čiste vode za piće; dobro je davati zelenu krmu, a ponajpače zelenog kukuruza.

Ako se bolest unatoč ovome liečenju do petog dana ne poboljša, onda valja prizvati veterinara, koji će nas uputiti, kako da nadalje konja liečimo.

II.

Griža (kolika).

Bolest se ova pojavljuje najčešće kod konja, jer ovaj već prema ustroju trbušnih organa na tu bolest najvećma naginje; želudac je u konja veoma malen, a crieva su veoma duga.

Uzroci. Većinom je uzrok prehlada i to naročito ljeti, kad nakon velike sparine hladna kiša udari.

Nadalje dobije konj grižu, kad se preždere, zatim od mlade, rosne djeteline, od mladog siena, od mlade kukuruze, zobi ili ječma.

Imade konja, koji veoma rado i pohlepno slamu žderu, pa se kod njih redovito pojavi griža. Stoga se pod ovake konje ne smije slama sterati, jer i ovo požderu· Pokvarena krma, kao zemljeno te pljesnivo sieno ili trava, pljesniva zob, prouzrokuju takodjer grižu.

Često je uzrok i prekratko sječena sječka, pa je i onakva griža uviek opasna.

Nadalje kamenine (Concrementi), koje često možemo naći u želudcu i crievima takovih konja, koji se na paši hrane, pa sa travom mnogo zemlje i pieska pobiru, kao što i kamenine od mekinja i brašnenih odpadaka, prouzrokuju grižu. Potonje se nadju obično kod konja mlinarskih.

Napokon dobije konj grižu od glista, te ličinka od konjskog obada (opisane u družtvenom kolendaru od lanjske godine), kad ih je mnogo.

Znakovi. Konj postane nemiran, jer osjeća u utrobi boli — grebe prednjim nogama, maše repom, često se ogledava na trbuh; čas legne, a za čas se opet uzdigne.

Kad ga spopadnu najveće boli, onda se kao mrtav baci na tle, prevali se na ledja, te trbuhu privitim nogama jako stenje. Konja oblije mrzli znoj, disanje je pospješeno te kratko.

Ove boli popuste za čas, ali se opet naskoro povrate, te bivaju još mnogo jače i žešće.

Konj ne baleži, balega je veoma malena i tvrda. Mokraća je većinom takodjer zastavljena — konj se češće puta postavi, da mokri, pak jedva težkim naporom iztisne koju kaplju mokraće.

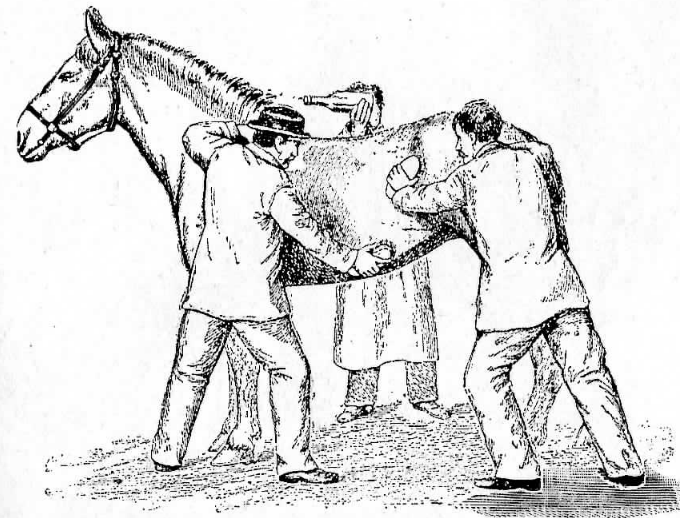
Kruljenje u crievima se ne čuje.

Liečenje. Odmah se moramo postarati, da oboljelog konja smjestimo u oveći ogradjeni prostor, te ga obilno slamom prostremo tako, da se konj, kad se o tle baci, ne ozledi.

Zatim se uzme 250 grama kamfornog spirita i 50 grama terpentinovog ulja, pa se tim konj dobro po ledjima, krstima, rebrima i trbuhu poškropi.

Kad smo to učinili, valja da konja izmjenice dva momka valjano sa tvrdim kefama, načinjenim iz korena od riže (Reiswurzelbürsten) taru, dok se god dlaka nije sasvim posušila (*slika 5.*).

Medjutim, dok se ovo radi, valja prirediti mlaćne sapunice do 10 litara.

Slika 5.

Nakon što smo zašli s uljem namaštenom rukom u guzno crivo, te povadili svu balegu, uzme se jednostavna gumova ciev (šlauh), kako ju za pretakanje vina upotrebljavamo. Dolnji se kraj te cievi s uljem namaže te lagano i prilično duboko u guzno crievo zatakne, a u gornji kraj utakne se lievak, na koji se onda po malo već priredjena sapunica ulieva. Nakon toga valja konja, ako je vani liepo vrieme, lagano u koraku vodati. Dobro je konja nizbrdice vodati, jer će onda sapunica uslied teže dalje napried u crieva prodrieti.

Kad smo konja tako $1/2$ sata vodali, onda ga valja opet spraviti u staju.

Sad valja konju na usta davati liekove.

Uzme se 300 grama glauberove soli te 5 grama čipavca (Tar-

darus stabiatus), tomu se pridoda nešto brašna i vode, te tako umiesi u tiesto, koje ne smije da bude odveć tvrdo.

Iz ovog tiesta napravi se 4—5 okruglih kolačića (bomboca), pa se jedan po jedan poda konju tako, da ga progutne. Mjesto toga može se dati takodjer pilula, koja se mora u ljekarni dati prirediti:

Aloës pulv.	30·0
Hydrargyr. chlor. mit.	3·50
Sapon. virid.	15·0
Pulv. Rad. Althae. q. s. f. Pilula.	

Slika 6

Slika 7.

Za davanje pilula poslužit ćemo se sa željeznim štapom, kako nam ga *slika 6.* predočuje.

Štap imade duljinu od 50 cm., te se sastoji iz držka, srednjeg tankog komada, a na kraju je proširen tako, da se može u nj pilula spraviti.

Štap je skroz šupalj, a kroz ovu šupljinu prolazi željezna žica, kojom se, kad je napried potisnemo, pilula iztisne. Upotrebljiva se na sliedeći način:

Jedan momak prihvati s lievom rukom konja s lieve strane za ular, a desnicom izvuče konju jezik (*slika 7.*). Drugi se momak postavi s desne strane, te lagano uz jezik štap uvuče do kraja jezika — ovdje zastane, te porinuvši željeznu žicu napred, iztisne pilulu.

Konju se glava odmah spustiti ne smije, već je valja nekoliko časaka u vis sdignutu držati, škakljeći ga po jeziku, da čim prije pilulu proguta.

Ako se kod konja pojave jaki bolovi, onda je probitačno, da ga omamimo, te će tako bolovi popustiti.

Zato nam treba jedan kabal, spužva i 30 grama kloroforma.

Spužva se metne u kabal, pa se na nju izlije sav kloroform.

Zatim se konju podnese kabal pod nos tako, da spužvom ne dodje u dodir, već samo onaj uzduh udiše (*slika 8.*).

Slika 8.

Griža je obično veoma opasna bolest, pa se nikada unapried ne može reći, kako će izpasti.

Povoljni su znakovi: ako bolovi popuste, znoja nestane, bilo postane opet jako, kad u crievima počne kruliti, kad konj dobro i mekano baleži, te kad počme jesti i vodu piti.

Nepovoljni su pako znakovi: ako konja obaspe leden znoj, slabo bilo, kada jaki bolovi na jedared prestanu, kad su noge studene kano led, kad u crievima nestane kruljenja, kad konj brzo i naporno diše, te kad ne baleži.

Svaka je griža po konja opasna, koja preko 6 sati traje, pa je stoga najprobitačnije, da još za vremena pozovemo veterinara, koji će shodno liečenje odrediti.

III.

Stav konjskih nogu.

U lanjskom kolendaru hrv. slav. gospod. družtva upoznali smo neke bolesti i mane, koje se na nogama konja pojavljuju.

Probitačno je, da sada obratimo pozornost takodjer nogama konja pogledom na njihov stav, uzrast i medjusobni položaj.

Kanimo li pregledati nogu u konja, onda valja, da se postavimo napried u sredinu pred konja.

Motreći ovako konja pazimo na sliedeće:

1. da su zadnje noge sasvim prekrite prednjima, jer prednji i zadnji dio tiela mora biti jednako širok.

2. svaka noga za sebe treba da je od prsina skroz do kopita uzpravna, da stoji mirno i čvrsto, da nije ni napred, ni nazad podana, ni pognuta.

3. medjusobno opet treba da su prednje noge istorazstupne (paralelne), da su ravne.

Pri ogledanju stražnjih noga valja da obidjemo konja, te se odzad postavimo.

Za ove vriedi isto, što smo već naveli kod razmatranja prednjih pojedinih noga, dočim pogledom na medjusobni položaj valja paziti:

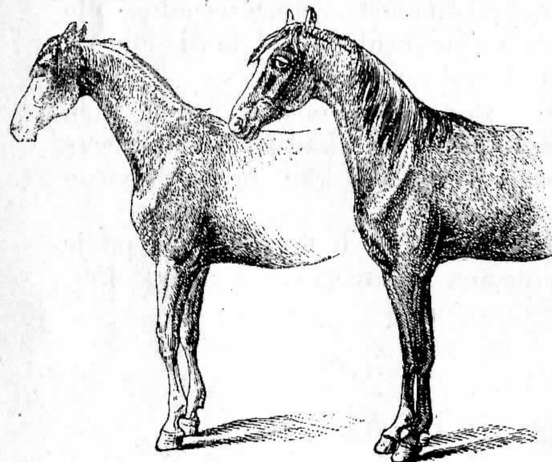
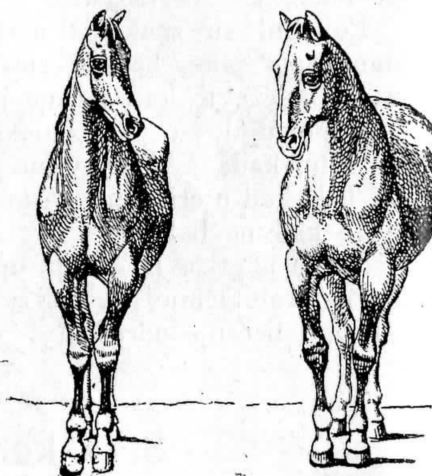
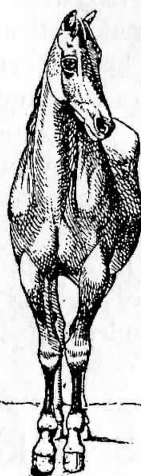
1. da su mu noge u čitavoj duljini jednako razmaknute.
2. da se taj razmak sudara sa razmakom prednjih noga.

Dosad smo imali pred očima samo stav pravilno gradjenih noga, te se svaki ini stav smatra nepravilnim.

1. Nepravilni stav prednjih noga.

Pogledom na medjusobni položaj koljena razlikujemo:

1. Napred pognute noge, kad su koljena znatno napred pognuta, a goljenice natrag podane — inače velimo — da je konj »štrupiran« (*slika 9.*).

Slika 9. Slika 10. Slika 12. Slika 11.

2. Natrag pognute noge, kad su koljena natrag pognuta (*slika 10.*).

3. Izvite noge jesu, kad su noge u koljenima odveć razstavljene (*slika 11.*).

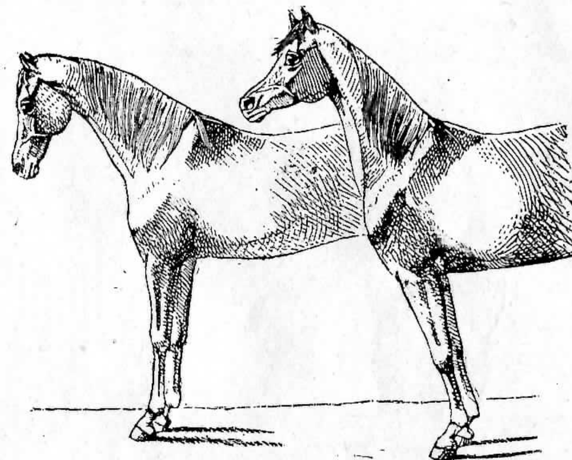
Ovim protivne jesu:

4. Uvite noge, kad su noge u koljenima stisnute, te tvore slovo »X« (*slika 12.*).

Prema tome da li su noge odveć izpod trupla podane ili odveć pružene, razlikujemo:

1. Upete noge, kad su noge odveć prema stražnjim podane. Ovakov konj ne diže dovoljno prednje noge, te stoga posrče (*sl. 13.*).

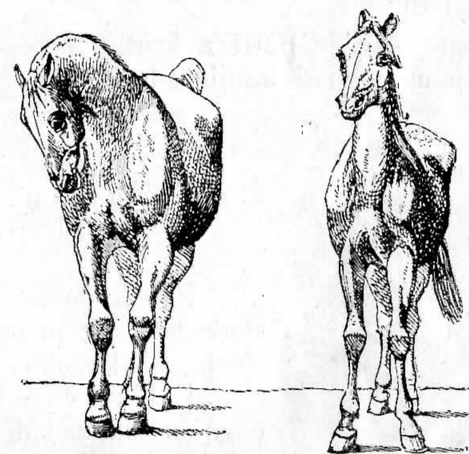

Slika 14. Slika 13.

2. Pružene noge, kad su prednje noge odveć napred pružene. Kod ovakih konja su pleća odveć strma i ukočena (*slika 14.*).

Pogledom na medjusobni položaj kopita razlikujemo:

1. Razdaleka kopita, kad su noge u kopitima jako razdaljene (*slika 15.*).

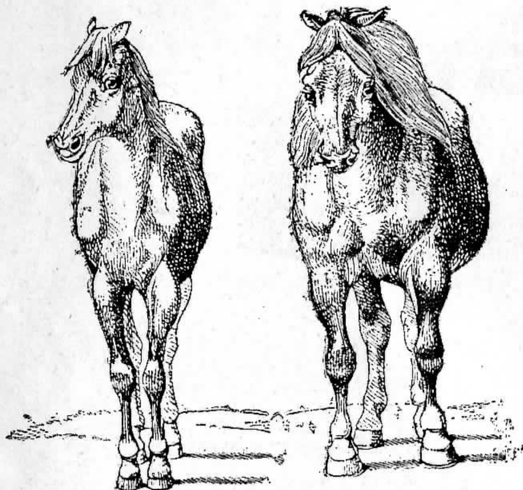
Slika 16. Slika 15.

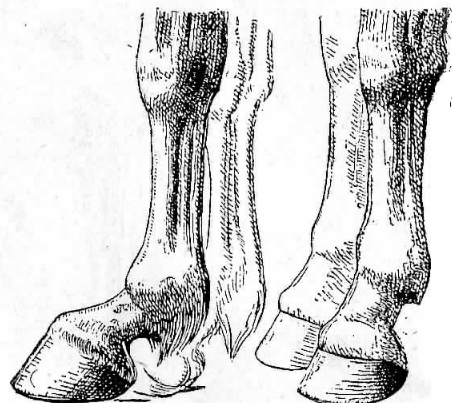
2. Stisnuta su kopita, kad su noge u kopitima stisnute tako, da se kopita gotovo dotiču (*slika 16.*).

Prema tome, da li su noge počam od ozgor pa sve do dolje razdaleko ili preblizu postavljene, razlikujemo:

1. Razdaleke noge, gdjeno su noge doduše upravne, nu usljed širokih, mesnatih prsina, od gore do dolje razdaljene (*slika 17.*).

2. Stisnute noge, kad su noge preblizu; nalazi se kod uzanih prsiju (*slika 18.*).

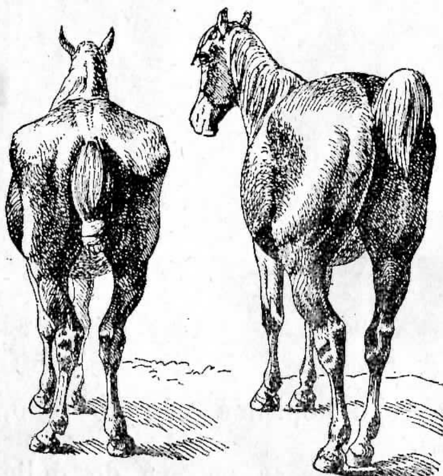
Slika 18. Slika 17. Slika 19. Slika 20.

Pogledom na položaj i duljinu putnica, razlikujemo:

1. Plantave noge sa dugom kosom putnicom, gdjeno zadnji kraj putištnog sgloba mal ne do zemlje dopire (*slika 19.*).

Ovim protivne jesu:

2. Štuljaste noge, kad je putnica kratka i veoma strma tako, da noge priliče štuljama. Ovaki konji rado posrču (*slika 20.*).

Slika 21. Slika 22.

2. Nepravilni stav stražnjih noga.

Prema tome, jesu li noge u skakačem sglobu približene ili odaljene, razlikujemo:

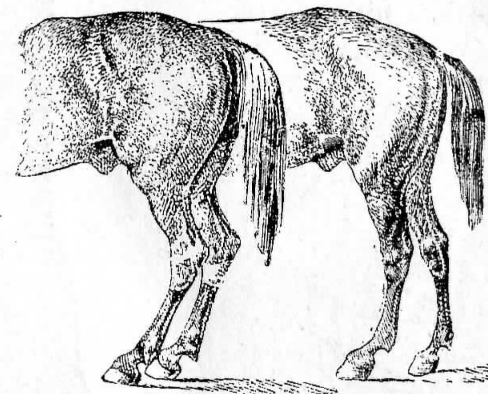
1. Kravje noge, kad su noge u skakačem sglobu odveć približite (*slika 21.*).

2. Šuplje noge, kad su noge u skakačem sglobu odaljene, dočim se dolje približuju (*sl. 22.*).

Kod kravjih noga su kopita razdaleka, kod šupljih stisnuta.

3. Sabljaste noge, kad su noge u skakačem sglobu odveć natrag prignute, a goljenice znatno napred podane (*slika 23.*), dočim nam *slika 23. a* pokazuje previše ravan položaj skakačeg sgloba, jer dolnje stegno stoji odviše okomito.

Slika 23. Slika 23. a.

Pogledom na medjusobni položaj kopita i stav noga od gore dolje, nalazimo iste mane kao što i na prednjim nogama.

IV.

Povijanje (bandažiranje) noga.

Povijanje noga je veoma probitačno, jer ćemo time gdjekoju bolest te manu prepriečiti — konji će nam uviek biti čvrstih te zdravih nogu.

Usljed bandažiranja ostaju tetive čvrste i elastične, sglobovi gibki i snažni, pa se stoga svakom gospodaru najtoplije preporučuje.

Bandažirati valja konja poslie rada, kad ga u staju spravimo, a i onda, kad se s njim ne služimo, da mu ne nateknu noge od predugog stajanja.

Za bandažiranje jesu najprikladniji povoji od flanela.

Ovakov povoj treba da je do 2·5 m. dug, a 10—12 cm. širok.

Na jednom se kraju prišiju dvie vrpce, kojima se konačno povoj sveže. Povija se ovako:

Počme se povijati ozdol tako, da se u putištu povojem učine 2—3 ovoja (omota), zatim se predje povojem koso preko kičičnog sgloba, pa se odavle povija, dodavajuć izmjenice tvrdo nasukani povoj iz jedne ruke u drugu, sve do izpod koljena. Ovdje se povoj

*

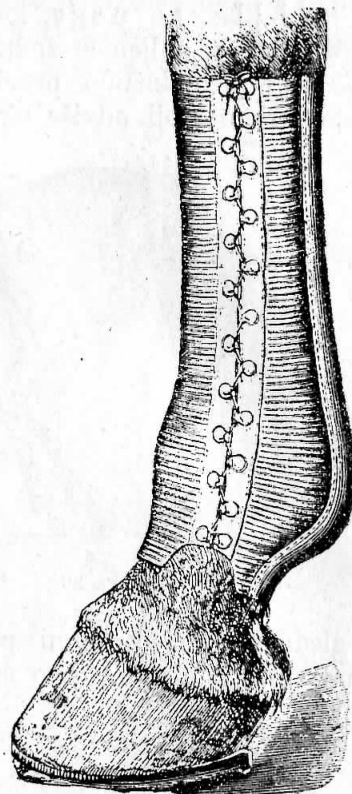
preobrne, te se istim putem vratimo povojem do putišta, gdje se onda uzlom sveže (*slika 24.*).

Pojedini povoji se ne smiju prikrivati sasvim, već samo na pola.

Povoj ne smije biti niti preveć čvrst, a niti slab, već valja da je svagdje jednako čvrst.

Slika 24.

Slika 25.

Dobro je, da se noge, prije nego se povoj stavi, kamfornim spiritom dobro iztaru.

Mjesto napomenutog flanelskog povoja može se veoma dobro upotriebiti bandaža od gume (*slika 25.*).

V.

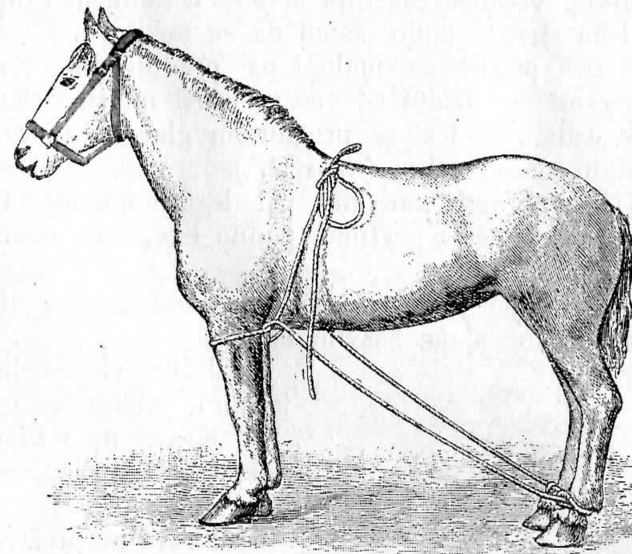
Kako se škakljiva kobila pripušta pastuhu.

Ima kobila, koje su u tolikoj mjeri škakljive, da se ritaju proti pastuhu, akoprem se veoma tjeraju.

Da uzmognemo ovake kobile pripuštati pastuhu, valja kobili zadnje noge sputati tako, kako nam to *slika 26.* prikazuje.

Ovako sputana kobila ne može se zadnjim nogama ni maknuti, te možemo onda pastuha bez ikakve opasnosti na kobilu pripustiti. Opreznosti radi dobro je ovaj jednostavni način sputanja kod svake kobile, koja se pripušta, upotrebljivati.

Slika 26.

II. Govedarstvo.

I. Groznica nakon telenja.

Ova se bolest većinom pojavljuje samo kod krava, riedko pako kod koza i krmača.

Obično se bolest pojavi 24—48 sati nakon telenja i to naročito kod onih krava, koje su se bez ikakvog napora i brzo otelile. Stoga ova bolest nastupi samo kod starijih krava — kod krava od 6 godina napred — jer se prvakinje obično lahko ne tele.

Uzroci. Glavni je uzrok preobilno hranjenje stelnih krava, jer se bolest riedko ili nikako kod mršavih krava ne pojavljuje.

Stoga se bolest ova nalazi većinom kod krava, koje se u staji hrane, te veoma malo giblju, dočim se kod krava, koje na pašu idu, slabo kad pojavljuje.

Nadalje krave čistokrvne više na tu bolest naginju, nego li druge.

Toplo te vruće vrieme djeluje na razvitak te bolesti povoljno, pa se stoga ta bolest ljeti najčešće pojavljuje.

Znakovi. U početku je krava nemirna, grebe prednjim nogama, a zadnjim udara pod trbuh.

Iza kratkog vremena nastupi slabost u zadnjem kraju — krava, kad ide, koleba simo i tamo, samo da se ne sruši.

Kljenut ova predje za malo i na prednji dio. Krava nije u stanju na nogama se uzdržati, već se sruši na tle. Sad se krava već ne može uzdići, te leži sa pregnutom glavom na desnu stranu, koju prisloni uz desna rebra (*slika 27.*).

Položaj je ovaj isti, kao kad psi legnu spavati. Kad pridignemo glavu, pa je opet izpustimo, padne ista, kao obamrla, nazad u isti položaj.

Oči su zaklopljene, kad pridignemo očne kapke, ukaže nam se roženica bez ikakvog sjaja, sasvim mutna.

Slika 27.

Jezik visi usljed kljenuti jezičnih mišica, na usta napolje.

Krava ne može ništa progutati, jer je kljenut prešla i na jednjak.

Krava ne preživa, zatvorena je, te ne mokri.

Disanje je pospješeno i otegoćeno, krava hrče te stenje.

Liečenje. Prepriečiti ćemo ovu bolest, ako stelne krave puštamo svaki dan malo u dvorište ili vrt, da se prohodaju, ako ih primjereno a ne preobilno hranimo, napokon treba, da je staja prilično zračna te umjereno topla.

Probitačno je nadalje, da odmah, čim je krava pometine izbacila, u maternicu uštrcamo mlačnu 2% raztopinu lisolnu.

Bolestnu kravu valja kamfornim spiritom po čitavom tielu poškropiti, te valjano iztrti.

Na glavu valja metati mrzle obloge.

Na usta ne smijemo, izim odmah s početka, nikakav liek davati, jer krava ne može gutati.

Odmah u početku dobro je kravi dati pol litre dobre i jake šljivovice na izmjenu sa crnom kavom.

Pošto je ova bolest veoma opasna, probitačno je, da u svakom slučaju odmah s početka pozovemo veterinara.

II. Nadam.

Bolest se ova očituje time, da se u buragu naglo razviju silni plinovi, usljed čega se lieva slabina govedčeta tako nadme, da čak premaši visinu hrbta.

Nadam se pojavljuje samo kod preživača i to ponajpače kod goveda i ovaca.

Uzroci. Glavni je uzrok nagao prelazak od suhe na zelenu krmu. Kad goveda pohlepno na prazan želudac jedu crvenu djetelinu, zelje, grahoricu, repino perje, u obće veoma sočnu zelenu krmu.

Opasno je takodjer tjerati goveda odmah iza žetve na strnjake, jer je korov, koji se tu tada nalazi, rasteći pod žitom, usljed hlada veoma sočan.

Poslie, kad ga sunce opeče, izgubi onu suvišnu sočnost, te ne može već naškoditi.

Znakovi. Na jedan put opazimo, da su se lieve slabine uzdignule — nadule — te su napete kao bubanj.

Marvinče ne preživa, neće da jede, te ne baleži.

Stoji razkoračenim nogama, udara zadnjim nogama pod trbuh.

Disanje je pospješeno i kratko, pogled marvinčeta je bojažljiv — dršće na čitavom tielu, koleba simo i tamo, samo da se ne sruši.

Liečenje. Da se govedče spasi, treba brze pomoći, jer se inače usljed pritiska od strane buraga na pluća, govedče uguši.

Veoma jednostavno je sredstvo, da se govedče zažvali sa užetom, spletenim od slame, te namazanim kolomasti tako, da se oba kraja užeta privežu za rogove (*slika 28*), dočim jedan momak po lievim taštinama valjano prekrštenim rukama gnjete. Kolomast je za govedče ogavna, pa se marvinčetu usljed toga podrigava, te tako plinovi na usta izlaze.

Medjutim se uzme oveći grumen živoga vapna, koji se polije jednim litrom vode, dobro se izmieša, pa se onda zalije.

Slika 28.

Vapno se spoji sa plinovima u buragu, te isti postanu neškodljivim.

Osim toga možemo se poslužiti još sliedećom spravom:

Sprava ova je ciev od kaučuka, duga je do 1·5 metra, a prodaje se pod imenom »šmrk za nadam«.

Uz ovu spravu nuždno je još drvo, koje u sredini imade luknju.

Sprava se upotrebljuje na sliedeći način:

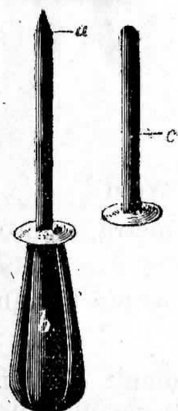
Sa svake strane govedčeta postavi se po jedan momak. Lievom rukom prihvati govedče za rog, a desnom ga zažvale već napomenutim drvetom. Treći momak uzme uljem namašteni šmrk, provede

ga kroz luknju drveta, te ga lagano urine preko grkljana u burag. Na ovaj šmrk izlaze onda uz šuštanje plinovi (*slika 29.*).

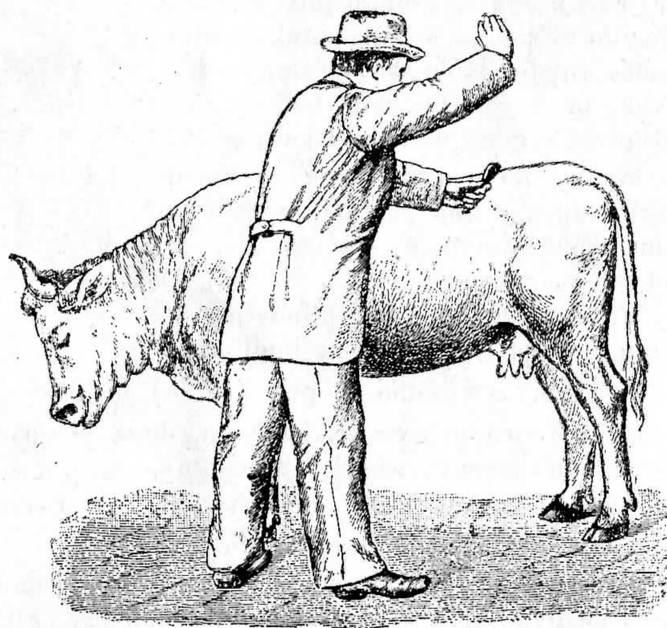

Slika 29.

Svakako je najsigurnije sredstvo, ako se trokarom poslužimo (*slika 30.*). Trokar se sastoji: iz držka (*slika 30. b*) na koji je postavljen dvobridi bodež [stilet] (*slika 30. a*), te ciev ili kanila (*slika 30. c*), koja je na bodež nataknuta.

Slika 30.

Slika 31.

Trokar se upotrebljuje na sliedeći način:

Bodež sa nataknutom cievi uzme se čvrsto u lievu ruku, te postavi koso o lievoj slabini na jedan dlan izpod kuka i krstnih kralježaka (*slika 31.*).

Desnom se rukom udari snažno po držku trokara tako, da se tim udarcem u jedan mah trokar zarine u burag. Sad se prstima lieve ruke pritisne ciev, dočim se desnom rukom bodež izvuče. Čim smo bodež izvukli, čujemo gdje plinovi uz jako šuštanje na polje sukljaju.

Kad su plinovi odstranjeni tako, da su taštine prazne te upale, onda se ciev lagano opet izvuče. Plinovi se ne smiju na ciev naglo izpuštati, već polagano time, da kad i kad ciev prstom začepimo.

Dogadja se često puta, da se marvinče na paši naglo nadme, a u nas gole ruke.

U svakom slučaju ne smijemo otezati, već se mašimo u džep za nožem, pa s njim probodimo burag.

Pošto nam tu ciev manjka, treba da se pomognemo tako, da mjesto nje utaknemo ciev od bazgovine, kroz koju će plinovi laglje odlaziti.

Naputci za prepriečenje ove bolesti jesu:

1. Lagano prelaziti od suhe na zelenu krmu.

2. Prije, nego li iztjeramo goveda na pašu, valja im podati uviek nešto suhe krme.

3. S početka miešati u staji zelenu krmu sa nešto siena ili slame.

4. Paziti na to, da se pokošena trava na gomilama ne slaže, već je razmetati tako, da se ne može upaliti niti ugrijati.

Pošto je ova bolest veoma nagla, probitačno je, da svaka občina naruči nekoliko šmrkova i trokara, te tako u slučaju potrebe može svaki za vrieme još sam pomoći, jer pomoći se mora brzo, te je govedče, ako je sjedište veterinara malo odaljenije, obično već skapalo, dok ovaj na lice mjesta stigne.

III. Želudčani i crievni katar.

Bolest se ova pojavljuje kod svih domaćih životinja, a najčešće još kod govedčeta, jer je ustroj govedjeg želudca takov, da baš goveda na tu bolest većma naginju.

Uzroci. Bolest se pojavi, kad se govedče prežđere, nadalje dobije tu bolest od smrznute hrane, od preveć mrzle vode, te neurednog hranjenja. Nagao prelazak od suhe na zelenu krmu i obratno većinom je uzrok ove bolesti.

Prekratko izsiecana sječka daje takodjer povoda ovoj bolesti.

Zatim pokvarena i zamuljena hrana, težko probavljiva krma prouzrokuje tu bolest.

Često se pojavi i onda, kad krava pometine poždere.

Znakovi. Bolestno govedče slabo jede, te riedko kad preživa. Dlaka je naježena, marvinče je turobno te neveselo. Gubica je suha, taštine su upale, ili se kadkad nadmu.

Slika 32.

Govedčetu se često podrigava, te izpušta tada na usta plinove neugodne duhe.

Živinče je zatvoreno — balega je prilično tvrda, tamnije boje, te jako zaudara.

Krave muzare presahnu sasvim na mlieku, ili ga veoma malo davaju.

Liečenje. Govedčetu se daje izabrana te lahko probavljiva hrana u malim obrocima.

Lievu taštinu češće valjano gnjesti je veoma dobro.

Dobro je nadalje govedima češće u danu davati sol, da ližu.

Izsiecanog duhanskog lista sa soli daje se sa mekinjama pomiešano na dan po 10 žlica.

Nadalje je dobro govedče zaliti (*slika 32.*) sa pol litra crnoga vina, pridodavši 3 grama lisola i to jedan put na dan.

Bolesti nestane obično za 8—14 dana, ako pako ne krene na bolje, nuždno je, da pozovemo veterinara.

IV. Lišaj (Herpes tonsurans).

Ova se bolest najčešće pojavljuje kod goveda, naročito kod junaca i telića, zatim kod psa, dočim iznimno dolazi kod konja, svinja i ovaca.

Bolest je priljepčiva, te se prenaša s jedne živine na drugu, ili spravama za timarenje, kao četkama, strugalom, ili medjusobnim doticajem.

Uzroci. Uzrok te bolesti je slabo timarenje, te se usljed toga u dlaki zametne mala gljivica (Trichofiton tonsurans), koja prouzrokuje, da dlaka izpada.

Sa životinje može lišaj preći i na čovjeka.

Znakovi. S početka nastanu na koži i to po glavi, vratu, plećima, hrbtu, rebrima te nogama točno markirana, okrugla, plešiva mjesta — golotine — dlake su popadale (*slika 33.*).

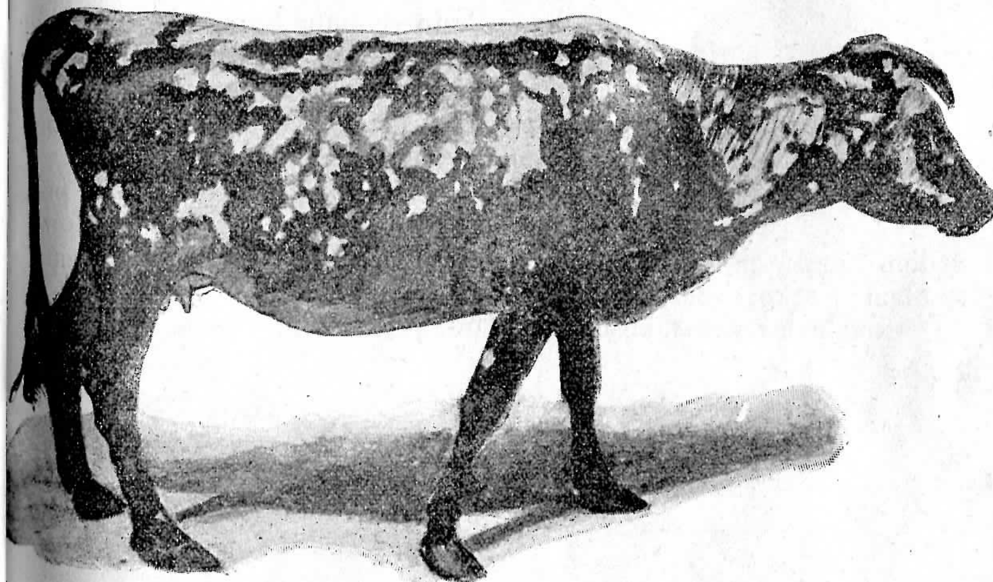

Usljed svrbeža se marva neprestano češe, te se onda pojave na ovim plešivim mjestima mjehurići, koji se provale, pa zatim nastanu prilično debele, bielo-sivkaste kraste.

Bolest inače po životinju nije opasna, već su životinje usljed neprestanog svrbeža uznemirene, pa stoga slabo jedu te napokon omršave.

Liečenje. Čim se ta bolest pojavi, valja je odmah s početka liečiti, da se ne bi dalje razgranila te i ostalu marvu okužila.

Kraste se na golotinama s mlaćnom vodom i sapunom razkvase te lagano skinu.

Slika 33.

Zatim se ta mjesta raztopinom od 1 diela karbolne kiseline na 10 dielova spirita, namažu.

Osim toga je takodjer dobra mast, priredjena od 1 diela kreolina i 10 dielova svinjske masti.

Navlastito treba još zdrave živine odieliti od bolestnih te potonje posebnim spravama timariti.

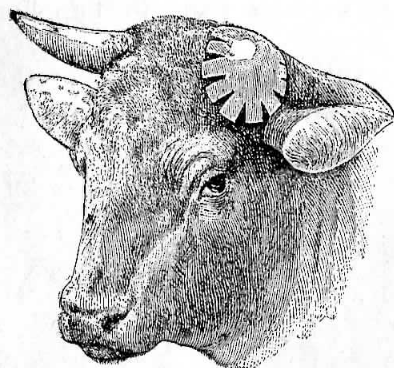
Orma, te staje treba da se dobro razkuže, a sprave, kojima su timarene bolestne životinje, je najprobitačnije uništiti.

V. Prelom roga.

Ovo se kod goveda veoma često dogadja, a naročito kod onih pasmina, koje imadu velike rogove.

Uzroci. Govedče prelomi rog, kad njime dospije u pukotinu

jasala, pa trzajuć simo i tamo prelomi rog. Nadalje prouzrokuje prelom roga udaranje istima o stiene, što je ujedno dokazom, da je dotično marvinče zloćudno.

Slika 34.

Često prelomi rog govedče, kad upane, što se naročito dogadja zimi, kad je poledica.

Znakovi. Prelom roga može biti dvojak tako, da se prelomi samo rog, dočim živac ostane nepovriedjen, ili se prelomi rog i živac.

Često se puta samo rog olupi od živca.

Prelom roga prouzrokuje obično silno krvarenje, govedče je kano omamljeno, te drži glavu naherito.

Liečenje. Kad je rog sa dna prelomljen, valja ranu pazljivo karbolnom vodom oprati, pa se onda priliepi okrugla lanena krpa, namazana smolom, na kojoj se u naokolo učine zarezi (*slika 34.*).

Rog može isto tako u sredini biti prelomljen. U tom se slučaju

Slika 35.

Slika 36.

prelomljeni komad pilom odreže, te onda povije, upotrebivši za učvršćenje povoja zdravi rog, kako nam to *slika 35.* predočuje.

Da se uzmogne kod preloma roga valjan i čvrst povoj staviti, možemo se poslužiti i ralastim drvetom, koje se inače upotrebljiva za to, da se rogovima željeni pravac za rastenje poda (*slika 36.*).

VI. Šišanje marve.

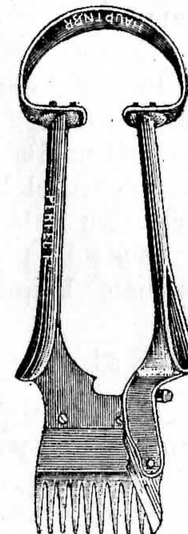
Englezi su pred 70 godina prvi počeli šišati konje i marvu, pa se je taj običaj za kratko vrieme razprostranio po čitavom kulturnom svietu.

Šišanje konja je manje više poljepšajuće sredstvo, pa se obično

izvadja kod vlastelinstvah, gdje se drži, da konji i zimi imadu liepu vanjštinu.

Suvišno je napomenuti, da se šišani konji laglje timare i manje znoje.

Slika 37.

Šišanje konja imade više moderni značaj, dočim je šišanje goveda i sa gospodarskog gledišta veoma probitačno.

Ono pospješuje kod teladi i junadi razstenje i razvitak, krave muzare daju više mlieka, a kod marve, koja se tovi, pospješuje znatno tovljenje.

Svakako je nuždno, da su staje, u kojima se marva šiša, dovoljno tople.

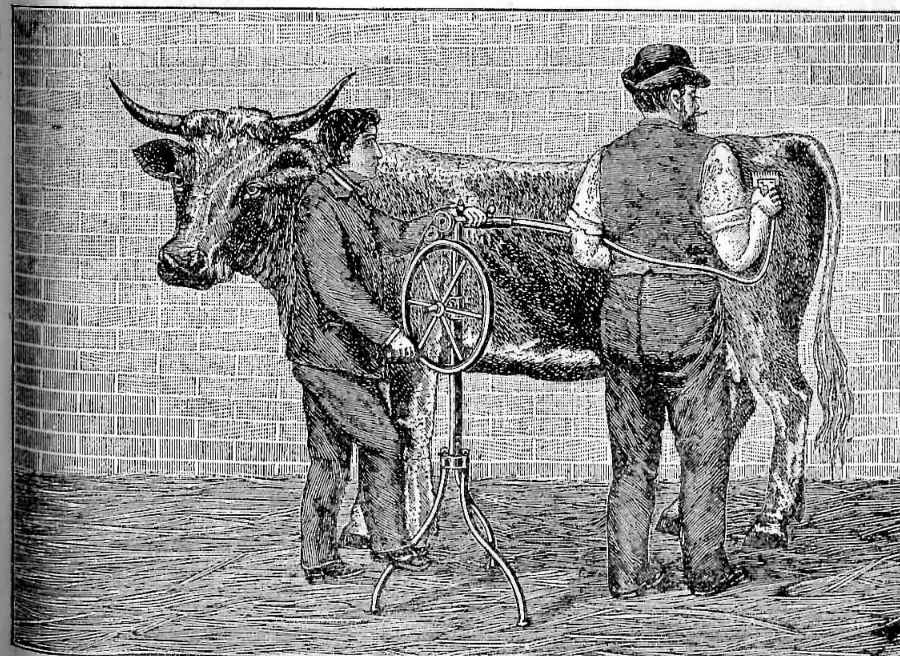
Osim toga je šišanje marve sa zdravstvenog gledišta koristno radi sliedećih razloga:

1. marva se može bolje timariti.
2. razna gamad se ne može zalieći.
3. preprieče se razne kožne bolesti.

Šišati se može škarama (*slika 37.*) ili strojem.

Šišanje škarama je veoma dangubno — da se jedan vol ošiša, treba za to 2 sata, dočim se sa strojem ošiša jedno govedče za 15 časaka.

Stroj se sastoji iz stava sa kotačem te spiralne cievi, na čijem je kraju utvrdjeno strigalo.

Slika 38.

Stroj je sasvim jednostavan tako, da s njime može upravljati i malo diete.

Stroj se upotrebljiva ovako:

Postavi se nuz marvinče, dječak okreće lagano kotač, dočim odrasao čovjek drži na spiralnu ciev nataknuto strigalo, pa ga lagano vodi uz dlaku (*sl. 38.*). Ciena ovomu stroju iznaša 140 maraka.

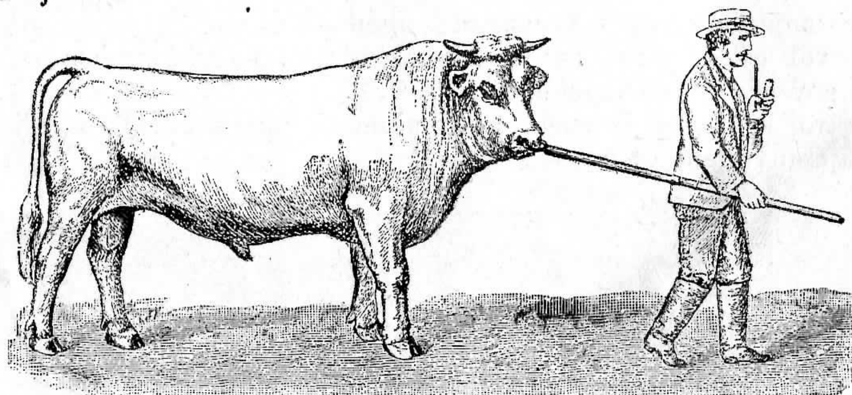
Veoma bi koristno bilo, kad bi se šišanje marve i kod nas udomaćilo. Nu nabavna ciena ovakvog stroja za pojedinca je prevelika. Stoga bi probitačno bilo, kad bi podružnice ovakve strojeve nabavljale, kojima bi se onda članovi mogli služiti.

VII. Kako se bik može najlaglje i najsigurnije voditi.

Bikovi su većim dielom zloćudni, goropadni, pa je s njima težko vladati, jer su i po ljudski život tada opasni.

Dogodi se, da hoćemo ovakovog bika na sajmu prodati.

Za to obično trebamo 3—4 momka, koji će sa užetima sapetog bika tjerati.

Slika 39.

Najprobitačnije te najsigurnije je, ako se u takvom slučaju poslužimo sa štapom, kako nam to *slika 39.* predočuje.

Štap je ovaj od drveta, te je dug 1·5 metra.

Na gornjem kraju nalazi se kvaka, koja je tako udešena, da se otvoriti i zatvoriti dade.

Ta se kvaka zakvači na nosnu kariku, pa se onda zatvori.

Sad možemo bezbrižno i bez svake opasnosti pred najgoropadnijim bikom na dva koraka stupati; ako bi bik vodiću uzkratio posluh ili se trzao, dovoljno je, da ovaj samo malo štapom trzne, jer rov prouzrokuje bol, pa se stoga odmah ukroti.

Milan Zechel, obć. veterinar.

B. Poljodjeljstvo.

Znatnije bolesti nekih poljskih bilina.

Već smo u prošlogodišnjem »Gospodarskom kalendaru« naveli nekoje važnije bolesti, koje se pojavljuju na raznim poljskim bilinama, da se naši gospodari s njima upoznadu, te se uzmognu proti njima boriti.

Osim onih već napomenutih bolesti, ima ih još, koje nisu doduše tako obćenite, kao one navedene u prošlogodišnjem kalendaru, ali su isto tako, gdje se pojave, pogibeljne kao i one, te se treba i proti njima za vremena boriti, ne će li gospodar, da mu budu uništeni njegovi poljski proizvodi.

No poljskim proizvodima mogu naškoditi ne samo razne bolesti, nego imade još i nametnika i zareznika, koji im mogu biti vrlo pogibeljni, pak ćemo zato navesti uz neke bolesti i nekoje nametnike i zareznike, da naši gospodari upoznadu i njihovu pogibelj, te da se uzmognu od njih braniti.

Bolesti, koje su poljskim bilinama škodljive i koje nastaju usljed gljivica, jesu:

a) medljika na raži (Erysiphe graminis, Mehlthau auf Roggen).

b) smedje pjege na listu ječma (Helminthosporium gramineum, Braunfleckigkeit der Gerste);

c) Glavnica raži (Claviceps purpurea, Mutterkorn).

d) Rak na djetelini (Sclerotinia Trifoliorum, Kleekrebs).

e) Uništitelj korena na ljekarici (Leptosphaeria circinans, Wurzeltöter der Luzerne).

Medju nametnike spada najbolje poznata: vilina kosa (Cuscuta trifolii, Kleeseide).

Žitaricama škodljivi zareznici jesu:

a) Ušenac žitarica (Siphonophora cerealis, Getreide-Blattlaus).

b) Cvrčak mali (Jassus senotatus, Zwergcicade).

c) Skočibuba (Agrotis leneatus, Drathwurm).

d) Kukci i gusjenice u zrnu graha i graška.

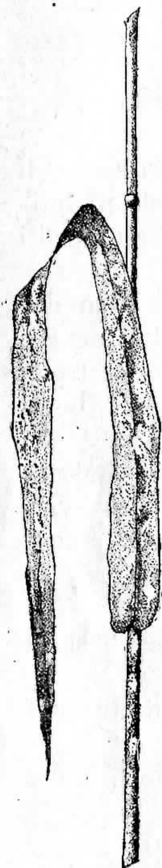
A. Bolesti na žitaricama i djetelini.

a) Medljika na raži.

(Erysiphe graminis, Mehlthau auf Roggen.)

Kako se pojavi medljika na raži i što ju prouzrokuje?

Dok je raž još zelena, opažaju se na zelenim dielovima biline biele, a više puta smedje pjege. U početku su ove pjege (prašak) posve tanke kao pliesan, kasnije pako postanu deblje, te izgledaju kao tamno smedje pjege, kako se to vidi na listu (*slika 40.*).

Slika 40.

Premda se može medljika na raži pojaviti, dok je još biljka posve malena, to se ona obično pojavljuje onda, kad raž potjera u vlat. Dielovi biline, koji su od medljike okuženi, pobliede, te se počnu sušiti. Bilina usljed toga zaostaje već u početku u svom razvitku, a ako se je već razvilo klasje i počelo razvijati zrno, obično se onda slabo razvija i klasje i zrno, te zrno prerano dozrieva, najme dok je još mliečno.

Ovu bolest prouzrokuje gljivica »Erysiphe graminis«, koja se nalazi samo na travnatim bilinama, pak se zato ne nalazi samo na raži, nego se više puta pojavi i na ostalim žitaricama, pa i na travama.

Gljivica se raširi po bilini kao nit, koja preprede površinu zelenih dielova biline, te se onda opažaju gore navedene smedje pjege, ili pako više puta kao crne piknje.

Ova bolest prouzrokuje kod žitarica istu štetu, kao medljika (peronospora) na trsu. Kao što se najme kod trsa počne list sušiti i odpadati, kad je okužen od peronospore, te jagode pravilno ne dozrievaju, tako biva i kod žitarica.

Oni dielovi, koji su od medljike okuženi, počnu se sušiti, okuženi listovi odpadnu, bilina zaostaje u svom razvitku, a zrno dozrije silom (Nothreife), te je slabo i nerazvijeno.

Posljedica je toga, da je žetva jako slaba, zrno od male vriednosti i prihod u obće slab. Ako je medljika na žitaricama jako raširena, može biti uništena čitava žetva.

Koja sredstva treba upotriebiti proti toj bolesti?

Najbolje je sredstvo proti toj bolesti, da se zaprieči sve ono, što ju može pospješiti. Najviše pak pospješuje tu bolest pregusta sjetva, jer se najradje pojavljuje tamo, gdje su žitarice preguste.

Rado se pojavljuje ta bolest i tamo, gdje imade dosta vlage i malo zraka, kao n. pr. u uzkim dolinama, koje su močvarne, ili gdje su žitarice posijane blizu voda. Zato se medljika za mokrih godina pojavljuje na žitaricama mnogo više, nego li za suhih. Izkustvo je pokazalo, da su rano razvijene žitarice manje podvrgnute medljiki nego li kasno, zato treba nastojati, da se žitarice, čim je povoljno vrieme, dosta rano posiju.

Gdje se pak ova bolest ne može posve zapriečiti, dobro je, da se upotriebe ona sredstva, koja su se do sada uspješnim pokazala, a to je: modra galica sa vapnom kao kod trsa.

To se pako sredstvo može upotriebiti samo onda, ako se medljika pojavi, dok su žitarice još mlade tako, da se raztopinom od 2 kg. modre galice i 3 kg. negašenog vapna na 100 litara vode mlade biline poškrope. Sumporenje sa samljevenim sumporom pokazalo se takodjer dosta uspješnim.

Do sada se ova bolest nije pojavila u velikoj množini, ali je potrebno svakako paziti, ako se gdje pojavi, da se odmah počne proti njoj boriti, da se gljivice odviše ne raširе. U tu je svrhu vrlo dobro, da se strnište odmah poslje žetve podore, da se time gljivice unište, da na strništu ne mogu prezimiti.

b) Smedje pjege na listu od ječma.

(Helminthosporium gramineum, Braunfleckigkeit der Gerste.)

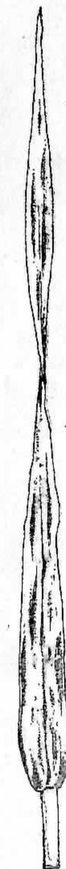
Kako se pojave smedje pjege na lišću ječma i što ih prouzrokuje?

Na zelenom listu ječma pojave se dugačke, uzke, tamno smedje pjege sa žutim obrubom, koje se nalaze ili u sredini ili na okrajku lista, a uvjek se šire prema dužini lista (*sl. 41.*).

Gdjegod se na listu pojave ove pjege, tamo se list osuši, te postane tako prhak, da se počne trgati. Ako od te bolesti na ječmu oboli mnogo lišće, ne može se bilina tako potpuno razviti, pak u razvitku zaostaje i zrno. Ovu bolest može ječam dobiti već u mladosti, dakle prije, nego potjera u klas.

Bolest se onda od dolnjeg lista širi prema gore i više puta takvom brzinom, da se sva bilina osuši prije, nego li dodje u klas. Zato može ova bolest, ako se pojavi u velikoj množini, postati za ječam vrlo pogibeljnom te uništiti čitavi usjev.

Ovu bolest prouzrokuje gljivica »Helminthosporium gramineum«, koja se izključivo pojavlja samo na ječmu. Čim dodju gljivice na bilinu, počnu se u bilini širiti, te istu razjedati tako, da postane prhka, te se počne trgati ili drobiti. Boje je ova gljivica tamno-smedje, zato postanu i pjege iste boje.

Sl. 41.

Koja sredstva treba upotriebiti proti toj bolesti?

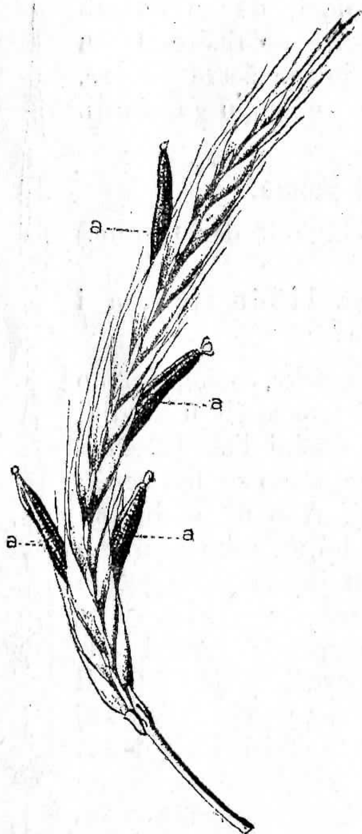
Pošto se je ta bolest istom zadnjih deset godina pojavila u raznim predjelima, akoprem još u ne velikoj množini, nije se još našlo nikakovo sredstvo, koje bi se moglo proti toj bolesti s uspjehom upotriebiti. Najbolje je, da se na ona polja, gdje se ta bolest pojavila, ne sije opet tako brzo ječam, dok se gljivice u zemlji ne unište, te da se slama, na kojoj se te gljivice nalaze, ne pušta na polju i da se strnište što prije podore.

c) Glavnica raži.

(Claviceps purpurea, Mutterkorn.)

Kako se pozna glavnica raži i što ju prouzrokuje?

U klasju raži, kada počne dozrievati, opažaju se mjesto zrna mjestimice crni do jedan ili više centimetara dugački zavinuti izrastci, koji izgledaju kao mali rožčići (*slika 42. a a a a*). Ti izrastci (rožčići) zovu se glavnica. Svaka ovakova glavnica nalazi se na klasu mjesto zrna raži i čim imade više ovakovih glavnica u klasju, tim će biti manje zrna. Takovih glavnica nalazi se u jednom klasu raži više puta po jedna ili dvie, ali ih može biti i više, a tim će biti manje zrna. Osobito je pako škodljiva glavnica u raži i za to, jer je otrovna, te zdravlju škodljiva, ako se uživa dulje vremena brašno, u kojem se nalazi veća množina glavnice. Ovaj otrov lako prouzrokuje upalu u udovima, dapače čirove, te može bolest biti i smrtonosna. S toga razloga mora se nastojati, da se glavnica što manje pojavi, i ako se pojavi, da se iz zrna odstrani, da ne oduzme vriednosti raži. Glavnica se pojavi kadkada i u pšenici i ječmu, ali mnogo redje, nego li u raži.

Slika 42.

Ovu bolest prouzrokuje gljivica »Claviceps purpurea«, koja se osobito množi na glavnici samoj. Ako koja glavnica iz zrna izpadne na zemlju, gdje ostane preko zime, onda na toj glavnici prezime gore spomenute gljivice. Ove se u proljeće množe i šire, te se namnože u velikoj množini. U proljeću može ove gljivice i najmanji vjetar

dignuti u zrak, i ako dodju na klasje raži, to ga okuže i mjesto zrna počnu se razvijati gore spomenute glavnice.

Kako može glavnica doći na polje, spomenuli smo, time najme, da glavnica padne iz klasja na zemlju. Osim toga imade i raznih travâ, koje rastu kao drač na polju, na kojima se glavnice nalaze. Vjetar može prenieti zrno glavnice s jednog polja na drugo, gdje se onda gljivice na glavnici dalje šire, te polje sa gljivicama okuže.

Koja sredstva treba upotriebiti proti toj bolesti?

Pošto nam je poznato, da se glavnica raži najlakše širi time, ako glavnice izpadnu iz klasja na zemlju, na kojima se onda gljivice množe i raširuju, potrebno je zapriečiti izpadanje glavnica iz klasja. Ako se raž za rana pokosi ili požanje prije, nego li posve dozrije, onda glavnice ne izpadnu iz klasja tako lako, te se mogu iz sjemenja onda očistiti. Mnogi glavnicu, da ne padne na zemlju, izabiru iz klasja prije, nego se raž požanje. Pošto je glavnica otrovna bilina, to se može lako prodati u ljekarnu za napravu otrova, ali se takovo zrnje, u kojem se nalazi glavnica, ne smije nipošto upotriebiti za napravu brašna ili za hranu stoke, jer je za zdravlje vrlo škodljiva, kao što je već napomenuto.

d) Rak na djetelini.

(Sclerotinia Trifoliorum, Kleekrebs.)

Kako se pojavi rak na djetelini i što ga prouzrokuje?

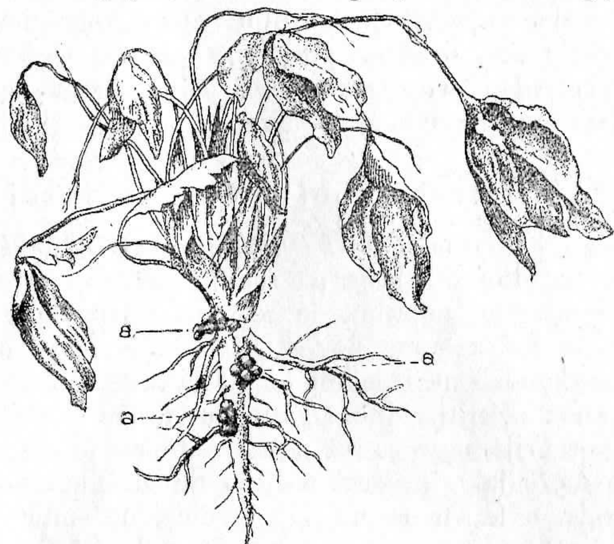
Rak na djetelini može postati, kako se opazilo u Njemačkoj i Franceskoj epidemički, te može na djetelini učiniti vrlo mnogo štete. Pojavi se pak lako na svim vrstima djeteline, i to na crvenoj djetelini, ljekarici, inkarnatki, bieloj djetelini i na esparseti.

Ova se bolest pojavi osobito u proljeću i jeseni na djetelištih tako, da djetelina na raznim mjestima počne propadati, lišće i stabljike gnjiju i suše se osobito mekaniji dielovi djeteline tako, da djetelina na mjestima, gdje se bolest pojavi, izčezne ili ostane samo staničevina. Na tako uništenim stabljikama i na korenu pojave se onda bieli mekani izrastci iz gljivica, koji postaju sve gušći, te se kasnije promiene u crna tvrda tiela (*slika 43. a a a*).

Usljed ovih pojava djetelina sve više propada, te može i posve propasti, ako se bolest po čitavom djetelištu raširi, i ako postane epidemička, može uništiti čitave predjele djeteline.

Ovu bolest prouzrokuje gljivica »Sclerotinia Trifoliorum«, koja se pojavi na djetelini. Kada djetelina propadne, onda se te gljivice drže na korenu djeteline, sagnjije li i koren, drže se onda u zemlji, koju okuže i gdje mogu svoju klicavost zadržati preko

dvie godine. Kada dodju ove gljivice na djetelinu, počnu se razvijati u b i l i n i tako, da ju posve medju stanicama prepletu, usljed česa počne bilina gnjiti, sušiti se i propadati. Ova gljivica množi

Slika 43.

se i širi u bilini počam od mjeseca travnja do studenoga, a kasnije prezimi na propalim stabljikama i na korenu ili u zemlji, pa se u proljeću počne širiti na susjednim djetelištima, kamo ju može vjetar lako prenieti.

Koja sredstva treba upotriebiti proti toj bolesti?

Budući nam je poznato, kako se dugo može gljivica u zemlji zadržati, a da ne izgubi klicavost, vidi se iz toga, da se može ta gljivica, gdje se je u velikoj mjeri pojavila, uništiti samo time, da se na onom polju dulje vremena ne sije nikakova djetelina. Time će se uništiti gljivica u zemlji, a mjesto djeteline da se sije druga koja krmna bilina, kao n. pr. grahorica, kukuruz itd.

Opazilo se takodjer, da najviše trpi od ove bolesti djetelina u prvoj godini, dočim starija djetelišta istoj bolje odolievaju. Isto se tako opazilo, da jaki gnoj, osobito gnoj iz zahoda vrlo pospješuje ovu bolest, pak zato nije shodno, gdje se ta bolest pojavi, takova gnojiva za djetelišta upotriebiti.

e) Uništitelj korena na ljekarici.

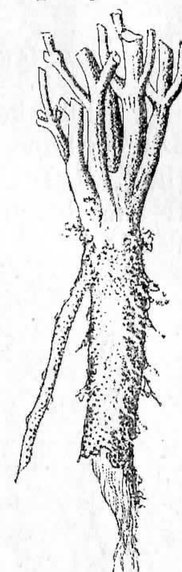
(Leptosphaeria circinans, Wurzeltöter der Luzerne.)

Kako se pozna ova bolest i što ju prouzrokuje?

Gdje se ljekarica sije u većoj množini, opaža se na takovim djetelištima, da se na nekim mjestima ljekarice pojave više puta

praznine, na kojima biline poginu. Ove praznine postaju veće tako, da može i polovica ljekarice propasti. Iz početka u proljeću ne opaža se ništa, po čem bi se moglo slutiti na bolest ljekarice, već istom mjeseca lipnja kod druge košnje počnu biline žutjeti, povenu i poginu Kod mlade ljekarice u prvoj godini riedko se ta bolest opaža, kasnije se pak od godine do godine pojavlja jače, te čini sve više štete. Razlog te bolesti se izvana ne pozna, nego se opaža istom onda, ako se biline izkopaju iz zemlje, te im se pregleda koren. Na korenu se opaža, da je sav, i to glavni koren i sisaljke, prevučen sa finim gljivicama smedjo-ljubičaste boje. Te gljivice prepletu koren ne samo iz vana, nego i iz nutra tako, da koren postane sav mekan, uvenut te sagnjije, a bilina nema više pravog korena (*slika 44.*), te pogine.

Slika 44.

Gljivica, koja se pojavi na korenu, zove se »Leptosphaeria circinans«, koja se može više godina u zemlji razvijati, da ne pogine, te se širiti od jednog korena na drugi. Ta gljivica živi na korenu ne samo dok je još zdrav, nego se može držati još i onda, kad je koren već sagnjio. Pogibeljna je pako radi širenja tim više, pošto se ona ne drži samo na korenu ljekarice, nego se nadje i na crvenoj i bieloj djetelini, na špargi i korunu, dapače i na sladorači.

Koja sredstva treba upotriebiti proti toj bolesti?

Gdje se ta bolest pojavi, te hoćemo li zapriečiti, da se zaista dalje ne širi, moraju se odmah, čim se bolest opazi, izkopati okolo bolestnog mjesta jarki i to barem tako duboki, kako siže koren ljekarice. Dobro je, da se bolestna mjesta razkuže, i to ili sa sumporo-vodikom ili karbolnom kiselinom. Bolestne biline moraju se izčupati i spaliti. Preporuča se takodjer, da se bolestna mjesta, čim se opaze, prekopaju, i to ne samo ono mjesto, dokle je bolest raširena, nego još jedan dio zdravih bilina, koje su u susjednom obsegu bolestnih. Ova se mjesta zasiju onda sa esparsetom, koja je protiv tih gljivica vrlo neosjetljiva.

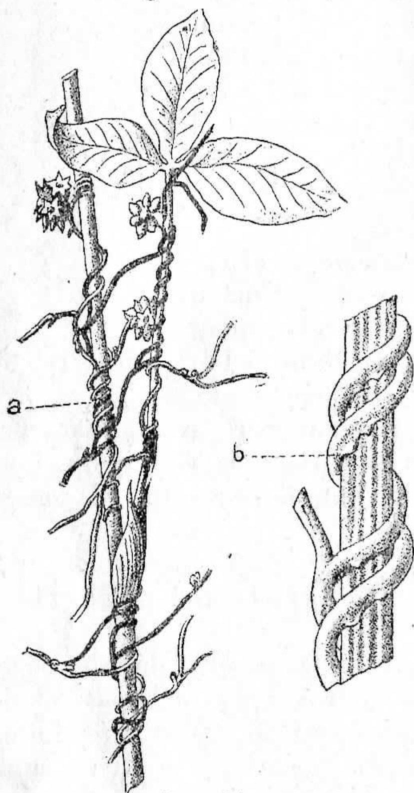
Slabo razvite biline podlegnu ovoj bolesti prije od jakih, pa zato može ova bolest za suhih godinâ načiniti više štete, nego u godinama, kad se ljekarica može jako razvijati. Za razvitak gljivice osobito je povoljno mokro tlo, kod kojega se u dubljini nalazi voda. Zato se neka ljekarica sije samo u toplom, plodnom tlu, koje je prosto od podzemne vlage.

f) Vilina kosa.

(Cuscuta Trifolii, Kleeseide.)

Što je vilina kosa i kako se pojavi?

Vilina kosa ne spada medju bolesti bilina, koje prouzrokuju razne gljivice, nego je vilina kosa »nametnica«, koja nikne iz zrna, ali se ne hrani neposredno svojim korenom iz zemlje, nego živi na drugim bilinama, iz kojih siše sok i tako se hrani.

Slika 45.

Vilina je kosa u gospodarstvu tako poznata, te daje našim gospodarima više puta toliko brige, kad im uništuje djeteljšta, da je od potrebe, da ju naši gospodari poznadu što bolje u njezinom razvitku i kako se treba proti njoj boriti.

Vilina je kosa nametnik, t. j. bilina, koja nikne iz sitnog zrna, te potjera male korenčiće. Sa ovimi korenčići hrani se vilina kosa tako dugo, dok ne dospije do druge koje biline. Čim pak dodje na drugu koju bilinu, iz koje se može kasnije hraniti, potjera iz stabljike, koja se ovije oko dotične biline, bradavice, koje prodru u stabljiku djeteline do srca te sišu iz nje sok (*slika 45. b*).

Vilina kosa nema ni lišća ni korena, već se hrani sa bradavicama, kako su gore spomenute, iz stabljike djeteline, te prouzrokuje, da se djetelina uništi i osuši.

Stabljika viline kose više je bliede ili crvenkaste boje. Ona se ovije oko djeteline na riedko ili na gusto (*slika 45. a*).

Na stabljici nalaze se maleni jedva vidljivi izrasci, iz kojih potjeraju opet stabljike, koje se dalje viju oko djeteline (*slika 45*).

Premda vilina kosa nema lišća, to ipak cvate. Cviet je njezin bielo ružičaste boje (*slika 45. a*), u kojem se razvija malo sitno smedje zrnje, kojim se može vilina kosa dalje širiti.

Gdje se u djetelini pojavi vilina kosa, pokazuju se na djetelištima plešine, koje su prepletene sa vilinom kosom. Ove plešine postaju sve veće, djetelina sve više propada tako, da može za koju godinu biti uništeno cielo djetelište.

Koja sredstva treba upotriebiti proti vilinoj kosi?

Spomenuli smo, da vilina kosa imade vrlo maleno sitno zrno, koje imade jedva 1 mm. u promjeru, okruglo, smedje boje, te se ne svieti kao od djeteline. Zrno odnosno sjeme od viline kose ima to svojstvo, da njegova klicavost traje više godina, da ga vjetar, pošto je maleno, lako prenosi s jednog polja na drugo; nadalje, da ga stoka, ako sa krmom dodje u njezin želudac, ne probavi, nego izadje neprobavljeno u odpadcima, s kojima može kao gnoj doći opet u polje. Osim toga vilina kosa nije jednogodišnja bilina, nego može prezimiti na djetelini, koja u jeseni poslje zadnje košnje na djetelištu ostane, dapače se vilina kosa može nalaziti na djetelini do 2 cm. pod zemljom.

Iz svega se toga vidi, kako se je težko boriti proti vilinoj kosi, te je najbolje sredstvo, da se posije od viline kose posve čisto djetelinsko sjeme.

Pošto se u trgovinama vrlo težko posve čisto djetelinsko sjeme dobije, to je kr. zemaljska vlada na višem gospodarskom učilištu u Križevcima i na kr. ratarnici u Požegi ustrojila postaju za iztraživanje sjemenja, gdje imade svaki gospodar priliku dati sjeme iztražiti prije, nego ga posije. Isto tako i trgovci, da mogu prodavati posve čisto sjeme. Za čišćenje djetelinskog sjemenja upotrebljuju se rešetke sa otvorom po 1 mm. tako, da sjeme viline kose pade kroz rešeta, dočim djetelinsko sjemenje, koje je deblje od sjemena viline kose, ostane na rešetki.

No ni takovo čišćenje nije uviek posve sigurno, jer se može dogoditi, da su dva zrna od viline kose skupa sraštena, te ne padnu kroz rešetku, nego ostanu medju djetelinom, s kojom se onda posiju.

Gdje se na polju pojavi vilina kosa, koja se ne ovije samo oko stabljike djeteline, nego se pruža i po zemlji od jedne biline do druge, mora gospodar nastojati, da ju što prije uništi. Zato je najbolje sredstvo, čim se vilina kosa pojavi, dakle prije cvieta viline kose, da se ista pokosi ili požanje tik do zemlje u nešto većem obsegu, nego je djetelinu zarazila. I najmanji komadić viline kose mora se uništiti, jer svaki taki komadić može prouzročiti, da se vilina kosa dalje širi. Vrlo je dobro, da se sa vilinom kosom okuženi komad, pošto se je prije vilina kosa uništila, prekopa ili preore. Za uništenje viline kose pravili su se pokusi sa zelenom galicom (sa 15% zelene galice na 100 litara vode nije polučen nikakav uspjeh; sa 30% uništena je bila i djetelina i vilina kosa), dalje sa sumporovom kiselinom, da se na 200 litara vode ulije jedna litra sumporne kiseline, te time polije vilina kosa, pa i sa izpaljivanjem slame, namočene u petrolej, na onim mjestima, gdje je vilina kosa.

Svi se ti pokusi nisu pokazali praktičnima ni uspješnima. Medju sredstvima za uništenje viline kose najbolje se pokazalo to, da se vilina kosa i od nje okužena djetelina uništi i zemlja prekopa, što se mora ovršiti prije cvieta i dozrievanja zrna. To nalaže i naredba kraljevske zemaljske vlade od 12. srpnja godine 1883. broj 26.975, koju našim gospodarima preporučamo, da ju što bolje vrše, žele li očuvati svoja djeteliš̌ta od velike štete, koju može vilina kosa prouzročiti. Ujedno im preporučamo, da siju samo čisto djetelinsko sjeme, koje je iztraženo po postaji za iztraživanje sjemenja u Križevcima ili u Požegi, ili po kojoj drugoj pouzdanoj postaji.

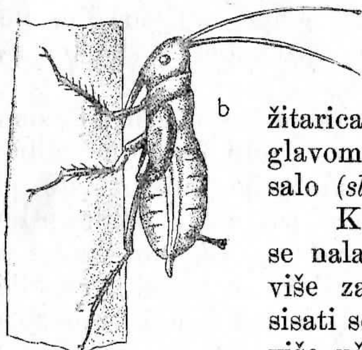
B. Škodljivi zareznici žitarica.

Osim raznih bolesti žitarica, koje smo prošle i ove godine u »Gospodarskom kalendaru« naveli, imadu žitarice mnogo neprijatelja i medju zareznicima, koji mogu načiniti mnogo štete gospodaru, ako za vremena ne upotriebi ona sredstva, s kojima se mogu ovakovi zareznici uništiti, ili barem po mogućnosti njihov broj što više umanjiti.

Medju takove zareznike spadaju:

a) Ušenac žitarica.

(Siphonophora cerealis, Getreide-Blattlaus.)

Slika 46.

Razne biline imadu razne uši, pa se i na žitaricama nalazi ušenac, koji može biti za iste vrlo pogibeljan. Ušenac žitarica je zelenkaste boje sa žuto crvenkastom glavom. Dugačak je 2·5 mm., te imade dugo sisalo (*slika 46. b*, povečan).

Kad se ušenac na žitaricama pojavi, obično se nalazi na doljnjoj strani lista, da je time što više zaštićen od nezgoda i da može što lakše sisati sok iz biline. List se više puta skvrči. Najviše ušenaca imade na gornjem lišću, pošto gornje lišće ostane najdulje svježe i sočno. Vrlo se brzo množe. U ljetu legu jaja, koja prezime, i iz kojih se budućeg proljeća izlegu ženke.

Kakovu štetu načini ušenac žitarica?

Na zelenoj stabljici ili na listu, kamogod dolazi ušenac žitarica, počne pomoću sisalnih organa sisati sok iz biline (*slika 46. b*).

Osobito pak dolazi na klasju od raži i ječma, gdje klasje razjeda tako, da se ne može dalje razvijati (*slika 47.*). Ušenac daje od sebe neku sladku ljepivu tekućinu, pak i ta prieči razvitak biline.

Osobito škodljivim pojavljuje se ušenac žitarica za suhih i toplih godina i to osobito mjeseca svibnja, lipnja i srpnja. U tako suhom i toplom ljetu opaža se ušenac na žitaricama, te se žitarice usljed toga slabo razvijaju. Klasje zakržljavi, slama je žitarica jako kratka, a žitarice gube liepu zelenu boju sve više i više, te počinju rano žutjeti. Klasje se više puta niti ne pojavi iz gornjeg lista, te je cviet nepodpun a usljed toga nepodpun je i razvitak zrna.

Posljedica je toga, da može i žetva biti više ili manje uništena. Šteta može biti tim veća, što se više ovog ušenca na žitaricama pojavilo, pak može biti za žitarice vrlo pogibeljan.

Slika 47.

Kako treba braniti žitarice od ušenca

Gdje se je bojati, da bi se mogao ušenac na žitaricama pojaviti, najbolje je, da se ljetne žitarice što prije posiju, da mogu pomoću proljetne vlage tako daleko izrasti i napredovati, da im kasnija suša, koja uši vrlo pospješuje, ne može više toliko škoditi. Pravih sredstava, s kojima bi mogli ušenca na žitaricama uništiti, nema, jer se ušenac drži na žitaricama tako zaklonjeno, da je u obće kojimgod sredstvom ili škropljenjem težko doći mu blizo. Najbolje je, da se strn za rana, prije zime, preore, da se time unište jaja, iz kojih bi se u proljeću izlegao pomladak.

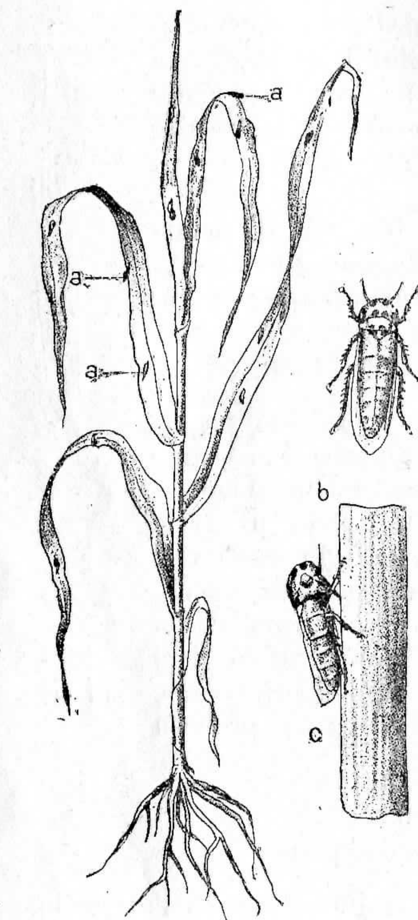
b) Cvrčak mali.

(Jassus sexnotatus, Zwergcikade.)

Cvrčak mali se ne pojavlja svake godine. Imade pako godina, gdje se može u nebrojno velikoj množini pojaviti, osobito na polju, gdje je posijana zob ili ječam, ali se može pojaviti i na pšenici i raži. Kad se cvrčak pojavi u velikoj množini, može usjev žitarica biti posve uništen.

Cvrčak je 3—3·5 mm. veliki kukac, koji je vrlo sličan ušencu žitarica. Imade jednako razvijene čeljusti, kojima siše sok iz bilina, kao i ušenac žitarica (*slika 48. c*), samo su prva krila tvrdja, usnata te leže kao krov preko tiela (*slika 48. b*). Boje je žutkaste sa crnim prugama, glava mu je široka, a oči su tamno crne i dosta velike. Zadnje noge su udešene za skakanje, te se mogu jako brzo micati.

Cvrčak ne leže zimskih jaja, nego prezimi kao kukac, koji se preko zime povuče dublje u zemlju, iz koje izlazi u proljeće, kad je dovoljno toplo, i kad se već žitarice počinju razvijati. U to doba ide cvrčak na lišće žitarica (*slika 48. a a a*), gdje ženka počne leći 1 mm. dugačka svjetlo-žutkaste boje jaja, koja se nalaze posamce ili ih imade više skupa po redu položenih.

Slika 48.

Dok se na lišću nalaze samo jaja, ne opaža se na žitaricama nikakove promjene, ali se za nekoliko dana iz jaja izvale mladi, koji su slični ušencu, te počnu odmah sisati na bilinama i izsišu im sok. U jednoj godini nastaju dvie generacije, te od leženja jaja do podpuno razvitog cvrčka potrebne su svakoj generaciji po 4 nedjelje.

Kakovu štetu načini cvrčak mali na žitaricama?

Pošto se može cvrčak mali na žitaricama, osobito na zobi i ječmu, pa i na livadama u velikoj množini pojaviti, jer se vanredno brzo množi, može načiniti i velike štete.

Budući da cvrčak siše iz zelenih žitaricâ i travâ sok, ako ih i ne jede, gube biline iz početka zelenu boju, te postaju crvenkaste, a kasnije žutkaste boje, dok se napokon ne osuše. Više puta izgledaju ovakova mjesta kao izpaljena, te su tako uništena, da se moraju preorati. Ako su polja blizu šuma ili livada, onda se cvrčak pojavi najprije na onoj strani polja, koja graniči sa šumom ili livadom, a odande se širi prema sredini, dok se ne raširi po čitavom polju, koje može posve uništiti. Kod nas se cvrčak mali ne pojavlja u tolikoj množini, da bi mogao uništiti čitava polja, kao što se to već više puta dogodilo u Njemačkoj i Češkoj. Gdje bi se pak cvrčak mali pojavio u takovoj množini, da bi mogao postati od veće pogibelji, tamo je svakako nuždno, da se upotrebe sve mjere, da se što prije utamani, kako bi bila što manja šteta.

Kako treba braniti žitarice od cvrčka malog?

Kao što smo spomenuli, da se cvrčak mali iz početka pojavlja ponajviše na okrajku poljâ, osobito, koja su blizu šuma i livada, te se odande dalje šire, potrebno je u zimskih kao i kod proljetnih usjeva više puta već u proljeće pregledati, da li nema sumnjivih, bolestnih mjesta. Ako se takova opaze, moraju se ista odmah uništiti time najme, da se takova mjesta podoru, pošto su i onako usljed cvrčka izgubljena. Time, što se žitarice po cvrčku već okužene podoru, ujište se kukci i jaja, te se zaprieči i dalnje širenje cvrčka. Uspješno pokazalo se i to, da se ovakova mjesta izpale sa slamom i da se poškrope sa razredjenom karbolnom kiselinom, t. j. da se na 100 litara vode ulije pol litre karbolne kiseline. Svakako se mora paziti, da se što prije opaze cvrčci i što prije unište kukci i jaja, jer će time biti sigurniji i bolji uspjeh. Topla godina i suho pjeskovito tlo pospješuje širenje cvrčka.

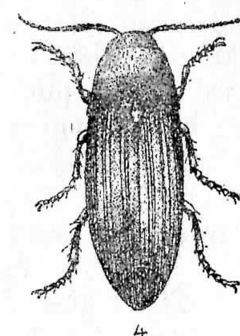

c) Skočibuba.

(Agriotes lineatus, Drathwurm.)

Za gospodarske biline, osobito pak za žitarice, vrlo su pogibeljne ličinke od skočibube. To su $1^1/_2$—2 cm. dugačke i 1—$1^1/_2$ mm. debele, okrugle, svjetlo-žutkaste ličinke (*slika 49. 2*). One se nalaze ponajviše u zemlji, te se hrane bilinama, čime im mogu vrlo naškoditi, osobito mladim žitaricama.

Ove ličinke dolaze od kukca skočibube, kojeg nam pokazuje *slika 49. 3* u naravnoj veličini, a *slika 49. 4* četiri puta povećanog. Kukci sami nisu pogibeljni bilinama, ali su pogibeljne njihove ličinke. Kukci se u proljeću oplode, a u ljetu legu jaja u zemlju. Iz ovih se jaja izlegu ličinke, koje ostanu kao i ličinke od hrušta do četvrte godine nepromienjene. Istom u četvrtoj godini se zakukulje, dočim se do tada hrane žitaricama i drugim bilinama, te ih uništuju.

Slika 49.

Kakovu štetu načini ličinka od skočibube?

Ličinka skočibube najviše se hrani bilinama, te im izjeda koren (*slika 49.*). Usljed toga biline, osobito žitarice, dok imadu još slabo razvijenu stabljiku, požute, povenu, te opadnu. Ovakove se biljke dadu lahko izčupati iz zemlje, jer obično nemaju korena, pošto im ga je ličinka skočibube razjela. Na korenu uništene već biline se ličinka obično ne nalazi, pošto ona, čim je koren na jednoj bilini uništen, ide po zemlji dalje na koren druge još zdrave biline. I tako ide od biline do biline, dok može uništavati. Pošto ta ličinka kao takova ostane u zemlji kroz čitave četiri godina, dok se ne zakukulji, može se pomisliti, koliko štete može načiniti, ako se proti njoj ništa ne učini, uzevši na um još i to, da su ličinke vrlo proždrljive

Kako treba žitarice braniti proti ličinki skočibube?

Pravoga sredstva, s kojim bi se mogle sve ličinke uništiti, nema, ali imade sredstava, kojima se može njihov broj donekle umanjiti, a time umanjiti i šteta na žitaricama. Najviše štete može učiniti ličinka u rahlom pjeskovitom tlu, jer se mogu ličinke u zemlji od jedne biline do druge lako pomicati, te time veću štetu načiniti. Zato je dobro takovo tlo ili žitarice, dok su još posve mlade, povaljati valjkom, da se tlo više stisne, da ne mogu ličinke tako lako od jedne biline do druge dogmizati, dok biline ne izrastu, te ojačaju tako, da im ličinka ne može toliko naškoditi.

Kao drugo sredstvo preporuča se čilska salitra, i to da se 1 metc. čilske salitre podore na 1 ral, te se time donekle unište i protjeraju ličinke. Vrlo dobrim sredstvom pokazalo se i to, da se medju žitarice mjestimice posadi i korun (krumpir). Ličinke idu mnogo radje na korun, nego li na žitarice, pak će one razjedati korun, dok žitarice narastu tako, da uzmognu izbjeći pogibelji ličinke. Korun se može kasnije, kad žitarice odrastu, sakupiti, u njem će se nalaziti mnogo ličinka, te skuhati i upotriebiti za hranu stoke. Pošto ličinke vrlo rado jedu razne ptice kao vrane, kosovi, pastirice itd., mogu i ove ptice biti za uništenje ličinka od skočibube od velike koristi.

D. Kukci i gusjenice na zrnu graha i graška.

1. Žižak graha.

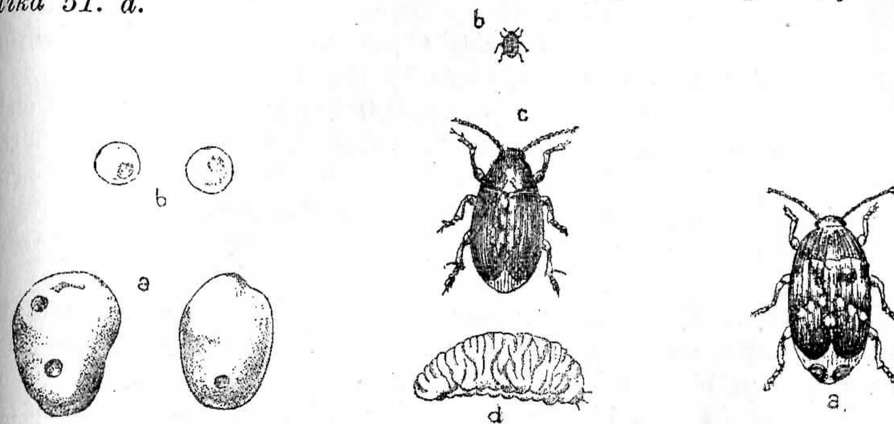
(Bruchus granarius, Bohnen-Käfer.)

Na zrnu graha i graška opažaju se više puta okrugle 2—2½ mm. velike škuljice (luknjice), koje su ili otvorene ili su pokrivene

sa pokrovcem od lupine graha (*slika 50. a b*). Otvorene luknjice su prazne, a u zatvorenih se pak nalazi mali 3 mm. velik skoro četverouglat kukac, kojega nam pokazuje *slika 51. b* u naravnoj veličini, a *slika 51. c* 4 puta povećanog.

Ovaj kukac nazvan »Žižak graha« crne je boje sa nešto svjetlijim pjegama i smedjim dlakama. Žižak imade maleno rilo, na kojem se nalaze sitna grizala. Ličinku ovog kukca pokazuje nam *slika 51. d.*

Slika 50. Slika 51. Slika 52.

Žižak graha pokazuje se na polju, gdje raste grah ili grašak, te se tamo množi time, što leže jaja na mladim komuškama. Iz jaja izlaze naskoro ličinke, koje ulaze u zrno, tamo se zakukulje, te se razvije kukac. Na polje mogu doći kukci sa sjemenom, u kojem se nalaze ili izlete iz hambara na polje u proljeće, čim nastane toplo vrieme.

Sličan žižku graha je »žižak graška« (*sl. 52. a* 4 puta povećan), koji se osobito pojavljuje na grašku, gdje radi istu štetu kao onaj na grahu.

Kakovu štetu načini žižak graha?

Žižak graha hrani se iz zrna graha i graška, u koje ulazi, te izjeda škrob iz zrna. U jeseni i zimi, kada zrno leži u hambaru osobito se opažaju, pak se više puta može pod zrnom opaziti mnogo tih kukaca. Budući da mogu zrno razjesti tako, da nije sposobno ni za sjetvu, ni za trgovinu, to je šteta, koju može ovaj kukac načiniti, dosta velika.

Kako se treba braniti proti žižku graha?

Gdje se je žižak graha u većoj mjeri na polju pojavio, tamo moraju svi gospodari nastojati, da se uništi, jer uništenje po poje-

dinim gospodarima malo će koristiti. Prije svega mora se nastojati, da se za sjetvu uzme samo posve zdravo zrno, koje nema u sebi grahovog žižka. Time će se zapriečiti, da se kukac ne donese na polje sa sjemenom. Još je sigurnije, ako nema za sjetvu posve zdravoga i čistog sjemenja, takovog najme, u kojem se ne nalazi kukac, da se takovo sjeme za sjetvu priredi tako, da se u svakom slučaju kukac uništi, a da se klicavosti zrna ne naškodi. To se može polučiti time, da se zrno od graha ili graška nekoliko sati grije u toplini od 45—50° C., pošto klicavost graha podnosi toplinu od 70° C. Najlakše se može to izvesti u krušnoj peći.

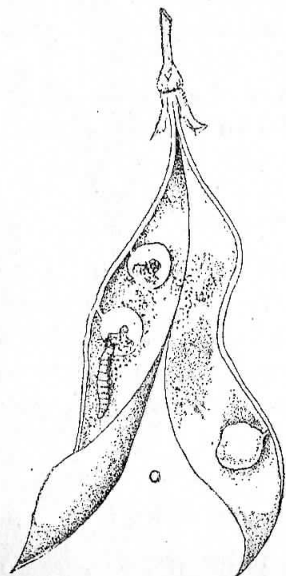
Drugo je sredstvo to, da se na 100 litara vode metne 50 cub. cm. sumporo-ugljika, te se u tu tekućinu kroz 10 časova metne zrno od graha ili graška, da se žižak uništi. Kasnije se mora zrno na zraku posušiti, da se sumporo-ugljik izhlapi.

Pošto se sumporni ugljik rado zapali, treba biti na oprezu sa vatrom.

Budući se žižak graha nalazi u zrnu i u hambaru, odkuda izleti i na polje, mora se paziti i na to, da budu i hambari što čišći od žižka, ako bi se tamo nalazio. To se može polučiti time, da se u njima drži najveća čistoća i da se stiene i pukotine namažu sa vapnom, kojemu je pridodano karbolne kiseline.

2. Savijač graška.

(Grapholita nebritana, Erbsenwickler.)

Slika 53.

Za vrieme cvatnje graška vide se maleni nešto maslenaste boje leptiri, kako lieću oko graška. Više puta imade takovih leptira, koji su do 6 mm. veliki, vrlo mnogo (*slika 53. d*), te lieću poslje zalaza sunca. Ženka ovog leptira izleže na posve mlade komuške jedno do tri jaja, iz kojih se za 14 dana izlegu gusjenice. Ove gusjenice ulaze u komuške, te počnu razgrizati zrna od kojih se hrane (*slika 53. o*).

Luknjice, kroz koje su gusjenice unišle u komušku, opet se zarastu. Ovakove komuške obično brzo dozriju i otvore se, a gusjenice izidju iz zrnja, puste se na zemlju, te se u zemlji zakukulje u nekakovu predju

i tako prezime. U proljeće izidje iz kukuljice leptir, te ženke opet legu jaja na komuške mladog graška i biva isti život i promjena, kako smo gore spomenuli.

Šteta. što ju može načiniti savijač graška, može biti i velika, jer uništi još posve ne razvijeno zrnje graška u komuškama tako, da se iz takove komuške ne dobije nikakav prihod.

Najbolje je sredstvo proti savijaču graška, da se grašak što prije obere, te gusjenice, ako su još u grašku, unište time, da se grašak stavi u toplu peć od 45—50° C.

Polje, gdje je grašak rasao, mora se duboko preorati, da se unište gusjenice, koje su ušle u zemlju, odnosno njihove kukuljice, te se time zaprieči, da u proljeće ne izlete iz njih leptiri.

Tako preporučamo našim gospodarima, da uviek bdiju nad tim, nije li se pojavio na kojoj bilini kakav neprijatelj, proti komu se treba odmah početi boriti, čim se opazi, da ne nanese veće štete.

C. Vinogradarstvo.

Peronospora na listu i jagodama trsa.

Premda se je o peronospori mnogo pisalo i podučavalo, kako treba trs proti istoj čuvati, ipak mnogi naši vinogradari čine još toliko pogrješaka kod obrane proti peronospori, da nam se shodno čini o tom još progovoriti. Osobito je to potrebno stoga, što se je do sada peronospora u Hrvatskoj pojavljivala samo na lišću, dočim se prošle godine pojavila u većoj mjeri i na groždju, te prouzročila u mnogim predjelima i mnogo štete. Da se naši vinogradari mogu s uspjehom boriti proti toj bolesti, da im ne nanese veće štete niti na lišću niti na jagodama trsa, treba da znadu:

a) kako se peronospora pojavi na listu, a kako na jagodama trsa i kakovu štetu prouzrokuje?

b) koja se sredstva upotrebljuju, da se peronospora zaprieči i kako treba ista upotriebiti?

a) Kako se peronospora pojavi na listu, a kako na jagodama trsa?

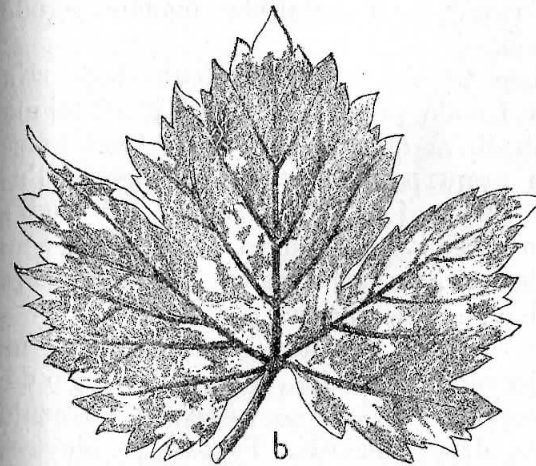
Bolest peronospora na trsu našim je vinogradarima sa svojim posljedicama dosta poznata, ali ih imade ipak još mnogo, koji ju u početku njezinog razvitka još ne poznaju, pak ju mnogo puta zamjenjuju sa grintom, koja je posve različita bolest od peronospore.

Kad se peronospora pojavi na listu, opažaju se na dolnjoj strani lista biele pjege, kao da su posipane brašnom ili prevučene finom paučinom. Te se pjege pojave najprije na dolnjoj strani lista ponajviše uzduž rebara, dielom i medju rebarcima, pa i na kraju lista (*slika 54. b*).

Ove pjege postaju sve veće, jer se gljivica »peronospora viticola«, koja ih prouzrokuje, velikom brzinom množi.

Gdjegod se na dolnjoj strani lista pojave ove pjege, opažaju se na gornjoj strani lista u početku više svjetlo-žutkaste, kasnije smedje i suhe pjege tako, da se list može i posve posušiti te odpasti (*slika 55. a*).

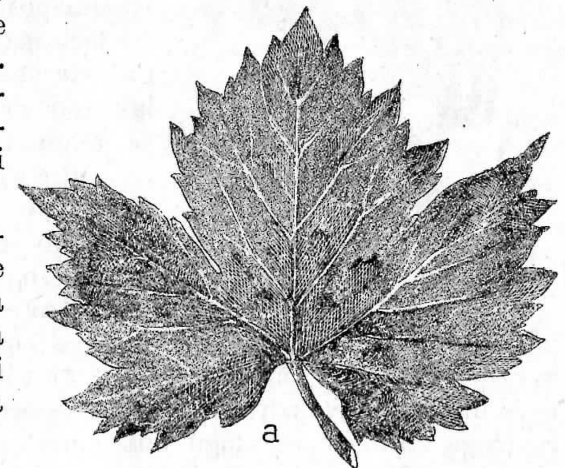

Slika 54.

Peronospora se pojavi u doba, kad već imademo 20 do 25° C. topline, osobito, ako imade još k tomu dovoljno vlage, dakle za kišovitog i toplog vremena; pojavi se prema tomu kod nas obično mjeseca lipnja.

Šteta, što ju peronospora na listu prouzrokuje, sastoji se u tom, da se list, okužen od peronospore, osuši te odpadne, usljed čega ne mogu niti rozge niti grožđje dozrievati. Grožđje ostane na takovom trsu kiselo i nezrelo, te daje vrlo kiselo vino sa prostom nerazvitom kiselinom, koje se onda ne može unovčiti. Rozge pak ostanu ne samo slabo razvijene, nego i ne dozore. Takova rozga u nešto strožoj zimi (kakova je bila n. pr. prošle 1902. godine) vrlo lako pozebe, te može time biti veći dio trsa uništen. Čitavi trs, bolestan od peronospore, oslabi u svom razvitku, te za koju godinu i posve propadne.

Do sada pojavila se peronospora kod nas ponajviše samo na lišću, ali godina 1902. pokazala nam je, da peronospora može okužiti i jagode, te na grozdovima prouzročiti veliku štetu.

Slika 55.

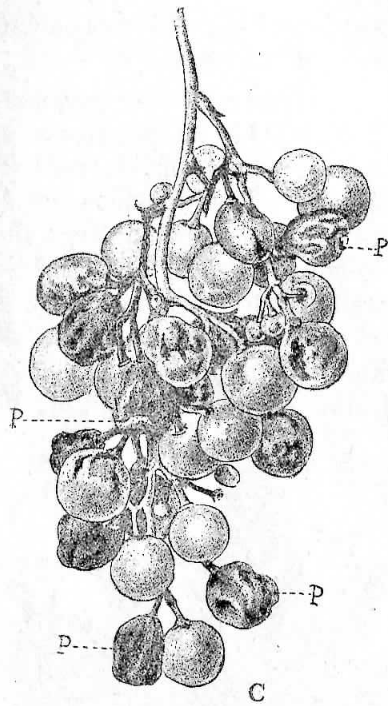
Peronospora na jagodama pojavi se ili odmah poslie cvieta, čim se jagode počnu razvijati, ili se pak pojavi na jagodama i kasnije, kad su iste posve razvijene.

Kad se peronospora pojavi na jagodama poslie cvieta, tada nije bio grozdić odnosno jagode okužene od peronospore istom onda, kad se ta bolest opazila, nego je gljivica »peronospora viticola«

okužila te grozdiće, kako nam znanstvena iztraživanja dokazuju, već prije cvieta ili barem za cvieta.

Kad su grozdići okuženi za cvieta, mogu se jagode još oploditi i početi se razvijati. Te okužene malene jagode su sivo-smedje ili olovnate boje.

Petljika i meso pod kožom te oko zrna je smedje boje. Na tim malim jagodama nalazi se i malo pljesni, kao kad je na njima oidium (pljesan), ili kod zrelih šljiva onaj bieli prašak. Osobito se ta biela pljesan nalazi na onom kraju petljike, gdje sjedi jagoda. Takove se jagode slabo razvijaju te same od sebe odpadnu zajedno sa petljikom, koja postane takodjer smedje boje i krhka.

Slika 56.

Ako se pojavi peronospora na jagodama kasnije, kad su jagode već posve razvijene, pokazuju se drugi znakovi. Takove jagode nemaju po sebi i po petljikama one biele pljesni, kao posve malene i nerazvijene jagode, već postanu takove jagode oko petljika olovnate i sivo-modrikaste boje poput šljiva, sgužvaju se po dužini te izgledaju kao prazna kesa (*sl. 56. P*). Kožica postane tvrda kao koža, pa zato Niemci peronosporu na jagodama zovu i »Lederbeerkrankheit«. Ove jagode vrlo lako od grozdića odpadnu posve same sa suhim i krhkim petljikama.

Meso u jagodi postane smedje boje, kao da je nagnjilo i jagoda se zgužva, kao što smo gore spomenuli.

Peronospora na jagodama nije u savezu sa peronosporom na listu, pošto može svaka za sebe postati. Više se puta opaža, da je lišće na trsu posve zdravo od peronospore, dočim su jagode okužene. S druge strane opet mogu biti jagode posve zdrave, dočim je lišće okuženo od peronospore. Zato je neobhodno potrebno, da se borimo proti peronospori na lišću i jagodama, da nam ne načini štete niti u razvitku trsa, niti na grožđju.

Jagode, koje su okužene od peronospore, ne razvijaju se više, već se osuše i odpadnu. Ako se ta bolest u vinogradu jako raširi, može prouzročiti veliku štetu, kao što se je god. 1902. u mnogim predjelima dogodilo.

b) Koja se sredstva upotrebljuju, da se zaprieči peronospora, te kako i kada treba ista upotriebiti?

Premda su se pokušala mnoga i razna sredstva, da se peronospora zaprieči, ipak je modra galica barem za sada ostala kao glavno i jedino sredstvo, s kojim se može peronospora zaprieČiti. dočim za uništenje peronospore nema sredstva. Zato se mora sredstvo proti peronospori upotriebiti prije, nego li se ista pojavi, jer upotriebiti sredstvo kasnije, kad je već peronospora okužila list i grožđje, biti će već prekasno, te ne će mnogo koristiti.

Iz toga se vidi, da se trs mora škropiti sa modrom galicom onda, dok je lišće i grožđje još zdravo, te se mora to škropljenje ponavljati, dokle god se je bojati, da bi se moglo lišće i grozdići od peronospore okužiti, dakle da se lišće i grožđje zdravo sačuva.

Pošto peronospora za svoj razvitak zahtjeva dovoljno topline (do 20° C) i tople vlage, može okuženje trsa započeti već u proljeće, čim nastanu uvjeti za razvitak gljivice peronospore. Zato peronospora može okužiti trs čim potjeraju jače mladice i list, pa je potrebno, da se vinogradar već tada brine, da mladice i lišće sačuva zdravima, dakle da ih škropi sa modrom galicom.

Kad su mladice i lišće poškropljene sa modrom galicom, to će poškropljeni dielovi trsa biti očuvani od peronospore, ali se ne će očuvati one mladice i lišće, koje potjera kasnije iza škropljenja. Zato treba opet škropiti sa modrom galicom one mladice i lišće, koje je kasnije potjeralo, hoćemo li trs i grozdiće od peronospore očuvati.

Zato je mnogo bolje trs škropiti više puta te uzeti zato manju množinu modre galice, nego li trs škropiti samo jedan ili dva puta, te uzeti zato veću množinu modre galice.

Ako se trs škropi samo jedanput, ostati će zdravo samo ono lišće, koje je bilo za vrieme škropljenja zdravo i još neokuženo. Ono pak lišće, koje je bilo već prije škropljenja okuženo, ili koje poslje škropljenja izraste, te ga peronospora okuži, ostati će bolestno. Isto tako biva, ako je izmedju jednog i drugoga škropljenja odveć veliki razmak, pa izraste mnogo lišća i mladica, koje onda nisu poškropljene modrom galicom, te mogu oboljeti, što se kasnijim škropljenjem ne da izliečiti. Zato za škropljenje trsa s raztopinom modre galice neka vriede sliedeća pravila:

1. Prvi put neka se škropi sa raztopinom od 1% modre galice i $1\frac{1}{2}$% negašenog vapna na 100 litara vode, čim su mladice narasle do 4 lista.

2. Drugi put neka se škropi sa istom raztopinom neposredno prije cvieta. Kod toga škropljenja moraju se škropiti

s v e m l a d i c e, l i š ć e i z a m e t c i g r o z d i ć a, koji se pojavljuju, da se grožđje očuva od peronospore.

3. T r e ć i p u t neka se škropi odmah p o s l i e c v i e t a. Kod toga škropljenja neka se škropi sve lišće i mladice, a i m a d u s e d o b r o p o š k r o p i t i i g r o z d i ć i, da ih peronospora ne okuži. Za ovo škropljenje neka se uzme na 100 litara vode 1½ kg. modre galice i 2 kg. negašenog vapna.

Dalnje škropljenje ovisi o vremenu. Ako je vrieme toplo i mokro, što osobito pospješuje razvitak gljivica peronospore, i ako se na lišću, koje je na novo potjeralo, peronospora pojavila, treba trs svakako još i č e t v r t i p u t š k r o p i t i, da može grožđje i rozga bolje dozreti.

Kako se priredi modra galica za škropljenje trsa?

Mnogo se je proučavalo i kušalo, kako bi se škropljenjem sa raztopinom modre galice i negašenog vapna polučio što bolji uspjeh, pak se je došlo do toga, da tomu mnogo doprinaša i p r i r e d j i v a n j e r a z t o p i n e m o d r e g a l i c e i v a p n a (kreča).

Hoćemo li imati dobru smjesu modre galice i negašenog vapna, moramo imati:

1. što bolju i što čišću modru galicu, jer modra galica, koja nije čista, već imade u sebi i zelene galice, nije tako dobra proti peronospori, a ujedno zelena galica, koja se nalazi u modroj galici, osobito gornje mladje lišće rado sažge;

2. vapno mora biti što čišće, pa je zato najbolje dobro žeženo vapno, koje se, kad se žeže, posve razpadne, te nema u sebi pieska.

3. modra galica i vapno moraju se u takovom razmjeru medju sobom pomiešati, da se modra galica posve neutralizira tako najme, da u raztopini nema ni manje ni više modre galice, nego je mora biti, da se poluči dobar uspjeh.

Izkustva su dokazala, ako je raztopina modre galice i vapna posve pravilno priredjena, da je za prvo i drugo škropljenje dostatno 1 kg. modre galice i 1½ kg. negašenog vapna na 100 litara vode; za treće i kasnije škropljenje pak 1½ kg. modre galice i 2 kg. vapna.

Da se raztopina posve pravilno priredi, valja postupati ovako:

Uzmu se dvie posude, te se u svaku posudu nalije 50 litara vode. U jednu posudu stavi se u vrećici 1 kg. dobre, čiste i stučene modre galice tako, da vrećica sa galicom visi u vodi, da se raztopi. U drugoj posudi, u kojoj se takodjer nalazi 50 litara vode, ugasi se 1½ kg. negašenog vapna.

Svaka se raztopina za sebe mora više puta promješati tako, da se galica kao i ugašeno vapno posve raztopi. Kad su raztopine

načinjene, moraju se obadvie još jednom dobro promješati i onda u i s t i č a s što jednomjernije jednu i drugu ulievati u treću posudu, te se kod ulievanja u trećoj posudi dobro miešaju.

Kad je ovakova smjesa načinjena, t r e b a n a č i n i t i p o k u s, da li je raztopina modre galice i vapna takova, da će se s uspjehom moći upotriebiti.

Prvi pokus sastoji u tome, da se raztopina ponajprije još jednom dobro promješa, a zatim se pusti d a s e s l e g n e. Kada se slegne, mora biti talog m o d r e a ne zelene boje. Nakon toga se raztopina ulije u jednu čašu, te se drži prema bielom papiru ili bielom zidu. Ako se vidi, da je raztopina p o s v e č i s t a i b e z b o j e, onda je dobra t. j. modra galica je neutralizirana. Ako je pak raztopina u čaši, kad se drži prema bielom zidu ili papiru, modre ili modrikaste boje, znak je, da imade u sebi previše modre galice, pa joj treba dodati malo vapna. Dok se vapno dodaje, potrebno je više puta načiniti gore opisani pokus, dok se ne pogodi pravi razmjer izmedju modre galice i vapna, jer bi se inače moglo dodati previše vapna.

Drugi se pokus može načiniti sa crvenim lakmus papirom, koji se može lako u svakoj ljekarni za nekoliko filira dobiti. Ako se najme crveni onaj lakmus papir umoči u raztopinu i postane modre boje, tada je raztopina posve dobra, te se može upotriebiti za škropljenje.

Ove pokuse treba načiniti kod p r v i h 100 l i t a r a r a z t o p i n e i tada točno zabilježiti, koliko se je na 100 litara vode uzelo modre galice, a koliko vapna, da je raztopina bila dobro načinjena t. j. da je modra galica bila posve neutralizirana. Taj se onda r a z m j e r u množini modre galice i vapna upotrebljuje kod priredjivanja budućih i dalnjih 100 litara raztopine.

Obćenito se računa, da se 1 kg. d o b r e čiste modre galice neutralizira sa 1½ kg. dobrog negašenog vapna, 1½ kg. modre galice sa 2 kg. negašenog vapna, ili 2 kg. modre galice sa 3 kg. negašenog vapna. Pošto se pak u trgovini riedko kad dobije posve čisto vapno a isto tako ne uviek i posve čista modra galica, potrebno je, da se kod naprave prvih 100 litara raztopine načine prije spomenuti pokusi. Ako se za škropljenje upotrebljuje raztopina, koja imade u sebi odviše vapna, onda takova raztopina na trsu vrlo polagano djeluje. Ako je galica nečista, onda je tekućina zeleno-modre boje, te opet ne djeluje tako uspješno. Takovu boju dobije tekućina i onda, ako se upotrebljuje staro na zraku već razpalo vapno.

Prije svake porabe neka se tekućina dobro promješa, te je najbolje, da se je načini toliko, koliko će se je u jedan dan potrošiti, jer ako tekućina dulje stoji, to gubi svoju jakost, osobito ako u nju pada kiša.

Iz svega toga sliedi, da moraju vinogradari u borbi proti peronospori na lišću i groždju paziti osobito na to, da se škropljenje trsa obavlja u pravo vrieme, te da se za škropljenje uzima što čišća modra galica i što bolje vapno i da se smjesa modre galice i vapna što pravilnije priredi.

Bude li se na sve to pazilo, sigurno ne će povoljni uspjeh izostati.

Čadja na trsu.

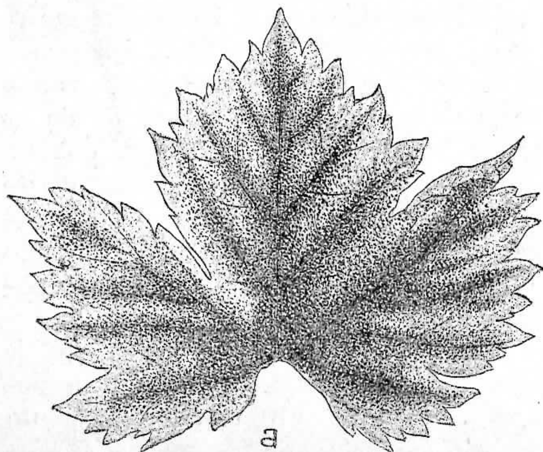
(Capnodium salicinum).

Prošle nam je godine javljeno sa više strana, a priposlani su nam bili i grozdovi, da se na trsu, osobito na lišću i groždju, pa i na rozgi, pojavljuje neka nova bolest, koja se do sada nije opazila, najme da su jagode i lišće na kožici posve crne, pa i rozga, kao da su posipane sa čadjom. S toga ćemo ovu bolest pobliže opisati, te ju po tom svojstvu i nazvati »čadjom«.

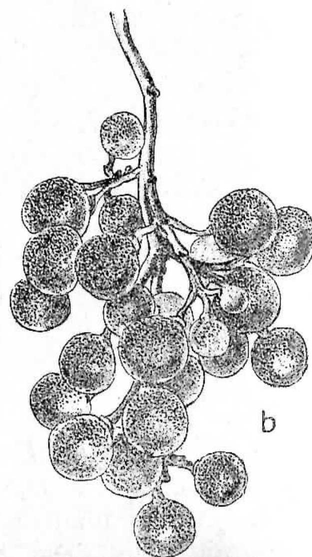
Ova bolest je kod nas već dosta raširena, ali se ne smatra još tako pogibeljnom. No gdje se ta bolest pojavljuje kroz više godina u vinogradu i u većoj mjeri, kao što se to dogodilo u Wirtenberžkoj, može ta bolest biti za trs vrlo opasna i prouzročiti i veću štetu. Za to nam se čini potrebnim, da naše vinogradare s tom bolešću upoznamo, da uzmognu za vremena trs od nje očuvati, u koliko se to polučiti dade.

Kako se pozna čadja na trsu i što joj je uzrokom?

Ova se bolest pojavljuje u tom, što lišće (*slika 57. a*) i grozdići (*slika 58. b*) izgledaju kao da su gusto posipani sa crnom

Slika 57.

Slika 58.

čadjom. Ako se ova čadja obriše, opazi se, da je list pod čadjom posve zelen, a isto tako i jagode. Ovu čadju prouzrokuje gljivica »Capnodium salicinum«, a širi se samo na površini jagoda i lišća i ne ulazi niti u list, niti u kožicu jagoda, pa zato ostane kožica grožđja i lišće izpod gljivice zeleno. Gljivice ove šire se osobito tamo, gdje se na lozi nalazi »trsni crvac« (Pulvinaria vitis, Rebenschildlaus), koji imade to svojstvo, da pušta od sebe neku sladku tekućinu, koja je najboljom hranom za ove gljivice, pa se one mogu onda vrlo brzo širiti i množiti osobito tamo, gdje imade na trsu mnogo trsnog crvca. Stoga je razloga trsni crvac najvećim uzrokom širenju i množenju ove gljivice.

Kakav je trsni crvac?

Trsni crvac spada medju rilaše, koji se svojim rilcem zabode na trs, gdje siše sok, nese jaja, te pokrije svoje tielo nekakovim štitom. Ženka toga crvca duga je do 6·5 mm., a široka 5 mm., te sjedi na rozgi trsa. Pokrivena je sa štitom, oko kojega se nalazi biela rahla paučina (*slika 59. b*). U toj se paučini nalazi mnogo bielo-žutkastih jajašca, iz kojih se već mjeseca svibnja izlegu mlade uši, koje se razidju po trsu.

Slika 59.

Trsni crvac sa štitom smedje je boje, te izgleda na trsu kao kakove nabrekline okruglog ili lučastog oblika; više puta je iste boje kao trs, te se opaža kao da je na trsu prilijepljeno sjeme od lana. Ovog trsnog crvca imade po vinogradima u Hrvatskoj već mnogo, pak upozorujemo naše vinogradare, da za vremena čuvaju vinograde proti njemu.

Kakovu štetu načine trsu čadja i trsni crvac?

Šteta, koju može učiniti čadja na trsu, čini se, da nije velika, ali opet može ta šteta biti mnogo veća, nego si ju mogu vinogradari predstaviti. Gljivica čadje ne ulazi u lišće i kožicu jagode, već na

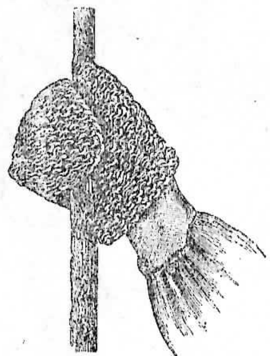
gusto prekrije samo površinu jagoda i lišća kao crnom finom niti, čime zapriečuje, da ne može zrak i svjetlo do jagoda i lišća, te zapriečuje izhlapljivanje vode i razvitak tvarina u tim djelovima trsa, a time zapriečuje čitavi razvitak trsa. Usljed toga mogu jagode ostati malene, list požuti, a rozga ne dozrieva. Ako se ta bolest u većoj mjeri kroz više godina na trsu pojavljuje, može trs usljed gore navedenih razloga posve i propasti.

Gljivica ove čadje na trsu škodi grožđju još i time, što takovo grožđje nije za prodaju, a vino, ako se te gljivice u većoj množini na grožđju nalaze, može od toga dobiti nekakov neugodan tek.

Pošto se pak gljivica trsne čadje nalazi ponajviše tamo, gdje imade na trsu i trsnog crvca, jasno je, da takov trs, na kojem imade čadje, trpi i od trsnog crvca. Trsni crvac živi na trsu, pa se njegovim sokom i hrani, jer sa svojim rilcem siše sok iz trsa. Tako uništuju trs dva neprijatelja zajedno, pa ga mogu i uništiti, ako se pojave u većoj mjeri i ako se za vremena ne radi oko toga, da se ti neprijatelji unište ili barem toliko umanje, da trsu ne mogu naškoditi.

Kako treba trs braniti od trsne čadje i trsnog crvca?

Proti gljivici čadje nema pravog sredstva, dapače i samo škropljenje sa 2% raztopinom modre galice i vapna ne može polučiti podpunog uspjeha, pak je zato najbolje, da se u jeseni bolestno lišće i bolestne rozge sakupe i spale, da se tako gljivice unište.

Slika 60.

Budući pak, da se čadja na trsu pojavi ponajviše tamo, gdje imade **trsnog crvca**, to se mora nastojati, da se uništi trsni crvac, čime će se oduzeti glavni uvjet širenju gljivice čadje na trsu. Za uništenje trsnog crvca imade raznih sredstava, te ćemo ovdje nekoje navesti, koja se u praksi mogu izvesti.

Najradikalnije je sredstvo, da se mladice, na kojima se nalazi **trsni crvac, odrežu i spale**. Pošto se pak crvac nalazi i na stabljici, koja se ne smije izkopati te spaliti, onda se mora trsni crvac uništiti na stablu samom. To se pak može najlakše polučiti time, da se stablo kao mladice trsa sa **rukavicama od žice očiste** (*slika 60.*) od stare kore, te trs namaže sa vapnom. Ovim struganjem stare kore ostruže se i očisti trs, te se uništi trsni crvac. Takovim rukavicama uništе se i ostali zareznici, ako se možda pod korom trsa nalaze. Od drugih sredstava za uništenje trsnog crvca preporučaju se još sliedeća:

a) **na 10 litara vode raztopi se:**

500 grama (½ kg.) modre galice
200 „ kelja.

Kad se ta smjesa ohladi, doda joj se 4 kg. gašenog vapna i 4 kg. ilovače, dok smjesa ne postane gusta. S ovom se smjesom namažu sve starije rozge, te se to ponavlja dva ili tri puta.

b) **na 10 litara vode raztopi se:**

150 grama crnog sapuna
160 „ ulja patok
9 „ čiste karbolne kiseline.

S ovom se tekućinom namaže obrezena loza, ako se na njoj još trsnog crvca nalazi.

Kao dobro sredstvo preporuča se i to, da se trs preko zime sa stablom i rozgami povali te pokrije sa zemljom. Na takovim se trsovima u proljeće već ne nadje trsnog crvca jer pogine, pošto ne može podnositi vlage. Zato se trsni crvac nalazi najviše na onim mjestima, koja su od vlage više zaklonjena kao na primjer na brajdama (špalirima), ili na zidinama.

Gdje se dakle trsni crvac pojavi, neka se odmah s početka uništuje, da se odviše ne raširi, jer bi mogao načiniti veću štetu. Pojavi li se na grmlju blizu vinograda, treba takovo grmlje izkrčiti i spaliti.

Žutica.
(Chlorosa.)

Premda je o toj bolesti, kojom naši vinogradari označuju bolest kod trsa, kod koje se opaža, da list trsa požuti osobito kod **ciepljene i neciepljene američke loze**, već više puta bilo govora u gospodarskim novinama, ipak se još uviek proučava koli bolest sama, toli njezini razlozi i kako bi se dalo i moglo toj bolesti predusresti. Potrebno je zato i važno za naše vinogradare, da se i sa novijim izkustvima proti toj bolesti upoznaju, da se mogu tim uspješnije proti njoj boriti.

Kako se pozna žutica na trsu i što ju prouzrokuje?

Žutica na trsu pozna se po tom, što **lišće** trsa gubi zelenu boju ili na čitavoj površini, ili samo mjestimice. U početku postane lišće žuto-zeleno, a kasnije posve požuti. Ova posve žuta boja promjeni se kasnije u svjetliju boju. Obrub lista postaje smedje boje, te time list počne propadati i oko obruba se sušiti. Smedja ova boja proteže se medju rebarca lista, dok se napokon ne raširi po cielom listu, te se čitavi list osuši.

Poput lišća požute i mlade mladice i ako se je žutica jako raširila po trsu, osuše se i vršci mladica te odpadnu.

Uza sve to, što list požuti, ipak se mladice i dalje razvijaju, te tjera novo lišće, ali je zazvitak polaganiji i slabiji.

List i mladice mogu se pak samo onda pravilno razvijati, ako su zelene, jer samo zelena boja (zelenilo, chlorofil) može stvarati hranu za razvitak pojedinih bilinskih dielova. Pošto tog zelenila kod novo potjeralih listova nema, ostanu uviek maleni i žuti. Iza glavnog lista potjeraju male, tanke i kratke mladice, te trs izgleda sa gustim malenim mladicama kao metla.

Ako se ovi znakovi na trsu pojave već prije cvieta, prouzrokuju onda obično, da grozdići odpadnu ili zakržljaju tako, da jagode ostanu posve malene, požute, te dobiju smedje pjege. Kasnije se takove jagode osuše.

Koren ovakovog trsa vidi se kao da je posve zdrav, samo je malo slabije razvijen, te se na oko ne može razlikovati od zdravog korena. No opaža se, da je takovo korenje mnogo mekše, te se daje lakše zavinuti, nego li zdravo, jer nije tako odrvenito. Stanice su slabe i prazne, nemaju nikakove rezervne hrane, te im manjka dušičnih i ugljičnih tvarina, dočim imadu u sebi mnogo vapna. Isto je tako kod lišća i mladica, usljed čega se stanice ne mogu razvijati, te svi organi zaostaju u svom razvitku. Osobito se to dogadja kod onih vrsti loze, koje su žutici (chlorosi) podvrgnute. Zato ne postaju sve vrsti trsa u isto vrieme žute. Nekoji trsovi požute već odmah u proljeće prve godine, drugi opet kasnije prama jeseni. Imade opet trsova, koji požute istom u drugoj ili trećoj godini. Najviše pri tom odlučuje vrst tla i vrst trsa. Ako je tlo vrlo vapnenasto, t. j. ako imade u sebi mnogo lako raztvorivoga vapna i ako je na takovom tlu zasadjena vrst trsa kao n. pr. Riparija souvag, onda može trs požutiti već u prvoj godini, osobito, ako se vapno nalazi u gornjem sloju zemlje, gdje trs razvija svoj koren. Nalazi li se vapno više u dubini zemlje, kamo koren trsa istom kasnije dospije, tamo može trs istom u drugoj ili trećoj godini požutiti, prema tomu, kad koren trsa dopre u onaj sloj zemlje, koji imade u sebi najviše vapna.

Uzrok je žutice (Chlorose) kod američke loze u prvom redu pomanjkanje željeza, te prevelika množina vapna u tlu, u kojem je američka loza zasadjena.

Imade osim toga i drugih razloga, da lišće na trsu požuti. Takov jedan razlog može biti i preobilna i hladna kiša u proljeću. U tom slučaju se opaža, da nekoje lišće na trsu dobije žutkaste pjege, ali se dalje pravilno razvija i nigdje se ne osuši. To žutenje lišća prestane, čim nastane suho i toplo vrieme, te takovo žutenje ne zapriečuje razvitka ni trsa ni grožđja.

Nadalje može lišće na trsu požutiti, ako trs naidje na zaprieke, koje ga u njegovom razvitku prieče, da se hrana ne može u trsu pravilno probavljati te hraniti sve organe trsa. To se dogadja, ako trs oboli od peronospore, gdje je lišće zapriečeno u svojoj probavnoj djelatnosti, ili od trsne uši (filoksera), gdje usljed sagnjilog i propalog korena trs ne može uzimati u sebe dovoljno hrane.

Trs može požutiti i onda, kad je slabo ciepljen, t. j. da se ciepljeno mjesto nije dovoljno zaraslo, ili da je u naravi i razvitku američke podloge i domaće ucieplјene loze tako velika razlika, da se ne mogu dovoljno zarasti. Usljed toga je cieli razvitak trsa zapriečen, te slabi i počne žutjeti.

U vinogradu, sadjenom ciepljenom američkom lozom, više puta pojedini trsovi usljed prije navedenog razloga požute. Trs gubi svoju zelenu boju, te požuti i onda, kad je loša zemlja, pa trs nema dovoljno hrane, zatim ako mu koren razjeda ličinka od hrušta ili miš, ili se pak na korenu pojavi koja bolest ili gnjiloća korena.

Ako je trs zasadjen u takovom tlu, koje u gornjem sloju nema toliko vapna u sebi, koliko ga ima u dolnjem sloju, pa se trsu obreže gornji koren, koji je upijao hranu iz gornjeg sloja, gdje nije bilo vapna, to će se onda trs morati hraniti dolnjim korenom, koji će upijati hranu iz dolnjeg vapnenog sloja zemlje, to će biti posljedica ta, da će taj trs požutjeti.

Razlozi žutice mogu dakle biti vrlo različiti, ali je ipak glavni razlog žutice kod ciepljene američke loze, što imade tlo, u kojem je takova loza zasadjena, u sebi previše vapna, a premalo željeza.

Ako žutica nastane iz kojeg drugog prije nenavedenog razloga, to list doduše postane žuto-pjegast ili požuti, ali se obično pravilno razvije, a isto tako i mladice, te ne zaostaju tako očevidno u svojem razvitku.

Koja sredstva imademo proti žutici i kako se rabe?

Kod svake se žutice mora ponajprije tražiti njezin uzrok te nastojati, da se isti odstrani, pa će se time odstraniti i bolest sama.

Ako se žutica pojavi na ciepljenoj ili neciepljenoj američkoj lozi, koja je zasadjena u tlu, koje imade u sebi odviše vapna, a premalo željeza, tu se onda dade pomoći time, da se na 100 litara vode raztopi $1\frac{1}{2}$ do 3 kg. zelene galice i tom se tekućinom zalije 10 trsova, jer je za 10 trsova ta množina raztopine dostatna. Zaliti se mora trs rano u proljeće i najkasnije koncem veljače ili početkom ožujka.

U vodi raztopljena zelena galica mnogo je bolje i prije djeluje

nego li, ako se stučena rabi kao gnojivo za trs. Kao gnojivo se uzima 150—300 grama na trs.

Najbolje sredstvo, da nam se žutica na trsu ne pojavi, biti će to, ako se u vapnenastom tlu sadi trs ciepljen na američkoj podlozi Rupestris monticola, koja mnogo više podnosi vapno i usljed toga žutici odoljeva, nego li vrsti Riparia portalis.

U novije vrieme rade se u jako vapnenom tlu pokusi sa raznim hibridima, gdje druge, pa niti Rupestris monticola ne uspjeva.

Ako se žutica pojavi iz kojeg drugog razloga, gdje se znade, da tlo ne može biti uzrokom, tamo treba uzrok tražiti i nastojati, da se isti odstrani, čim će se ujedno izliečiti i bolest.

Svakako neka vinogradari kod žutice trsa gledaju na to, da za vremena odstrane uzrok bolesti, te izliečiti bolest, da im veće štete ne načini.

Nešto o sumporenju trsa.

Našim je vinogradarima dobro poznata bolest p l j e s a n (oidium) na trsu, a poznate su im i njezine zle posljedice, kako smo već o tom u »Gospodarskom kalendaru« od g. 1900. opisali. Poznato je ujedno našim vinogradarima i to, da se kao sredstvo proti toj bolesti upotrebljuje s u m p o r, kojim treba trs sumporiti, da se isti obrani od pljesni. Manje će im medjutim biti poznato, k a k o v m o r a b i t i s u m p o r z a s u m p o r e n j e, i k a d g a t r e b a u p o t r i e b i t i, da se poluče što bolji uspjesi. Zato ćemo našim vinogradarima u ovom članku obrazložiti:

a) k a k o v m o r a b i t i s u m p o r z a s u m p o r e n j e t r s a?
b) k a d s e m o r a t r s s u m p o r i t i?

a) K a k o v m o r a b i t i s u m p o r z a s u m p o r e n j e?

Mnogo se puta čuju sa strane vinogradara tužbe, kojima kažu, da su trs dva ili tri puta sumporili, a isto tako i grožđje, pa im svejedno ništa ne koristi, jer im pljesan načini istu štetu, kao i drugima, koji trsa ni grožđja nisu ni sumporili. Razlog tomu može biti ili u s u m p o r u s a m o m, ili se sumporenje nije u pravo vrieme vršilo. Što se tiče samog sumpora, pokazala su novija izkustva, da sumpor mora biti n e s a m o p o s v e č i s t, nego mora biti š t o f i n i j i. Što je čišći sumpor, to će bolje djelovati. Uz čistoću je pak glavni uvjet f i n o ć a sumpora Sumpor može uspješno djelovati proti pljesni samo onda, ako se što lakše raztvara, te razvija što više sumporne sukiseline, koja uništuje gljivice. To može biti samo onda, ako je sumpor v r l o f i n, da ga toplina sunca može raztvarati.

Sumpor, koji nije dosta fin, ostaje neraztvoren na grozdićima, te malo ili ništa ne koristi.

Finoća sumpora upliva i time na grožđje, š t o f i n i s u m p o r p o k r i j e p o v r š i n u g r o ž d j a m n o g o b o l j e, nego li sumpor, koji nije dosta fin. Što je bolje površina grožđja pokrivena sa sumporom, tim imadu gljivice veću zapreku, da ne mogu doći do površine gornje kožice grožđja, jer čestice sumpora, čim je isti finiji, stoje više skupa, drže se čvršće kožice grožđja. S toga će fini sumpor mnogo teže izprati kiša ili odnieti vjetar, nego li sumpor, koji je manje fin i krupniji.

To su dakle glavni razlozi, zašto se mora za sumporenje trsa upotriebiti ne samo p o s v e č i s t i, n e g o i p o s v e f i n i s u m p o r.

Pošto se danas na finoću sumpora osobito gleda, da se uzmognu vinogradi braniti proti pljesni, zato se sumpor u tvornicama kemički iztražuje ne samo glede č i s t o ć e, nego i glede f i n o ć e, te može svaki kupac izkaz tog iztraživanja (analiza) i zahtjevati. Kod čistog i finog sumpora naznačena je analaza već na vrećama.

Za iztraživanje f i n o ć e sumpora upotrebljuje se C h a n c e l o v-s u l f u r i m e t a r. Taj sulfurimetar sastoji se iz cievi, razdieljene u 100 stupnjeva. U ciev se metne 5 grama sumpora, te se nalije toliko etera, da ga bude za 1 cm. iznad 100 stupnjeva. Sumpor i eter se sada u cievi nekoliko časova miešaju i onda se ostavi na miru, da se sumpor slegne. Dobar sumpor pokazuje od 50—70, dapače i do 90 stupnja finoće, dočim loši pokazuje samo 36—40 stupnja. Sumpor, koji pokazuje samo 40 stupanja finoće po Chancelu, ne može se za sumporenje trsa preporučiti, jer će se težko raztvarati.

Za sumporenje vinograda neka se rabi s a m l j e v e n i v e n-t i l i r a n i sumpor, koji imade bar 60 stupnjeva finoće; ako sumpor pokazuje veći stupanj finoće, tada je finiji i bolji.

Sumporni cviet, koji se više puta nalazi u trgovini, imade obično 40—50 stupanja finoće, pa zato za sumporenje trsa i ne valja.

b) K a d s e m o r a t r s s u m p o r i t i?

Vinogradari počnu više puta sumporiti trs istom onda, kad se već razvijaju i grozdići, misleći, da se pljesan pojavljuje samo na grožđju, a ne na lišću i mladicama.

I z k u s t v o n a m j e p o k a z a l o, da g l j i v i c a p l j e s n i o d j e d n e g o d i n e d o d r u g e p r e z i m i n a t r s u s a m o m.

U proljeću, čim se pojavljuje dosta topline, počnu se ove gljivice razvijati, te mogu odmah doći na mladice, a sa istih prieći kasnije na grozdiće. Pošto je sumpor sredstvo više za to, da se pljesan zaprieči, nego li da se lieči, moraju se u proljeće mladice

sumporiti prije, nego li ih mogu gljivice pljesni okužiti. Zato je vrlo koristno, da se mladice, čim narastu nekoliko centimetara, dakle još prije ili odmah poslje prvog škropljenja s modrom galicom i sumpore. To odlučuje ponajviše vrieme.

Ako se pak na mladicama opaža, da su kao pepelom posipane, znak je, da su već okužene od pljesni. U tom je slučaju najbolje, da se okužene mladice odstrane te unište, jer se time unište i gljivice za dalnje širenje, a zatim treba mladice i lišće posumporiti.

Kako se gljivice pljesni brzo šire, to mogu poslje sumporenja trsa tim lakše trs opet okužiti, čim je prošlo dulje vremena izmedju jednog i drugog sumporenja. Zato neka se trs po drugi put sumpori neposredno prije cvieta poslje drugog škropljenja. Može se pak, ako je vrieme povoljno, sumporiti trs i u cvietu, jer nam je naše, kao i drugih izkustvo pokazalo, da sumporenje trsa i grozdića u cvietu ne samo ništa ne škodi, nego koristi, pošto se grozdići time očuvaju od gljivice pljesni.

Poslje cvieta, kad su se već počele razvijati jagode grožđja, neka se opet sumpori i to grozdovi, mladice i lišće. Koliko puta bi se moralo još kasnije sumporiti, ne može se točno opredieliti, pošto to ovisi o vremenu i širenju pljesni. Svakako neka ne bude izmedju jednog i drugog sumporenja odviše velik razmak u vremenu, jer se grožđje tim lakše okuži, čim je prošlo više vremena izmedju dviju sumporenja. Zadnji put neka se sumpori koncem mjeseca srpnja, ili najkasnije početkom mjeseca kolovoza. Kad grožđje počinje mekšati, onda se više sumporiti ne smije osim u izvanrednim slučajevima, gdje bi se pljesan pojavila u velikoj mjeri. Vino načinjeno iz kasno sumporenog grožđja lako dobije miris po sumporo-vodiku, a to je u pivničarstvu uviek neugodno.

Dakle dobar i fini sumpor, te pravodobno sumporenje očuvati će vinograde od pljesni.

Uzgoj bagrema (akacije) za kolje.

Što se više počelo saditi novih vinograda, to se više pokazuje, da će s vremenom kolje za vinograde jako poskupiti, jer se već sada od godine do godine opaža, da se sve teže dobiva.

U zadnjim godinama ciena vinu sve niže pada, radnika imade usljed izseljivanja svake godine manje. radničke sile postaju skuplje, a isto tako od godine do godine postaje skuplje i kolje, pošto ga u šumama toliko više nema, da bi se moglo udovoljiti svim vinogradarima. Nastaje stoga važno pitanje po vinogradare, kako će si moći barem donekle pomoći, da troškove u vinogradarstvu umanje, da im se vinogradarstvo još izplati. U tom si pogledu može vinogradar najprije pomoći, da si uzgoji sam jeftino kolje, koje inače u vinogradarstvu prouzrokuje dosta velike troškove. Najbolje će si pomoći time, da sadi takovo drvo, koje daje dosta dobro i trajno kolje, te koje brzo raste, a takovo je drvo bagrem (akacija). Zato ćemo našim vinogradarima podati mali naputak, kako se ima bagrem (akacija) saditi i uzgajati, da dade što prije dobro kolje za vinograde.

a) Kako se bagrem sadi?

Bagrem imade to dobro svojstvo, da skoro u svakom tlu uspieva, koje nije odviše mokro ili vlažno, a najbolje uspieva u suhom pjeskovitom tlu.

Svaki gospodar, koji imade kakovo zemljište, koje mu inače nije dobro za poljske proizvode, može ga upotriebiti zato, da ga zasadi sa bagremom, koje će mu dati dobro kolje za vinograd, te ga može upotriebiti ili sam, ili ga prodati.

Ako je gospodar izabrao takovo tlo, gdje hoće bagrem posaditi, mora tlo u jeseni dobro preorati. Na preoranom tlu načine se do 60 cm. široki i do 40 cm. duboki jarki, koji imadu biti do 2 m. udaljeni jedan od drugoga. Ako je tlo jako mršavo ili iztrošeno, dobro je, da se malo pognoji i to da se u jame metne gnoj pomiešan sa zemljom. U te se jame sade u proljeće mlade sadnice od bagrema, a najbolje su u tu svrhu dvogodišnje.

Takove se sadnice dobiju kod raznih trgovaca, koji se uzgojem istih bave, kao i kod voćarskih škola, od kojih je jedna i kod nas u Lovrečini kod Vrbovca pod imenom »Viktoria«, te se kod nje mogu dobiti sadnice i to 100 kom. od 60 fil. do 3 krune, ili 1000 komada od 4—25 kruna.

Sadnice može si pak uzgojiti svaki gospodar sam tako, da načini nekoliko gredica, dobro ih prekopa, porazdieli u male jarke, u koje se posije sjeme od bagrema tako, kao što se posije sjeme za uzgoj divljaka od jabuka i krušaka. Sjeme se može dobiti u raznim trgovinama sa sjemenjem i to kilogram po 1 K 20 fil. do 1 K 50 fil. Na jedan kilogram ide do 60.000 zrna, te se ga za uzgoj sadnica na jednoj rali uzme $^1/_4$ kilograma pošto ne iznikne svako zrno.

U prvoj i drugoj godini se sadnice na gredicama prekapaju te čiste od drača, da se mogu što bolje razviti i ukoreniti. Treće ili već druge godine presade se u gore spomenute jarke, koji se u tu svrhu prirede. U drugoj godini biti će sadnice visoke $1—1^1/_2$ metra, pošto se vrlo brzo razvijaju. U jeseni druge godine, ili u proljeću treće gedine izkopaju se dvogodišnje sadnice, te prirede za presad. U tu se svrhu prikrati stablo do 60 cm. visine, a glavni se koren

prikrati za jednu trećinu. Jarci se napune do polovice sa zemljom, koja se pomješa s gnojem, te se sadnice posade jedna od druge na dva metra daljine tako, da bude koren u jarku položen. Koren se zatim sa zemljom, pomješanom sa gnojem, pokrije, tlo se prigazi, da sadnice čvršće stoje, jarak se zagrne tako, da sadnice stoje iz zemlje 50—60 cm. Kad su sadnice posadjene, zaliju se, osobito ako je tlo suho pjeskovito, da se time laglje i bolje ukorene.

b) Kako se uzgaja bagrem za kolje?

U drugoj godini, nakon što su sadnice bagrema posadjene, preore se zemlja opet medju redovima, te se zemljište zasije sa korunom ili repom. Mlade nasade bagrema treba u proljeće prije nego dolaze u sok, obrezati i to tako, da se odrežu sve mladice, koje su potjerale, osim jedne i ta se obreže na jedan ili dva pupa kao reznik.

Treće godine se zemlja medju redovima opet preore, te zasije sa djetelinom, koja ostane kroz tri godine. Mladice se od bagrema opet prikraćuju kao u drugoj godini.

Kad bagrem doraste do 2 metra visine, što biva obično u četvrtoj godini, onda se mladice više ne prikraćuju, nego se puste da rastu, te se obrezuju samo posve slabe mladice. U šestoj godini postanu sadnice tako jake, da se mogu upotriebiti za kolje. Jake se mladice ili odpile, ili se odreže čitava krošnja tako, da iz glavne stabljike (glave) potjeraju onda opet nove mladice. Odrezane mladice prirede se za kolje tako, da se ponajprije očiste od svih mladica, koje bi se na njima nalazile, zatim im se olupi kora i svežu se u snopiće po 20 ili 30 komada, da se ne zavinu, već da ostanu ravne. Kad su se kolci tako u snopićima osušili, odvežu se istom u vinogradu prije porabe u proljeće. Poslje, kako se je odrezalo prvo kolje sa stabljike bagrema, počinje se isti jako razvijati. Zato neka se djetelina, ako još raste, jedan put pokosi, jer kasnije prestane rasti, pošto od bagrema nastane čitava šuma.

Sada treba paziti, da se bagrem ne razvija pregusto, da time dade bolje i jače kolje. Ako se bagrem počne širiti, mora se paziti na to, da na 1·5—2 četvorna metra dodje samo po jedno stablo. Suvišne mladice, koje bi potjerale iz korena, neka se odstrane i spale. Svake se treće godine može kolje od stabljike rezati tako, da se može od jedne stabljike dobiti 15—20 komada kolaca, ili od 10 stabala 150—200 komada kolaca Vinogradar si može na taj način najlakše pribaviti jeftino i dobro kolje, te si prištediti mnogi trošak, što bi mu ga inače nabava kolja prouzročila.

D. Pivničarstvo.

Nekoje pogreške u pivničarstvu.

Našim vinogradarima moramo pohvalno priznati, da su u zadnjim godinama, osobito od kad su se počeli usljed trsne uši i peronospore propali vinogradi obnavljati, u vinogradarstvu veoma napredovali, te nisu ni najmanje zaostali za vinogradarima naprednijih zemalja. Većina naših vinogradara, pa i sami seljaci osobito, što se tiče ciepljenja američke loze, sadjenja i uzgajanja ciepljenih trsova, kao i u obradjivanju trsa samoga, vrlo su vješti i napredni, te im se u tom pogledu ne može prigovoriti.

No posve je drukčije sa pivničarstvom. U tom su pogledu vrlo zaostali, i malo ih imade medju našim manjim vinogradarima, koji su u pivničarstvu napredovali. Posljedica je toga, da vino takovih vinogradara nije stalno, te se rado pokvari i težko se nadje za njega kupac. Zato ćemo vinogradare upozoriti na nekoje pogrješke, što se u pivničarstvu čine i usljed kojih postane vino nestalno i nevaljano za trgovinu.

Kad je vinogradar svoj vinograd do berbe liepo obradjivao, čuvao ga od raznih bolesti te obavio berbu, dovršio je samo prvu polovicu svog vinogradarskog rada, dočim druga polovica počinje istom u pivnici. Ova druga polovica radnje u pivnici treba više mišljenja i znanja, nego li prva, koja je više mekanična nego li znanstvena. To će biti i razlog, da su osobito manji vinogradari u pivničarstvu zaostali.

U pivnici može vinogradar iz najboljeg groždja prirediti loše vino, ako se u pivničarstvo ne razumije, ali u protivnom slučaju, makar i ne bilo najbolje groždje, može mnogo toga popraviti, što narav u vinogradu nije posve dala.

Grožđje dolazi u pivnicu kao sirovina, iz koje mora vinogradar nastojati, da proizvede što bolju robu. Da to poluči, mora napustiti sve one pogrješke, koje vino u pivnici čine lošim, nestalnim, nečistim i bez prave trgovinske vriednosti. Jedna je od največih pogrješaka naših vina, da se slabo čiste, pa bila i starija, da više

puta ne ostanu stalna, te postanu mutna, ako nekoliko vremena stoje u čaši ili se šalju željeznicom. Povod je tomu različit. Najprije može biti taj povod, da se kod berbe nije dovoljno pazilo na to, da bi se izabiralo gnjilo ili u obće bolestno groždje, da ne dodje u mošt (širu) medju zrelo i zdravo grozdje.

Gnjilo grozdje može najvećma biti uzrokom, da je vino nečisto, mutno i da se pojave i druge razne bolesti u vinu.

Dalnji je razlog, da se vino ne čisti taj, što mošt (šira) dobro ne prevrije. To se dogadja, ako se berba obavlja za hladna vremena, pa je mošt mrzao, te u hladnoj pivnici ili podrumu slabo vrije. Takav mošt ostane dulje vremena sladak, jer nije mogao slador usljed hladnoće podpuno prekipjeti, pak se vinogradari više puta hvale, da je njihovo vino dobro, pošto tako dugo zadržaje sladkoću. Ne misle pak, da je takovo vino nerazvijeno, nepodpuno, jer nije prekipjelo, te može postati mutno i pokvariti se, čim pivnice u proljeće postanu toplije.

Vina ostanu nerazvijena i neprekipjela osobito i onda, ako se lagvi (bačve) kod prvog pretakanja mladog vina zasumpore, a da vino nije do tada posve prekipjelo.

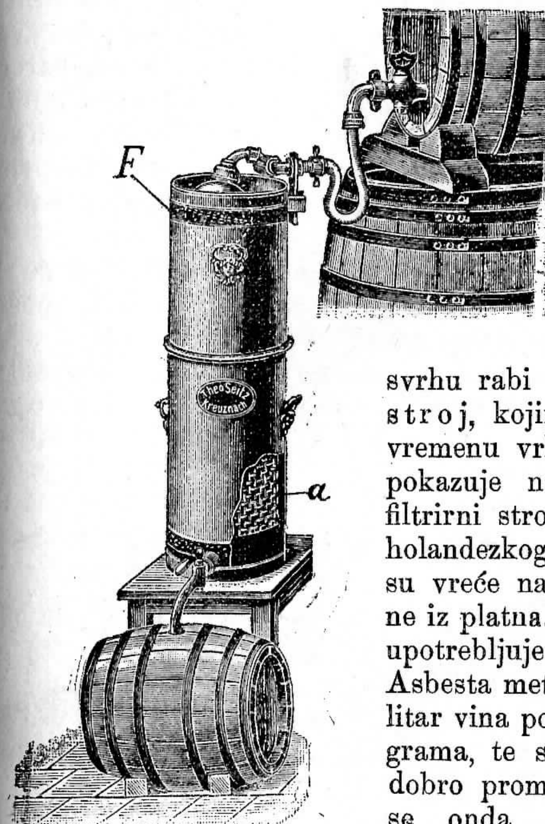
Vina mogu postati mutna i onda, ako su i podpuno prekipjela; te su u lagvu čista, ali kasnije u čaši postanu mutna. Tomu je uzrok, što se vino nije dovoljno pretakalo, te premalo došlo u doticaj sa zrakom, usljed čega se laglje čisti. Imade vinogradara, koji u prvoj godini pretaču vino samo dva puta mjesto barem četiri puta, jer kod pretakanja zrak čisti vino. Kod drugog i kasnijih pretakanja neka se upotrebljuje i sumpor za sumporenje vina. Pogrješka čini se i u tom, da se vina u prvoj godini previše sumpore, jer to zapriečuje dozrievanje vina. Zato neka se mlada vina, dok nisu dozrela, malo sumpore, više se pak mogu sumporiti kod svakog pretakanja već dozrela i podpuno razvijena vina, da se uzdrže zdravim.

Da se vina već u drugoj godini načine posve sposobnima za trgovinu te da se mogu čuvati i u staklenkama, a da ne promjene boju, treba ista umjetnim načinom čistiti sa raznim čistilima, kako smo to već naveli u »Gospodarskom kalendaru« od god. 1900.

Čišćenje se vina kod nas za trgovinu još premalo upotrebljuje. Čišćenjem se polučuje samo to, da se iz vina odstrane sve one tvarine, koje još kao magla plivaju u vinu, te ga kvare glede teka i mirisa, a te tvarine nisu sa samim pretakanjem još izlučene iz vina. Time, što se čišćenjem sve takove tvarine izluče iz vina, dobije vino bolji tek, čisti miris i onu svjetlost i čistoću, što se za valjano vino u trgovini traži. Takova vina postanu i

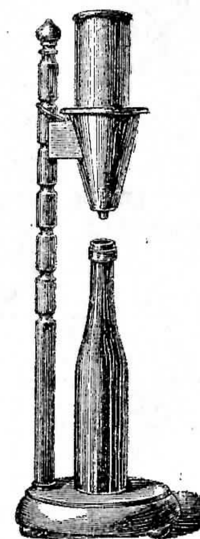

stalnija, te nisu toliko podvrgnuta raznim bolestima, kao vina, koja imadu u sebi bjelankovine i drugih tvarina, koje služe kao hrana raznim gljivicama, koje mogu biti uzrokom raznih bolesti.

Slika 61.

Mjesto čistila može se vrlo dobro upotriebiti za jako mutna vina i čistilni (filtrirni) stroj, kojim se mogu sve tvarine iz vina, koje u vino ne spadaju, odstraniti. U novije se vrieme u tu svrhu rabi najviše asbest-filtrirni stroj, kojim se može vino u najkraćem vremenu vrlo liepo očistiti. Takov stroj pokazuje nam *slika 61. F.* Asbestni filtrirni stroj razlikuje se od prijašnjeg holandezkog filtrirnog stroja u tome, da su vreće načinjene iz žice (*sl. 61. a*), a ne iz platna. Mjesto raztučenog ugljevlja upotrebljuje se »asbest« za čišćenje. Asbesta metne se u vino za svaki hektolitar vina po prilici 10 grama, te se s vinom dobro promieša. Vino se onda procjedjuje preko filtrirnog stroja, iz kojeg za kratko vrieme curi posve čisto vino. Ti strojevi su razne veličine i prema tomu i razne ciene. Stroj, koji može na dan očistiti 40—50 hl. i za kojega se treba 180 grama asbesta stoji u Beču 540 kruna, dočim stroj, koji na dan očisti 2—4 hl. vina, za kojeg se treba 25 grama asbesta stoji u Beču 90 kruna. Za manju porabu ili za pokuse upotrebljuje se manji stroj (*sl. 62.*), koji stoji prema veličini od 18—50 kruna, te se treba 1·5 do 8 grama asbesta. Očistiti se može tim strojevima u jedan sat 2—8 litara. Dobiju se asbest-filtrirni strojevi kod Theo Seitza u Beču I. Wollzeile 16.

Slika 62.

Dalje se pogrješke načine u pivničarstvu usljed nečistog posudja. Lagvi (bačve) i škafice lošo se čuvaju i u redu ne drže kad su prazne, te biva posljedica, da vino dobije miris

i tek po pljesnivoći i praznini. Za izpiranje bačava uzme se više puta loša nečista voda, po kojoj dobije bačva, a kasnije i vino neugodan tek, koji se mnogo puta ne može više iz vina odstraniti.

Nadalje, koliko se pogrješaka čini kod zapunjivanja bačava, što se iste ne zapunjuju redovito, a što bi se imalo činiti barem jedan put svakog tjedna, i što se ne zapunjuju sa dobrim, čistim i zdravim vinom, nego se zato uzme vino, koje je već na dnu bačve, koje imade moguće već u sebi gljivice raznih bolesti. Takovim vinom, ako se uzme za zapunjavanje, može se okužiti ciela bačva dobrog i zdravog vina.

Na sve takove pogrješke moraju vinogradari paziti, hoće li imati dobra i zdrava vina, da ih mogu dandanas unovčiti, pošto mogu u promet staviti samo dobra vina.

Nastojte zato vinogradari, da sve takove pogrješke u pivničarstvu odstranite te se poprimite valjanog i zdravog pivničarstva.

Zašto vino postane mutno?

Nema za vinogradara veće neprilike, nego kad opazi, da mu je vino, koje je bilo u bačvi posve čisto, za kratko vrieme što ga je nalio u staklenku te ostavio na zraku, potamnilo, boju posve promjenilo te postalo mutno. Više puta mogu takova vina već za 24 sata, osobito u toploj sobi i u otvorenoj čaši, boju promjeniti tako, da postanu posve tamna, dapače i gusta te posve mutna.

Mnogi si vinogradari ne mogu toga protumačiti, te si ne znaju pomoći, pak im se vina više puta tako pokvare, da nisu sposobna niti za prodaju, a niti za piće.

Da se vinogradari naši mogu upoznati sa tom promjenom u vinu, treba da znadu:

a) Što je uzrok, da vino postane mutno, najme da promjeni boju?

b) Kako treba sa takovim vinom postupati?

a) Što je uzrok, da vino postane mutno, najme da promjeni boju?

Kad vino promjeni boju, može postati tamno-smedje boje ili pak postane crno, više puta kao crnilo. Te dvie promjene mora znati vinogradar razlikovati, jer svaka imade svoje uzroke, te prema tomu treba i sa vinom znati postupati.

Vino, koje postane tamno-smedje boje, mutno, više puta i gusto, dobije i posebni tek, nekoje više, drugo manje, najme tek po kuhanom vinu. Taj se tek mnogo puta izgubi, ali može u vinu i ostati tako dugo, dok se vino ne izlieči.

Uzrok toj promjeni vina može biti različit. Poznato nam je, da se u petljama kao i jagodama grozdja nalaze tvarine, koje, kad dodju na zrak, potamne. Takovih tvarina imade i u ostalom voću kao jabukama, kruškama i t. d., od kojih meso, ako se prerežu i ostave na zraku, potamni. Što više imade vino u sebi takovih tvarina, to lakše promjeni boju, kad dodje u doticaj sa zrakom. Najviše imade vino u sebi takovih tvarina onda, ako je bilo kod naprave mošta mnogo gnjilog grozdja ili pak bolestnih i od gusjenica grozdjenog moljca nagriženih jagoda. Takovih tvarina dolazi u grozdje i petljike i onda, ako se vinogradi odviše gnoje sa svježim stajskim gnojem.

Kad se u vinu takove tvarine nalaze, onda iste potamne te dobiju tamno-smedju boju, kad dodje vino iz bačve, gdje nije mogao do njega zrak, u staklenku u doticaj sa zrakom. Kad se takova vina pretaču, potamne poslje pretakanja, jer su došla kod pretakanja u doticaj sa zrakom.

Vina mogu promjeniti svoju boju i onda, osobito u proljeće, kad pivnice postanu toplije, ako imade na dnu dosta taloga i ako vino nije u jeseni podpuno prekipjelo. Takovo najme vino može u proljeću početi na novo kipjeti, talog (droždje) se usljed toga digne te vino postane mutno. Takov slučaj je pak tim pogibeljniji za razvitak drugih bolesti u vinu, što dulje nije bilo vino pretočeno i što više imade u sebi još neprekipjelog sladora.

Vino može dobiti i crnu boju. Ako se kod naprave mošta (šire) ne očiste dovoljno željezne preše, kao i grozdjene ruljače i moždila, ili ako imade u bačvi željeznih šarafa, na kojima se nalazi rdja, koja dodje u mošt odnosno u vino, u kojem se onda rdja od željeza raztvori te spoji sa treslovinom, koje se više ili manje u svakom moštu ili vinu nalazi, a željezo sa treslovinom daje vinu crnu boju. To se dogadja uviek, kad kojim god načinom dodje mošt ili vino u doticaj sa željezom.

Razni su dakle uzroci, zašto može vino promjeniti boju ili postati crno, te treba na sve te uzroke obzir uzeti, da vino sačuvamo zdravim i čistim.

b) Kako treba sa takovim vinom postupati?

Glavna mora biti zadaća vinogradaru, da zaprieči, da bi vino dobilo svojstvo, da bi moglo promjeniti boju ili postati crno.

Zato mora paziti na ovo:

1. da se za napravu mošta odnosno vina uzme samo posve zdravo, a ne gnjilo ili inače bolestno groždje;

2. da mošt u jeseni podpuno prekipi, u koju svrhu moraju imati prostorije, gdje mošt kipi barem 16—18° C. topline;

3. da se mlado vino u pravo doba i više puta pretače, a prve godine barem 3—4 puta;

4. da se pazi na to, da mošt ili vino ne dodje u doticaj sa željezom niti kod naprave mošta, niti u bačvi sa željeznim šarafima, koji ne smiju doći u nutarnjost bačve u vinu.

Ako se je na sve to pazilo, a vino je ipak postalo takovo, da mienja boju, te postane mutno ili pocrni, onda se mora sa takovim vinom znati postupati, da se posve ne pokvari. Postupak je pako sliedeći:

Ako vino u čaši ili kod pretakanja, kad dodje u doticaj sa zrakom, samo malo promjeni boju tako, da postane nešto maglovito, dovoljno je, ako se takovo vino pretoči u dobro zasumporenu bačvu. Za kratko će vrieme biti vino stalno. Prema potrebi može se kasnije za 4—6 tjedana opet pretočiti u zasumporenu bačvu.

Gdje je pak vino na zraku ne samo promjenilo boju, nego postalo tamno-smedje boje, dapače i gusto, onda je potrebno, da se takovo vino čisti.

Prije čišćenja neka se vino pretoči u zasumporenu bačvu (na bačvu od 10 hektolitara dovoljna je jedna šibka dobrog čistog sumpora). Za pretakanja ulieva se u vino treslovina (tanin), koja se prije raztopi u škafici vina. Ako je vino jako mutno, te jako promjenilo boju, onda se uzme na 1 hektolitar do 8 grama treslovine. Treslovina se dobije u ljekarnama. Drugi dan se vino čisti. Za čišćenje upotrebljuju se razna čistila, kao što smo već u kalendaru od g. 1900. naveli, a najviše se upotrebljuje kelje (gelatina). Upotrebljuje li se za čišćenje kelje, onda se isto raztopi u toploj vodi, te se pusti da se posve ohladi, i tako ohladjeno se ulije i pomieša sa vinom u bačvi, u kojoj se imade vino čistiti. Za 1 hektolitar se uzme 6 grama kelja, ako se je uzelo 9 grama treslovine. Kod čišćenja uzme se jedna trećina ili polovina više treslovine (tanina), nego li kelja (gelatina). Imade li vino već po naravi u sebi dovoljno treslovine, što biva kod vina, koja su dugo na tropu kipjela, onda se može vino čistiti samo sa keljem bez dodatka treslovine. Prije čišćenja u bačvi svakako je potrebno načiniti pokus u čaši, da li se vino bolje čisti sa dodatkom treslovine ili bez nje. Ako je u čaši, kad se nalilo čistilo, postalo nešto biele (mlječnate) boje, te čistilo u vinu sgustilo tako, da nastanu nekakove niti, onda je znak, da je čistilo primilo, te da će se vino očistiti, jer će čistilo sa svim tvarinama, koje se u vinu nalaze i vino čine mutnim, pasti na dno čaše. Ako se to ne dogodi, te vino ostane jednake boje, kako je bilo i prije nego

se čistilo u nj ulilo, znak je, da čistilo nije primilo, te je potrebno takovom vinu dodati treslovine.

Čistiti mogu se vina, koja su već dobro prekipjela, te su mirna, što obično biva poslje trećeg pretakanja ili starija vina.

Mlada vina, koja mogu kod toplije temperature još zakipjeti, ne valja čistiti, jer čistilo ne može pasti na dno bačve, pošto je usljed naknadnog vrienja vino nemirno. U takovom vinu droždje i čistilo pliva u vinu, te se može takovo vino u toplijim i lošim pivnicama i posve pokvariti.

Ako ovakova još neprekipjela vina postanu mutna, najbolje ih je prociediti kroz prociedni (filtrirni) stroj, kao što smo naveli u prijašnjem članku sa slikom stroja.

Isto tako treba čistiti vino, koje je postalo crno usljed željeza, koje je u vino došlo.

Kad se vino u bačvi, u kojoj se čistilo, posve očisti, što obično biva za 3—4 tjedna, mora se pretočiti u čistu i zdravu bačvu, te redovito zapunjavati i kasnije prema potrebi i pretočiti.

Pljesnivost vina.

Riedko se koja druga pogrješka kod vina toliko puta opaža kao pljesnivost, to jest da vino zaudara po pljesnivoći. Takova vina gube svoju vriednost usljed nepovoljnog teka i mirisa, koji se ne da tako lako odstraniti, dapače se takovo vino više puta ne da u obće izliečiti.

Uzrok toj pogrješki vina najviše je kriva neopreznost vinogradara samoga, što već kod berbe ne pazi na to, da se gnjilo i pljesnivo groždje ne upotrebljuje za napravu mošta, ili da nečiste te posve zapljesnivile bačve upotrebljuje za čuvanje vina. To su dva najglavnija razloga, zašto vino dobije tek i miris po pljesnivoći.

Svaki će razuman vinograđar ili pivničar paziti na to, da tomu izbjegne, jer će znati, da je puno lakše toj pogrješki vina izbjeći, nego li ju izliečiti.

Ako se je pak pljesan u vinu pojavila usljed gnjilog i pljesnivog grozdja ili usljed pokvarenih pljesnivih bačava, mora se nastojati, da se vino što prije izlieči, jer što bude vino dulje u doticaju sa gljivicama pljesnivoće, koje daju vinu miris i tek po pljesnivosti, tim će se teže ta pogrješka iz vina odstraniti. Čim se dakle opazi, da vino dobije miris i tek po pljesnivoći, mora se odmah pretočiti u posve zdravu i zasumporenu bačvu.

Zasumporiti se mora bačva radi toga, da se unište gljivice gnjiloće i da se dalje u vinu ne šire, a ujedno da se time zaprieči

razvitak i drugih gljivica, koje bi mogle prouzročiti koju bolest u vinu. Kad je vino ovako pretočeno, mora se ići na samo liečenje vina. To se sastoji u tome, da se upotriebe ona sredstva, kojima je moguće izvući iz vina miris i tek pljesnivoće.

Mi imademo zato raznih sredstava. Najviše se pak upotrebljuje za popravak pljesnivosti vina fino ulje, kojega se na 1 hektolitar uzme pol do jedne litre. Ulje mora biti posve čisto bez ikakovog mirisa i neugodnog teka. Prije, nego se ulje za to upotriebi, mora se sa vinom dobro pomješati. Uzmu se najme dvie škafice. U jednu se škaficu nalije oko polovice vina te ulja, dočim je druga škafica prazna. Vino i ulje u škafici dobro se pol sata mieša sa metlicom, te se povisoko uljeva u praznu škaficu. To preljevanje iz jedne škafice u drugu traje tako dugo, dok vino i ulje ne postanu nekakova mlječnata i pjenasta tekućina. Ova se tekućina ulije u vino, koje imade miris po pljesni. Da se ova tekućina što bolje sa vinom pomieša, metne se bačva na pipu, te vino toči u škaficu, koja se opet izlije natrag u bačvu, i to se radi kroz neko vrieme, dok se ulje posve ne pomješa sa vinom.

Kad se je pak vino i ulje dobro pomiešalo, onda se ostavi vino na miru, te se lagav začepi. Za nekoliko dana digne se ulje opet na površinu vina, ali je izvuklo iz vina sav pljesnivi miris, koji se sada nalazi u ulju.

Vino se onda može početi točiti, ako se pak ne toči, neka se pretoči u posve zdravu malo zasumporenu bačvu. Kod pretakanja treba paziti, da ne bi došlo u vino ulje, koje se nalazi na površini.

Kao drugo dobro sredstvo rabi se posve friško neobrano mlieko. Na 1 hektolitar ulije se jedna litra posve friškog neobranog mlieka, te se mlieko isto tako pomieša sa vinom, kako smo prije spomenuli kod ulja. Mlieko imade u sebi sirovine, koja se spoji sa treslovinom, što se u vinu nalazi, te usljed toga i sgusti. U mlieku imade pak i masti, koja se spoji sa tvarinama, koje prouzrokuju miris pljesnivoće u vinu.

Usljed sguštene sirovine padne sve na dno bačve, što se u vinu nalazi, vino izgubi miris po pljesni, a ujedno se i očisti. Čim je vino očišćeno, ima se pretočiti u zdravu, malo zasumporenu bačvu.

Neki upotrebljuju zato i sitni drveni ugljen, koji mora biti posve čist i bez mirisa. Takovog se ugljena metne na 1 hektolitar ½—1 kilograma, te se kroz tjedan dana više puta sa vinom pomješa. Ako imade vino još mirisa po pljesni, može se poslje tri nedjele opet novi ugljen metnuti u vino, te isto opet pomješati, dok ne izgubi mirisa.

Premda ugljen može oduzeti vinu miris po pljesni, ipak ne možemo ugljen u tu svrhu preporučati i to s razloga, što ugljen imade uviek u sebi nešto pepela, koji može vinu oduzeti nešto

kiseline. Nadalje imade ugljen i to svojstvo, da oduzme vinu ne samo neugodan miris i tek, već mu oduzme i ugodan i fini miris i boju. Pošto pepeo ili prašina, što se u ugljenu nalazi, pliva kasnije po vinu, što učini vino mutnim i maglovitim, to se mora takovo vino kasnije prociediti (filtrirati) ili čistiti sa čistilima.

Zato je za pljesnivost u vinu bolje upotriebiti prva dva navedena sredstva. Najsigurnije i najbolje sredstvo, da vino ne dobije miris i tek po pljesni je opreznost vinogradara kod berbe groždja i naprave mošta i da znade sačuvati i prirediti za vino posve zdravo i čisto posudje.

Cik (zakiselost) vina.

Osim prije navedene pogrješke vina, najme miris po pljesni, nalazi se kod naših vina najviše put i bolest »cik« ili zakiselost vina, da vino najme dobije miris po ocatnoj kiselini. Ako se za vremena dalnje širenje bolesti ne zaprieči, takova vina nisu onda za drugu porabu, nego za ocat, te osim vina postaje i sama bačva nesposobna i nevaljala za čuvanje dobrog i zdravog vina.

Da naši vinogradari znadu, koliko treba opreznosti i u berbi i kasnije u pivnici, da se vino ne zaocti, napomenuti ćemo sve one okolnosti, koje mogu zaoctenje vina prouzročiti ili pospješiti, kao i sredstva, kojima se može barem donekle ovakovo vino opet popraviti.

Cik (zakiselost) vina mogu prouzročiti samo ocatne gljivice (Micoderma aceti), kojih se uvjek mnogo nalazi i u prostornom zraku, kao i u pivnicama. Ove gljivice pretvore alkohol u ocatnu i ugljičnu kiselinu. Ocatna kiselina daje vinu osobito kiseli tek i miris po octu. Ocatne gljivice mogu se pako razvijati i raztvarati alkohol u ocatnu kiselinu samo onda, ako imadu dovoljno zraka. To je glavni uvjet za razvitak ocatnih gljivica.

Poznato nam je, da alkohol postane iz sladora, koji se u groždju odnosno u moštu nalazi. Čim se slador pretvori u alkohol te dolazi u doticaj sa zrakom, tamo mogu ocatne gljivice alkohol promjeniti u ocatnu kiselinu. Takovih pak zgoda i prilika imade u vinogradu kao i u pivnici vrlo mnogo, da mogu gljivice doći u doticaj sa šećerom (sladorom) odnosno alkoholom, te da mogu pomoću zraka isti promjeniti u ocatnu kiselinu. Navesti ćemo stoga najprije slučajeve, kad može ocatna gljivica već u vinogradu ili kod berbe prouzročiti bolest cik (zakiselost) mošta, odnosno vina.

Ti slučajevi jesu:

a) Ako grožđje u vinogradu počne gnjiti osobito kad je već sladko i kad nastane velika kiša, da se jagode razpucaju. Usljed toga, što su jagode razpukle, dodje do soka u jagodama zrak i ocatne gljivice. Slador se pretvori u alkohol, a alkohol u ocatnu kiselinu.

b) Ako se u jagodama nalazi crv moljca grožđja, usljed čega jagode gnjiju, te se razvija ocatna kiselina.

c) Ako gnjile jagode leže dulje vremena u kaci ili badnju, ili ako je trop iz izruljenih zdravih jagoda, osobito ako imade medju njima i gnjilih jagoda, i ako je toplo vrieme, dulje vremena na zraku, onda se može ocatna kiselina vrlo brzo razvijati.

d) Ako već izprešani trop leži dulje vremena u otvorenoj kaci (badnju), onda se razvija ocatna kiselina. Dodje li kasnije u takovu kacu mošt, može dobiti tek po ocatnoj kiselini.

Tako može bolest »cik« u grožđju nastati već prije, nego li dodje mošt u pivnicu. Ta se pak bolest može tim brže razvijati, što je toplije vrieme i što više zraka dolazi do gnjilog ili ruljenog grožđja ili tropa.

Cik u moštu odnosno u vinu može nastati i onda, ako se mošt ili vino nalazi već u pivnici.

To se može dogoditi onda:

a) Ako mošt vrije dulje vremena u otvorenim kacama (badnjima) ili bačvama, da mu mogu na površinu doći zrak i ocatne gljivice. Zato je kod vrienja mošta najbolje upotriebiti vrelne cievi ili tako zvane vrelače.

b) Ako se vino, pa bilo i staro, nalazi u bačvama, a da se bačve ne zapunjuju, osobito ako je toplija pivnica.

c) Ako se vino natoči u takove bačve, u kojima je bilo već prije zakiselo (zaocteno) vino, a da se nisu takove bačve podpuno očistile od ocatne kiseline.

d Ako se kod pretakanja vina upotrebljuju škafice ili posudje, koje zaudara po ocatnoj kiselini, što je znak, da se u takovom posudju nalaze ocatne gljivice, koje mogu u vinu prouzročiti zaoctenje vina.

Na sve to se mora vinogradar obazirati i paziti, hoće li da sačuva svoja vina zdravima i da mu se ne zaocte. Ako mu se ipak dogodi, da mu vino bilo radi neopreznosti, bilo radi neznanja dobije tek i miris po octu, onda treba takovo vino što prije liečiti. Preuzme li već bolest u vinu mah, onda se takovo vino težko dade izliečiti, pa se može upotriebiti jedino za napravu vinskog octa, ili se pali iz njega rakija.

Liečenje zakiselog vina nije tako lako.

Kad se opazi, da vino zaudara po octu, ili se kod kušanja opaža, da je u vinu ocatna kiselina, koja reže u grlu, mora se odmah

takovo vino početi liečiti. Najjednostavnije i jedno od najboljih sredstava je to, da se takovo vino metne na friški posve zdrav, a ne zakisnut trop, da još jednom na tropu prekipi. Takovo vino izgubi onda obično miris i tek po ocatnoj kiselini.

Ako pak nemamo zato na razpolaganje friškog tropa, što može biti samo u jeseni, kod berbe, onda se može takovo vino najbolje popraviti time, da se u zato priredjenim kotlovima ugrije 55 do 60° R. (pasteurizuje), da se time unište sve ocatne gljivice, da se bolest dalje ne širi. Kad je ovakovo vino ugrijano i kad se ohladi, može se pomješati sa zdravim vinom tako, da se ocatna kiselina razredi, te se u vinu ne opaža. To se pak može učiniti samo onda, ako je bilo vino prije, kako smo gore napomenuli, pasteurizirano.

Ako se vino odmah troši i ako se u njem ne pozna još jako ocatna kiselina, može se isto takodjer pomiešati sa zdravim vinom, ali se mora zaocteno vino prije zasumporiti, da se unište ocatne gljivice i da se bolest ne može dalje razvijati. Pošto pak zasumporenje vina samo kratko vrieme u vinu djeluje, jer se sumporna sukiselina djelomično spoji sa raznim tvarinama u vinu, te ne djeluje više na uništenje gljivice, a djelomično izhlapi, mora se takovo vino što prije potrošiti, dok sumporna sukiselina djeluje na uništenje ocatnih gljivica.

Vina pak, koja su se jako zaoctila, najbolje je upotriebiti za napravu vinskog octa, ili za palenje rakije.

Oduzimati vinu ocatnu kiselinu sa ugljično-kiselim vapnom ne možemo preporučiti. Sa dodatkom ugljično-kiselog vapna ublaži se doduše ocatna kiselina, ali se vinu ne oduzme samo nešto ocatne kiseline, nego se u prvom redu uzme vinska kiselina. Vino može usljed toga, što mu se oduzelo previše vinske kiseline, postati bljutavo i mekano, te dobije posebni neugodni tek tako, da se kao vino ne može više upotriebiti za piće.

Iz navedenog vidjeti je, kako je težko ciknuta (zaoctena) vina izliečiti, zato neka bude briga svakog vinogradara, da ovu bolest u vinu zaprieči, da se u obće ne pojavi, te pri tom uzme u obzir sve one okolnosti, što smo ih prije naveli.

E. Voćarstvo.

Voćke podvrgnute su ne samo raznim bolestima, o kojima smo u »Gospodarskom kalendaru« zadnjih godina govorili, već imadu i mnogo neprijatelja, koji mogu načiniti mnogo štete, dapače i prihod umanjiti, ili posve uništiti. Takove neprijatelje treba da naši gospodari upoznadu, da mogu voćke od njih obraniti, te ih sačuvati od propasti i osigurati si prihod od voćaka.

Mi ćemo ovdje navesti one neprijatelje, koji su za voćarstvo najpogibeljniji i koji su više ili manje u našoj zemlji rašireni.

Ti neprijatelji voćaka jesu:

1. Krvava uš (Schizoneura lanigera, Blutlaus).
2. Listni ušenac (Aphis mali i Aphis sorbi, die grüne und die röthliche Blattlaus).
3. Jabučni savijać (Carpocapsa (Tortrix) pomonella, Apfelwickler).
4. Zimska grba (Chleimatobia brumata, Frost (Winter) Spanner kleiner).
5. Jabučna pipa (Anthonomus pomorum, Apfelblüthenstecher).
6. Jabučni moljac (Hyponomeuta malinella, Apfelbaum-Gespinstmotte).
7. Šljivarica (Hoplocampa fulvicornis, Pflaumensägewespe).
8. Leptir glogovnjak (Pieris crataegi, Baumweisling).

1. Krvava uš.

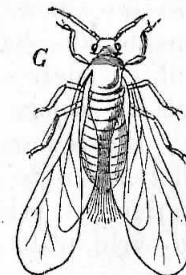
(Schizoneura lanigera, Blutlaus.)

Za jabuke je danas najpogibeljniji neprijatelj krvava uš. Ona je došla prije 30 godina iz Amerike u Europu. Najprije se opazila u Švicarskoj, kasnije u Austro-Ugarskoj, a prije 10 godina opazila se i kod nas, te se već tako raširila, da nema gotovo predjela, gdje se ne bi nalazila, pa je u mnogim predjelima prouzročila mnogo štete. Zato je potrebno, da ju naši gospodari što bolje poznadu, osobito pak da upoznaju ona sredstva, kojima se može uspješno proti njoj boriti.

Kakova je krvava uš?

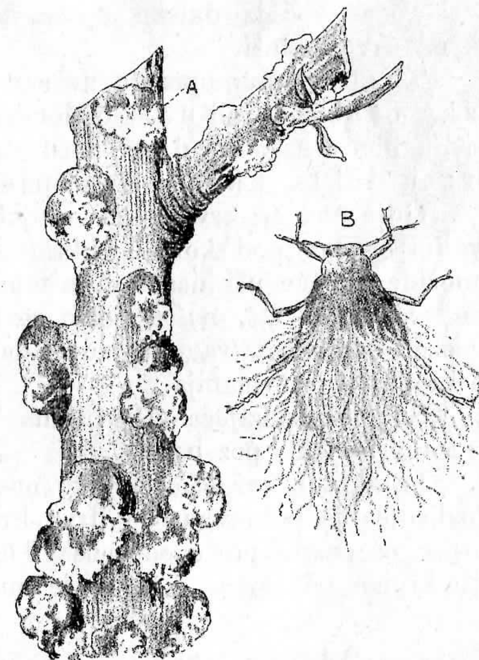
Krvava uš imade nekakovu sličnost sa trsnom uši (filokserom), jer imade krvave uši sa krilima i bez krila.

Slika 63.

Krilata krvava uš (*slika 63. C*) dugačka je 1·5 mm., u sredini nešto šira, a sprieda i straga više šiljata t. j. ima oblik jaja ili oblika je jajolika. Boje je smedje ili crvenkaste. Na hrbtu postrance tiela, osobito pak u zadnjem dielu tiela obraštena je sa dugim bielim i gustim nitima poput pamuka. Zato izgledaju mladice ili drvo, gdje se ova uš nalazi, kao da su pokrivene sniegom ili pamukom. Ove niti čuvaju uši od raznih neprijatelja, mokrine i mraza, koji ušima ništa ne škode. Pod glavom imade krvava uš sisalo, kojim se zabode u koru voćke do lika, odkuda siše sok iz mladica.

Bezkrilna krvava uš je bezspolna, t. j. ona se množi bez oplemenjivanja sa mužacima. U zadnjem dielu tiela ili zadku, koji je porašten sa bielim dlakama (*slika 64. B*), imade 30 do 40 jaja, koja, ako se iztisnu, daju zamazanu crvenu krvavu boju, po čem je dobila uš i ime »krvava uš«.

Slika 64.

Iz ličinka, koje bezkrilna uš izleže, postanu za nekoliko dana malene uši, koje se razidju po drveću, te se za kratko vrieme podpuno razviju. One počnu za tim leći, kao i njihova majka, šesteronožne ličinke i to po 30 do 40 jaja svaka.

Množenje je krvave uši vanredno brzo. U jednoj godini može se najmanje 8 rodova (generacija) umnožiti, računajući da poteče od jedne uši samo 30 mladih ličinka, dodje ih kroz 8 rodova na milijarde, pa je to upravo uzrok, da se tako širi po voćnjacima, osobito po jabukama i kruškama, te da se tako težko uništuje. Brzo širenje iz jednog predjela u drugi pospješuje pak osobito krilata uš (*slika 63. C*). Bezkrilne i krilate krvave uši sjede u početku skupa. Kad pak krilate uši počnu nesti jaja, onda idu na

posebna mjesta, gdje legu 5—10 jaja medju pukotine stabla i grana. Jaja su nekoja veća, žute boje ženskog spola, a nekoja manja mužkog spola. Mužki i ženke, što se iz ovih jaja izlegu, oplemene se za nekoliko dana, te ženke izlegu po jedno jaje (ličinke) tako zvano zimsko jaje, kao što to biva kod trsne uši. U jeseni ili budućeg proljeća izleže se iz ovoga jaja bezkrilna uš, koja je početnica novog legla, iz kojega se može opet na milijarde uši dalje množiti i širiti.

Pošto može krilata krvava uš pomoću krila i vjetra vrlo daleko odletjeti, može ona čitave predjele okužiti, pak je zato radi brzog množenja i vrlo pogibeljna za dalnje širenje, a i obrana je proti njoj vrlo težka.

Kako se pojavi krvava uš na voćki i kakovu štetu načini?

Kako je krvava uš obraštena po tielu sa bielim dlakama, to izgleda stablo ili grana od drveta, gdje se uši nalaze, kao da je pokriveno sa sniegom ili pamukom.

To se već iz daleka opaža, te je to prvi znak, da se krvava uš na drvu nalazi.

Ti se znakovi opažaju ne samo na granama i stablu voćaka osobito jabuka, djelomice i krušaka, nego se isti opažaju na stablu neposredno nad korenom ili tako zvanom vratu debla, kao i na gornjem korenju.

Gdje god se krvava uš na jabuki ili kruški nalazi, zabode se svojim sisalom pod koru do lika te siše sok. Usljed toga radi velike množine krvave uši nastanu na tom mjestu kvrge (rane), koje postaju sve veće (*slika 64. A*), a pošto se krvava uš sve više množi, to se množe i ove kvrge (rane). Budući da time voćka gubi sve više soka, to postaje i sve slabija.

Sok uvjek iztječe više prema ranama, usljed čega mogu ove kvrge vrlo lako pozebsti.

Iz takovih kvrga može lako nastati rak-rana, koja počne gnjiti. Posljedica je pak toga, da drvo kržljavi, te može za koju godinu posve propasti, pošto se osuši. To se može tim prije dogoditi, što više krvave uši imade, i što se je manje za njezino uništenje učinilo.

Koja sredstva treba upotriebiti proti krvavoj uši?

Uništenje krvave uši vrlo je težko i to iz dvaju razloga: prvo što se krvava uš vrlo brzo množi, jer je imade i krilate, te može pomoću vjetra daleko odletjeti, a drugo, jer sam pojedinac u toj obrani ne može ništa učiniti, ako nije uništenje krvave uši obćenito i svestrano t. j. da svaki poje-

dinac, čim krvavu uš u svom voćnjaku opazi, istu uništuje sa svim sredstvima odvažno i ustrajno.

Sredstava za utamanjivanje krvave uši imade mnogo, koja se mogu sa većim ili manjim uspjehom upotriebiti. Mi ćemo ovdje navesti ona sredstva, koja se mogu našim gospodarima kao najbolja preporučiti.

Ta sredstva jesu:

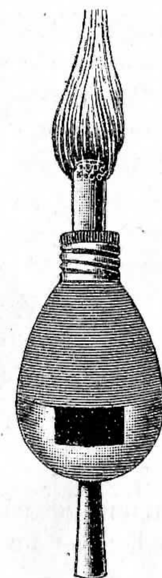
1 voda, vapno i petrolej (kameno ulje). Ta sredstva upotrebljuje uprava na pokušalištu hrvatsko-slavonskoga gospodarskoga družtva sa vrlo dobrim uspjehom i to tako, da se na 100 litara vode uzme 20 kilograma negašenog vapna i 2 litre petroleja. Tom smjesom, kojoj se može dodati još i jedna škafica ilovače, da se bolje drži, omaže se stablo i grane, gdje se krvava uš nalazi.

Oko korena izkopa se zemlja tako, da se odkrije onaj dio stabla, gdje počinje koren tako zvani »vrat« i gdje se kod jabuka krvava uš najradje nalazi. Na tom se mjestu po korenu rasiplje do 1 cm. na debelo raztučeno negašeno vapno, te se opet pokrije sa zemljom.

2. Kao drugo sredstvo preporuča se Neslerova tinktura, koja se sastoji iz $^{9}/_{10}$ tople vode, u kojoj se raztopi 50 grama crnog sapuna (Schmierseife), te se doda 100 grama patoka (Fusel) i 200 grama spirita.

Sa tom smjesom raztopine moraju se namazati sve grane i stabla, gdje se krvava uš nalazi.

Imade još i drugih sredstava kao terpentinovo ulje, sumporni ugljik, kojima se može krvava uš uništiti, ali su sva skuplja od prvoga sredstva, što smo ga naveli.

Slika 65.

Krvava se uš može uništiti i time, da se odrežu sve grančice, na kojima se krvava uš nalazi, te spale, zatim da se krvava uš na granama i drvu pali sa lampicom, kako nam pokazuje *slika 65.* Ova se lampica napuni sa mješavinom od polovice spiritusa i polovice petroleja, koja se zapali, te s njom uništuje krvava uš.

Ovo je uništenje skoro najpodpunije, samo treba palenje brzo vršiti, da voćkama ne naškodi.

Sve će to pak imati pravu korist samo onda, ako budu krvavu uš uništavali svi, a ne samo pojedinac, jer krvava uš leti iz jednoga kraja u drugi.

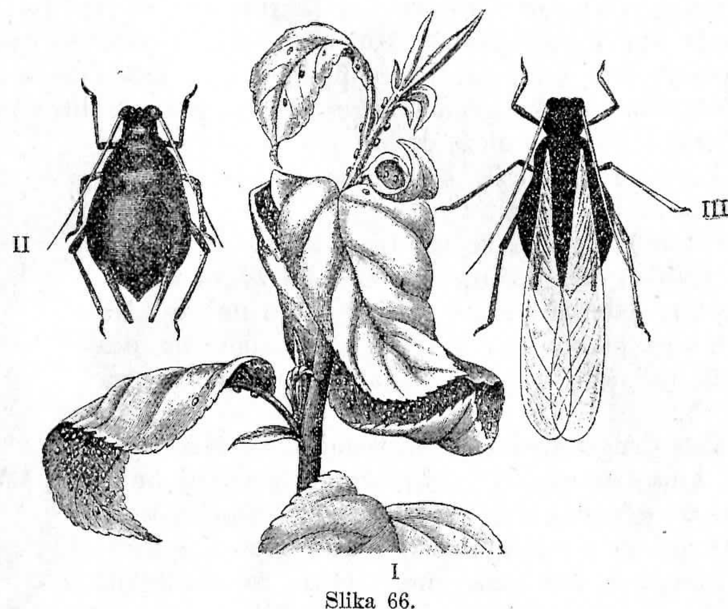
Krvava se uš najbolje uništuje rano u proljeće, prije nego li jabuke potjeraju, jer se tada može najlakše do uši doći. Prema potrebi mora se uništavanje krvave uši ponavljati u ljetu i jeseni.

2. Listni ušenac.

(Aphis mali i aphis sorbi, die grünne und die röthliche Blattlaus).

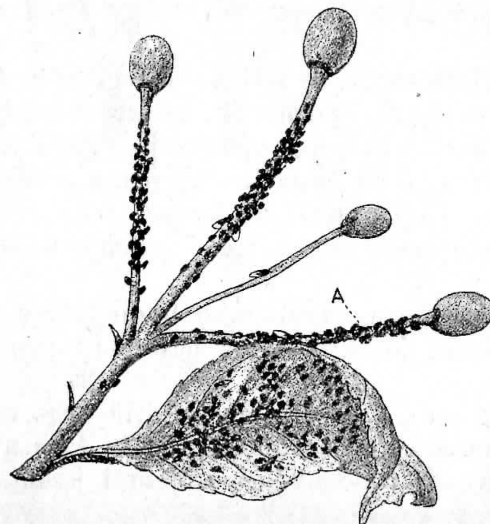
Kakov je listni ušenac?

Listni se ušenac nalazi po svim vrstima voćaka, te imade gotovo svaka vrst voćke svog listnog ušenca. Crveni listni ušenac

Slika 66.

nalazi se samo na jabukama (*slika 66. I*); zeleni listni ušenac nalazi se na jabukama i kruškama, dočim se na trešnjama nalazi ušenac smedjo-crne boje (*slika 67.*).

Slika 67.

U svom razvitku imade listni ušenac mnogo sličnosti sa krvavom uši. Kao kod krvave uši, tako imade i kod listnog ušenca krilatih i bezkrilnih ušenaca. Krilatog 12 puta povećanog ušenca pokazuje nam *sl. 66. III*, a *sl. 66. II* pokazuje 12 puta povećanog bezkrilnog ušenca.

Listni se ušenac razvija u proljeću iz crnih muških jaja, koja su u jeseni uši izlegle i položile na grane pojedinih voćaka, na kojima jaja preko zime

ostanu. Iz zimskih jaja izlegu se u proljeće listnate uši, koje se vanredno brzo množe tako, da ih za kratko vrieme imade po čitavoj voćki, na mladicama, na lišću i na petljikama kao da je voćka s njima posipana, te može od proljeća do jeseni jedan ušenac proizvesti do 2 milijarde ušenaca.

Kakovu štetu načini listni ušenac i koja sredstva treba proti njemu upotriebiti?

Listni ušenac načini štetu time, što siše sok iz lista, petljika (klićaka) i mladica voćaka, usljed čega počnu voćke slabiti. Ujedno zakržljavi list, te se skvrči i namjehuri, radi čega se ne može razvijati, te u svojoj funkciji zaostaje. Posljedica je toga, ako se listni ušenac dulje vremena na voćkama nalazi, da iste oslabe i zakržljave.

Borba proti listnom ušencu tako je težka, kao i borba proti krvavoj uši, budući je listni ušenac krilat kao i krvava uš, te se može pomoću vjetra vrlo brzo iz jednog predjela u drugi širiti. Upravo radi toga, što se vanredno brzo množi, lako je razumljivo, da je borba proti njemu tako težka.

Sredstva, koja se za uništenje listnog ušenca upotrebljuju su sliedeća:

1. Da se sve mladice, na kojima se listni ušenac nalazi, odrežu te spale.

2. Da se mladice prije zime namažu sa u vodi raztopljenim vapnom, da se unište zimska jaja.

3. Da se voćke i mladice namažu sa kuhanim duhanom. Na 50 litara vode skuha se $1/2$ kilograma najprostijeg duhana, te se duhan pušta nekoliko dana u vodi, kasnije se prociedi, te se uši sa tom tekućinom poškrope.

Da se tekućina kuhanog duhana što bolje prima, dobro je u tekućinu od 50 litara pomiešati do 1 kgr. crnog sapuna.

4. Da se voćke namažu sa istom mješavinom, kako smo naveli kod uništenja krvave uši.

5. Da se uši škrope sa mješavinom od petroleja i vode. Petrolej se mora sa vodom tako dugo miešati, dok se podpuno ne pomieša, jer bi sam petrolej voćki mogao škoditi. Za tu mješavinu se uzme $3/4$ litre vode i $1/4$ litre petroleja.

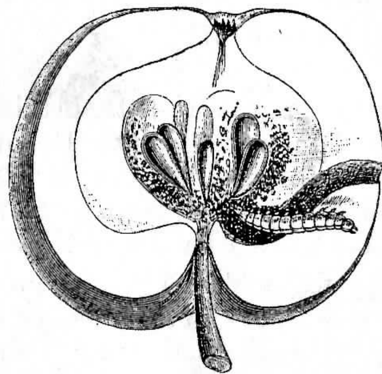
Svako sredstvo, kojim hoćemo uništiti listni ušenac, moramo uviek upotriebiti, kadgod se listni ušenac na voćkama pojavi. Da bude uspjeh što povoljniji, mora listnog ušenca uništavati svaki, koji ga na svojim voćkama opazi.

3. Jabučni savijač.

(Carpocapsa [Tortrix] pomonella, Apfelwickler.)

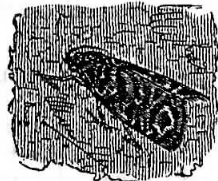
Kakov je jabučni savijač?

Jabučni je savijač gusjenica, koja se nalazi u sredini jabuka, kadkada i u krušaka. Ova je gusjenica malena, 1—1·5 cm. duga te mesnate boje. U jabuki razjeda ponajviše koštice, a više puta i meso. Mjeseca lipnja i srpnja lete mali leptirići sivo-smedje boje oko voćaka, te legu svoja jaja na malen još nerazvijen plod jabuka ili krušaka. Osobito rado legu jaja na onaj plod, koji se nalazi blizu lišća, ili gdje se nalazi jedan plod uz drugi. Iz tih se jajašca izleže malena gusjenica, koja se zavrta u plod i počne razjedati, kako smo već spomenuli, koštice a i meso (*slika 68.*). Gusjenice ili ostanu u voću dok dozrije, ili izlaze iz njega te se puštaju po niti, da se sakriju pod koru drveća, ili pak u zemlju, gdje se zakukulje te omotaju u nekakov pamuk i prezime.

Slika 68.

Ostanu li pak gusjenice u voću, dok se pobere i pohrani za zimu, onda izadju u onim prostorijama, gdje se voće čuva, van iz voća, te se posakriju u pukotine dasaka ili u slamu, gdje se zakukulje i prezime, dočim u proljeće iz kukuljice izleti leptir (*slika 69.*).

Slika 69.

Ovaj mali leptir leže onda jaja na plod jabuka ili krušaka, iz kojih izadju gusjenice, koje ulaze u sam plod do sjemenke, kako smo napomenuli.

Kakovu štetu načini jabučni savijač i koja sredstva treba proti njemu upotriebiti?

Jabučni savijač ulazi u voće, te mu razjeda sredinu, usljed čega takovo voće odpada prije nego je dozrelo; ako pak voće i dozrije, razjedena mu je od gusjenice nutrina, i kad se razreže, vidi se, da je crvivo, što se može i izvana opaziti, budući imade luknjicu, koju je načinila gusjenica, kad je ušla u plod.

Takovo voće gubi u trgovini vriednost, jer se ne može upotriebiti za stol, pak može ta šteta biti tim veća, što imade više voća, koje je po jabučnom savijaču napadnuto.

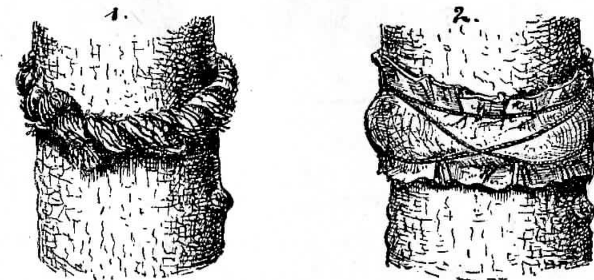
Pošto nam je poznat razvitak jabučnog savijača, kao i to, gdje se on preko zime drži, to moramo proti njemu upotriebiti ona sredstva, kojima ćemo po mogućnosti zapriečiti njegov razvitak.

Sredstva proti jabučnom savijaču, koja možemo upotriebiti, jesu razna.

Kad gusjenica ulazi u voće, padne sa drveća mnogo takovog nezrelog voća. To voće treba sakupiti, te ga podati svinjama za hranu, ako se ne da drukčije upotriebiti.

Opaža li se crvivo voće na drveću, neka se otrgne i odstrani, da se unište gusjenice, koje se u njemu nalaze.

Da se gusjenica ne može sakriti pod koru drveća, te se tamo zakukuljiti i prezimiti, mora se stara kora u jeseni sa stabla voćaka ostrugati i voćke sa vapnom namazati, da se time uništi svako leglo.

Slika 70.

Dobro je takodjer prije nego li se gusjenice spuštaju sa voćaka, što biva mjeseca srpnja, načiniti oko voćaka jedan metar od zemlje omote od slame ili pamuka (*slika 70. 1*) i preko njih povezati papir (*slika 70. 2*). Kad se gusjenice spuštaju po stablu, ulaze u slamu ili pamuk, gdje se zakukulje da prezime. Mjeseca prosinca ili kasnije ovi se povezi odvežu te spale. Time se uništi sve leglo, što bi se u njima moglo nalaziti, a osobito ličinke voćnog savijača. Ako čuvamo u prostorijama voće, mora se nastojati, da se unište oni leptiri, koji bi se u tim prostorijama pojavili iz ličinka, koje se nalaze u pukotinama i šupljinama dasaka. Ako gospodari sa svoje strane nastoje, da se jabučni savijač uništi, moći će spasiti mnogo voća, što ga inače jabučni savijač može uništiti ili za trgovinu učiniti nesposobnim.

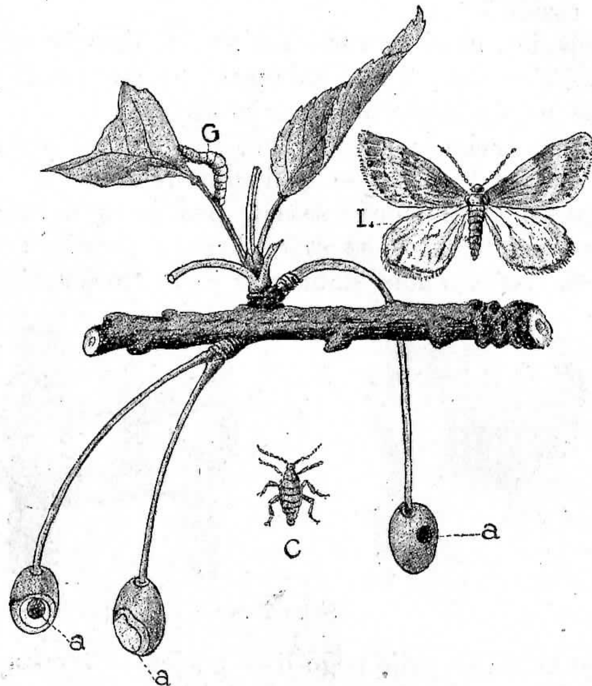
4. Zimska grba.

(Cheimatobia brumata, kleiner Frostspanner.)

Kakova je zimska grba?

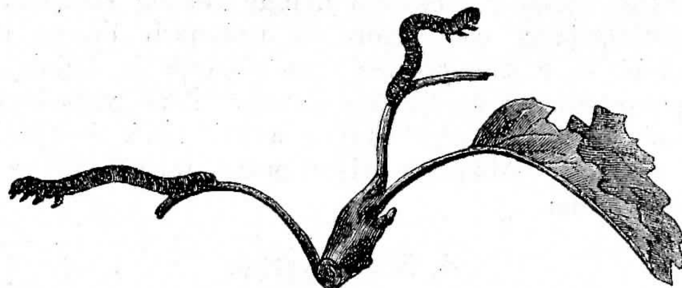
Zimska grba, kako joj već samo ime kaže, zimski je leptir, koji leti u kasnu jesen od listopada do prosinca oko voćaka i to

najviše na večer, kad se počne mračiti. Taj leptir, kojega je mužjak do 14 mm. dug, više je svjetlo-smedje boje sa crno-šarenim krilima (*slika 71. L*), leti u mraku oko voćaka, tražeći ženku (*slika 71. C*) da ju oplodi. Kad je ženka oplodjena, ide po drveću i leže jaja ili

Slika 71.

na pupove ili pokraj pupova. Jedna ženka izleže do 250 komada jaja. Ova su jaja vrlo malena, u početku svjetlo-zelena, kasnije crveno-žuta. Iz njih se mjeseca svibnja izlegu gusjenice, koje

Slika 72.

kad odrastu, dosegnu veličinu od 2·5 cm. Gusjenice su žutkasto-zelene boje, sa tamno-zelenom prugom po hrbtu. Miču se tako, da se zgrbe, te se povlače po drvu od cvieta do cvieta i od lista do lista, te sve razjedaju i uništuju (*slika 72.*). Mjeseca lipnja i srpnja

puštaju se gusjenice po niti na zemlju, te idu u zemlju, gdje se zakukulje. Iz tih kukuljica izlaze već u jesen gore spomenuti leptiri, koji idu iz zemlje po stablu do grana voćaka.

Kakovu štetu načini zimska grba i koja sredstva treba proti njoj upotriebiti?

Zimska je grba najpogibeljnija gusjenica u voćarstvu, jer razjeda pupove i cviet, a lišće omota te ga razjeda tako, da ga posve uništi. Kad se ova gusjenica pojavi na voćkama, može prouzročiti silnu štetu, jer ne uništi samo cviet i lišće, nego i plod.

Zimska se grba pojavi na svim voćkama osim bresaka, na koje ne dodje.

Dva su glavna sredstva, kojima možemo braniti voćke od ove pogibeljne gusjenice.

Prije smo spomenuli, da se zimska grba mjeseca lipnja i srpnja spušta sa drveća i u zemlji se zakukulji. Mjeseca listopada ide ženka, koja nema krila (*slika 71. C*) po stablu do grana voćaka, gdje na pupovima ili pokraj njih leže jaja kao već spomenuto leglo. Zato moramo nastojati, da što više ovih kukuljica u zemlji uništimo, što ćemo polučiti i time, da zemlju oko voćaka, kako daleko sežu grane, prekopamo već rano u jeseni.

Slika 73.

Drugo je još bolje sredstvo, da se početkom listopada, prije dakle, nego li ženke iz zemlje idu po stablu do grana, oko stabla voćke poveže pojas, preko kojega ne može ženka na voćku. Taj se pojas sastoji u tom, da se oko voćke po prilici 150 cm. visoko od zemlje priveže 10—15 cm. široki papir (*slika 73.*), koji se namaže takovim keljem (ljepivom), koje se tako brzo ne osuši, već ostane dugo ljepivo.

Najbolji je zato tako zvani »pergament« papir, koji se upotrebljuje za vezanje staklenka ukuhanog voća. Taj se papir namaže sa keljem, koje se može prirediti ovako: Uzme se 500 grama smole (kolofonija) i 200 grama svinjske mašće, te se na žeravici raztopi, a ne na vatri, da se ne upali. Toj se smjesi doda 100 grama terpentinovog i malo lanenog ulja. Tom smjesom, kad se malo ohladi, namaže se papir, koji se poveže oko stabla voćke. Kad se mazilo osuši, mora se isto obnoviti.

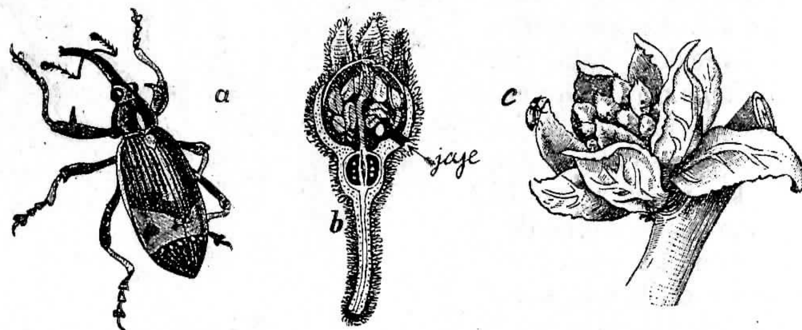
Kod mladih voćaka, uz koje se nalazi i kolac, mora se i oko kolca načiniti takov pojas, da ženka zimske grbe ne može po kolcu doći do grana drveća, kako nam pokazuje *slika 73.* Taj se pojas mora svakako oko voćke metnuti prije, nego li počnu ženke izlaziti iz zemlje po stablu na drvo, dakle najkasnije početkom listopada. Koncem zime se ovi pojasi sa voćaka opet oduzmu i spale. Tim se načinom mogu voćke najbolje očuvati od pogibelji zimske grbe.

5. Jabučna pipa.

(Anthonomus pomorum, Apfelblüthenstecher.)

Kakova je jabučna pipa?

Jabučna je pipa 3·5 mm. veliki kukac, smolnato-smedje boje, te pepelnastom dlakom obrašten. Preko krila imade svjetlo-smedju crtu (*slika 74. a* šest puta povećan).

Slika 74.

Ovaj se kukac nalazi preko zime pod jabukama i kruškama u zemlji, gdje i prezimi, ali se nalazi i pod starom korom i mahovinom na stablu voćke.

Za rana u proljeće izadje jabučna pipa na drvo, da se hrani i izjeda pupove. Ženka izleže u svaki cviet po jedno jaje (*slika 74. b*), koje utura sa svojim rilom kroz izgrizenu luknjicu duboko

u cvjetni pup. Prije nego li se pup otvori i počne cvasti, izadje iz jaja ličinka, koja počne razjedati pupove i cviet, što biva obično već mjeseca travnja, dakle prije nego li pupovi procvatu. Ličinka je zamazane biele boje i crne glave. Vrlo se brzo razvija, te se već za 14 dana zakukulji. Za kratko vrieme izlazi iz kukuljice kukac, dakle već mjeseca svibnja, koji se hrani cvietom voćaka, na kojem se nalazi. *Slika 74. c* pokazuje nam pipu u naravnoj veličini kako razjeda cviet jabuke.

Kakovu štetu načini jabučna pipa i koja sredstva treba proti njoj upotriebiti?

Čim se jabučna pipa pojavi u pupovima ili cvietu, gube oni svoju boju. Cviet, koji je bio prije liepo ružičast, postane smedje, rdjave boje, te izgleda kao da je sažgan. Cviet je onda uništen, a time i plod.

Šteta može biti tim veća, što se cviet polaganije razvija, jer ga može jabučna pipa tim dulje uništavati. To se pak dogadja najviše onda, ako je vrieme kišovito, ili ako voćka slabo tjera, pošto nema u sebi dovoljno hrane. Gdje voćke brzo i jako tjeraju u cviet, da se mogu prije razviti, nego li pipa, tamo onda pipa pogine, te se plod voćaka razvije. Taj slučaj biva onda, ako je vrieme za cvatnje bilo vrlo povoljno, da se je cviet mogao brzo i bujno razvijati.

Sredstva, koja se mogu upotriebiti za uništenje jabučne pipe razna su.

Najbolje je, da se pipa lovi i uništuje. To se može polučiti time, da se u rano proljeće u jutro, kad je još hladno i kad pipa ne leti, metnu pod voćku plahte, pa se onda pipa sa štapom stresa sa voćaka, te sakupi i uništi. To se mora obavljati od mjeseca ožujka do početka lipnja. Kod nizkih voćaka mogu se pipe iz cvieta obrati i uništiti.

Pošto jabučna pipa izadje u proljeću iz zemlje ili iz stabla voćke, gdje je prezimila, ide na grane voćke, treba joj to zapriečiti tako, da se oko voćke priveže pojas, kao što smo spomenuli kod zimske grbe i kojega nam pokazuje *slika 73.*

Ti se pojasi privežu u jeseni oko voćke, te se namažu sa ljepilom.

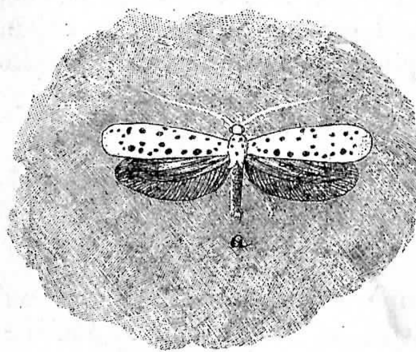
Da voćke što jače tjeraju i cvatu, dobro ih je redovito gnojiti, jer će time cviet laglje odolievati pipi.

Gdje se jabučna pipa pojavi u velikoj mjeri, mora se osobito nastojati, da se utamani, jer može inače postati pogibeljnom za voćke.

6. Jabučni moljac.

(Hyponomeuta malinella, Apfelbaum Gespinst-motte.)

Kakov je jabučni moljac?

Slika 75.

Jabučni je moljac malen 7 mm. dugačak bjelkasti leptir, koji imade na prvim krilima crne piknje (*slika 75. a*). Mjeseca srpnja nese ovaj leptir posve malena jaja u rupice na granama, iz kojih se poslje 4 nedjelje izlegu male gusjenice. Ove se gusjenice zamotaju ili na listu (*slika 76. A*), ili se spuste po niti na grane, te se zamotaju u zapletaj, u kojem prezime, te ne čine nikakove štete.

Slika 76.

U proljeću sliedeće godine izlaze gusjenice iz zamota, te počinju činiti na voćkama štetu, koja može biti i vrlo velika.

Kakovu štetu čini jabučni moljac i koja sredstva treba proti njemu upotriebiti?

Kad gusjenice u proljeće izlaze iz svog zapredka, idu u velikoj množini na lišće, te ga počnu razjedati i zapredati tako, da je već mjeseca srpnja lišće posve razjedeno i zapredeno (*slika 76.*), te se na lišću ne vidi drugo nego rebarca.

Ako se ova gusjenica pojavi u velikoj množini na jabukama ili drugim voćkama, može za onu godinu prihod posve uništiti, te usljed

Slika 77.

pomanjkanja lišća načiniti drvu štetu za daljnji razvitak. Zato se mora proti ovoj gusjenici odmah postupati, čim se na voćkama pojavi. Najbolje je sredstvo, da se gusjenice poškrope. U tu se svrhu upotriebe obične štrcaljke, koje se rabe za škropljenje vinograda, te sliedeća tekućina. Na 100 litara vode raztopi se 3 kg. crnog sapuna, a tomu se doda 2 kg. buhača, koji se prije raztopi. Buhač se dobiva u trgovinama uz cienu od 5 kruna po 1 kg., ili kod samog proizvoditelja Plenkovića iz Jelse u Dalmaciji, gdje 1 kg. stoji 4 krune.

Gusjenice, koje su na voćkama u gniezdu, mogu se spaliti. Zato se upotrebljuje baklja za spaljivanje gusjenica, a pod gniezda se raztvori preokrenuti kišobran, ili se razprostru plahte, kamo padaju gusjenice, koje se sažgu. Spaljivanje gusjeničnih gniezda pokazuje nam *slika 77.*

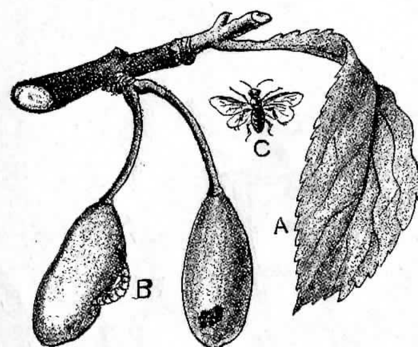
Gniezda od gusjenica neka se spaljuju samo onda, kad su gusjenice na okupu, što biva rano u jutro ili na večer, te za oblačnih dana.

Posao kod paljenja gusjeničnih gniezda mora se obavljati brzo i oprezno, da se ne spale grančice i pupovi.

7. Šljivarica.

(Hoplocampa fulvicornis, Pflaumensägewespe.)

Kakova je šljivarica?

Slika 78.

Šljivarica spada medju ose listarice, kojih ličinke žive na lišću ili u plodovima. One su malene svjetlocrne boje. Noge i sjetilice su im žute (*slika 78. C*). Šljivarica oblieće za vrieme cvieta šljive, te leže u svaki cviet po jedno jaje. Iz ovog jaja izlazi 14 dana iza dovršenog cvieta ličinka, koja ulazi u nezreli plod (*slika 78. B*), te ga razjeda. Ličinka je biele boje, te smrdi po stjenicama.

Kakovu štetu načini šljivarica i koja sredstva treba proti njoj upotriebiti?

Kad ličinka šljivarice izadje iz jaja, odmah potraži mladi još nezreli plod, u kojega udje, te se njim hrani. Takov plod dobije luknjicu (*slika 78. A*), te odpadne.

Hoćemo li uništiti šljivaricu, to nemamo drugog sredstva nego to, da sakupimo sve odpale šljive, ili da stresanjem drva odpadnu, te iste uništimo. Takove šljive dakako da nisu za drugu porabu, nego za hranjenje svinja, ili da se metnu nad vatru, da ličinke poginu.

Ako se ličinke ovim načinom ne unište, onda izadju iz onih odpalih šljiva, te zadju u zemlju, gdje se zakukulje. U proljeće izadje iz kukuljice opet šljivarica, koja leže jaja u cviet šljiva, iz kojih se izvale gusjenice, koje počnu opet uništavati, kako smo prije napomenuli.

Ne čini li se ništa proti uništenju šljivarica, mogu se vrlo umnožati, te prouzročiti u šljivicima veliku štetu.

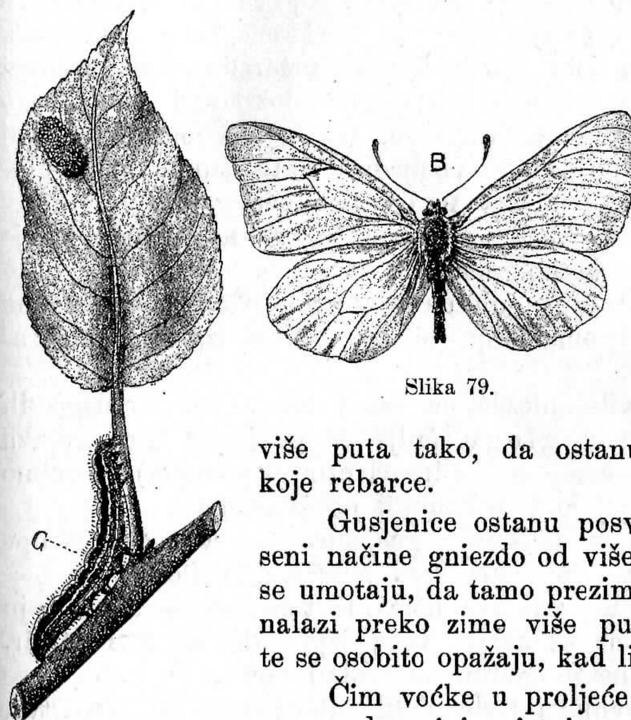

8. Glogovnjak.

(Pieris crataegi, Baumweisling.)

Kakov je glogovnjak?

Glogovnjak je poznati bieli leptir, koji je vrlo raširen, i kojega gusjenica, osobito u nekojim godinama, načini vrlo znatne štete. Taj je leptir dosta velik, krila su mu mlječnato-biela sa crnim žilicama prepletena (*slika 79. B*). Leptir ovaj leti mjeseca lipnja, te leže ženka žuta jaja ponajviše na dolnjoj strani lišća (*slika 79.*) i to do 150 komada. Već mjeseca srpnja izlegu se iz ovih jaja male gusjenice, koje se hrane lišćem voćaka, te ga razjedu više puta tako, da ostanu samo petljike i po koje rebarce.

Slika 79.

Gusjenice ostanu posve malene, te si u jeseni načine gniezdo od više suhih listova, u koje se umotaju, da tamo prezime. Takovih se gniezda nalazi preko zime više puta u velikoj množini, te se osobito opažaju, kad list sa voćaka odpadne.

Čim voćke u proljeće počnu tjerati, kad se otvore drveni i cvjetni pupovi, izadju i gusjenice iz svog zimskog zakloništa ili gniezda i počnu vanredno brzo razjedati lišće i cviet na voćkama, te ih više puta posve unište.

Gusjenica, koja imadu 16 nogu, postane mjeseca svibnja do 46 mm. duga, sive je boje, a na hrbtu imade smedju prugu, uz koju se nalaze s obje strane crvene crtice, te je na riedko obraštena sa dlakama (*slika 79. C*). Mjeseca lipnja se gusjenica zakukulji u svjetlu žutkasto-zelenkastu kukuljicu. Ove kukuljice vise na nitima po grančicama drveća, a iz njih izlazi već mjeseca lipnja leptir, koji leže jaja na dolnjoj strani lišća, kako smo to prije naveli. Iz tih jaja izlaze mjeseca srpnja gusjenice, koje prezimuju na voćkama u gniezdima, kako je bilo rečeno.

Kakovu štetu načini glogovnjak i koja sredstva treba proti njemu upotriebiti?

Kako nam je iz razvitka glogovnjaka poznato, pojavi se isti u jednoj godini dva puta na voćkama kao gusjenica.

Prvi put se gusjenica pojavi kad izadje iz zimskog gniezda, čim voćka počne tjerati i cvasti, te razjeda lišće i cviet tako, da ih može posve uništiti

Drugi put se opet pojave gusjenice mjeseca srpnja, koje se izlegu iz jaja i koje razjedaju lišće na voćkama tako, da voćka može ostati upravo bez lista. Posljedica je toga, da se na takovoj voćki bez lišća ne samo ne može razvijati i dozrievati plod, nego zaostaje čitava voćka u svom razvitku, jer se ne mogu na njoj razviti ni mladice ni pupovi, te posljedica štete, što ju može glogovnjak načiniti na voćkama, ostane i za buduću godinu.

Da možemo očuvati voćke od ovog neprijatelja, najbolje je sredstvo, da se uništuju gniezda.

U tu se svrhu moraju gniezda u jeseni i zimi na voćkama obirati te posakupiti i ona, koja bi sa voćaka izpala i sve zajedno spaliti.

Pošto imade takovih gniezda ne samo na voćkama, nego ih imade osobito i na živici glogu (gdje se gusjenica glogovnjaka vrlo rado zadržava, po čemu nosi i ime leptir glogovnjak) potrebno je, da se gniezda sakupljaju i uništuju i po živicama.

Drugo je sredstvo za uništenje gusjenica, da se voćke škrope sa raztopinom, kako smo ju naveli kod jabučnog moljca.

Nadalje se može glogovnjak uništavati time, da se sakupljaju i spale listovi, na kojima se nalaze žuta jaja i da se lovi leptir, koji se pojavi osobito nekih godina u velikoj mjeri.

Za uništenje glogovnjaka treba dakle upotriebiti sva sredstva, kojima se uništuje leptir, gusjenica i jaja, da se uzmogne što prije i bolje uništiti i voćke od velike štete očuvati.

ŠEMATIZAM

kr. zem. vlade sa svojim narodno-gospodarskim odsjekom.

Ban: Dr. Theodor grof Pejacsevich, pravi tajni savjetnik, c. kr. komornik, veleposjednik, ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije itd. itd. itd.

Predstojnik unutarnjeg odjela: Dr. Svetislav Šumanović.

Narodno-gospodarski odsjek kr. zem. vlade.

Odsjek III. A.

Banski savjetnik: Dr. Ivo Mallin.
Odsječni savjetnik: Mladen Dolovčak.
Vladin tajnik: Haladi Franjo.
Izvjestitelj za konjogojstvo: Suvich-Bribirski Teodor pl., c. kr. pukovnik.
Povjerenik za gospodarstvo: Profesor Dr. Oto Frangeš.
Povjerenik za vinogradarstvo i voćarstvo: Hržić Milan.
Pristav za vinogradarstvo i voćarstvo: Franjo Müller.
Gospodarski pristavi: Güthner Nikola, Haiman Ognjan, Jurić Stjepan dodieljen zemalj. dobru Božjakovina.
Gospodarski vježbenici: Erber Gustav, Szalay Ladislav, Zoričić Ivan.
Oenolog: Tomo Čačković.

Dodieljeni:

Rač. savjetnik: Potočić Stjepan.
Manipulant: Lesković Oskar.
Kancelista: Vidaković Stjepan.

Odsjek III. B (veterinarstvo).

Zemaljski nadzornik veterinarstva izpražnjeno.
Županijski veterinar: Ljevačić Bogoslav.
Kotarski veterinari: Kern Franjo, Vuković Vladoje.

Odsjek III. C (kulturno-tehnički).

Kulturno-tehnički savjetnik: Pisačić pl. August.
Kulturno-tehnički nadinžiniri: Buckl Stjepan, Milan pl. Eisenthal.
Kulturno-tehnički inžinirski pristavi: Mio pl. Philippović i Ivančić Josip.
Civilni inžinir: Kanet Emil.
Nadlivadari: Božičković Nikola, Hikec Stefan, Filipčić Mijo, Vlatković Dane i 29 livadara.

Hrv.-slav. gospodarsko družtvo

ustrojeno g. 1841.

Upravljajući odbor hrv.-slav. gosp. družtva za razdobje od g. 1901.—1904.

Predsjednik: Presvietli gospodin Miroslav grof Kulmer, c. i kr. komornik, veleposjednik itd. itd.
I. podpredsjednik: Presvietli gosp. Svetozar pl. Kušević, kralj. veliki župan u miru, veleposjednik itd. itd.
II. podpredsjednik: Velemožni gosp. Dragan Petar Turković, veleposjednik itd. itd.

Odbornici:

Veleučeni gospodin Dr. Mirko Antolković, odvjetnik, posjednik.
Presvietli gospodin Julio Drohobeczky, grčko-katolički biskup, veleposjednik itd.
Velečastni gospodin Ljudevit Ivančan, župnik.
Presvietli gospodin Dr. Lujo pl. Josipović, komeš turopoljski, veleposjednik itd. itd.
Velemožni gospodin Milan pl. Kiepach, veleposjednik i narodni zastupnik.
Presvietli gosp. Dr. Ivan Krapac, biskup, posjednik itd.
Velemožni gospodin Dr. Radoslav Kristof, kralj. zemaljski nadzornik veterinarstva u miru, posjednik itd.
Velemožni gospodin Marcel pl. Kušević, kr. vladin inžinir, posjednik.
Velemožni gospodin Dragutin pl. Mihalović, veleposjednik itd.
Velemožni gospodin Josip Muzler, kralj. umirovljeni podžupan.
Poglaviti gospodin Tito pl. Ožegović, veleposjednik itd.
Poglaviti gospodin Žiga pl. Stoos, c. i kr. konjanički satnik, posjednik.

Činovničko osoblje:

Tajnik: Fran Kuralt.
Blagajnik: Žiga pl. Stoos.
Pristav: Stjepan Senečić.
Činovnik: Ivan K. Baretić.

Hrvat.-slavonsko gospodarsko družtvo imade u svemu 81 podružnicu, i to u sliedećim mjestima:

Barilović, Belovar, Bosiljevo, Brckovljani, Bribir, Brinj, Brod na Kupi, Cernik u Čavlih, Čabar, Čazma, Daruvar, Delnice, Draga, Draganić (nova), Dubica, Dubrava, Dugoselo, Garešnica, Gjurgjevac, Glina, Gorica velika, Gore, Gospić, Gradiška Nova, Gradiška Stara, Grubišnopolje, Hrastovica, Ivanec, Sv Ivan Zelina, Jaska, Kaniža kod Broda na Savi, Karlovac, Kašina, Klanjec, Kopanica Velika, Koprivnica, Korenica, Kostajnica, Krapina, Krašić, Križ vojni, Križevci, Kutina, Kutjevo, Nova Kapela, Novi, Novi Marof, Novska, Oborovo, Okučani, Ogulin, Oriovac, Otočac, Pakrac, Petrovoselo ličko, Petrovoselo staro, Pisarovina, Podvinje, Požega, Praputnik, Pregrada, Ravnagora, Gor. Rieka-Breznica, Rieka, Samobor, Sibinj, Sisak, Slunj, Sunja, Staza, Stubica, Trnjani, Varaždinske Toplice, Varaždin, Vojnić, Vrbovec, Vrbovsko, Vrginmost, Zagreb, Zlatar.

Družtvo broji članova do konca lipnja 1903.:

Utemeljitelja		104
Članova I. razreda		1106
» II.	»	14410

Ukupno 15720,
više od prošle godine do istog doba za 1072.

Slavonsko gospodarsko družtvo u Osieku.

Utemeljeno godine 1875.

Predsjednik: Preuzvišeni gospodin Ervin pl. Cseh, kr. hrv.-slav.-dalm. ministar, c. i kralj. pravi tajni savjetnik i komornik, vitez reda željezne krune III. razreda, posjednik vlastelinstvah Erdut i Novoselo itd.
I. podpredsjednik: Vaso Muačević, vitez reda Franje Josipa, velezakupnik.
II. podpredsjednik: Konstantin Graff, kralj. savjetnik, načelnik slob. i kralj. grada Osieka.

Činovničko osoblje:

Tajnik: Ilić pl Gjuro.
Pristav: Nikolašević Julijo.
Blagajnik: Popović Milan.
Kancelista: Stanić Josip.

Odbornici:

Adamović pl. Ivan, c. i kr. komornik, narod. zastupnik, veleposjednik, Novoselo.
Bartholovich pl. Dragutin, veleposjednik.
Chavrak pl. Levin, kr. veliki župan.
Czillinger Dragutin, posjednik, načelnik občine Retfala.
Friml Antun, posjednik, ravnatelj sredotočne štedionice.
Gettwert Andrija, vlastel. šumar, Petrijevci.
Hermann Mirko, zakupnik, Čepin.
Kästenbaum Robert, veleposjednik.
Mihalovich pl. Antun, veleposjednik, Čepin.
Nessl Josip, kr. županijski veterinar.
Niederländer Julijo, posjednik, Sarvaš.
Orešković Pajo, kr. župan. školski nadzornik.
Pejacsevich grof Teodor dr., c. i kr. komornik, veleposjednik, Našice
Penjić Bogdan, ravnajući učitelj, tajnik pčelarskog družtva.
Pexidr Gustav, ravnatelj kraljevske realne gimnazije.
Pfeiffer pl. Drag. Lav, veleposjednik, Osiek.
Popović Aleksander, veleposjednik.
Schwuger pl. Ivan, vlastelinski udravitelj Samatovce.
Sorger Šandor, veleposjednik, Vladislavci.
Žepić Zvonimir, kr. županijski tajnik.

Podružnica imade 24, i članova do konca mjeseca svibnja god. 1903.:

Utemeljitelja		202
Članova I razreda		647
„ II.	„	7553

Ukupno 7553,
manje od prošle godine do istog doba za 490.

Kr. gospodarsko šumarsko učilište u Križevcima.

Ravnatelj zavoda:

Nepopunjeno.

Učitelji višega odjela:

Radić pl. Ivan, profesor za vinogradarstvo, voćarstvo i pivničarstvo.
Graho Mijo, profesor za gospodarstvo.
Kern Ferdinad, profesor za živinarstvo i predstojnik bakteriožkog zavoda.
Urbani Milutin, profesor za kemijsku i prirodoslovnu struku.
Metelka Milan dr., pravi učitelj za kemijsku tehnologiju i predstojnik agrikulturno-kemijske postaje.
Steiner Robert dr., asistent za živinogojstvo i mljekarstvo.
Bohutinski Gustav, asistent.

Docenti:

Brichta Gejza, kr. kotarski inžinirski pristav, docent za tehničke predmete.

Dražić Juraj, gradski šumar, docent za obće šumarstvo.
Laloš Gjuro, kr. sudbeni pristav, docent za agrarno zakonoslovje.
Methudi Romeo, absolvirani kulturni tehnik, docent za tehničke predmete.

* * *

Draganić Makso, kr. vladin računarski oficijal, zamjenik tajnika.
Ritzoffy Nikola, kr kotarski veterinar, dodieljen bakteriološkom zavodu.

Osoblje ratarnice i zavodskoga gospodarstva:

Knoll Gustav, upravitelj gospodarstva i glavni učitelj ratarnice.
Dr. Cenkić Gjuro, kateheta više pučke škole.
Blažek Marko, voćar i vinogradar.
Martinez Gjuro, nadvornik.
Kuneš Rudolf, vrtljar.
Netrefa Franjo, mašinista.
Mihoković Mato, sirar.
Kos Franjo, kolar.
Vlahović Janko, kovač.
Bingula Mijo, lugar.
Feldvarsky Ignjat, vincilir.

Gospodarski vježbenici:

Hižar Ivan i Lončarević Mato.

Podvornici:

Häusler Josip, ključar.
Gotal Fabijan, kućni sluga.
Orel Šimun, podvornik.
Siladi Štefan, laborant.
Vrabec Benko, laborant.

Vinogradarska i voćarska škola u Iloku:

Upravitelj: Rittig Ivan, kr. vladin pristav.
Večerić Mirko, vinogradar.

Vinogradarska i voćarska škola u Petrinji:

Hreljanović pl. Karlo, ravnatelj.
Kepa Franjo, voćar.

Ratarnica u Požegi:

Kraljević pl. Dušan, ravnatelj.
Machnik Artur, pristav.
Nemetschek Ivan, voćar.
Pavišić Ivan, nadvornik.

Potreba sjemenja

na 1 hektar (1·7 rali), težina hektolitara (100 litara), te popriečni iznos za 1 hektar (1·2 rali).

1 ha. = 1·7 rali	Potreba sjemenja po 1 hektaru	Težina hektolitra Klgr.	Popriečni iznos po hektaru (1·7 rali) Zrna hektolitar	Korenja gomolja metar-centi	Slame metar-centi
Pšenica { zimska . .	2—3 hl.	77	10—22	15—28	32—47
Pšenica { ljetna . ..	2—3 „	88	11—15	8—12	24—39
Raž { zimska . .	2—3 „	72	20—30	14—21	39—78
Raž { ljetna . .	2—3 „	64	11—15	8—11	23—32
Ječam zimski . . .	2—3 „	59	28—37	16½—22	18—29
Zob	3—4 „	45	33—47	15—24	23—35
Repica { zimska . .	17½ litara	69	15—28	10½—20	31½—39
Repica { ljetna . .	11¾ „	72	11—15	7½—10	18—22½
Lan	3—4 hl.	65	7—15	—	5½—9
Konoplja	3—4 „	55	9—15	—	7—9
Grašak	2—3 „	80	11—15	10—13½	15—36
Grahorica	2—3 „	80	13—17	11½—15	12½—31½
Leća	117—164 lit.	90	7—11	6—10	7½—11½
Bob	3—4 lit.	81	19—28	17½—25	18—47
Djetelina { crvena .	18—31 kg.	75	—	2—3½	—
Djetelina { biela . .	13½—18 „	76	—	3—6	—
Trava	31—36 „	—	—	3½	—
Esparsetta	4—11 hl.	32	28—47	4½—8	—
Lucerna	18—47 kg.	60	7—12	2—3½	—
Kukuruza	50—70 lit.	72	—	18—27	—
Krumpira	19—22½ hl.	96	150—197	150—197	9—19½

Najprikladnija dubljina sjetve.

Dubljina sjetve ovisna je o tlu. Ako je tlo pjeskovito rahlo, mora se sijati dublje, nego li u ilovastom težkom tlu.

Repica	0·6—1·3 cm.	Lan	1—1·5 cm.
Pšenica	2·5—3·5 „	Djeteline	0·5—1 „
Raž	2·5—2·5 „	Trave	0·4—1 „
Ječam	2·5—3·5 „	Grahorice	2·5—3 „
Zob	1—3 „	Bob	4—4·5 „
Grašak	4—4·5 „	Kukuruz	4—5 „
Heljda	1—2 „	Krumpir	8—10 „

Trajanje skotnosti.

Najveći stepen gonitbe traje kod kobila, krava, ovaca i koza 30—35 sati, kod svinja 35—40 sati. Ako se za to vrieme stoka ne pripusti i ne oplemeni, onda se počne opet goniti (tjerati), kobila za 8—10 dana, krave za 21—28 dana, ovce za 14—20 dana, koze za 14—20 i svinje za 20—28 dana.

Ako se je zabilježio dan, kada se je stoka oplemenila, može se iz sliedeće skrižaljke lahko opredieliti dan, kada će stoka poleći.

Početak Mjesec	Svršetak skotnosti Mačka 56 dana	Kuja 63 dana	Svinja 120 dana	Ovca 154 dana	Koza 154 dana	Krava 280 do 285 dana	Kobila 350 dana
1. Sieč.	22. Velj.	4. Ožuj.	30. Trav.	3. Lip	3 Lip.	7. List.	6. Pros.
6. „	2. Ožuj.	9. „	5. Svib.	8. „	8. „	12 „	11. „
11. „	7. „	14. „	10. „	13. „	13. „	17. „	16. „
16. „	12. „	19. „	15. „	18. „	18. „	22. „	21. „
21. „	17. „	24. „	20. „	23 „	23. „	27. „	26. „
26. „	22. „	29. „	25. „	28. „	28. „	1. Stud.	31. „
31. „	27. „	3. Trav.	30. „	3. Srp.	3. Srp.	6. „	5. Sieč.
5. Velj	1. Trav.	8. „	4. Lip.	8. „	8. „	11. „	10. „
10. „	6. „	13. „	9. „	13. „	13. „	16. „	15. „
15. „	11. „	18. „	14. „	18. „	18. „	21. „	20. „
20. „	16 „	23 „	19. „	23. „	23. „	26. „	25. „
25. „	21. „	28. „	24. „	28. „	28. „	1. Pros.	30. „
2. Ožuj.	26. „	3. Svib.	29. „	2. Kol.	2. Kol.	6. „	4. Velj.
7. „	1. Svib.	8. „	4. Srp.	7. „	7. „	11. „	9. „
12. „	6. „	13. „	9. „	12. „	12. „	16. „	14. „
17. „	11. „	18. „	14. „	17. „	17. „	21. „	19. „
22. „	16. „	23. „	19. „	22. „	22. „	26. „	24. „
27. „	21. „	28. „	24. „	27. „	27. „	31. „	1. Ožuj.
1. Trav.	26. „	2. Lip.	29. „	1. Ruj.	1. Ruj.	5. Sieč.	6. „
6. „	31· „	7. „	3. Kol.	6. „	6. „	10. „	11. „
11. „	5. Lip.	12. „	8. „	11. „	11. „	15. „	16. „
16. „	10. „	17. „	13. „	16. „	16. „	20. „	21. „
21. „	15. „	22. „	18. „	21. „	21. „	25. „	26. „
26. „	20. „	27. „	23. „	26. „	26. „	30. „	31. „
1. Svib.	25. „	2. Srp.	28 „	1. List.	1 List.	4. Velj.	5. Trav.
6. „	30. „	7. „	2. Ruj.	6. „	6. „	9. „	10. „
11. „	5. Srp.	12. „	7. „	11 „	11. „	14. „	15. „
16. „	10. „	17. „	12. „	16. „	16. „	19. „	20. „
21. „	15. „	22. „	17. „	21. „	21. „	24. „	25. „
26. „	20. „	27. „	22. „	26. „	26. „	1. Ožuj.	30. „
31. „	25. „	1. Kol.	27. „	31. „	31. „	6. „	5. Svib.
5. Lip.	30. „	6. „	2. List.	5. Stud.	5. Stud.	11. „	10. „
10. „	4. Kol.	11. „	7. „	10. „	10. „	16. „	15. „
15. „	9. „	16. „	12. „	15. „	15. „	21. „	20. „
20. „	14. „	21. „	17. „	20. „	20. „	26. „	25. „
25. „	19. „	26. „	22. „	25. „	25. „	31. „	30. „
30. „	24. „	31. „	27. „	30. „	30. „	5. Trav.	4. Lip.
5. Srp.	29. „	5. Ruj.	1. Stud.	5. Pros.	5. Pros.	10. „	9. „
10. „	3. Ruj.	10. „	6. „	10. „	10. „	15. „	14. „
15. „	8. „	15. „	11. „	15. „	15. „	20. „	19. „
20. „	13. „	20. „	16. „	20. „	20. „	25. „	24. „
25. „	18. „	25. „	21. „	25. „	25. „	30. „	29. „
30. „	23. „	30. „	26. „	30. „	30. „	5. Svib.	4. Srp.

Početak	Početak skotnosti.						
Mjesec	Mačka 56 dana	Kuja 63 dana	Svinja 120 dana	Ovca 154 dana	Koza 154 dana	Krava 280 do 285 dana	Kobila 250 dana
4. Kol.	28. Ruj.	5. List.	1. Pros.	4. Sieč.	4. Sieč.	10. Svib.	9. Srp.
9. „	3. List.	10. „	6. „	9. „	9. „	15. „	14. „
14. „	8. „	15. „	11. „	14. „	14. „	20. „	19. „
19. „	13. „	20. „	16. „	19. „	19. „	25. „	24. „
24. „	18. „	25. „	21. „	24. „	24. „	30. „	29. „
29. „	23. „	30. „	26. „	29.	29. „	4. Lip.	3. Kol.
3. Ruj.	28. „	4. Stud.	31. „	3. Velj.	3. Velj.	9. „	8. „
8. „	2. Stud.	9. „	5. Sieč.	8. „	8. „	14. „	13. „
13. „	7. „	14. „	10. „	13. „	13. „	19. „	18. „
18. „	12. „	19. „	15. „	18. „	18. „	24. „	23. „
23. „	17. „	24. „	20. „	23. „	23. „	29. „	28. „
28. „	22. „	29. „	25. „	28. „	28. „	4. Srp.	2. Ruj.
3. List.	27. „	4. Pros.	30. „	5. Ožuj.	5. Ožuj	9. „	7. „
8. „	2. Pros.	9. „	4. Velj.	10. „	10. „	14. „	12. „
13. „	7. „	14. „	9. „	15. „	15. „	19. „	17. „
18. „	12. „	19. „	14. „	20. „	20. „	24. „	22. „
23. „	17. „	24. „	19. „	25. „	25. „	29. „	27. „
28. „	22. „	29. „	24. „	30 „	30. „	3. Kol.	2. List.
2. Stud.	27. „	3. Sieč.	1. Ožuj.	4. Trav.	4. Trav.	8. „	7. „
7. „	1. Sieč.	8 „	6. „	9. „	9. „	13. „	12 „
12. „	6. „	13. „	11. „	14. „	14. „	18. „	17. „
17. „	11. „	18. „	16. „	19. „	19. „	23. „	22. „
22. „	16. „	23. „	21. „	24. „	24. „	28. „	27. „
27. „	21. „	28. „	26. „	29. „	29. „	2. Ruj.	1. Stud.
2. Pros.	26. „	2. Velj.	31. „	4. Svib.	4. Svib.	7. „	6. „
7. „	31. „	7. „	5. Trav.	9. „	9. „	12. „	11. „
12. „	5. Velj.	12. „	10. „	14. „	14. „	17. „	16. „
17. „	10. „	17. „	15. „	19. „	19. „	22. „	21. „
22. „	15. „	22. „	20. „	24. „	24. „	27. „	26. „
27. „	20. „	27. „	25. „	29. „	29. „	2. List.	1. Pros.
31. „	25. „	3. Ožuj.	30. „	2. Lip.	2. Lip.	7. „	6. „

Golubi leže 14 dana, kokoš 21 dan, guska 28 dana.

Pogrieške kod stoke, za koje mora prodavalac stanovito vrieme jamčiti.

a) Kod konja.

Za jamstvo od 15 dana:

Sumnjiv tek i sakagija.
Sipljivost.
Naduha.

Za jamstvo od 30 dana:

Crvotoč.
Žura.
Tvrdokornost.
Crna mrena.
Mjesečna sljepoća.

b) Kod govedje stoke

su samo bolesti na spolovima zajamčene za 30 dana.

c) Kod krmadi

zajamčena je bolest ikre na 9 dana.

d) Kod ovaca.

Kozice i grinje na 8 dana. Metilj na plućima i jetrima za dva mjeseca.

Tko hoće sa stokom trgovati, mora točno poznavati te zakone, da može mogućem gubitku i nepotrebnim tužbama izbjeći.

Skrižaljka za tjednice.

Tek. broj	Ime radnika	Dnevi radnje: pon.	utor.	sried.	četvr.	petak	sub.	nedj.	Plaća na dan K.	f.	Ukupno radničkih dana	Ukupno K.	f.	Opis radnje	Opazka

*

Bilježke u pivnici.

Broj lagva	Količina lagva: hektolitar	Količina lagva: litar	Sadržaj lagva: bielo vino	crno vino	petiot	vino iz voća	tropice	droždjenka	šljivovica	Godina	Pretočeno I.: dne	I. manjak: hektl.	litar	Pretočeno II.: dne	II. manjak: hektl.	litar	Pretočeno III.: dne	III. manjak: hektl.	litar	Pretočeno IV.: dne	IV. manjak: hektl.	litar	Zapunjeno: dne	dne	dne	dne	dne	dne	dne	Manjak: hektolitar	Manjak: litar	Kupljeno po hlt.: Kruna	filira	Prodano po hlt.: Kruna	filira	Opazka

Zaključak računa gospodarstva za godinu 1903.

Broj		K.	f.
	Imetak:		
I.	Gotovi novac, vriednostni papiri i zadužnice		
II.	Zemljišta (vinogradi, livade, polja itd.)		
III.	Zgrade (kuća i ine gospodarske zgrade)		
IV.	Stoka (konji, krave, bikovi, volovi itd.)		
V.	Strojevi i orudje		
VI.	Lagvi i pivničarsko orudje		
VII.	Zaliha u kućnom gospodarstvu		
VIII.	Zaliha žita		
IX.	Zaliha gomolja (krumpir itd.)		
X.	Zaliha vina i rakije		
XI.	Zaliha siena, slame, gnoja itd.		
XII.	Zaliha drva, dasaka itd.		
XIII.	Novčane tražbine na mjenice itd.		
XIV.	Razno		
	Ukupno . . .		
	Dugovi:		
1.	Uknjiženi dugovi		
2.	Dugovi na mjenice		
3.	Neizplaćeni računi		
	Ukupno . . .		
	Dugovi odbijeni od imetka		
	Ostane čisti imetak . . .		
	Imetak s početkom godine iznašao je		
	Imetak koncem godine iznašao je		
	Čisti prihod . .		
	ili gubitak . . .		

PREGLED POSJEDA

početkom godine 1904.

Posjednik: .... **Posjed:** ....

Opis posjeda:

Veličina: .... hektara: .... četvornih metara.

Položaj: ....

Obćina: .... Porez: .... K ...... f.

Kotar: .... Obćinski namet .... K ...... f.

Županija: .... Školski namet: .... K ...... f.

Osiguranje: .... K ...... f.

Ostali izdatci: .... K ...... f.

Tlo: ....

Stanje vinograda: ....

Stanje šuma: ....

Putevi: ....

Sajmovi: ....

....

....

....

Oglasnik

Tiskare i litografije C. ALBRECHTA

(JOS. WITTASEK).

Osvrt na naše oglase.

Ljekarna k „Salvatoru“ S. Mittelbacha u Zagrebu, preporuča izim svojih ljekarija u oglasima još i veliku svoju **zalihu modre galice, sumpora, zelene galice, vrpce od gumije za zeleno ciepljenje,** tekućinu za utamanjivanje krvavog ušenca kod voćka i ruža i sve u tu struku zasjecajuće predmete. Upute i ubaviesti bezplatno. Izim toga kupuje ista tvrdka svaku količinu **suhog korenja od velebilja** (astropa belladona), čemeriku (veratrum i helleborus albus), jedića ili ljutića (aconitum napellus), suho lišće od velebilja i male belladonae (astropa scopolia), cvieće od titrice (chamomila vulgaris), te od lipe (tilia, Steinlinde) na što se osobito upozoruje ladanjski sviet.

Izvolite čitati oglas „Salvator Fluid“, ako trpite bilo na čem, ne ćete se kajati.

Tko želi svojoj obitelji osjegurati **glavnicu,** svojoj djeci stanoviti **miraz** ili sebi za stare dneve **doživotnu rentu** uz vrlo povoljne uvjete, neka zatraži pozivom na ove redke točnu uputu od Prvog sveobćeg činovničkog družtva austro-ugarske monarhije u Beču, najvećeg uzajamnog osiguravajućeg zavoda austro-ugarske monarhije na život i rente, kod kojega se može **svaki pojedini** bez obzira na stališ i zvanje osjegurati. Ubaviesti daju se najpripravnije i badava. Utemeljiteljna godina 864. Poslovni podatci koncem godine 1902.: Osjegurana glavnica 171 milijun kruna. Izplaćene osjeguranine od početka družtvene djelatnosti 62 milijuna kruna. Jamčevina 52 milijuna kruna. Vrlo povoljni uvjeti osjeguravanja. Jeftina osjegurnina. Brza izplata. Umoljava se, da nitko ne propusti, a da se ne upita o načinu kako bi obskrbio svoju obitelj kod Prvog sveobćeg činovničkog družtva, Beč I. Wipplingerstrasse br. 25/47.

Ljekarna k „angjelu“ dr. J. Polášeka, navodi na predposljednim dvim stranama ovoga kalendara i to medju oglasima njekolike prokušanih liekova, koji se proizvode jedino u ovoj od vajkada poznatoj ljekarni k „angjelu“ Preradovićeva ulica br. 10. Da su ti liekovi i doista od velike koristi čovječanstvu leži najbolji dokaz u tom, što ljekarni dnevno prispjevaju mnoge pohvalne priznanice i zahvalnice sa svijuh strana svieta.

Za narodno gospodarstvo. Kao sjegurno, vrlo uspješno prophylaktično (predusrećujuće) sredstvo preporuča se na temelju mnogo godišnjeg izkustva **Korneuburški hranivi prašak,** što ga proizvodi okružni ljekarnik **Franjo Ivan Kwizda u Korneuburgu.** Izvrstni sastavci ovoga preparata prava su blagodat za svakoga oekonoma i posjednika blaga, jer jača probavne organe, odstranjuje nagomilavanje probavljenih hranivih tvari, djeluje vanredno povoljno na mezgovni i žliezdovni sustav, te jača odpornu snagu blažčeta.

Nenadkriljive kapljice sv. Marka, jest prokušan ljekovit proizvod, koji se dobiva jedino u **Gradskoj ljekarni, Zagreb, Markov trg br. 20.** Tko se osjeća bolestan, neka pročita najpomnivije oglas ove ljekarne, isto tako, ako mu život nije u redu, neka čita oglas **„Gradske ljekarne sv. Marka“,** koja je još god. 1360. utemeljena i već u ono staro doba bila na glasu sbog svojih izvrstnih liekova. Naručitelji **„Nenadkriljivih kapljica sv. Marka“** neka uviek naručbe naslovljuju na **Gradsku ljekarnu, Zagreb, Markov trg** i neka nipošto ne propuste pridodati **br. 20.**

Tisuće i tisuće ljudi trpi na rheumi i ulogama bezpotrebno, jer se te bolesti mogu temeljito izliečiti uporabom **vinovice,** što ju proizvodi ljekarna k **„crvenomu križu“ L. Gayer-a,** Zagreb Ilica br. 118., gdje se i svi ostali specijaliteti i liekovi dobiti mogu.

Za ratare i posjednike koristnog blaga. Svaki posjednik blaga, koji želi polučiti uspjehe uzgajanjem istoga, mora nastojati, da odstrani sve nedaće, koju donosi stajska krma i da pravodobno na put stane zlim posljedicam, koje se radjaju usljed slabog razvitka jednog ili drugog blašćeta pomoćju valjano odabranih sredstava. Samo tako može biti uzgoj teglećeg blaga koristonosan! Kod uzgajanja podmladka valja skrbiti, da dobiva isti sve one hranive tvari, koje doprinašaju snažnom razvitku tiela i brzom porastu. Punim pravom cieni se s toga »Flora« hranivi prašak za blago kao jedan od onih, koji se nalazi u svakom dobrom gospodarstvu vazda pri ruci, jer posjeduje u izobilju sva ona svojstva, koja olahkoćuju uzgajanje teglećeg blaga, uzdržaje isto ne samo zdravim, već doprinosi, da držanje blaga i uz manje povoljne okolnosti bude od liepe koristi. Poznato je to, da je »Flora« hranivi prašak za blago nenadkriljivo sredstvo, gdje se radi o tom, da se blagu povisi volja za žderanjem, da se podavanje mlieka uzdrži normalnim ili da se povisi, kao što i lošije mlieko poboljša. Podmladak hrani se ovim praškom isto tako rado kao i odraslo blago, a to biva jedino u tom slučaju, kada primjesa krmi blažčetu prija. Hranivi prašak za blago »Flora« dobiva se svagdje u škatuljama, koje su providjene na pokrovu zaštitnim znakom a može se takodjer izravno naručiti od glavnog odpremnog skladišta u Neustadtlu na českoj sjevernoj željeznici. Vidi oglas ostraga u kalendaru

Jedan drugom kazuje, da su liekovi iz ljekarne **D. Rajmana** u Marija Bistrici sjegurna pomoć. Ako ste bolestni, opet možete ozdraviti, dobavite si **Zagorski sok i osobiti prašak za želudac.** Vidi zahvalnice u ovom kalendaru, što se navode u oglasu **ljekarnika D. Rajmana iz Marije Bistrice.**

Ljekovita životna esencija. Tko trpi na bolestima želudca, pa ne može da nadje olakšicu i da izlieči bol, neka se pouzdano obrati na ljekarnu k **„crnomu orlu“ K. Germana u Bjelovaru** u Hrvatskoj i neka zahtieva **jedino pravu ljekovitu životnu esenciju** i bit će mu pomoženo. U oglasu ove ljekarne navode se još i sva glavna skladišta, gdje se dobiva **prava ljekovita životna esencija.**

Herbin u Americi uveden pod imenom **„Miraculous Long Life“** priznat je kao najbolji liek za **pospješenje probave, odstranjenje svih bolesti pokvarenoga želudca, nadutosti, žgaravice, glavobolje, mučnine i t. d.** Ovaj liek, odobren po visokoj kr. zem. vladi, dobiva se u svim većim ljekarnama i u glavnom skladištu izumitelja g. **M. Hrnjaka,** ljekarnika u Sisku. Pobliže u oglasu.

Odpremna tvrdka Hanns Konrada u Brüxu, čija roba nalazi danas u čitavoj Austriji i u inozemstvu veliku prodju, stavila je u promet **takodjer izvrstna glasbila.** Upozorujemo glede toga na oglas našeg ovogodišnjeg kalendara.

Zahvalni ljudi pišu iz vlastitog izkustva, da Feller-ov Elsa-Fluid i kod takovih bolesti brzo i sigurno koristi, koje u oglasu nisu navedene. Neka svatko pita liečnika, kojim načinom valja Feller-ov Elsa-Fluid uzimati, jerbo mnoga gospoda liečnici, koji su izkušali ovaj liek, istoga najtoplije preporučaju. 12 bočica ili 6 dvostrukih bočica razašilje za 5 kruna franko Eugen V. Feller, ljekarnik u Stubici br 23 Zagorje. Neka se svatko čuva patvorina i promjena i neka ne uzimlje druge, inače zvane svjetske fluide, osobito ako nisu iste pravili stručnjaci već žene i nevježe.

Tko trpi na ulogama i rheumi te ozbiljno želi, da posvemašno izlieči ovu nesnosljivu bolest, ne može mu se dovoljno preporučiti uporaba Wilhelmovog antiarthritičkoga antirheumatičkoga čaja za čišćenje krvi, kojega proizvodi jedino g. Franjo Wilhelm, ljekarnik i c. k. dvorski dobavljač u Neunkirchenu, D. Austrija, koji je na izložbama u Melbourneu i Parizu odlikovan zlatnom kolajnom i specijalnim priznanjem odnosno najvećim odličjem. Ovaj čaj dobiva se kod g. **Franje Wilhelma, ljekarnika i c. kr. dvorskog dobavljača u Neunkirchenu, D. Austrija,** i u svim glavnim ljekarnama i droguerijama. Vidi oglas.

Ljekarnika A. Thierry-a balzam i Centifolien mast i t. d. U interesu naših poštovanih čitaoca upozorujemo iste osobito na oglas ove ljekarne kao što i na sva tamo navedena izvanredno ljekovita sredstva. Molimo, da svatko čita oglas.

Oba ova u svojoj ljekovitosti nenadkriljiva sredstva ne pokvare se nikada, nasuprot bivaju, što starija, tim vriednija i uspješnija, isto tako ne škodi im vrućina ni zima, pa se mogu s toga u svako doba rabiti. Ista su skoro vazda u pomoć, po gotovo pako do liečnikova dolazka. Naravno ne valja nikada posegnuti za patvorinama ili sličnim mnogo preporučenim nadoknadjujućim sredstvima, koja su bez vriednosti i svakog uspjeha i za koja se samo badava novac izbacuje, nasuprot neka se svatko vazda drži obih ovih od vajkada prokušanih, reelnih, jeftinih, pouzdanih, uz to skroz neškodljivih, svjetskih sredstava, koja bi valjalo za svaki slučaj u svakoj obitelji na zalihi imati. Gdje se ne mogu prava ova sredstva dobiti sa svim navedenim znakovima pravosti, neka se jednostavno izravno naruči i naslovi: **Ljekarna A. Thierry-a k »angjelu čuvaru« u Pregradi kod Rogatačke Slatine.**

Upozorujemo naše cienjene čitaoce na oglas tvornice ura i odpremne tvrdke **Hanns Konrad** u Brüxu (Česka), te preporučamo nabavu robe od ove tvornice, jer je valjanost njene robe nepobitno utvrdjena zlatnom i srebrnom izložbenom kolajnom, kao što i time, što je tvrdci podieljen naslov ces. i kr. dvorskoga dobavljača. Ova tvrdka, koja uživa zasluženo priznanje i renome u tu- i inozemstvu, razašilje samo prave zlatne i srebrne satove, koji su providjeni pečatom c. kr. kovnice te jamči pismeno za finoću sadržine zlata i srebra, kao što i za točan hod. Bogato ilustrovani katalozi i cjenici razašilju se na zahtjev badava i franko.

Upućujemo naše čitaoce pobližih potankosti radi na oglas tvrdke Hanns Konrada, koji se nalazi medju ovogodišnjim oglasima ovoga kalendara.

Preporučiti možemo izvrstni liek proti **tr kavici i pijanstvu,** koji se samo može dobiti u ljekarni **F. Schneidera** u **Rezici.** Vidi oglas.

Proizvodi i nedostiživi liekovi ljekarnika **R. Rogači-a, Vel. Kikinda Ugarska** potanko su navedeni u oglasu, na kojega svraćamo pozornost svakoga čitaoca ovoga kalendara.

Pain-Expeller sa sidrom, prozvan takodjer u kratko »Anker Liniment« postao je u istinu pučkim domaćim sredstvom, koje se kod mnogih obitelji već preko 34 god. uvjek drži na zalihi. Ako koga bole križa, kukovi, glava, ako osjeća kostobolu, rheumatizam, to je natiranje sa Pain-Expellerom sa sidrom vazda pomoglo, ublažilo bol i kod epidemičkih bolesti, kao što su kolera, griža, pomoglo je izvrstno ovo sredstvo, ako su natirani dolnji dielovi tiela. Ovo izvrstno domaće sredstvo upotriebljeno je s uspjehom kod influence kad je bolestnik njime natiran a prodaje se po 80 fil., 1 K. 40 fil. i 2·— K. u svim većim ljekarnama, nu pri kupovanju valja naročito tražiti »Richter-ov-Pain-Expeller sa sidrom« ili »Richter-ov Liniment sa sidrom«, a uz to valja paziti na zaštitnu marku **„sidro“** i podpis **„Richter“,** jer se i **manje vriedne patvorine sa krivotvorenom zaštitnom markom** u prometu nalaze.

Za našu djecu najbolje! Tko to želi, pa ne će da kupuje krhke stvari djeci za božić, **tko želi, da se sa djecom raduje u igri,** u kratko, tko želi ono, što je kao najvaljanije poznato za svoje ljubimce, tomu preporučamo uvid u liepo ilustrovani cjenik F. Ad. Richer & Com., Beč I., Operngasse 16. Svaka majka bi ga morala marljivo čitati, prije nego počne kupovati božićne darove, tim više, što se cjenik šalje badava a uz to se **patvorine** bez sidra na prodaju nudjaju.

Svjetski glas Feller-ovog Elsa-Fluida. Malo će se naći obitelji, koje ne bi imale u svom kućanstvu njekoliko boca Feller-ovog Elsa-Fluida na zalihi. Zna se obćenito, da je Fellerov Elsa-Fluid nenadkriljivo i sigurno domaće i kućno sredstvo, koje većinu bolestih, kao kašalj, influencu, groznicu, uloge, rheumu, glavo- zubo i prsobolju, probadanje, grčeve, trganje u udima, očnu bol i t. d. brzo i uspješno lieči. Dokaz, da je ovo sredstvo doista izvrstno, pruža i to, što je ovaj liek proširen ne samo u Europi već i preko mora, gdje je u dalekom svietu našao takove pristaše, da je Feller bio prinukan u Londonu urediti posebnu tvornicu. Feller-ov Elsa-Fluid dobiva se 12 bočica ili 6 dvostrukih bočica za 5 kruna franko kod proizvodioca Eugena V. Feller-a, ljekarnika u Stubici br. 23. Zagorje.

Veliki je udarac za svakoga, ako ne može za svoju boljeticu naći pravo sredstvo. Za to možemo ljekarniku Eugenu V. Felleru čestitati, jer je ne samo u inozemstvu, već i ovdje svoje nenadkriljivo i neobhodno nuždno sredstvo: Feller-ov Elsa-Fluid proširio, koje je mnogim ljudima i život spasilo. Feller-ov Elsa-Eluid bio je na izložbama u Rimu, Nizzi, Parizu, Berlinu, Londonu odlikovan, a u potonje vrieme primio je proizvodioc i srebrnu kolajnu španjolskoga crvenoga križa. Feller-ov Elsa-Fluid dobiva se 12 bočica ili 6 dvostrukih bočica za 5 kruna franko kod proizvodioca Eugena V. Feller-a, ljekarnika u Stubici br. 23. Zagorje.

Zlatna kolajna iz Pariza.

Svagdje odlikovan uz najveće priznanje

„FLORA" prašak za blago

najuspješniji i nenadkriljivi hranivi prašak za konje, rogato blago i svinje.

Najbolje dijetetičko sredstvo!

»Flora« prašak za blago. Neustadtlski prašak za blago ili takozvani hranivi prašak uporabljuje se u tisuće stajah kada marvi ili blažčetu ponestaje volja za žderanjem, kod grieške na mlieku, za poboljšanje i pomnažanje mlieka, napokon za kriepko unapredjivanje i lahko podgajivanje junadi i brzog tovljenja pitanog blaga. Neobhodno potrebno sredstvo kada se mienja krma ili staja, ili kada se daje lošija krma, bilo da se odkloni krkost kostiju, bilo lizavost ili štogod slična. „Flora" prašak za blago upotrebljen kao primjesa krmi (dnevno ili od vremena do vremena) najjednostavnije je sredstvo za neoslabljeni nagon k žderanju.

»Flora« prašak za blago dobiva se jedino u kutijama po 1 K. 30 fil., 70 fil. i 40 fil.

Kod kupovanja valja iztaknuti, da li se prašak želi za konje, rogato blago ili svinje.

Izvolite zahtjevati u glavnom odpravnom skladištu ovoga praška za blago dostavu prospekta i priznanica. Ove bo priznanice, koje u sve većemu broju i dnevno stizavaju glavnom odpremnom skladištu „Flora" praška za blago u Neustadtlu, jesu doista najljepše i najveće odlikovanje, koje se ovakovom preparatu može izkazati.

Tako primjerice piše g. Fl. M......, ekonom u Dorfbeuernu (Salzburžka): Budući sam veliku množinu raznih prašaka za blago rabio i izkušao, ostao sam konačno kod „Flore". Djelovanje ovoga praška pokazuje se na način, koji zapanjuje. Ja ne mogu inače, van da ovaj prašak najtoplije preporučim. Izvolite mi poslati 4 omota po 1 K. 30 fil. i pouzmite iznos od 5 K. 20 fil.

Gosp. L. O........, ekonom u Šalnau-u (Gornja Austrija) piše: Saobćujem Vam, da sam vrlo zadovoljan sa izvrstnim Vašim hranivim praškom za blago, i da posjedujem nakon porabe izvrstnoga ovoga sredstva vazda liepo, zdravo i gojno blago. Preporučam zato svakomu rataru, da se obrati na Vašu blagorodnost i da rabi u svojim stajama izvrstni Vaš prašak za blago. Podjedno Vas molim, da mi odpremite i opet jedan sanduk.

(Nastavak na sliedećoj strani.)

Gosp. F. M...., ekonom u Unter-Rohrendorfu (Dolnja Austrija), piše: Molim Vas, da mi spremite hranivog praška za blago u težini od 5 kilograma pouzećem na niže označeni naslov, jer se je pokazao u vlastitom mom gospodarstvu kao doista uspješno i koristno sredstvo

Osvjedočio sam se, da je Vaš hranivi prašak za blago „Flora" vanredno dobar. Kod konja i rogatog blaga djeluje vrlo uspješno te sam s njime vrlo zadovoljan, jer se je uspjeh skoro pokazao; kao što kod konja, rogatog blaga tako i kod svinja od velike je koristi, s toga ga ja, iz vlastitog izkustva, svakom ekonomu rado preporučam. Umoljavam Vas, da mi odpremite jednu pošiljku od 5 klgr.

Celcitz, Moravska. J.... J...., ratar.

Nakon uporabe i pokusa raznolikih hranivih prašaka za blago, ostao sam konačno kod Vašeg praška pod imenom „Flora". Uspjeh ovoga praška zasvjedočen je upravo sjajno. Volja za žderanjem, bilo to kod konja, rogatog blaga ili svinja raste upravo za čudo. Blago probavlja hranu vrlo lagano te deblja, nakon kratkog vremena vidljivo. Konačno opažam, da mi od onog vremena, što rabim „Flora", nije nijedan komad blaga obolio na bolestima probavnih organa. Ne mogu inače, van da ovaj prašak svakomu najtoplije preporučim.

Sa osobitim štovanjem

Prahowitz, Česka. J. H...., posjednik.

Od njekoga vremena, pogotovo za vrieme promjene krme rabim za moje rogato blago i svinje dietetičko sredstvo „Flora" hranivi prašak za blago, te sam kraj toga stekao uvjerenje, da „Flora" hranivi prašak za blago kraj umjerenog podavanja naknadjuje to, što se inače samo dvostrukom najboljom krmom postizava. Odkad ja momu rogatomu blagu i svinjama dajem »Flora«, postizavam više nego prije sa brašnom i zobi. Zašto? Jer je blago zdravo i rado ždere, ako mu dajem „Flora" prašak, za to brzo raste i deblja. Stoga mogu svakomu posjedniku blaga, naročito, koji se tovljenjem blaga bave, najtoplije preporučiti „Flora", hranivi prašak za blago kao primjesu krmi. Molim Vas ujedno, da mi i opet pošaljete 4 velike kutije, i to: 2 za rogato blago i 2 za svinje, a iznos od K. 5·20 pouzmete. Za dosadanju brzu i točnu odpremu izrazujem Vam moju duboku zahvalnost.

Friesenberg, p. Lödersdorf, Štajerska.

F. H...., posjednik.

I tako glasi stotina pisama iz svih zemalja.

Na blagohotno uvaženje!

U trgovinama ima mnogo patvorina ovoga praška za blago. Tko dakle ide da kupi

Neustadtlski Flora-prašak za blago

neka pazi na gornji zaštitni znak, koji se nalazi na poklopcu svake pojedine kutijice i neka ne uzimlje nikakav drugi prašak.

Gdje neima Neustadtlski „Flora" prašak za blago na skladištu, neka se naruči bilo posredovanjem dotičnoga skladištara ili izravno.

Manje od jednog originalnog sanduka ne razašilje se.

Originalne sanduke sa 4 velikih kutija á **1 K. 30 fil.**, razašilje franko i bez omotarine (u Njemačku franko carina) pouzećem za **5 K. 20 fil.**

Glavno odpremno skladište

praška za blago „FLORA"

u Neustadtl-u na českoj sjevernoj željeznici

via Bodenbach.

Najfiniji čisti samliveni duplo rafinirani

SUMPOR

(99·870 čistog sumpora)

„Excelsior“ gumi trakovi

Jamčim da istima nepogoda kao sunce i kiša kroz 14 dana naškoditi ne mogu, svaki novac za druge izdati, prosto je izbačen.

4000 komada na jedan kilogram i više.

Najbolje dugo bielo prve vrsti

LIČJE (Raffia-Bast)

te modru i zelenu galicu

Buhača praha, crnog sapuna i štrcaljke proti moleu.

Ranu, obilno rodnu **sjemenku zob** (Dupauer Samenhafer)

kao i sve vrsti

djeteline garantirano čiste;

nadalje **GRAŠICU (Wicke)** prodaje samo

A. PENIĆ, ZAGREB

Gundulićeva ulica 17.

Kupuje i prodaje sve vrsti žita na malo i veliko.

Ljekarna „al Redentore“

(k Spasitelju)

H. BABIĆ, RIJEKA

preporuča

Kapi Spasitelja, jer su upravo čudotvorne.

Kapi Spasitelja, su ugodne za piti.

Kapi Spasitelja, budué su dosada pomogle u najtežih bolestih.

Kapi Spasitelja sjegurno izlječuju pokvaren i slab želudac, gadan vonj (duh) u ustima, hemoroide, nadrum, naduvanje od vjetrova, žgaravicu, groznicu, grčeve u želudcu, bol slezene i jetara itd.

Kapi Spasitelja očiste čovjeka, ako se uzme samo 1 mala žličica.

Kapi Spasitelja **podavaju tek** (apetit) za jesti

Kapi Spasitelja stoji **1 bočica 3) nč.** a na **6 bočica dobije se jedna badava.**

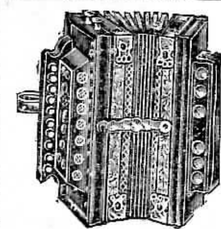
Kapi Spasitelja šilju se i poštom, stoga i treba naručiti kod

H. BABIĆ, RIJEKA (Fiume)

ljekarnik, blizu velike crkve.

!

!

Tisuću pismenih priznanica.

Odlikovana sa ces. i kralj. austrijskim državnim orlom.

Najjeftinije nabavno vrelo. Samo najbolji proizvodi.

Prva tvornica satova u Brüxu

HANNS KONRAD

Tvornica satova i odpremna kuća glasbila u Brüxu br. 379 u Českoj.

Razašilje ilustrovane cjenike sa preko 600 slika badava i franko.

Preporučam najbolje proizvode RUČNIH HARMONIKA, bez carinskih troškova uz niže navedene najjeftinije ciene, sa 1, 2 i 3 reda tipka u velikom izboru sa raznim tipkama i gumbićima, pokrivene i otvorene klaviature, sa kovnim bas epkalom, dvomjehovne sa okovi od nikla i štediocem mjehovnih bugova u raznim veličinama, sa samopodukom.

Br. 300½ B. 10 tipka, 2 registra, 28 glasova, veličina 23½ × 12 cm. for. 2·40. Br. 305¼. 10 tipka, 2 registra 48 glasova, veličina 23½ × 12 cm. for. 3·—. Br. 656½. 10 tipka, 2 registra, 28 glasova, veličina 31 × 15½ for. 3·40. Br. 659½. 10 tipka, 2 registra, 48 glasova dvougodjena, veličina 31 × 15½ cm. for. 4·—. Br. 663. 10 tipka, 2 registra, 48 glasova, dvougodjena, 3 reda trubljah veličina 31 × 15½ cm for 4·25 Br. 686/II. 10 tipka. 2 registra, 48 glasova, dvozvučna, veličina 33 × 16½ cm. for. 4·75. Br. 686/III. 10 tipka, 3 registra, 3 sborna, 70 glasova, veličina 33 × 16½ cm. for. 5·50 Br. 686/IV. 10 tipka, 4 registra, 4 sborna, 90 glasova veličina 33 × 16½ cm. for. 6·50. Br. 678. 19 tipka, 2 registra, dvoglasna, 200 glasova veličina 30 × 18 cm. for. 8.

Gusle za učenike i orkestre,
dobra i solidna izradba, zajedno sa lučcem for. 2·50, 3·—. Za učitelje for. 5.—. Za orkestre for. 8·—. Za koncerte for. 12.—. Odprema se samo solidna roba za što se jamči.

Jedino valjana i solidna roba. Odprema pouzećem ili ako se novac unapried doznači. Listovne marke sviju zemalja primaju se kao platež.

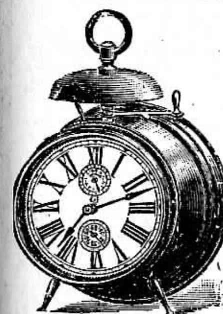
Novost! Novost!

Koncertno sopilo Accordeon.

Bez poznavanja kajda može svatko svirati koračnice i plesove. Za družtva, izlete i zabave osobito se preporuča. Taj instrumenat ima 10 tipka, 20 glasova i 2 bas epkala, te stoji 1 komad sa školom za samopoduku for. 1·50. 3 komada for. 4·—.

Bogato ilustrovani katalozi sa preko 600 slika dobiva svatko na zahtjev badava i franko.

Pouzdana odprema satova, zlatnih i srebrnih predmeta uz pismeno jamstvo.

Konkurenc-budilica

amerikanskoga sustava sa kućištem od nikla, na kotvu, ide u svakom položaju, ima stroj za ravnanje, točno regulirana fr. 1.50, 3 kom 4 for. sa noćnim razsvjetnim kazalom for. 1·75, 3 kom. 5 for., sa kalendarnim strojem for. 2·60, sa gibivim figurama kao djevojka, koja se niše ili prede, postolar, bačvar, kovač, mesar for. 2.60. Svakoj budilici priklapa se jamstvena izprava za valjan i točan hod.

Tisuću pismenih priznanica!

Zlatna i srebrna izložbena kolajna.

Bez rizika. Novac se vraća.

odlikovana sa austrijskim c. i kr. drž. orlom

Samo najbolji proizvodi

Prva tvornica satova u Brüxu

HANNS KONRAD

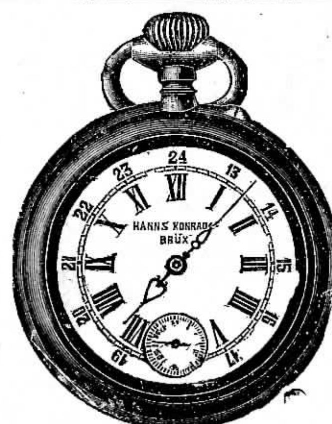
Tvornica satova i odpremna kuća zlatnih predmeta u Brüxu broj 379 (u Českoj) razašilje ilustrovani cjenik sa više od 600 slika na zahtjev badava i franko.

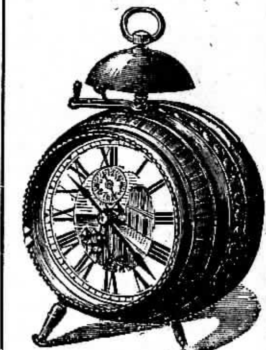
Tko hoće da kupi dobar, pouzdan i jeftin sat, neka se povjerljivo obrati na gore spomenutu tvrdku, koja samo prave od c. i kr. kovnice pregledane i puncirane satove uz 3-godišnje jamstvene izprave i uz najjeftinije tvorničke ciene izravno privatnim mušterijama razašilje. Za dokaz reelnosti i solidnosti moje firme izmjenjujem robu, koja se ne svidja bez prigovora ili vraćam novac, stoga je svako riskiranje izključeno.

Pištolja ostraguša sa naboji (2 mm. kaliber) kao privjesak, daje snažan hitac. Sa srebrnim držkom i 25 kom. naboja for. 1·45.

Jedan posebni zamotak sa 25 slijepih naboja 25 nč.

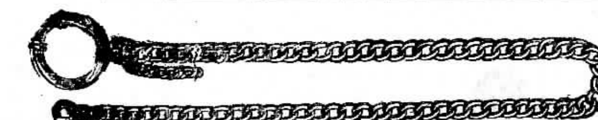
Br. 3486. Budilica sa zvoncem 21 cm. visoka u krasnom liepo ulaštenom kućištu od nikla, sa zvonkim dugotrajnim zvukom, masivna ocjelna kotva, sa strojem za ravnanje prve vrsti for. 2·85.

Prava srebrna remontoarka for. 4·80 sa dvostrukim poklopcem for. 6·75. Nikel remontoarka fr. 2·50, 3.—, 3·50, goldin remontoarka for. 5·75, nikel-tula remontoarka dvoklopna for. 6·50. Prava sustav Rosskopf for. 4·80, 6·75, u srebru for. 15·50. Prava srebrna anker romontoarka dvoklopna for. 8·75, 9·25. Žepna remontoarka sa budilicom u kućištu od nikla for. 7·75. Prava tula srebrna anker remontoarka dvoklopna for. 12·50. Prava 14 karatna zlatna anker remontoarka for. 24·—. Prava 14 kar. zlatna anker remontoarka dvoklopna for. 35·—. Sve moje anker remontoarke posjeduju 15 rubisa i solidno kućište. Pendelice i zidne ure u bogatom izboru. Zahtievajte katalog. — Za sve ure pružam 3-godišnje pismeno jamstvo. Samo prava roba a ne bazarska

Pravi srebrni oklopni lanac za uru.

sa pečatom od c. i kr. kovnice, 30 cm. dug.

Grama težak	
15	for. 1 20
20	„ 1·50
30	„ 2.20
40	„ 2.60
50	„ 3.25
60	„ 3.80
70	„ 4.50
80	„ 5.20
90	„ 6·—
100	„ 6.80
150	„ 9·50
175	„ 11·—
200	„ 12·80

Primjer: Sa 12 grama težkim zlatnim privjeskom teži moj 18 grama težak zlatni lanac 30 grama i stoji for. 30.—.

Molim 14 karatne zlatne lance vagati i uzporedjivati.

Pravi 14-karatni zlatni lanac za uru

sa pečatom od c. i kr. kovnice 30 cm. dug

12	gr.	tež.	for.	18.—
15	„	„	„	21 50
18	„	„	„	25.
24	„	„	„	32.—
30	„	„	„	38.50
40	„	„	„	50.—

Svi zlatni i srebrni predmeti jesu od c. kr. kovnice pečatani. Odprema se samo valjana i solidna roba. Odprema pouzećem ili ako se novac unapried doznači. Listovne marke svih država primaju se kao platež.

Bogato ilustrovani cjenici i katalozi sa preko 600 slika šalju se na zahtjev badava i franko.

Trakavica sa glavom

protjerava se uz jamstvo sa granat-kapseli u najkraćem roku (za 6 časaka) podpuno i bez svake boli. **Jedino valjan i pravi liek** dobiva se kod ljekarnika

Josipa Schneider-a u Resiczi
Glavna ulica br. 463 (Južna Ugarska).

Za bezbolni, brzi i sjegurni uspjeh ovoga izvrstnoga lieka jamči se. — Ne škodi, ako trakavice i ne ima. — Treba naznačiti koliko je godina bolestniku. — **Zakonom zaštićeno.** — Izvorna kutija s točnim naputkom stoji za tu- i inozemstvo **4 for.** ili **8 K** uz predhodnu doznaku iznosa.

Znakovi trakavice jesu:

Bliedoća lica, mutan pogled, modri kolobari oko očiju, mršavilo, slinavost; biel jezik, slaba probava i slabi tek uz izmjeničan silni glad, mučnina ili ćak nesvjestica i omaglica, naročito na tašte, dizanje nekog klubka do vrata, nagomilavanje pljuvačke, oteklina tijela, želudačne kiseline, žgaravica, česta podrigavanja, kolika, madrun, valovita gibanja, bodući, sisajući bolovi i bodac u drobu, udaranje srca, neredovita cirkulacija krvi, naročito kod žena, nenadani nastup glavobolje, naginjanje na sjetu mržnja na život i čežnja za smrću.

Oslabljena
muškaračka snaga
i svake vrsti
iztjecanja
Schneiderovi
Santal - kapseli
(krugljice)

lieče u 8 dana kod mužkaraca i žena ne smetajuć zanimanje dotičnika svježe i zastarjelo iztjecanje iz vodopusta, mužku slabinu, bielotog, katar mjehura, prsnuće sjemena, bol živaca, bol u maternici i t. d. Ovi **Santal-kapseli** nenadkriljivi su što se tiče učinka. Jedna kutija 2 for. 50 novč. ili 5 kruna, za zastarjelu tvrdokornu bol stoji jedna velika kutija 4 for. ili 8 kruna franko poštom. Treba se čuvati oponašanja i patvorina. Pri kupovanju treba se obratiti na ljekarnika

Josipa Schneider-a
u Resiczi br. 463 (južna Ugarska)

Uz predhodnu doznaku novaca šalje se franko.

Pijanstvo

lieči se **Antebetenom, izvrstnim uspjehom** u mnogobrojnim slučajevima. Ovo sredstvo može se dati svakomu pijaneu bez njegovog znanja u svakom napitku, jer ne ima okusa. — **Jedna doza for. 2·50** ili **5 K dvie doze 4 for. 40 nč,** ili **8 K 80 fil nuždne su kod tvrdokornih pijanica.** Ovo sredstvo dobiva se samo u **ljekarni JOSIPA SCHNEIDERA u Resiczi,** Glavna ulica br. 463 (južna Ugarska).

Ovaj liek ne dobiva se u nijednoj drugoj ljekarni.

Odprema obavlja se pod najvećom tajnom. Uz predhodnu doznaku novaca **franko.**

PADAVICA.

Liek proti **padavici** (goropadi), **posunčini, vidov.ci,** proti grčevom u materniei i bubrezima, proti bezsanici i t. d. djeluje izvrstno. Jedna doza 2 forinta 80 novč. ili 5 kruna 60 fil. ako se 6 kruna unapried pošalje dostavlja se franko

Dobiva se jedino kod
Josipa Schneider-a
ljekarnika u **Resiczi**
glavna ulica broj 463
(južna Ugarska)

Javna zahvala

gospodinu Franji Wilhelmu, ljekarniku c. i kr. dvorskom dobavljaču u Neunkirchenu, Dolnja Austrija, pronalazniku anthireumatičkog i antiarthritičkog krv čistećega čaja. Krv čisteći proti ulozima i rheumi.

Ako ovime izlazim na javu, činim to s razloga, jer smatram ponajprije svojom dužnošću, da gospodinu

Franji Wilhelmu
ljekarniku u Neunkirchenu

izkažem moju najtopliju zahvalnost za usluge, koje mi je njegov krv čisteći čaj u mojih žestokih rheumatičkih bolovi pružao, te naročito, da i ostale, koji su od težke ove bolesti napadnuti, upozorim na ovaj izvrstan čaj. Nisam u stanju, da opišem neizrecive boli, koje sam kroz pune tri godine. nakon svake zračne promjene u mojim udima osjećala i od kojih me nikakova zdravstvena sredstva, niti uporaba sumpornih kupka u Badenu kraj Beča ne mogoše izliečiti. Mnoge noći probavih u bezsanici valjajući se u krevetu, vidljivo smanjivao se je tek i moj se izgled usljed toga porušio a tjelesna snaga smalaksala. Nakon 4 nedjeljne uporabe gore spomenutoga čaja ne samo da sam bila, već sam i sada izliečena od svih boli, akoprem već 6 tjedana ne pijem isti čaj a i moje tjelesno stanje posve se oporavilo. Ja sam duboko uvjerena, da će svatko, tko u sličnih bolesti potraži oporavu ovim čajem, blagosljivljat pronalaznika istoga gospodina **Wilhelma,** kao što to i ja činim.

Sa odličnim štovanjem
grofica **Butschin Streitfeld**
supruga podpukovnika.

Glavno skladište: S. Mittelbach, ljekarna k Salvatoru
Zagreb.

Pomoz Bog!!!

Pomoz Bog dragi čitatelju!

Želite li da budete zdravi? Želite li predusresti bolima, naročito na ladanju, gdje je liečnička pomoć često put izključena, tada valja da čitate o Fellerovom „Elsa-Fluidu".

To je svestrano prokušano kućno i domaće sredstvo, koje je usljed svojih izvanrednih svojstava, svestrane ljekovitosti poslalo kod svakoga tako obljubljeno sredstvo, da mu se daje pred svim ostalim kućnim sredstvima prednost. Ovo kućno sredstvo nije nikakova **tajna.** Fellerov Elsa Fluid (Liquor ol. aether: comp.), kojega rabi najbogatiji i najsiromašniji sbog uspješnog djelovanja i jeftinoće, donio je svojemu proizvoditelju, Eugenu V. Feller-u u Stubici br. 23. (Zagorje) više od 15.000 zahvalnica i priznanica iz svijuh zemalja.

Feller-ov Elsa Fluid odlikovan je, kako je poznato, sa zlatnom kolajnom, počastnom diplomom i krstom za zasluge na izložbama u Rimu, Parizu, Londonu, Berlinu, Nizzi. Proizvoditelj Feller-ovog Elsa-Fluida imenovan je dvorskim ljekarnikom Njeg. kralj. Visosti nadvojvode Philippa Bourbonskoga, a pred kratko vrijeme primio je srebrenu kolajnu španjolskoga crvenoga križa. Ova odlikovanja dokazuju, kako je valjan Feller-ov Elsa-Fluid. Iz mnogih zahvalnica zahvalnih ljudi razasliedeće biremo:

Pomješa li se Feller-ov Elsa-Fluid sa vodom i upotrebi li se za pranje očijuh, lica, sljepočica, čela, ojačat će koža lubanjica i vid, a povisit pruživost misićja.

Ne valja stenjati i zavijati

od **boli u rukama, nogama, trganju** u udima, **zubobolji, reumatičkih boli,** bolih, koje se čovjek zadobavi usljed propuha, prehladjenja ili vlažnog stana, **grčeva,** krstobolje i mnogih drugih bolesti, već treba upotrebiti **Feller-ov** Elsa-Fluid, koji izvrstno djeluje proti lijavici, osipu, čirovima, kljenuti u rukama i nogama, bolestima grkljana, živaca i žliezdica, noćnom znojenju, vrućici, slaboći, **lošoj probavi,** pomanjkanju teka, žgaravici, kiselom podrigavanju, zahlipcima kod djece, bljuvanju, bliedobolji, prehladi, promuklosti, ustoboli nesviestici, svrbežu, buganeu i t. d., jer će kratko vrieme nakon natiranja bolestini dijelovi tiela ojačati i ozdraviti.

Tko rab Feller-ov Elsa-Fluid dnevno kao vodu za usta, taj će predusresti **zubne boli.**

Mnoge zahvalnice dokazuju, da Feller-ov Elsa-Fluid jenjava boli, ublažuje grčeve, lieči, prsobolju, razsluzuje, utažuje bljuvanje i mučninu odstranjuje bolesti, koje su prouzrokovane usljed uživanja pokvarenih, hladnih ili toplih jela, pobudjuje tek, uredjuje probavu, utišava kašalj, ublažuje podražak. Osvježuje, te biva čim stariji tim bolji, s toga bi valjalo da bude u svakoj kući na zalihi ovo tisuć struko pohvaljeno domaće sredstvo, da si svatko uzmogne brzo pomoći, gdje ne ima liečnika pri ruci.

Feller-ov Elsa-Fluid ne sadržaje nikakovih škodljivih sastojina i nebrojeno množtvo ljudi blagosivlje njegovo dobrotvorno djelovanje. Ako se Feller-ov Elsa-Fluid mješa sa vodom te se upotrevljava kao voda za rane, duzimlje boli kod smrznutih i ranjavih nogu, hvale ga i za znojne noge. Oduzimlje vrućicu sa bolnih dijelova tiela, sprečava mnoge prilieptčivosti, svrbež, žegu. Služi kao antiseptična, ranu čisteća voda i voda za obloge; kao sredstvo za natiranje ublažuje boli i jača, osobito nakon težkog napora, umornosti, aboće, koja se radja n. pr. usljed hlapati srca, mučnog disanja, glavobolje. **Nježne matere znadu,** za to izpiranje male djece s Elsa-Fluidom, koje je vodom pomješan, hvale jer isti ohladjuje i suši ranjava mjesta. Isto tako hvale osobito tjesnogrudi, plućobolni i oni koji trpe na težkom disanju **dnevno pranje vodom,** kojoj je primješan Elsa-Fluid, a i vratobolni, koji češće trpe od vratobolje, hvale Elsa-Fluid pomješan vodom kao izvrstnu grgljaču.

Jedan jedini pokus posve je dovoljan! Gospodu liečnike slobodno popitati kako Fellerov Elsa-Fluid rabiti u ostalim ovdje ne navedenim bolestima, jer gospoda liečnici, koji su ga izkusili, preporučaju Feller-ov Elsa-Fluid osobito.

Sbog svoje jeftinoće, mnogostrane uporabe postao je Feller-ov Elsa-Fluid tako glasovit, da čak iz Amerike, Afrike i Australije zahvalnice stizavaju. Proizvodi se jedino pravi Elsa-Fluid kod **ljekarnika E. V. Feller-a u Stubici br. 23.** u Zagorju odaklem se i naručiti može.

(Nastavak na sliedećoj strani.)

Pravi je Feller-ov Elsa-Fluid jedino onda, ako svaka boca posjeduje ovu zakonom zaštićenu oznaku sa registrovanom zaštitnom markom Elsa, kako nuzslika to pokazuje, providjena sa bielom kovnom čahurom i ako je na svakoj oznaki, u koju je pojedina boca umotana, jasno tiskano: Fellerov miomirisni fluid iz bilinske esencije sa markom Elsa i sa podpisom „Feller". Patvorina valja se čuvati! i neka svatko pazi na gornje znakove.

Prigodom kupovanja Elsa Fluida valja izričito zahtievati **originalni preparat Elsa-Fluida** od **ljekarnika Feller-a u Stubici** i nadodati sa zaštitnom markom Elsa. Jer je Feller-ov Elsa-Fluid nenadkriljivo dobar, mnogi su pokušali da ga patvore. Takove patvorine valja vazda najodlučnije odbiti. Neka se nitko neda zasliepiti bilo sličnim zvučnim imenima.

Samo za **pravi Feller-ov** Elsa-Fluid stigle su sliedeće liepe zahvalnice:

Gosp. E. V. Feller u Stubici br. 23. Hrvatska.

Svagdje možete kazati, da mojoj suprugi, koja je 6 godina bolovala na mnogim bolestima, nije ništa drugo koristilo, do li Vašeg Elsa-Fluida. Ja želim svakomu sam kazivati, kako sam Vam zahvalan

Franjo Imbrisak u Gjurgjicu.

Gosp. E. V. Feller u Stubici br. 23. Hrvatska.

Hvala Bogu, 3 boce Elsa-Fluida posve su izliečile moju sedam godišnju bolest želudca.

Janko Petrunic, Drežnik z. p. Karlovac.

Gosp. E. V. Feller u Stubici br. 23. Hrvatska.

Da sam s Vašim Elsa-Fluidom posve zadovoljan, dokazuju najbolje mojena ruebe. Ja ću Vaš Elsa-Fluid vazda na zalihi držati. **F. Maurer,** prakt. liečnik u Fieberbrunnu (Tirolska).

Gosp. E. V. Feller u Stubici br. 23. Hrvatska.

Izgubio sam svaku nadu, jer mi nije ništa koristilo proti trganju, zubobolji i rheumi. Vaš Elsa-Fluid izliečio me je posvemašno. **Mateika Sekardi,** Fužine.

Gosp. E. V. Feller u Stubici br. 23. Hrvatska.

Ne mogu da Vam dosta zahvalim. Moja supruga bolovala je na glavobolji, očiju i oteklini. I vidi čuda! Vjerujte mi, da joj je jedino Vaš Elsa-Fluid koristio.

Mato Pispek u Mihovljancu, z. p. Virje.

Djelovanje Elsa-Fluida znatno se pospješava sa Feller-ovim „Elsa"-pilulama.

Naručite li 12 malih ili 6 dvostrukih boca Elsa-Fluida, plaćate tada franko bez svakih daljnjih troškova: **5 Kruna;** 24 jednostavne ili 12 dvostruke boce franco sa kutijom **8 Kr. 80 filira.**

Zajedno sa naputkom uporabe, poštarinom i omotom.	36 jednostavnih ili 18 dvostrukih bočica	**12 K. 40** fil.
	48 " " " " "	**16** " — "
	60 " " " " "	**20** " — "

Za Bosnu i Hercegovinu 40 filira više.

Badava dobiva se svakomu ponovno naručenom tucetu: 1 bočica.

Tko želi pravi **Feller-ov Elsa-Fluid,** neka naruči izravno od proizvadjača i neka naslovi jasno:

Eugen V. Feller u Stubici

broj 23. (Zagorje).

Svaka ubaviest na pitanje, nadalje prospekte, naputke o porabi i t. d. dobijete **badava.**

Manje od 1 tuceta malih ili 6 dvostrukih bočica Elsa-Fluida ne razašilje se.

Odprema jedino pouzećem ili ako se novac unapred doznači. **I time Bog Vam bio u pomoć dragi prijatelji i čitatelji.**

Pravi **Fellerov Elsa-Fluid** dobiva se u Zagrebu u **glavnom skladištu H. Brodjovin,** ljekarna k „Zrinjskomu" u kaptolskoj ljekarni **Katkić** i u ljekarnama: **Pečić, Pečinovski, Winger** (E. Tomaj) **dr. Pollašek.**

Za bolesne!

Onima, koji boluju na želudcu ili tegobama želudca. i koji ne imaju teka preporučaju se najbolje **Feller-ove Elsa pilule.** Ove pilule su sjegurnoga, brzoga djelovanja bez boli od začepljenosti i svih ostalih odatlem proiztičućih bolesti, posve su neškodljive. **Ove Elsa pilule** djeluju odvodno već nakon izminuća njekoliko sati, uredjuju stolicu, te se lahko i ugodno uzimlju i od najtankoćutnijih osoba. Osobito prigodom loše probave, požutjelog lica, nadimanja, kiselog podrigavanja, žgaravici i sličnim tegobama.

Mnoge zahvalnice! Naročito se hvali istodobna uporaba **Feller-ovog Elsa Fluida.** Prave su pilule jedino u žutoj kovnoj kutijici sa zaštitnim znakom „Elsa" i podpisum „Feller". Patvorina valja se čuvati 1 kolotu=6 kutijica stoje franko svakuda 4 Krune. Jedini proizvadjač Eugen Viktor Feller u Stubici.

Gosp. **E. V. Feller-u** u Stubici br. 23. (Hrvatska) Vaši preparati Elsa pilule i Elsa-Fluid jesu vrlo dobri, moju su suprugu izliečili od bolesti želudca, te je želudac danas posve zdrav. Moram Vam priznati, da nisam vjerovao u uspjeh, nu nakon uporabe Vaših Ellsa pilula i Elsa Fluida može sada i takova jela podnositi, koja prije nije mogla ni gutati. Tako piše Ivan Krysa iz Krzeczowica.

Nadalje bivaju hvaljeni.

Prsni sirup. Sirup pectoralis) razluzuje, ublažuje kašalj, lieči prsa, ide u tek djeci i odraslima, umanjuje znojenje, pruža olakšicu i olahkoćuje izmet. Ciena 1 boci 2 krune, ako se naruči zajedno sa Elsa-Fluidom. Zasebice naručen najmanje 2 boce stoji zajedno sa poštarinom 5 K.

Sve tinkture, kapljice po prepisu pharmacope-e, kao prave Hofmannove kapljice, kapljice kamilica cimetova tinktura želudačne kapljice, mogu se naručiti 1 tucet malih boca **2 K** naručen zajedno sa Elsa-Fluidom, bes Elsa-Fluida valja naručiti najmanje 2 tuceta te stoje zajedno sa poštarinom 5 Kruna.

Proti glistam hvali se glistna čokolada, 10 vrećica zajedno sa poštarinom **4 krune.**

Jaka švedska tinktura po propisu hrv. pharmacopee II. najbolje dietetičko sredstvo **proti pomanjkanju teka,** jača želudac unapredjuje probavu, odstranjuje žgaravicu, mučninu. podrigavanje. Ciena 1 boci **1 krunu 20 fil.**

Ribje ulje najfinije vrsti, osobito za slabu djecu 1 boca **2 Krune.**

Balsama svake vrsti, obični balzam, želudačni balzam, balzam za rane, **1 tucet 2 K.**

Obliž za kurje oči, tvrdu kožu, natekline kao prilog za 50 filira.

Mnogo novaca baca se badava

nerazumnim kupovanjem, jer se čestoputa ne plaća sadržaj, kojega bi dotičnik rabio, već zamot i kutijica itd. Tko želi dakle da kupi jeftino dobar **prašak proti gamadi,** neka ga naruči od **E. V. Feller-a** u Stubici br. 23. Zagorje. Ovaj prašak tamani škodljivu gamad, dosadnu nečist kod peradi, u stajama, u kućanstvu, u baščama, u vinogradima. Muke, buhe, moljce, uši, stjenice, žohare, mravce, ušence, ptičje raztočnike i t. d. Ovim se sredstvom polučuje prištednja. Svojim vanredno snažnim djelovanjem prokrčuje si svakamo put **prašak proti gamadi** te iztiskuje skupa sredstva sa skupim vanjskim omotom. 1 porcija 1 krunu, 6 porcija 5 kruna, 12 porcija franko 10 kruna.

200 kilograma težko prase! Krave koje brizgaju mlieko poput vrhnja (skorupa). Vatrene konje! Zdrava perad!

Sve se to polučuje uporabom izvrstnoga **hranivoga praška za blago,** ako se životinji podava dnevno kao primjesa krmi. Ovaj prašak diže volju za žderanjem, djeluje na želudac, jača mišice, utovljuje blago, te se tim načinom polučuje bolji utržak, utažuje kašalj i grčeve, i odvraća oticanje žliezda. Prašak za blago hvali se obćenito u smjesi sa Elsa Fluidom. Podava se rogatom blagu, svinjama, ovcama, kozama, kravama, potonje brizgaju za tim izdašnije i bolje mlieko, osobito se hvali ovo sredstvo prigodom promjene krme 1 omot 1 krunu, ako se naruči istodobno sa Elsa-Fluidom Bez Elsa-Fluida valja naručiti najmanje 4 omota na jedanput, te stoje zajedno sa poštarinom **5 Kr.**

G. E. V. Feller-u u Stubici br. 23. (Hrvatska).

Kod nas pojavila se je pošast na mazgama i papkarima, svi ljudi prali su blago sa inim ostalim sredstvima. samo ja sam prao sa Vašim Elsa-Fluidom i rabio hranivi prašak za blago. Moje blago bilo je za 8 dana posve zdravo dok ostalih još uvjek boluje!

Ivan Klemner, Ivanola.

Pomoć proti izpucanoj koži na ruci, licu, ustnama pruža prava **pomada za njegovanje kože.** Mnogo hvaljena proti dosadnom svrbežu, osipu, tusteci, sujedcina, lešicama, jetrenjastim pjegama i svim nečistoćam kože, sunčanom ožegu, šaruljama, rumenilu kože, ojedanju i ranjavosti. Ciena: 1 lončić **2 krune i 3 krune,** ako se naruči zajedno sa Elsa-Fluidom, bez Elsa-Fluida stoji 1 krunu više za poštarinu i omot.

Patvorina valja se čuvati i neka svatko piše na naručbe točno naslov: **Eugen V. Feller u Stubici br. 23. Zagorje.**

Njekoliko rieči o tajnim bolestima.

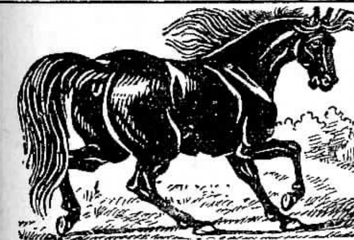
Doista je žalostno — nu žalibože istinito — da imade dan danas napadno veliki broj takovih ljudi, kojima su krv i tjelesni sokovi zaraženi (inficirani) i kojima je usljed mladenačke lahkoumnosti i loših običaja uništen ne samo živčani sustav, već i duševna snaga oslabljena. **Bilo bi skrajne vrieme, da bude konac strašnim ovim odnošajima.** Mora netko da bude, koji će mladost gledom na spolovni život dobrohotno, otvoreno i temeljito podučiti, i kojemu će se tajnim bolestima zaraženi odvažno i bez sustezanja povjeriti. Nu nije dovoljno, da se čovjek svojom bolesti obrati na prvoga najboljega; izbor bolestnika mora pasti tim više na takovoga liečnika, koji kao savjestan i okretan specijalista se samo da može valjane na spolovni život odnoseće se savjete pružiti, već koji je u stanju, da obstojeće bolesti izlieči. **Samo tako je moguće tajne bolesti izkorieniti.**

Da se plemeniti ovaj cilj poluči najzgodniji je od svih zavod svjetskoga glasa specijaliste **Dra. PALOCZ-A, izsluženog bolničkog liečnika, Budimpešta,** VII., Kerepesi utca br. 10., svatko (gospoda i gospodje) može dobiti uz najstrožiju diskreciju gledom na spolovni život razjašnjenje, gdje se krv, kao što i ostali sokovi bolestnikova tiela podvrgavaju čišćenju, te nakon ojačanja živaca i odstranjenja svih bolestnih klica u organizmu, oslobadja se bolestnik i svojih duševnih muka. Ovaj zavod, hvala njegovoj jur na tolikim hiljadma sigurnim i podpunim uspjehom uporabljenoj metodi, prokrčuje si put na tom polju te je u monarhiji jedini ove vrsti. Dr. PALOCZ uporabljuje svoju specijalnu metodu i kod najtežih bolesti sa temeljitim i sigurnim uspjehom, a da se uz to zanimanje bolestnika ni malo ne sprečava, kao takove su: sifilistički čirovi, živčane bolesti i hrbtenjače, bolesti mjehura i vodopusta Posliedice sifilisa i samobludnosti, sjemenotoka, mužkaračke slabosti (impotencije) zlatne žile, bolesti kože, kao što i sve bolesti ženskih spolovila. Za gospodje posebna dvorana za doček i izlaz. Ako bi bilo komu nemoguće osobno doći bud s kojih razloga, može isti dobiti potanku pismenu uputu i savjet uz garanciju najveće diskrecije, (dovoljno je da dotičnik priloži jednu marku za odgovor). — Listovi se nakon liečitbe na zahtjev povraćuju ili izpaljuju, zavod priskrbljuje takodjer potrebne specialne liekove. — Satovi za ordinaciju dnevno od 9 sati prije podne do 6 sati na večer. Nedeljom do 12 sati prije podne.

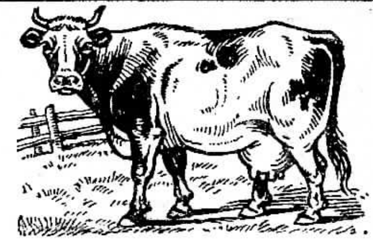
Naslov: **Dr. Palócz,** izsluženi bolnički liečnik specijalista
BUDIMPEŠTA, VII., Kerepesi-ut br. 10.

Grand Prix odlikovanje svjetske izložbe 1900.

KWIZDIN

Restitutions-Fluid

c. kr. povl. voda za pranje konja.

Ciena jednoj boci 2 K 80 fil.

Uporabljuje se jur kroz 40 godina u dvorskim stajama, **u ovećim vojničkim i civilnim stajama za jačanje i povratu snage nakon težkog napora proti sklenuti sglobova, ukočenosti mišica** itd., usposobljuje **konja za najveće uspjehe u trainingu.**

Korneuburžki hranivi prašak za blago

veterinar. dietetičko sredstvo za konje, goveda i ovce.

Ciena 1 škatulji 1 K 40 fil., 1/2 škatulje 70 fil.

U porabi **jur 50 godina** mal ne **u svim stajama kod nestajanja volje za žderanjem, lošoj probavi, za poboljšanje mlieka kod krava i proti omekšanju i krhkosti kostiju.**

Kwizdin Fluid (Znak zmije)

Fluid za turiste.

Staro, prokušano dietetičko i kosmetičko sredstvo za natiranje, za ojačanje i okriepčanje živaca i mišićja čovječjega tiela.

Rabljeno sa uspjehom od turista, koturaša i jahača za ojačanje i povratu snage nakon velikih tura.

Ciena 1 boci 2 krune, 1/2 boce 1 K 20 fil.

Glavno skladište: **FRANJO IVAN KWIZDA,**

c. i kr. austro-ugarski, kralj. rumunjski i knež. bugarski dobavljač.

Okružni ljekarnik, Korneuburg (kod Beča).

Ilustrovani ejenici na zahtjev bezplatno.

Nikakovo novo zdravstveno sredstvo

već dobro staro kućno sredstvo je,

na koje se mi ovima redcima želimo osvrnuti uz preporuku. Nije nikakovo moderno skupo, još manje tajno, već jeftino, svim slojevima pristupno sredstvo, koje se je tekom vremena sjajno uzdržalo te je toga radi i najviše razprostranjeno. Ova vrlo pomnjiva i savjestno priredjena farmaceutička specialiteta nosi ime, koje se je kao pučki naziv udomilo

ANKER-PAIN-EXPELLER

(Linimentum Capsici comp.)

te se rabi kao **boli ublažujuće sredstvo utiranjem proti ulozima, rheumi, trganju u udovima, prsnim i križnim bolestima, grčevima** i sličnim bolestima. Neprekidno rastuća potražba najbolja je preporuka, jer se bezkoristno sredstvo ne kupuje po drugi put.

Anker-Pain-Expeller, kojega mi posljednje vrieme **„Anker Liniment"** nazivamo, upotriebljuje se u više hiljada obiteljih kroz više od 34 godina kao sigurno kućno ublažujuće sredstvo utiranjem proti svakovrstnim bolestima, proti nahladi te ga dapače drže na zalihi. Ovim činjenicama nasuprot sasvim je suvišna dalnja preporuka, te se ograničujemo toga radi na sgolnji savjet svim onim, koji ovo prokušano kućno sredstvo iz vlastitih izkustva ne poznaju, da učine pokus. Mi smo unapried uvjereni, da će jedan jedini pokus sa jednom malenom bočicom koja **samo 80 fil. stoji,** izpasti na podpuno zadovoljstvo. Nu naravno jedino onda, ako se **pravi Anker-Pain-Expeller** („Anker-Liniment") kupi te se neda nagovoriti na jedno od to ikih patvorina. Da se tomu predusretne, neobhodno je potrebno, da se prigodom kupovanja izrično zahtjeva „Richterov-Anker-Liniment" i jedino takove kutijice primaju, koje su odozgor i odozdol na kutijici providjene zaštitnim znakom „sidrom" te nose čitljivo ime Richter. Upravo u Ugarskoj šire se znatno mnoge patvorine, tako da smo prisiljeni svakoga upozoriti, da se istih čuva. Da pako izvrstan glas našeg i kroz godišta valjanog i jedino pravog preparata što više izrabe, i kupca što laglje nasamare, rabe patvorači takove omote, koji se od naših oblastno zaštićenih težko razlikuju, dapače oni čak našu zaštitnu marku krivotvore kao što „sidro" itd. tako vjerno, da smo prisiljeni ove drzke patvorine sudbeno proganjati.

Stoga oprez kod kupnje! Tko ne želi štetovati, neka blagoizvoli upamtiti, da jedino **„sidro"** i tvrdka **Richter** jesu dokazi, da su pružena sredstva **prava;** manjkaju li ovi, onda valja preparate odlučno kao **krivotvorine odbiti.** Glasovito pravo **Richterovo sredstvo** stoji boca 80 fil. K 1.40 i 2 K. prema veličini te se dobiva u svih ljekarnah Hrvatske i Slavonije. Ako se na tržištu ne može dobiti sa **„sidrom"** kao zaštitnom markom, onda se valja obratiti na ljekarnika **S. Mittelbacha, Zagreb,** ili izravno na tvrdku

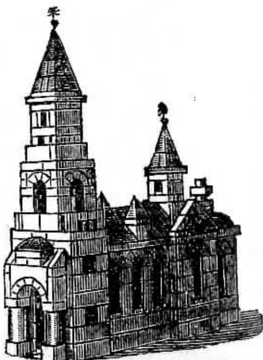
F. A. Richter & Cie, c. i kr. dvorski dobavljači
Rudolstadt (Türinžka)

Richterovi sidro-kameno gradjevni ormarići

i sidro mostno-gradjevni ormarići jesu najbolje igračke, kojima se podražuje duh djece i odraslih te su najobljubljeniji i najotmeniji **božićni dar,** jer su si prokrčile put u carske i kraljevske dvorove. Potanje o ovim prekrasnim i jedinim igračkama, koje su u cjelosti najvaljanije i najpodpunije, nalazi se u novim ilustr. cjenicima, koji se na zahtjev badava i franko razašilju, pa ih neka svatko čita, tko želi svoju djecu nadariti.

Richterovi sidro-kameno-gradjevni ormarići i sidro mostno-gradjevni ormarići dobivaju se u svim otmenijim trgovinam igračkah, uz cienu od K — 75, 1.50, 3.—, 4.50, 6.— i skuplje. Poradi manje vriednih patvorina neka se uviek pazi na zaštitni znak **„sidro"** i odbije svaki ormarić **bez sidra** kao **patvorinu.** Nadopunjujuće ormariće valja namah naručiti. **Novo!** Richterove mosaik igre **„Saturn"** i **„Meteor"** i Richterove igre strpljivosti: **patuljak, sfinga, svih devet, mirna krv, gromovod, Kolumbovo jaje, ne tako vatreno** itd. **prave samo sa sidrom.**

R. A. Richter & Cie, c. i kr. dvorski dobavljači **Beč I. Operng. 16.**
Rudolstadt, Nürnberg, Olten, Rotterdam, New-York 215 Pearl-Street.

Izvrstno i prokušano sredstvo

za

mnoge nutarnje i vanjske bolesti

je

„Salvator-Fluid"

iz ljekarne

S. Mittelbach-a,

Zagreb, Duga ulica 3.

Isti je pripravljen iz mnogovrstnih i svježih bilinskih esenca, te je njegova moć i djelovanje tako mnogovrstna, da je jedva moći opisati u koliko slučajeva se isti može sa sjegurnim uspjehom rabiti.

Najbolje svjedoče to zahvalnice, od kojih njekoje primjera radi ovdje navodim.

Štovani ljekarniče!

Vanredno dobar uspjeh Vašega **»Salvator-Fluida«** proti mojoj **vratnoj i želudačnoj boli** saobćujem Vam veseljem te Vam se najsrdačnije zahvaljujem. Uvjerena o izvrstnom učinku preporučit ću »Salvator-Fluid«« svim mojim znanicama i znancima

Jesenice, dne 30. travnja 1902. **M. Ferlez.**

Predragi gospodine ljekarniče!

Moram da Vam se zahvalim na Vašem čudotvornom **»Salvator-Fluidu«. To je liek, kojega zaista svaki bolestnik, bio još tako težko bolestan, pouzdanjem rabi.** Želim Vam, da bi još mnogo godina Vaše izvrstne liekove razašiljali.

Berje kod Komena, 26. listopada 1902. **Franjo Kosmina.**

Cienjeni ljekarniče!

Ponizno Vam zahvaljujem na izvrstnom lieku **»Salvator-Fluidu«.** Istom sam ga dobio i njime **5 puta nogu namazao ozdravio sam** te bi mogao potrčati za zecom, a prije dok nisam imao Vašega lieka, nisam mogao 2 mjeseca hodati. S toga Vam još jedanput najusrdnije zahvaljujem.

Lobor, 16. kolovoza 1902. **Ivan Jureković.**

Veleštovani gospodine!

Bila sam težko obolila, u **prsima me stezalo i probadalo, usta su mi se osušila, a zubi mi se razklimali** i to je potrajalo unatoč svih mogućih liekova, što ih uzimah čitavu godinu dana. Konačno čitala sam i preporučen mi bi Vaš **»Salvator fluid«. Danas sam preporodjena,** pa Vam se s toga liepo zahvaljujem. Bog Vam nagradio!

Komen, 16. prosinca 1902. **Viktorija Luvin.**

Ciene „Salvator Fluidu" franko na sve pošt. stanice austro-ug. monarhije:

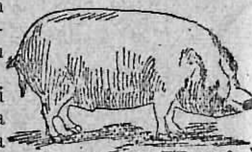
1 tuc.	(12 boca) sa sandukom i franko poštarina kruna	5·—
2 »	(24 ») » » » » »	8·60
3 »	(36 ») » » » » »	12·40
4 »	(48 ») » » » » »	16·—
5 »	(60 ») » » » » »	20·—

Okriepljujuća tekućina za konje.

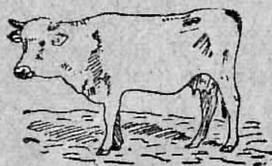
(Restitutions-Fluid).

Ova okriepljujuća tekućina uzdržava konja sve do najveće starosti kriepkim i čilim, te nadkriljuje svojim sjegurnim uspjehom sve do sada poznate preparate. Ciena boci sa uputom porabe 2 Krune.

Prah za konjski kašalj (Keh) Ovaj se prah rabi već tečajem mnogo godina najboljim uspjehom. Ciena omotu 1 Krunu.

Živinski prah za goveda Od osobite koristi je ovaj prah stoga što se mlijeko umnoži i poboljša, tek podraži i probava pospješuje. Ciena omotu 80 fil.

Prah za svinje. Prokušano sredstvo proti bedreničnom vrbancu i drugim bolestima svinja, koje se rado i često pojavljuju. Od ovoga praha postaju svinje u kratko vrijeme vanredno debele. Ciena omotu 80 fil.

Homeopatske kapi za svinje. Za sve bolesti svinje osobito za vrbanac i bedrenični vrbanac. Ciena boci 1 Krunu.

Cienjeni gospodine!

Liepo Vam zahvaljujem za **prah, za blago,** što ste mi ga poslali, jer mi je kod blaga božjom voljom **najedanput mnogo i izdašno pomogao.**

Kraljeva Velika p. Lipovljani 29. travnja 1902.

Stipan Jurić.

Kemikalije u gospodarske svrhe:

modra galica, zelena galica, sumpor mliveni.

Uz najniže ciene po tečaju.

Novac neka se pošalje unapred ili neka se zahtjeva „s pouzećem."

Cijenici vrhu ostalih liekova šalju se na zahtjev franko i badava.

Dnevna poštanska odprema do dva puta.

Glavno skladište fotografičkih sprava i potrebština.

S. Mittelbach

ljekarna „Salvatoru" i droguerija

Duga ulica 3. ✵ ZAGREB ✵ Duga ulica 3.

NAKLADOM TISKARE I LITOGRAFIJE C. ALBRECHT (JOS. WITTASEK)

izašla je umjetnički izradjena

SPOMEN-KNJIGA

slob. i kr. zem. glavni grad

ZAGREB

od godine 1892 do 1902.

Sastavljeno po službenim podatcima. Knjiga je ukrašena sa 6 portraita, 8 svjetlotisaka, 11 slika i 2 chromo slika i to:

1. Zastava grada Zagreba. 2. Prozor nad portalom franjevačke crkve. 3. Portrait gradonačelnika. 4. Počastni lanac gr. načelnika. 5. Umjetnički paviljon. 6. Unutarnjost umjetničkog paviljona. 7. Sveučilištni trg. 8. Staro kazalište. 9. Gradska viećnica (škupštinska dvorana) 10. Trg Franje Josipa. 11. Trg Khuen-Hédervaryev. 12. Medović: Žrtva Bogu Bakhu za vrieme kršćanskih progona. 13. Cesta na Sljeme. 14. Škola u Draškovićevoj ulici 15. Akademijski trg. 16. Domobranska vojarna u Ilici. 17. Jurišićeva ulica. 18. Stari Zagreb. 19. Gradski vodovod. 20. i 21. Kanalizacija potoka Medvešćaka. 22. Gradska plinara. 23., 24., 25., 26. i 27. Portraiti.

Sve slike jesu u veličini 23×30 cm.

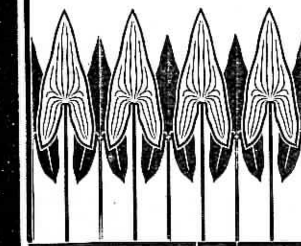
Ciena K 6.— i 60 fil. za poštarinu.

Dobiva se kod nakladne tiskare

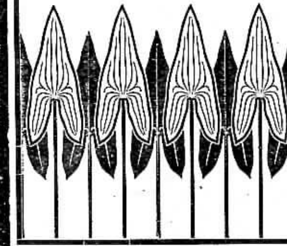
C. Albrecht (Jos. Wittasek), Zagreb

Duga ulica br. 26.

i kod svih hrvatskih knjižara.

Bermanovo

tvorničko skladište ura i eksportna kuća zlatnine i srebrnine

Duga ulica 16 — ZAGREB — Duga ulica 16.

Preporuča štovanom p. n. ovdašnjem i vanjskom občinstvu pod **strogom garancijom svoju sveobće poznato solidnu robu**. Za udobnost uredio sam u **našem glavnom gradu Zagrebu**

eksportnu kuću za nabavu ura te zlatnine i srebrnine

te nudjam robu izvrstne kakvoće uz za čudo jeftine ciene. Sva moja roba je od c. kr. puncovnog ureda pregledana i biljegovana; te je nepotrebno tudjim se služiti. Ja razašiljem uz najjeftinije ciene moju robu samo **uz pouzeće** ili unapried priposlani novac, te sam pripravan robu, koja se ne svidja, izmjeniti.

Izvadak iz cienika.

Dobra nikel remontoar ura . . .	for.	3.50
Dobra srebrna remontoar ura . .	„	5.80
Pravi srebrni oklopni lanac . . .	„	1.20
Nikel ura budilica	„	1.80
14 karatni zlatni pečatni prsten . .	„	6 80
6 kar. pečatni prsten iz novog zlata	„	3.50

14 karatni zlatni vjenčani prsten od 5 for. i skuplje prema težini.

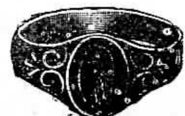
Miniatur Pendel ure po prilici 70 cm. visoke, 30 sati iduće, koje satove udaraju, for. 5.50.

Samo izvrstna roba i nikakova bazarska.

Cienici na zahtjev badava i prosto od poštarine.

Pozor! Tko želi svoj sat dobro i savjestno uredjen imati, neka se pouzdano na mene obrati. Vašarska reklama kako takovu razni urari rabe, da osobito jeftino popravke izradjuju, neima nikakovu vriednost, jer što je jeftino, to je obično skupo, pošto takova radnja ništa nevriedi.

Odlikovan sa zlatnom kolajnom na parižkoj izložbi 1900.

Original Singerovi šivaći strojevi

zahvaljuju svoj dobar glas izvrstnoj kakvoći, kroz koju se odlikuju tvorine

SINGER COMPAGNIE.

Svagdje u občinstvu priznaje se ime

„ORIGINALSINGER"

kao jamstvo najbolje robe.

„Original Singerovi šivaći strojevi" zastupani su svagdje, tako da se zahtjevu svakoga kupca, koji se u kojem god predjelu svieta nalazi, podpuno udovoljiti može.

Polakšice plaćanja.

Od patvorine treba se čuvati.

Original Singerove šivaće strojeve

izradjuje jedino družtvo The Singer Mfg. Comp. Svi drugi pod imenom „SINGER" nudjeni strojevi jesu patvorine.

Glavno zastupstvo za Hrvatsku:

Singer Cie originalnih šivaćih strojeva

(prije G. NEIDLINGER).

Zrinjski trg br. 1 — ZAGREB — Zrinjski trg br. 1.

Podružnice za Hrvatsku i Primorje: **Rieka (Fiume) Palazzo Adria, Karlovac, Banjaluka, Varaždin, Zrinjski trg br. 5.**

Preko 20 milijuna komada u porabi.

Br. 6. kom. fr. 3.— reže obično belg. staklo.

Najbolji diamant

Br) 22, kom. for. 7.50 reže svako najčvršće staklo.

Izvrstan diamant

Diamante za rezanje stakla

preporuča uz najstrože jamstvo

Prva austr. tvornica diamanta za rezanje stakla

S. HÖNIGSFELD

Beč III/2, Radetzkystrasse 12.

Držala za svaku ruku prikladna. — Izmjena brza i jeftina.

Br. 3, kom. for. 3.— reže obično staklo.

Br. 19 kom. for 5. — reže jednostavno, belgijsko i lievano staklo.

IGN. MAUTNER, ZAGREB

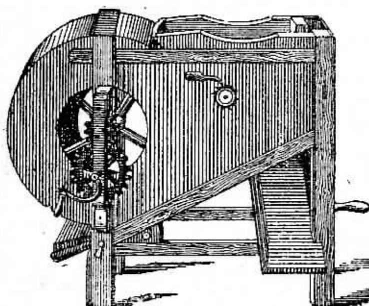
Vlaška ulica 44 — Draškovićeva ulica 1

preporuča svoje bogato skladište traverza

i svih graditeljskih potrebština, stupove, spone, željezo za spone, cievi napose zahodne.

U graditeljske svrhe: razne vrsti **lima, za ključanice, krovove itd. iz željeza, cinka i pokositrenog željeza, čavle iz željeza, žice.**

Podpuno skladište svega kod **gradnje željeznice potrebnog drvenog i željeznog orudja; motika, lopata, grablja, vila, svedrova, tačka, nosila za kamen i krovnih ljepenka.**

Znamenito skladište **ratarskih sprema,** za koje je tvrdka primila poč. diplomu.

VILIM ONDRUŠEK, ZAGREB, ILICA 48 i 50

bojadisar

preporuča se najtoplije p. n. domaćemu i vanjskomu občinstvu za

parno bojadisanje kao kemičko čišćenje odiela mužkih i ženskih

kao baršuna, svile, čipaka, vrpca, pokrivala

za postelje, stolnjake, zavjese i t. d.

Vanjske naručbe preuzimlje i izvršuje najkulantnije uz poštansko pouzeće.

Ciene su vrlo umjerene te se jamči za valjanu obavu posla.

Odlikovan zlatnom kolajnom u Parizu, Londonu, Berlinu, Nizzi, Ostendi, Pragu, izim toga sa stotinama priznanica takovih osoba, koje su mojim živinozdravstvenim sredstvima na vlastitoj marvi polučile uspjehe.

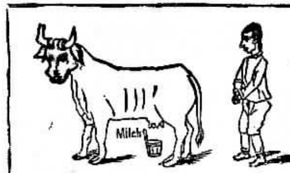
Želite li Vi ratari, da Vaše krave obiljnije mlieko brizgaju, da bude mlieko sadržavalo više vrhnja i da krave raznim bolestima odoljevaju, naručite si poštom od tvrdke

Mr. T. Paraskovich & Co. Beč III/2 br. 6.

Paraskovich-ev holand. prašak „Vaccin“, koji pomješan sa krmom podražava volju za žderanjem, pomnožava obiljnije podavanje mlieka te je od neobhodne i prieke nužde prigodom promjene krme. **10 zamotaka 10 kruna.**

Da se mlieko ne usiri i pospješi pravljenje maslaca, valja pridodati mlieku pun vršak noža mojega **Lactina** **1 doza 20 fil.**

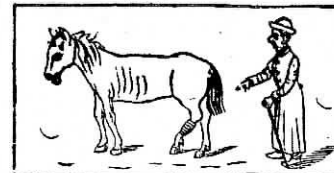
Svaki posjednik konja gutensteinski prašak neka ima kod kuće za konje na zalihi. **Iztjecanje žliezda, nosa, kašalj (keh)** predusreće se a uz to biva konj kriepak i vatren, ako mu se umješa u krmu **Equin.**

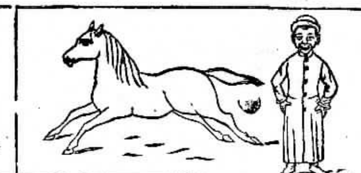

Krava, koja slabo doji.

Nakon probave holand. praška.

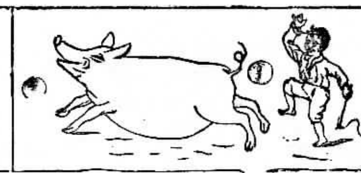
Konj sa manama.

Prašak i fluid je koristio.

Neda se utoviti.

Nakon jednotjedne probave Suilina.

Konjske noge bivaju snažne i zdrave, ako se kao što u Engleskoj, barem jedanput u tjednu opereju sa **Paraskovich-evim konjskim fluidom.** Jedino sredstvo proti svim manama nogu. 1 boca dostaje za mjesece i mjesece **1 boca 2 K.**

Najveće veselje seljaka jest, ako mu krmčad uspjeva, ako se brzo tovi, deblja i nikada ne poboljeva; ako je svinjsko meso tečno i naravno ako se dobro plaća. — To ćete lahko postići, ako primješate svinčetu u krmu 1 žlicu **Paraskovich-eva suilina.** za 1—2 tjedna pokazuju se radostne posljedice ovog malog izdatka. **1 doza 60 fil., 10 doza 6 K.**

Bolje i jeftinije od svih mazila, vaselina i ulja za pomazivanje kopita jest **Paraskovich-evo sredstvo za konzerviranje kopita** nenadkriljivo uporabom i sporim potroškom. **$\frac{1}{2}$ kg. 80 fil., 1 kg. K 2.40, 5 kg. K 9.—.**

U mjestima, gdje ne ima skladišta, razašilju se ovi proizvodi najmanje u vriednosti od 10 kruna franko poštarina.

Kruna svijuh sredstava za krmu je: **Paraskovich-eva kriepka krma od bjelanjka.**

Jedino naravno sredstvo za krmu konja lošega izgleda, ili koji moraju naporno tegliti. Kobile i ždriebce valja hraniti kriepkom krmom od bjelanjka, jer kobila proizvodi vanredno mnogo mlieka, dočim ždriebe dobiva lahko probavljivu kriepku krmu. Dokaz, da je kriepka krma od bjelanjka doista valjana, proizlazi odatlem što se ista vazda rabi u dvorskim stajama **Njegovoga Veličanstva kralja i u c. i k. vojsci.**

Ciena za 100 kg. K 22.— sa bečke postaje.

Dopisivanje u svim jezicima.

Od mnogobrojnih priznanica, što mi dan na dan prispjevaju, napomenuti ću ovdje samo njekoliko njih u kratko.

Jano Mirković is Peće, zadnja pošta Cazin (Bosna) piše: „Molim Vas, šaljite mi obratnom poštom 6 tuceta, 72 bočice sv. Marka kapljice, nu čim prije, pošto od mnogih čujem, da te kapljice izvrstno djeluju.“

M. Bačić, nadcestar u Zemunu, piše doslovce ovako: „Šaljite mi opetovno 1 tucet (12 bočica) Markovih kapljica, te drage volje potvrdjujem da ove nisu samo meni i mojoj supruzi, nego i mnogim drugima pomogle.“

Nikola Kovačić iz Bos. Novog. Pošto su samo Markove kapljice vrlo dobro služile, to evo opet 3 tuceta (36 bočica) naručujem.

Medju ostalim primio sam zahvalnice za Markove kapljice, u kojima se mnogostrano njihovo djelovanje u raznim slučajevima bolesti hvali, kao što od **Nikole Paridajzera** u Sv. Jani, **Huge Trstenjaka** iz Ludbrega. **I Gortića** iz Globočeca, **T. Balaške** iz Vel. Bukovca. Nadalje su hvalili. **Marko Skronj** iz Belovara, **Franjo Trčbegović** iz Sv. Petra, **Marko Rubec** iz Čukovca, **J. Radinger** iz Lujakovca, **Franjo Vučković** iz Okučana, **J. Vadjunec** iz Čukovca, **Marija Posavec** iz Koprivnice, **Matija Havelon** iz Rasinje, **Ana Grubačević** iz Rieke itd. itd.

Dočim je lanjske godine prometnuto 50.000 bočica, očito je, da su kapljice sv. Marka občenito obljubljeno domaće sredstvo. Budući pako, da podružnice nigdje ne držim, upozorujem sl. občinstvo, da se naručbe imadu upraviti jedino i izravno na:

Gradsku ljekarnu pokraj crkve sv. Marka, Zagreb, Gornji grad

Markov trg br. 20

Markov trg br. 20

G. POPOVIĆ

ZAGREB

Jelačićev trg br. 6

preporuča

najbolje vrsti djeteline lucerna kao i štajerske

službeno pregledane i plombom providjene, da je čista od svilke;

kravske repe prave quedlinburžke,

sjeme travah same čiste i svježe vrsti,

Sjeme povrća i cvieća poznato najbolje kakvoće.

Modre galice, indijski lik i gumije

za ciepljenje vinove loze

Četke i kistove svake vrsti za obrtnike i domaću porabu

Najveće skladište raznih ličilarskih i bojadisarskih predmeta.

Cienici šalju se na zahtjev, a naručbe obavljaju se najvećom točnošću.

! Bolujućim na želudcu kao i svima koji trpe na pokvarenoj probavi !

pruža sigurnu pomoć

PRAVA

Germanova ljekovita životna esencija

Ovo čudotvorno i po cielom svietu glasovito sredstvo pomoglo je već mnogima i mnogima, koji se pomoći više niti nadali nisu jer trošeći i naručujući od svih strana sve moguće ljekarije, koje su većim dielom bezkoristne ostale – našli su jedino spasa u pravoj **Germanovoj životnoj esenciji.**

Tko nevjeruje, neka se upita kod Mate Dobrenića u Bučici, z. p. Pokupsko, koji je bolovao kroz punih 28 godina i koji je jedino pomoćju Germanove životne esencije opet ozdravio: ili na Mariju Marin iz Lepavine, z. p. Sokolovac, koja je samo u Germanovoj životnoj esenciji našla ljeka njezinoj 12-godišnoj težkoj bolesti, a potvrditi će isto i hiljade drugih, medju ostalim niže podpisani, koji su taj hasnoviti liek trošili.

Svakomu je dobro poznato, da većina svih bolesti dolazi od želudca. Kada je želudac bolestan, slabo on može probavljati hranu, a time i slabi čitavo ostalo tielo. Zato treba, da svatko čuva i njeguje svoj želudac kao najvažniji dio čovječjega tiela. Hiljade i hiljade njih griešе upravo u tom pogledu stranom u neznanju a stranom, jer im životne prilike ne dozvoljavaju inače.

Svatko, tko si je želudac pokvario ili prehladio težko probavljivim, prevrućim ili prehladnim jelom i pićem, mogao je opaziti na sebi neko negodovanje, kako ga sile ostavljaju, tielo mu postaje tromo a on gubi volju za svaki rad. Ako to stanje potraje, oslabit će sasvim, omršavit, zadobit bliedu boju lica, drhtaj srca, koji mu u noći neće dati sna. U takovoj zgodi, tko uzme i žlicu **Germanove životne esencije** očuvat će se sigurno od ozbiljne bolesti, jer je mnogo lakše očuvati se od bolesti, nego izgubljeno zdravlje opet povratiti. Zato bi morao svaki dobri gospodar da imade vazda zalihu **Germanove životne esencije,** kojom će sačuvati zdravlje svoje i zdravlje svojih ukućana.

Germanova životna esencija rabi se s najvećim uspjehom: 1) Kod svih bolesti želudca, kao što su slaba probava, pomanjkanje teka ili apetita, nadutosti, podrigavanja, žgaravica, zlatenica, mučnina, omaglica, glavobolj, grčevi, zatvor tiela, hemoroidi (zlatna žila) kao i kod bolesti slezena i jetara. — 2) Čisti pokvarenu krv, izlučuje iz krvi sve nečiste sokove, vraća izgubljeni tek i volju za hranu i time doprinaša mnogo ojačanju tiela. — 3) Tjera zaostale vjetrove kao i nesnosne gljiste, koje su često povodom raznim nepogodam,

Ciena jednoj bočici 1 kruna 40 fil.

Razašilje se poštom na sve strane nu najmanje 2 bočice, za škatulju i tovarni list 40 fil. više i to pouzećem ili ako se novac unapred pošalje na

Ljekarnu k „Crnomu orlu“ K. GERMANA u Belovaru

koja taj liek danomice po čitavom svietu, čak u Ameriku razašilje. — Kupit se može skoro u svim ljekarnama, a glavna skladišta nalaze se: **Zagreb: Kaptolska ljekarna „k sv. Mariji“ A. E. Katkića; Rieka: ljekarna C. Accurti, Corsia Deák; Sisak:** ljekarna I. Grahovac; **Varaždin:** ljekarna B. Kräuterblütha; **Zemun:** ljekarna F. Zsiga; **Banjaluka:** ljekarna O. Löschnera; **Sarajevo:** Gradska ljekarna H Schlesingera; **Budapešta:** I. Török, Kiraly utca 1. Prava je samo onda, ako je na svakoj bočici i na svakom omotu tiskano **Ljekarna k „Crnom orlu“ K. Germana u Belovaru.** Zato traži uviek izrično **pravu Germanovu životnu esenciju,** a ako ti se nudja druga, navodno bolja ili isto tako dobra — ti je ne uzmi, već ako je tamo ne dobiješ, ti naruči poštom.

Priznanica imade toliko, da ih nije moguće sve ovdje tiskati, zato navadjam samo imena njeke gg. koji su sa uspjehom životnu esenciju uzimali. Medeotti župnik Trojstvo, Dr. Šlumpf Belovar, Julka Posavac Belovar Matija Kralj Vrata kod Fužine, Janko Šilaj kr. nadcestar Velika Gorica. Gjuro Stakić Lobor, Marija ud. Nerel Kraljevac na Sutli. Šandor Löbl Rasinja, monsignor Horvat župnik Ludbreg, Marija Pajkurić Kostrena sv. Barbara, Franjo Sekardi mlinar Fužine. Ana Pavletić krčmarica Plase, Stevo Marković profesor Sarajevo, Hrečin gostioničar Zagreb, Franjo Kurelac obć. bilježnik Oštarije kraj Ogulina, Ferdo Trtanj uprav. obćine Lički Osik, Mato Šobat postajevodnik Bjelina Bosna. R. Vanino Linz. Franjo Kosovec lugar Konsčina. Ferdo Mach Vočin. Spiridion Kranjčević župnik Bužim. Fr. Dončević Cazma. Salamon Merkadić Brod na Savi. I. Becić župnik Aljmaš. Tomas Vlašić Cleveland Ohio. J. Kalister Ilir Bistrica. M. Dellamarna Višnjan Istra itd.

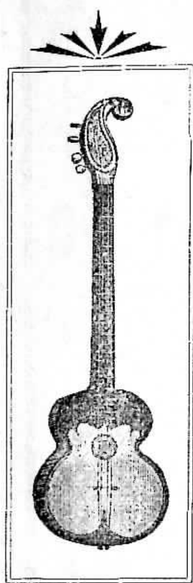
Prva tvornica tambura i skladište žica

T. Kovačić

ZAGREB, Ilica broj 52.

Veliki izbor guslah, citra, harmonika, guitara, flauta, mandolina, ocarina i sve vrsti žica.

preporuča svoje tambure i to:

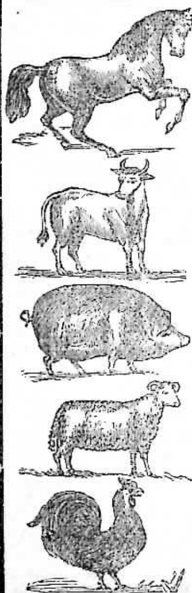
Na zahtjev badava ilustrovani cienik.

	Bez stroja	Sa strojem
Bisernica . . .	3—8 K	7, 10, 14—40 K
Brač I., II, ili III.	8—14 „	11, 16, 24—80 „
Bugarija I. . .	8—14 „	. . . . 11—20 „
„ II. . .	12—14 „	15 — 20 — 24 „

Berde:
50, 60, 70, 80, 90, 100—200 kruna.

Sve ove tambure su solidno izradjene.

Od visoke kr. zem. vlade privilegirani, a od kr. zem. analyt. chem. zavoda odobreni

„ANTEGRIN"

za domaće životinje (kao stomachicum i laxans):

za svinje, konje, rogatu marvu, ovce i perad

Daje se, čim se opazi, da redovito ne jedu i ne gnoje, prema starosti i veličini po uputi, koja svakom omotu priileži. „**Antegrin**" ako se za vremena i u propisanoj količini daje, izvrstno je sredstvo proti svim nutarnjim bolestima životinja, koje nastaju zanemarenjem u početku neznatnoga obolenja. „**Antegrin**" djeluje kod **svinja** proti neteku, mršavljenju, proti zloj probavi, te proti neodlaženju gada, proti nadimanju, griži, glistama, proti upalenju slezena; kod **konja** ako ne jedu, proti kašlju, te kao žlijezdni prašak; kod **krava** proti davanju krvavog mlijeka, zlom mlijeku te proti zadržavanju mlijeka; kod **ovaca** proti crvima; kod **peradi** proti pošasti. — Sve pobliže sadržano je u opširnoj uputi. „Antegrin u omotu (za 1—2 životinje) stoji 2 krune, 1 klgr. 4 krune, 5 klgr. — franco — 18 kruna, 10 klgr. 34 kruna.

Ljekarna k „sv. Stjepanu kralju"

Dr. Victor David u Osijeku (Slavonija)

Čudo ljepote! **Silan učinak!**

Čitaj — uzmi — nećeš se kajati!

Garantira se za dobar i siguran uspjeh.

P. t. g. g. Gospodjama: Svaka ženska, koja ma kakovo poljepšavajuće sredstvo rabi, treba na prvom mjestu da pazi, da bude neškodljivo t. j. da ne sadržava ni žive niti olova, ako hoće da svoj mladjahni izgled kao i zube do velike starosti održi; u tomu pogledu usljed mnogih mojih pokušaja i duže vremena prakse, pošlo mi je za rukom p. n. gospodjama moja sliedeća uljepšavajuća sredstva kao neškodljiva preporučiti, koja za ovo kratko vrieme, kao u najvećih gradovih, tako i u najmanjih mjestih su vrlo omiljela postala.

Natalija pomada od gjurgjice mlieko, sapun i puder. Ne samo da poljepšava lice i čini ga desetke godina mladjim, već ujedno čini posve bielu put i posvema očisti obraz. Jetrene i sunčane pjege, bobuljice, prišteve crnilo i crvenilo kože i sve nečistoće odstranjuje upravo čudnovatom brzinom. Ogrebine, posljedice kozicah i nabore (znakove starosti) posvema se izravnaju, a lice postane poput baršuna gladko i rumeno kao u mladosti. 1 veliki lončić 2 K 50 fil., mali lončić 1 K, mlieko 1 K 60 fil., sapun 1 K, pouder (biel. ružičast, crême) 2 K.

Vaša Natalija pomada izvrstno djeluje, jer za kratko vrieme mi je sve nečistoće lica odstranila. Primite najsrdačniju zahvalu, te mi molim priposlati itd.

Schwatz (Tirol). M. Untermeyer.

Venus crême od gjurgjice pouder i sapun. Bez ulja i bez masti. Poljepšava i popravlja lice. Štiti u proljeću i jeseni kožu, da ne izpuca. Po danu i po noći za upotriebiti. 1 lončić 1 K 60 fil., sapun 1 K, pouder (biel. crvenkast, crême) 2 K.

Dra. Lehmana poznata pomada, sapun, pouder i voda od jorgovana. Pripravljena po naročitoj uputi samoga g. dra Lehmana. Čisti lice od svake nečistoće, te pravi isto gladko kao porcelan. 1 lončić 1 K, mlieko 1 K, sapun 1 K, pouder (biel. crvenkast, crême) 1 K 20 fil.

Karborin (Haarregulator). Do danas najbolje, neškodljivo i najsigurnije sredstvo siedoj kosi nakon kratke uporabe dati prvašnju boju. Ne bojadiše niti kože niti maže rubeninu. Odstranjuje takodjer ogavne prhute i zapriečuje izpadanje vlasih. Daje vlasima liepu crnu, smedju ili svjetlo-smedju boju. Ciena velikoj boci 2 K.

Budući sam do toga uvjerenja došao, da su mi siede kose od vašeg čuvenog „Carborina" prvobitnu prirodnu boju natrag dobili i glavu od prhuta oslobodio, to vam se najiskrenije zahvaljujem, te ću svakomu preporučiti. Ybbsitz (Austrija). Florijan Rumpl.

Colorin. Časovita boja za bojadisanje vlasih. Posve neškodljivo i najbolje sredstvo za bojadisanje vlasih i brade. U 10 časovah bojadiše najljepšom crnomanjastom ili crnom bojom a ta ostane i u parnoj kupelji i u vodi nepromienjena, te drži istu boju nekoliko mjeseci. Ciena kartonu sa 3 para 6 K, 6 pari 10 K.

Venera pomada i balzam za porast vlasi. Mirne duše može se kazati, da je to prokušano i najsigurnije sredstvo za porast brade, jer ne samo da zapriečuje izpadanje kose, već i tamo, gdje se pokazuju djelovi čelavosti izraste u kratko vrieme, ako se još u pravo vrieme započne, liepa bujna kosa kao u mladosti. Vlasi dobiju liep sjaj i miomiris. Uspjeh nad svako očekivanje. Ciena jednom lončiću 3 K 60 fil., k tomu balzam 1 K 60 fil.

„Chinapeptol" za bolujuće na želudcu. Tisuće ljudi polazi svake godine u skupa kupališta, da nadju lieka za velike boli, a ipak ne poluče uspjeh. Tko se želi osloboditi težkih bolesti, neka samo upotrebljuje Chinapeptol, pa bila bolest još tako stara i zanemarena, Chinapeptol će ju za sigurno izliečiti za kratko vrieme. Osobito pomaže onima, koji nemaju apetita, zatim proti neprobavljivosti, gadenju na jelo, žgaravici, tištenju želudca, žutici, bljuvanju, prevelikom stvaranju kiseline, kroničkim bolestima želudca itd. 1 boca 2 K 50 fil., 3 boce za cielu kuru 6 K.

S radošću javljam vam, da me je vaš Chinapeptol od dugotrajne opasne želudčane bolesti sasvime izliečio, zato vam se vrlo liepo zahvaljujem, te želim, da vas Bog dugo poživi kao dobrotvora patećeg čovječanstva. Mali Somlyo z. p. Jánosháza. Lad. Somogyi, vlastelnik.

Rogačiev antibetin. Sredstvo proti pijanstvu. Mnogi i mnogi nesretnici, koji se posve podali piću, izliečeni su mojim antibetinom i svojoj obitelji povraćeni. Bezbroj zahvalnica spašenih nalazi se kod mene. Ciena velikoj boci 7 K 60 fil. manja boca 4 K.

Za plućobolne. Oleokal za sušičave. Lieči sušicu, jektiku, tuberkulozu (ako nije već odveć napredovala), bacanje krvi, hrapavost, prsnu bol. astmu i sve bolesti, koje proizlaze iz bolesti plućah. Mnogi bolestnici, koji su svu nadu izgubili, izliečeni su i zahvaljuju svoje zdravlje samo Oleokalu. Ciena 1 boci 4 K, 3 boce 10 K.

Lycopersicon-Fluid proti kostobolji. Sve reumatičke boli kao i kostobolji, glava i zubobolja, izčašenje, razmrskanje kostiju, grčevi i živčanih bolesti u najkraće vrieme izlieče se sa Lycopersiconom. Ciena bočici 2 K. — Kod zastarjele podagre, kostobolje, gdje već počima curiti i rane se otvore, pije se Rogačeva voda proti podagri. Ciena boci 1 K 60 fil.

Jod Laffecteur Syrup. Sigurno djelujuće sredstvo kod škrofulah, sifilisa, podagre, rheumatizma, kožnih bolesti, trganju, krvarenju, svih priljepčivih bolesti. Od gg. Dra. Marschalka, Dra. Kern, Drai Roheima, liečnika u Lipiku najtoplije je preporučeno. Ciena boci 5 K, 3 boce 12 K.

Sanguinal pilule. Osobito za gospodje, koje su slabokrvne, slabe i bliede u licu. Ciena kartonu 3 K.

Teniol. Liek proti trakavici. Izvrstno sredstvo proti trakavici i glistam svake vrsti. Ako je bolest ma kako stara, ovaj liek pomaže te iztjera svu neman sa glavom. Ciena kutiji 5 K.

Injectio i Capsulae geneve br. 3. Izlučivanje trippera svake vrsti, ako je još i tako zastarjelo, izlieči se u najkraćem vremenu. Ciena injectiji 2 K — Capsuli 3 K.

Gonorhoe prašak. Kod odtoka (bielotoka) u obće kod svih ženskih bolesti osobito dobro djeluje. Ciena kartonu 3 K, kod teških bolesti 4 K.

Sv. Stjepana očne kapljice i mast. Kod slabosti, upale i katara očiju, u obće kod svih očnih bolesti izvrstno sredstvo. Ciena boci 1 K 40 fil., mast 1 K.

Dra. Orlova ulje za uho. Bolest uha, trganje i kronične bolesti uha, kod težkog sluha, ovo je izvrstno sredstvo. Ciena boci 2 K, a 3 boce 4 K.

Gore navedene stvari dobivaju se samo prave u **ljekarni kod Sv. Stjepana**

K. A. Rogači (K. Bogatinčević), Velika Kikinda, Ugarska.

Naručbe obavljaju se odmah i diskretno. Hiljade i hiljade zahvalnica poradi malog prostora ne možemo ovdje navadjati. — PREPRODAVAOCI DOBIVAJU 30 do 40% POPUSTA.

Ljekarnik M. HRNJAK Sisak.

sredstvo, koje se upotrebljuje za nutarnje i vanjske bolesti sa nesumnjivim uspjehom, koje je vrlo realno, jeftino i skroz neškodljivo, te ne smije manjkati u nijednoj obitelji kao prva pomoć, osobito kod influence, kolere i druge pošasti. Jedan jedini pokušaj više će polučiti i uvjeriti, nego ovaj oglas. Valjan i nepatvoren je ovaj balzam samo onda, kad je svaka bočica sa gore navedenim zelenim zaštitnim znakom providjena i zamotana u naputnicu, kako se rabi stvar, na kojih se nalaze posve jednake zaštitne marke. **Neka se uviek točno na moju zelenu zaštitnu marku pazi kao gore.** Patvorače i oponašatelje moga jedino pravoga balzama, a tako i preprodavaoce bezvriednih patvorenih i obćinstvo zavadjajućih ostalih balzam maraka proganjam sudbeno na temelju zakona o zaštitnih markah. **Gdje ne ima skladišta za moj balzam, neka se naruči izravno i adresira: Ljekarni k „Angjelu čuvaru" A. Thierry-a u Pregradi kod Rogatačke Slatine** (Rohitsch-Sauerbrunn). Od patvorinah štiti najbolje **izravna dobava** iz moje tvornice. **Odprema se samo** u patentiranih **originalnih kartonih** od 12 malih ili 6 dvostrukih bočica. — Franko na svaku poštansku stanicu u Austro-Ugarskoj stoji 12 malih ili 6 dvostrukih bočica 5 kruna. Franko u Bosnu i Hercegovinu 12 malih ili 6 dvostrukih bočica 5 kruna 60 filira. Izpod 12 malih ili 6 dvostrukih bočica ne prodajem. Razašilje se, ako se novac pošalje unapried ili poštanskim pouzećem.

Ljekarna k „Angjelu čuvaru" A. Thierry

u Pregradi kod Rogatačke Slatine.

Kod naručaba iznad 5 tuceta započinje znatno sniženje ciena. Nabava i preprodaja krivotvorina i patvorina i oblastno nedozvoljenih balzama sa drugim zaštitnim markama ili bez moje zakonom zaštićene marke „koludrice" progonit će se sudbeno. Naručbe, za koje je novac unapried doznačen, obavljaju se **odmah** i **prije** svega u prvome redu.

Oba ova u svojoj ljekovitosti nenadkriljiva sredstva ne pokvare se nikada, nasuprot bivaju, što starija, tim vrednija i uspješnija, isto tako ne škodi im vrućina ni zima, pa se mogu stoga u svako doba rabiti. Ista su skoro vazda u pomoć, po gotovo pako do liečnikova dolazka. Naravno ne valja nikada posegnuti za patvorinama ili sličnim mnogo preporučenim nadoknadjujućim sredstvima, koja su bez vriednosti i svakog uspjeha i za koja se samo badava novac izbacuje, nasuprot neka se svatko vazda drži obih ovih od vajkada prokušanih, reelnih, jeftinih, pouzdanih, uz to skroz neškodljivih, svjetskih sredstava, koja bi valjalo za svaki slučaj u svakoj obitelji na zalihi imati. Gdje se ne mogu prava ova sredstva dobiti sa svim navedenim znakovima pravosti, neka se jednostavno izravno naruči i naslovi na ljekarnu:

A. Thierry-a k „angjelu čuvaru" u Pregradi kod Rogatačke Slatine.

Snaga i djelovanje prave Centifolien-masti

(prije čudotvorna mast zvana).

Sa ovom masti bila je posve izliečena već 14 godina stara, gotovo jur neizliečivom izjavljena gnjilost kosti. Opet na novo pokazao se moj balzam kao izvrstan proti jednoj težkoj već 22 godine staroj rakoničnoj bolesti.

Svi ovi predmeti nabavljaju se pravi jedino iz ljekarne k „angjelu čuvaru" A. Thierry-a u Pregradi kod Rogatačke Slatine.

Schutzengel-Apotheke

des A. Thierry in Pregrada

Prava Centifolien-mast jest **s najvećim uspjehom** upotrebljavano sredstvo kod **najtežijih** pa i **zastarjelijih bolesti** trpećega čovječanstva. To sredstvo je **nedostiživo u liečenju ranah** kao i u ublaženju boli, a sastoji u glavnom u koncentraciji divnih prirodnih ljekovitih sila, koje su sadržane u crvenoj ruži *„rose centifolia"* i inih zbog svoje ljekovitostt **poznatih glasovitih sastojina.**

Prava Centifolien-mast upotrebljuje se: Kod prsobolje rodiljah, kod začepljenja mliekotoka, otvrdnuća prsa, kod vrbanca, kod svakovrsnih zastarjelih rana, otvorenih nogu i kosti solnoga toga, natečenih nogu, dapače i kod raka u kostih, kod ranah, koje su nastale od udarca, uboda, zareza, gnječenja rana od puške, za odstranjenje svih stranih tjelesa kao stakla, drva, pieska, sačme, trna, kod svih čira i izraslina karbunkula, dapače i kod raka, kod crvotočine ili čira pod noktom, mjehura ili rana nastalih kod hodanja, **opržina razne vrsti**, smrznutih uda, ako su se bolestnici naležali, oteklinah vrata, krvnih prištića, zujenja u uhu i ranah kod djece itd.

Centifolien-mast čim je starija, tim bolje djeluje.

Preporuča se, da ovo **jedino preservativno sredstvo** svaka obitelj u zalihi imade. Manje od dvie doze ne razašilja se: odprema se samo, ako je novac unapried priposlan ili uz poštansko pouzeće. Dva lončića stoje zajedno sa poštarinom, tovarnim stom i pakovanjem 3 krune 60 filira.

Mnogobrojne svjedočbe na razpolaganje.

Opominjem, da se ne kupuju bezkoristne patvorine i molim da se točno pazi na to, da je na svakom lončiću utisnuta gornja zaštitna marka i tvrdka: **Ljekarna k „angjelu čuvaru" A. Thierry-a u Pregradi.** Svaki lončić mora biti omotan u naputak sa tom zaštitnom markom. Krivotvoritelje kao i oponašatelje moje jedino prave englezke čudotvorne masti progonit ću na temelju zakona o zaštitnih markah; isto tako i preprodavače tih patvorina. Jedino vrelo naručba jest ljekarna

k „angjelu čuvaru" A. Thierry-a u Pregradi kod Rogatačke Slatine.

Skladište skoro u svih ljekarnah. Gdje nema skladišta neka se naruči izravno i neka se adresira: **Ljekarna k „angjelu čuvaru" A. Thierry-a u Pregradi kod Rogatačke Slatine.** Broj zaštitnog upisnika za Austro-Ugarsku 4524.

Prava englezka kožu čuvajuća pomast

Before

After

ne sadržaje nikakovih škodljivih ili zabranjenih tvari, djeluje brzo i pouzdano proti svim bolestim kože, čuva od svakoga štetnoga upliva nevremena i sunčanih traka. Odstranjuje čudnim načinom svaku nečistoću s lica i kože, kao **pjege, jetrenje pjege, sujenice** itd., brazgotine, crvene i hrapave ruke, umekša i učini ih nježnimi: ako se često upotrebljuje, podaje licu mladjahnu svježost i nježnost, tjelesnoj koži u obće ružičast izgled. Svaku večer prije počinka tare se lice i oni dielovi tiela, koje hoćemo da pomladimo i nježne uzdržimo, zamotaj ih, stavi na ruke rukavice i pusti, neka se preko noći izvrši djelovanje. Iza jutra operi to svježom vodom i dobrim neutralnim sapunom (najbolje mojim boraksovim sapunom.)

Svaki lončić mora imati na pokrovcu utisnutu tvrdku: **Ljekarna k „angjelu čuvaru" A. Thierry-a u Pregradi.**

Jedan lončić prave englezke čudotvorne pomasti i jedan boraksov sapun stoje franko 3 krune 50 filira.

Po izvornom englezkom receptu pripravljeno u ljekarni kod

„Angjela čuvara" A. Thierry-a u Pregradi kod Rogatačke Slatine.

Centralno skladište u Zagrebu kod S. Mittelbacha.

Svi ovi preparati nabavljaju se pravi jedino iz ljekarne k „Angjelu čuvaru" A. Thierry-a u Pregradi kod Rogatačke Slatine.

Dr. J. POLÁŠEK Ljekarna k „angjelu"

ZAGREB, Preradovićeva ulica br. 10.

Domaće ljekarije najbolja sredstva za čišćenje i poboljšanje vina dobivaju se u **ljekarni „k angjelu" u Zagrebu,** Preradovićeva ulica 10. Proizvodi ljekarne »k angjelu« u Zagrebu sastavljeni na temelju dugogodišnjega izkustva, ne treba izmieniti lošima patvorinama potičućimi iz droguerija i mirodijski trgovina, — već treba paziti, da je svaki omot providjen zaštitnim **znakom angjela.** Tako nabavljenimi liekovi samo postići će se uviek dobar uspjeh. — Naručbe izpod 1 forinte ne mogu se pouzećem odpraviti. **Za manje naručbe stoji tovarni list i škatulja 16 novč. — Badava se šalje** svakom popis domaćih ljekarija i finih poljepšala, tko to dopisnicom ili osobno zatražio bude.

Pilule za čišćenje krvi i želudca (stomaka). **Pil. aperientes.** Ove bobuljice služe kao najsjegurniji liek za čišćenje krvi i želudca, te djeluju uviek sigurno i zaufano. Nijedna kuća nebi smjela da bude bez istih; mnogo su prokušane i vrlo preporučane za čišćenje želudca (stomaka), od glista i sluzi, protiv glavobolji, bolova u utrobi, hemeroida, za slab apetit, lagle prokuhavanje želudca i ine bolesti u trbuhu. Ove bobuljice mogu se dugo čuvati a da svoje djelovanje ne izgube. Samo tada pravovaljane, ako je omot providjen znakom „angjela". **Škatulja 1 for.**

Indijski extrakt, najsjegurnije pomaže od **zubobolje,** jer odstranjuje za nekoliko trenutaka nesnosljivu zubnu bol za uvjek. nastalu bol od šupljih zubih ili prehladjenja (reumatizma) te se čovjek poslije uporabe nalazi kano preporodjen. **Bočica 50 novč.**

Kapljica od grčeva, matruna ili maternica, ublažiše već mnogima nesnosnu bol, te se s razloga toga svim, koji su podvrženi klanju srdobolji i grčevom, grizu, zavijanju, boli u trbuhu i crievih, ženama, koje sili na bluvanje kada ih maternica napastuje i po životu boli, osobito preporučiti mogu. Bez ovih kapljica nebi i najsiromašnija obitelj smjela biti. **Bočica 40 novč.**

Biljevina zagorska sladka je, a priugotovljena iz najljekovitijega bilja hrvatskoga Zagorja. Rabi kod vrato- i prsobolje, kašlja (breha). promuklosti i hrapavosti u grlu, težkoga disanja (astma), sipljivosti, probadanja, kada peče ili duši u prsih i kod katara disala. kao izvrstan liek, najboljim uspjehom. Biljevina pokazala se do sada dapače i po liječničkom osvjedočenju vrlo uspješnom. Mnogobrojni kupci ovoga lieka uvjeravaju, da bez biljevine ne mogu živjeti, jer je tekom ugodna, a ublaživanje kašlja i dobar san ovome samo lieku zahvaliti imadu. Biljevina jest s najvećim uspjehom upotrebljivano sredstvo kod najtežih pa i zastarjelih bolesti u prsima. Priugotavlja se i dobiva u **ljekarni k „angjelu"** u Zagrebu. **Bočica 50 novč.**

Bobulje od trakavice, široke gliste. — Uporabom ovih bobulja izaći će sigurno trakavica već poslje njekoliko sati. **Škatulja bobulja 2 for. 50 novč.**

Za iztjerati i zadnji komadić trakavice iz crieva kao i za očišćenje crieva od ljekarije treba uzeti **purgaciju,** koje stoji **bočica 50 novč.**

Prave švedske kapljice, sastavljene po izvornom propisu ljekarske knjige (Thesaur, pharmacolog), od godine 1865. i kasnijem naputku švedskoga dra. Fernesta.

Ovaj posvema siguran i jeftin domaći liek, koji okriepljuje želudac i potiče ga na dobro prokuhavanje hrane, ublažuje bol u glavi, grčeve, griz i zavijanje u želudcu i crievih, tjera vjetrove, raztvara napuhlost i zlatenicu, odklanja bol pod žličicom i preprečuje nastajanje groznice. **Bočica 50 novč.**

„Fluid" zvano mazilo za liečenje **kostobolje, protina,** probadanja. sjevanja, kalanja, **rheumatizma** u glavi, licu, križih, rukama, nogama, kože i kostima. Od ukočenih žilah i zglobova, te kad gamzi, trza, bode, tiska. čami, kljucka u zglobovih i mravulji u listanjku. Za okriepu poslie napornoga hodanja, i u starosti kad nastane slabina. **Bočica 50 novč.**

Samo, onda valjane su ljekarije, kad su providjene zaštitnim znakom angjela.

Pojačani Antigicht sirup. Ovaj glasoviti liek pomagao je množini bolujućeg naroda, koji je dobio bolest nahladom ili stanujuć u vlažnih stanovih ili radeć po cieli dan u vlažnih tvornicah.

Ovaj se liek pije proti rheumatizmu, gichtu, kalanju u kostima, tako da se uzimlju na dan po tri žlice, u jutro, o podne i na večer po jedna. Taj liek, koji je do sada dobro prokušan te kod vrlo starih slučajeva rheumatizma i gichta dobro i uspješno iza njekoliko dana već djelovao, može se najbolje preporučiti **Bočica 1 for. 50 novč.**

Vero febrifugo od groznice. Ovaj izvrstni liek imade svojstvo, da svaku groznicu vrućicu ili zimnicu za kratko izlieči tako, da se više ne povrati. — Pomaže dobro u svih slučajevih grozničavosti, te dostaje već nekoliko žlica, da odstrani glavobolju, migraine i trepet; a lieči i bolesti želudca. **Bočica 1 for. 20 novč.**

Moć i djelovanje

jedino pravog englezkog čudotvornog balzama

Jedino mjesto, gdje se proizvadja, jest

ljekarna k „angjelu" Zagreb.

Prastari najuspješniji i najrealniji, a pri tom najjeftiniji pučki domaći liek proti gotovo svim unutarnjim i vanjskim bolestim. Čisti tielo od škodljivih sokova i tim zapriečuje mnoge bolesti. Svakoj bočici priložena je obširna hrvatska uputa.

Naručuje se izravno i adresira ovako

ljekarni k „angjelu" Dr. J. Polášek, Zagreb.

12 malih bočica stoji **1 for.**, 60 bočica **5 for.** — Tovarni list i škatulja stoji **16 novč.** dotično **36 novč.** — Manje od 12 malih bočica ne razašiljem.

Mnogobrojne svjedočbe na razpolaganje.

Opominjem da se ne kupuju bezkoristne patvorine i molim da se točno pazi na to, da je na svakoj staklenki gornja zaštitna marka i tvrdka: **ljekarna k „angjelu" Zagreb.**

Ljekovi za živinsku porabu.

Prašak od kašlja (keha) za konje, rogatu marvu (blago), ovce i svinje, djeluje osim od kašlja i keha izvrstno za apetit, kad marva neće da jede pak se napuhuje, za čišćenje i ojačanje želudca. Krave, kojim se daje ovaj prašak daju više i boljeg mlieka. Zapriečuje razvoj svake bolesti kod marve. Toga radi treba da ga svaki dobar gospodar u zalihi drži. **Ciena kutije 1 K.**

Mazilo za konje i volove, djeluje izvrstno proti sgrčenim i nategnutim žilama i trganju u kostima. Vrlo je dobro naribati konje i volove ovim mazilom svaki puta posllje napornoga rada. Ciena bočici sa uputom **1 K. 40 f.**

Nadalje: **Prašak proti glistam kod konja i goveda.** Porcija **1 K. 20 f.**

Prašak proti marvinskom proljevu. Ciena **1 K. 60 f.**

Prašak i voda za ranjavi jezik kod marve. Ciena **1 K. 80 f.**

Mast za rane. Ciena lončiću **1 Kruna.**

Mast za kopita. Ciena **1 kruna.**

Gonjak za krave, djeluje sjegurno i uspješno. Ciena omotu **40 filira.**

Osim ovih navedenih, dobivaju se i svi ini liekovi za sve vanjske i unutarnje bolesti konja, rogatog blaga i svinja. Svaki gospodar neka se u tom pogledu sa pouzdanjem obrati na

Ljekarnu k „angjelu" dr. J. Polášek ZAGREB, Preradovićeva ul. br. 6.

Pojačane ŠVEDSKE KAPLJICE

djeluju izvrstno proti svim žuludčenim bolestima. Podupiru probavu, čiste krv i jačaju želudac. Uporabom ovih kapljica povraća se tek.

Ciena boci sa točnim naputkom 80 nvč. ili K 1.60.

Ljekarna k Zrinjskomu

H. BRODJOVIN, ZAGREB

Zrinjski trg br. 20.

Trputčev sok Spitzwegerich-Saft

sredstvo proti kašlju, prsobolji, promuklosti i teškom disanju.

Ciena boci sa točnim naputkom 75 nvč, ili K 1.50.

Uz trputčev sok vanredno je dobro rabiti:

Gorski čaj proti kašlju.

Ciena omotu 35 nvč. ili 70 fil.

Ljekarna k Zrinjskomu H. BRODJOVIN, ZAGREB

Zrinjski trg br. 20.

Mazilo proti kostobolji (Fluid)

najbolji je liek proti trganju i kalanju u kostima, rheumi, bolima u križicah proti prehladi od propuha Kriepi starce, koji pate na slaboći.

Ciena boci sa točnim naputkom 75 nvč. ili K 1.50.

Ljekarna k Zrinjskomu H. BROBJOVIN, ZAGREB

Zrinjski trg br. 20.

Veleštovani gospodine! Županjac, 10. kolovoza 1899.

Ja sam 15 mjesecih želudčanu bolest trpio, ter mi nijedan liek pomoći nije mogao, nego jedino neprocjenjeni liek **Vaših švedskih kapljica.** Mnogi moji prijatelji, koji su jih upotriebljavali, svima je na veliku korist njihovu zdravlja bilo. Za oto mi je velika dužnost, da Vam se zahvalim. Sa poštovanjem

Vaš mnogozahvalni **Mato Matovinović**, financ. nadstražar.

Vrlo cienjeni gospodine ljekarniče! Kloštar, dne 29. ožujka 1903.

Zahvaljujem Vam se za poslani trputčev sok **kao i za čaj proti kašlju,** koji su se usljed svoje ljekovitosti doista preporučili, jer što sam god od Vas naručio i bilo za koga, svakomu je Vaš liek koristio. Zahvaljujem Vam se naročito u ime Franje Segina, koji je mislio, da se nikada više ne će dići. (Sliedi naručba).

Sa pozdravom **Tomo Cmrk.**

Velecienjeni gospodine! Rackaniža, p. Štrido 25. rujna 1899.

Vaši liekovi **Švedske kapljice** i **Mazilo proti kostobolji** izliečili su moju bolestnu suprugu za čudo u kratko vrieme. Neprekidno ležeći u krevetu nije mogla použiti ni dvie žlice juhe na dan. Lievu nogu nije mogla maknuti od strašnih boli; noga je bila sva otečena. Svakojaki liekovi nisu baš ništa koristili; po Vašem **„Mazilu proti kostobolji"** već je četvrti dan hodala po kući, s toga Vam od srca hvalim.

Vam odani **Martin Kutnjak**, zvonar.

Tko novac unapried šalje, neka za tovarni list i kišticu 20 nvč. ili 40 fil. priračuna i pošalje. Naručbe, koje iznašaju preko 5 for. ili 10 K šalju se franko.

Glavni zastupnik Feller-ovog „Elsa Fluida" i Thyery-ovih proizvoda

H. Brodjovin, Zagreb, Zrinjski trg br. 20.